

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra pomocných věd historických a archivnictví

Komentovaná bibliografie časopisu Genealogické a heraldické listy v letech 1969-1981

Bakalářská práce

Autor: Petr Bílek

Studijní program: B7105 Historické vědy

Studijní obor: Archivnictví – historie

Vedoucí práce: Mgr. Martina Bolom-Kotari, Ph.D.

Hradec Králové, 2014

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Zadání bakalářské práce

Autor:	Petr Bílek
Studijní program:	B7105 Historické vědy
Studijní obor:	Archivnictví – historie
Název závěrečné práce:	Komentovaná bibliografie časopisu Genealogické a heraldické listy v letech 1969-1981
Název závěrečné práce AJ:	Annotated Bibliography of the Genealogical and Heraldic Journal „Genealogické a heraldické listy“ published from 1969 to 1981
Cíl, metody, literatura, předpoklady:	
<p>Stručný obsah: Vývoj a proměny časopisu Genealogické a heraldické společnosti v Praze v průběhu let 1969-1981. Zmapování témat článků a studií, procentuální zastoupení článků dle příslušných oborů. Přehled autorů, životopisné medailonky nejvýznamnějších autorů. Celkové zhodnocení časopisu, jeho přínos a zařazení do kontextu genealogického a heraldického bádání v ČR. Metody zpracování: analýza, komparace, dedukce Literatura nebo archivní fondy: Genealogické a heraldické listy, časopis Genealogické a heraldické společnosti v Praze, ročníky 1969-2013, Glejtek, Miroslav: Heraldika, Čadca, 2013, Krejčíková, Jarmila - Krejčík, Tomáš: Základy heraldiky, genealogie a sfragistiky, Praha, 1987, Melichar, Rudolf: Sborník k základům genealogie, Praha, 1988, Říčař, Kristoslav: Úvod do genealogie: kdo jsou moji předkové a odkud přišli?, Praha, 1995, Říčař, Kristoslav: Občanská genealogie - Základy rodopisné práce, Praha, 1999.</p>	
Garantující pracoviště:	Katedra pomocných věd historických a archivnictví, Filozofická fakulta
Vedoucí práce:	Mgr. Martina Bolom-Kotari, Ph.D.

Konzultant:	
Oponent:	Mgr. Petr Polehla, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	20. 3. 2014
Datum odevzdání závěrečné práce:	15. 12. 2014

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 5. 12. 2014

Podpis:

Na tomto místě bych rád nejprve poděkoval vedoucí práce Mgr. Martině Bolom-Kotari, Ph.D. nejen za odborné vedení, ale také za lidsky vstřícný přístup. Dále chci poděkovat Mgr. Elišce Neckařové za laskavé provedení jazykové korektury, Petru Čepkovi za pomoc s tiskem a zvětšením některých materiálů a Pavlu Bílkovi a Petru Trytkovi za tisk konečné podoby práce. A moje velké díky patří samozřejmě, a to nikoli v poslední řadě, mé rodině - manželce Marii a dětem Pět'ovi a Marušce, kteří mi svou ohleduplností umožnili na bakalářské práci pracovat.

Anotace

BÍLEK, PETR. *Komentovaná bibliografie časopisu Genealogické a heraldické listy v letech 1969-1981* [Bakalářská práce]

Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2014

Tato bakalářská práce popisuje v teoretické části počátky organizované genealogické a heraldické činnosti u nás od počátku 20. století, přes příznivé období třicátých let, naopak nepříznivá padesátá léta až k založení Genealogické a heraldické společnosti v Praze v roce 1969. Vývoj Společnosti sleduje mnohdy až do současnosti, největší důraz je však položen na roky 1969-1981. Neoddělitelným souputníkem Genealogické a heraldické společnosti byl její časopis *Listy Genealogické a heraldické společnosti v Praze*. První období tohoto časopisu trvalo právě od roku 1969 do roku 1981, kdy bylo jeho vydávání úředně zakázáno.

Praktickou část bakalářské práce tvoří komentovaná bibliografie tohoto časopisu v letech 1969-1981, rozdělená podle roků vydání, včetně celkového zhodnocení časopisu, statistických údajů a údajů o jeho autorech.

Klíčová slova: komentovaná bibliografie, genealogie, heraldika, sfragistika, Genealogická a heraldická společnost v Praze, časopis, *Listy Genealogické a heraldické společnosti*.

Annotation

BÍLEK, PETR. *Annotated Bibliography of the Genealogical and Heraldic Journal „Genealogické a heraldické listy“ published from 1969 to 1981* [Bachelor degree thesis]

Hradec Králové: Faculty of Arts, University of Hradec Králové, 2014

The theoretical part of this bachelor degree thesis describes the origins of organized genealogical and heraldic activities in this country from the beginning of the 20th century, through the favourable 1930's and on the other hand the unfavourable 1950's up to the foundation of the Genealogical and Heraldic Society in Prague in 1969. It covers the development of the Society in many aspects even up to the present, with the main emphasis being placed on the years 1969–1981. The Genealogical and Heraldic Society had an inseparable companion in its journal called „Listy Genealogické a heraldické společnosti v Praze“. The first period of this journal lasted from 1969 to 1981 when its publication was banned by the authorities.

The practical part of this bachelor degree thesis consists of an annotated bibliography of this journal from 1969 to 1981, divided according to year of publication, and including an overall evaluation of the journal, statistical data and information on its authors.

Keywords: Annotated bibliography, genealogy, heraldry, sphragistics, Genealogical and heraldic society in Prague, journal, „Listy Genealogické a heraldické společnosti“.

Obsah

Úvod a metodika.....	10
1. Česká genealogická a heraldická společnost v Praze.....	13
1. 1. Předchůdci České genealogické a heraldické společností v Praze.....	13
1. 2. Historie České genealogické a heraldické společnosti v Praze.....	15
1. 2. 1. Vnitřní neshody.....	18
1. 2. 2. Rozehnutí, nebo doporučení?.....	19
2. Časopis Genealogické a heraldické společnosti v Praze.....	24
2. 1. 1969–1981.....	24
2. 1. 1. Je Zpravodaj heraldika a genealogie pokračovatelem LGHSP?.....	25
2. 2. 1990–2004.....	26
2. 3. 2005–současnost.....	28
3. Informační list, Organizační zprávy.....	29
4. Redakční rady Listů Genealogické a heraldické společnosti.....	30
4. 1. 1969 –1981.....	30
4. 2. 1990 –2013.....	30
5. Komentovaná bibliografie Listů Genealogické a heraldické společnosti 1969–1981.....	32
5. 1. 1969.....	32
5. 2. 1970.....	33
5. 3. 1971.....	35
5. 4. 1972.....	37
5. 5. 1973.....	39
5. 6. 1974.....	40
5. 7. 1975.....	43
5. 8. 1976.....	45
5. 9. 1977.....	48
5. 10. 1978.....	54
5. 11. 1979.....	57
5. 12. 1980.....	59

5. 13. 1981.....	61
5. 14. Historie, organizační záležitosti a varia GHSP.....	62
6. Shrnutí komentované bibliografie.....	64
7. Životopisné medailonky autorů a významných osobností Genealogické a heraldické společnosti v letech 1969–1981.....	66
8. Statistické údaje.....	82
9. Zhodnocení.....	83
Závěr	84
Seznam zkratk.....	86
Použitá literatura, prameny a internetové zdroje.....	87
Přílohy	
Jmenný rejstřík autorů	
Abstrakty ke komentované bibliografii LGHSP 1969–1981	
Obrázky	

Úvod a metodika

*Discipulus est prioris posterior dies.*¹

S genealogií jsem se prvně setkal někdy na přelomu let 1987–1988. Tehdy jsem započal s prací na sestavení rodokmenu vlastní rodiny. V samotném začátku jsem, na rozdíl od většiny kolegů, neměl k dispozici žádné dokumenty, vůbec nic. Veškerý výzkum jsem si tedy musel od základu vykonat sám. V tom mi částečně pomohlo, že jsem v letech 1991–1993 pracoval jako matrikář matričního obvodu Nová Paka. I přes to jsem musel strávit stovky hodin výzkumem v různých archivech. V létě roku 1992 jsem se rozhodl, že vstoupím do České genealogické heraldické společnosti, jejímiž členy byli někteří moji starší kolegové a přátelé. Rovněž jsem si od tohoto kroku sliboval zvýšení úrovně svého bádání, případně rozšíření možnosti styku s lidmi podobně orientovanými na rodopis. Kontaktoval jsem tehdejšího tajemníka České genealogické a heraldické společnosti Františka Šírla, který vyřídil moji přihlášku a který mi rovněž zaslal na uvítanou balíček tiskových materiálů společnosti, mj. i některá velmi stará čísla časopisu *Listy Genealogické a heraldické společnosti v Praze*. To byl můj první kontakt s touto tiskovinou. Později, jako člen společnosti, jsem tento časopis již dostával pravidelně, což bylo vázáno na placení členského poplatku. V dnešní době tak mám k dispozici všechna čísla tohoto časopisu od jeho založení v roce 1969 až do současnosti.

Při úvodní konzultaci týkající se tématu mojí bakalářské práce mi její vedoucí, Dr. Martina Bolom-Kotari, doporučila, abych pro téma své práce využil své osobní zkušenosti s genealogií. Postupně jsme dospěli k názoru, že by bylo dobré bibliograficky zpracovat právě časopis *Genealogické a heraldické společnosti v Praze*, který je veřejnosti méně znám a kterému, dle mých vědomostí, dosud celkové bibliografické zpracování chybí.² Vzhledem k obsáhlosti materiálu, který by svým objemem několikanásobně překonal rozsah bakalářské práce, bylo nutné k sestavení bibliografie určit nějaký kratší časový úsek. Chronologicky lze činnost *Genealogické a heraldické společnosti* a s ní neodlučitelně spojeného časopisu rozdělit na dva oddíly. První tvoří roky 1969–1989, tedy od založení společnosti až do listopadových

¹ Lat. Dnešek je vždycky žákem včerejšího dne. (Publilius Syrus, Myšlenky.)

² Výjimku tvoří bibliografické zpracování článků *Listů Genealogické a heraldické společnosti v Praze* v letech 1969–1980, týkajících se jejího vzniku, organizačních a podobných záležitostí a valných hromad, které v rámci svého projektu *Heraldická terminologická konvence* zveřejnil Mgr. Pavel Palát. *Heraldická terminologická konvence* [online]. Dostupné z: <http://www.heraldika-terminologie.cz/stranka-bch-1-12-11-genealogicka-a-heraldicka-spolecnost-v-praze-1969-1980-bch-1-12-12-krouzek-pratel-rodopisu-a-heraldiky-pri-ma-v-plzni-1969-331> [vid. 2014-10-24].

událostí. Druhý pak roky 1989 až do současnosti. Vzhledem k tomu, že však vydávání časopisu bylo v letech 1981–1989 pozastaveno, nezdálo se mi toto dělení symetrické, a tak jsem zvolil hledisko odvozené z vlastního vývoje časopisu. Z tohoto úhlu pohledu se, dle mého názoru, dají vysledovat tři základní období: 1) „Pravěk“ časopisu od samého jeho vzniku v roce 1969 do roku 1981, kdy bylo jeho vydávání tehdejší státní mocí zastaveno. 2) Období od roku 1990, kdy bylo vydávání obnoveno, až do roku 2004, kdy časopis hledal svůj obsah i formu. 3) Období od roku 2005 až dosud, kdy časopis, jak se zdá, našel dlouhodobější a vyzrálejší obsah i tvar. Na základě úvahy jsem nakonec zvolil období první, 1969–1981, což se mi zdálo správné jak z hlediska chronologického, tak proto, že jde do značné míry o „surový“ materiál místy kolísající úrovně, což mu dodává na poutavosti. Zajímavý je rovněž proces ztráty samostatnosti Společnosti v roce 1981, kterému se poměrně zešíroka věnuji v rámci jeho demytizace. Musel jsem rovněž vyřešit otázku, zda vydávání LGHSP bylo skutečně v roce 1981 zastaveno, nebo zda pokračovalo dál ve Zpravodaji heraldika a genealogie vydávaném Českou heraldickou a genealogickou společností. Při vlastní práci jsem postupoval tak, že jsem chronologicky pročítal články z časopisu, při tom jsem si z každého článku vytvořil poměrně rozsáhlý abstrakt, jednak abych si obsah lépe osvojil a také aby mi sloužil jako pomocný opěrný materiál. Pro každý excerpovaný článek, stať nebo studii jsem poté vypracoval stručnou anotaci či komentář. Ty jsem posléze rozdělil podle jednotlivých roků (1969–1981) a tak vzniklo jádro komentované bibliografie. Tu jsem ještě průběžně různým způsobem doplňoval. Na chybné, nejasné nebo zajímavé údaje reaguji v poznámkách pod čarou. Chyby v citátech opravuji tak, že do hranaté závorky uvedu správný tvar a tvar původní napíši do poznámky pod čarou. Excerptovaným článkům jsem přidělil pomocná pořadová čísla pro potřeby vypracování statistik. Po vlastní bibliografii jsem na jejich základě statisticky určil procentuální počet článků dle oborů a také procento, jímž se na tvorbě časopisu podíleli jednotliví autoři. Vytvořil jsem také minialbum s životopisnými medailonky nejvýznamnějších autorů a postav počátečních let GHSP. Zpracoval jsem statistická data a provedl celkové srovnání a hodnocení časopisu. Všechny získané poznatky jsem se pokusil shrnout ve stručném závěru. Pro případného čtenáře, či studenta, kterému by nestačila pouhá krátká anotace článků a studií ve vlastní bakalářské práci, jsem do příloh vložil rozsáhlý soubor jejich excerpovaných abstraktů s jmenným rejstříkem autorů a odkazy na jimi publikované články. V rámci obrazové přílohy jsem přidal několik obrázků, ilustrujících proměny titulní strany časopisu a změny jeho znaku v průběhu času. Abych ukázal, jak nesnadná byla četba časopisu a práce s ním, připojil jsem rovněž ukázkou velikosti písma používaného v časopise v letech 1969-1976.

Zpočátku jsem excerpoval i organizační, informační apod. materiály, což bylo dosti obtížné a značně to navyšovalo objem vznikající práce. Po poradě s vedoucí práce jsme usoudili, že tato část, jakkoli je zajímavá a ilustruje vnitřní život Společnosti, není natolik relevantní, abych jejím značným objemem zatížil tuto práci. Již hotový materiál jsem tedy vypustil a o jednotlivých rubrikách pojednám všeobecně. Případného zájemce o tyto materiály odkazuji na webové stránky Mgr. Pavla Paláta Heraldická terminologická konvence,³ kde je provedena stručná excerptce a anotace právě těchto organizačních a jiných materiálů LGHSP z let 1969–1980, tedy více méně z mnou zpracovávaného období. Vynětím těchto materiálů z mé práce jsme se tedy rovněž vyhnuli určité duplicitě.

³ Viz odkaz pod čarou č. 2 na str. 10.

1. Česká genealogická a heraldická společnost v Praze

1. 1. Předchůdci České genealogické a heraldické společnosti v Praze

Historie časopisu Genealogické a heraldické listy je úzce svázána s historií České genealogické a heraldické společnosti v Praze. Proto považují za nutné zmínit zde dějiny Společnosti a také stručně nastínit dějiny spolků a společností, které jejímu vzniku předcházely a které byly do té či oné míry jejím inspiračním zdrojem.

Genealogie neboli rodopis a heraldika jsou prastaré historické vědy, kterým se teprve později dostalo přívlastku pomocné. Starší z nich je rodopis – nauka o vztazích mezi lidskými jedinci, které vyplývají z jejich rodinného původu. Libor Vykoupil píše: „Rodopis je starší než historie, neboť v jeho základech spočívá kult předků. Dějiny byly dlouho chápány jako posloupnost osob – srovnej Starý zákon, severské ságy a nakonec i nejstarší legendární dějiny Čechů.“⁴ O něco mladší, byť rovněž velmi stará, je heraldika, nauka o znacích, jejich vzniku, užívání a vývoji. Její začátky jsou svázány s křížovými výpravami do Palestiny na konci 11. století, ačkoli určitá předheraldická znamení vidíme již na štítech bojovníků Viléma Dobyvatele na proslulé tapiserii z Bayeux, tedy z doby zhruba o třicet let starší.

Genealogický výzkum má u nás dlouholetou tradici v dílech Otakara Lorenze, Františka Palackého, Jana Hulákovského a konečně Augusta Sedláčka v Čechách a Josefa Pilnáčka na Moravě. O rozvoji našeho občanského rodopisného bádání ve větší míře se tedy dá hovořit zhruba od poloviny 19. století v souvislosti s rodící se občanskou společností po roce 1848. Rovněž heraldice se v 19. století u nás dostalo skutečně vědecké základny v systematických pracích Vojtěcha Krále z Dobré Vody, Karla Schwarzenberga st., Augusta Sedláčka, do širších historických věd heraldiku zařadil profesor Václav Vojtíšek.⁵

Na počátku 20. století vzniká první společnost věnující se heraldice a genealogii. V roce 1900 je ustaven heraldicko-genealogický spolek Herald, který o rok později začal vydávat vlastní časopis – Herald. U zrodu tohoto spolku stál Adolf Řídký. Spolek měl však jen krátký život, již v roce 1902 byl úředně rozpuštěn, neboť Adolf Řídký stanul před soudem ve věci falšování úředních listin za účelem osvědčení šlechtictví.⁶ Válečná léta 1914–1918 a následné první desetiletí samostatného státu nebyly genealogicko-heraldické spolkové činnosti příliš nakloněny. Možná to souviselo s jedním z prvních právních aktů

⁴ VYKOUPILO, Libor, *Slovník českých dějin*, Brno, 2000, str. 181, heslo Genealogie.

⁵ Viz VYKOUPILO, str. 194–195, heslo Heraldika.

⁶ ELZNIC, Václav, *Historicko-genealogický spolek Herald v Praze*, LGHSP, řada 5, 1977, str. 5–8.

Československé republiky – zrušením šlechtických titulů.⁷ A tak k prohloubení zájmu o genealogii a heraldiku dochází až koncem dvacátých let a ve třicátých letech 20. století. Patrně nejdůležitějším počinem bylo založení Rodopisné společnosti československé v roce 1929. Jejím prvním předsedou byl senátor Emmanuel Hrubý. Společnost měla svou činnost vyvíjet na vědecké úrovni, jejími členy a činovníky byli renomovaní odborníci, např. Zdeněk Kristen, Václav Davídek, Antonín Markus, Bohumír Lifka a další.⁸ Proklamovaným cílem bylo povznesení jednotlivce, národního společenství a národního povědomí. Společnost vydávala vlastní kvalitní tiskovinu Časopis Rodopisné společnosti československé v Praze. V protektorátních letech 1939–1945 přichází společnost o přívlastek československá. Po válce, s obnoveným názvem, vyvíjí činnost již jen krátce. Změna poměrů v roce 1948 předznamenává její zánik o rok později. Přibližně ve stejnou dobu jako Rodopisná společnost československá působí i další společnosti s genealogicko-heraldickým zaměřením, např.: Jednota starých českých rodů (1930–1949), která měla od roku 1939 genealogický a heraldický odbor, dále Genealogická komise slovenská, Rodopisný kroužek v Praze a Svaz přátel rodopisu v Praze (1938–1949).⁹

Pokud tyto a podobné společnosti přežily válečné období, pak nepřežily změnu poměrů v roce 1948. Kromě jiného zaniká i svoboda věd, zejména věd humanitních. Novým vládcům, pro něž byl základním světovým rysem kolektivismus a „heroické“ budování nové a lepší společnosti, včetně patřičného nadšení, patrně připadala genealogická a heraldická bádání příliš výstřední, individualistická, vymykající se kontrole a snad i zahrnující snahu po určité aristokratické výlučnosti, což vše bylo antitezí proklamované kolektivní masovosti a lidovosti. Tento genealogii a heraldice nepřející duch převládal po celá padesátá léta, kdy obě vědy stály na okraji zájmu. Obecně lze konstatovat, že v této době dochází k všeobecnému útlumu spolkové činnosti. Změnu k lepšímu pak přineslo teprve společenské uvolnění ve druhé polovině 60. let, zejména pak v souvislosti s pražským jarem 1968.

⁷ Zákon 61/1918 Sb. o zrušení českých šlechtických titulů.

⁸ Viz Heraldická terminologická konvence [online]. Dostupné z: <http://www.heraldika-terminologie.cz/stranka-bibliografie-ceske-prace-heraldicke-323> [vid. 2014-10-23].

⁹ Svaz přátel rodopisu byl založen Karlem Vyšínem, vyloučeným zakládajícím členem Rodopisné společnosti československé. Heraldická terminologická konvence [online]. Dostupné z: <http://www.heraldika-terminologie.cz/stranka-bch-1-12-spolky-a-spolecnosti-s-rodopisne-genealogickym-zamerenim-prace-330> [vid. 2014-10-23] a PALIVEC, Viktor, *In memoriam Karla Vyšína*, ZČHGS, č. 1–2, 1981, str. 126–127.

1. 2. Historie České genealogické a heraldické společnosti v Praze

U zrodu plánu na obnovení společnosti věnující se genealogii a heraldice stál v roce 1967¹⁰ neúnavný propagátor obou věd Karel Vyšín, spolu se svými přáteli – mj. s Františkem Šírlem, Viktorem Palivcem, Rudolfem Melicharem a Václavem Elznicem. Zprvu se snažili začít s heraldikou, což se z ideologických důvodů zdálo být schůdnější cestou. Vstoupili proto v jednání s tehdy zakládaným Klubem přátel vojenské historie, který vznikl pod hlavičkou Svazarmu¹¹ při Vojensko-historickém ústavu, a snažili se zde vytvořit heraldickou sekci, což se na krátký čas podařilo. Avšak pro obtížnou slučitelnost vojenské historie a heraldiky a genealogie a kvůli tomu, že byla zamítnuta myšlenka vydávat heraldický časopis, bylo od další spolupráce upuštěno. Úspěšnějším se ukázalo jednání s Klubem sběratelů kuriozit při Obvodním kulturním domě Praha 3. Tento klub vydával vlastní časopis, kde se objevovaly i heraldické příspěvky redigované Karlem Vyšínem, které postupně nabyly na pravidelnosti. Tak vznikla při tomto klubu heraldická a rodopisná sekce a zájemci o obě tyto disciplíny získali platformu, na které se mohli legálně scházet. První schůzka se uskutečnila 7. prosince 1967 v kavárně Obecního domu.¹² Tyto schůzky pokračovaly i po celý rok 1968. Vedoucím heraldické a rodopisné sekce byl Karel Vyšín, který ustanovil pomocný výbor sekce, jehož členy byli: Viktor Palivec, Vladimír Jan Sedlák a Kristián Turnwald. Bylo připraveno první číslo samostatného časopisu, jeho vydání však zabránil 21. srpen 1968. Rovněž probíhala jednání s Ministerstvem vnitra ČSSR o založení samostatné genealogické společnosti a o jejích stanovách. První verze stanov byla odmítnuta, druhá, vypracovaná V. Palivcem a V. J. Sedlákem, již byla v prosinci 1968 přijata.¹³ Jednání s Ministerstvem vnitra vedl opět Karel Vyšín. V průběhu jednání o stanovách navrhl Dr. V. Palivec pro vznikající společnost název – Genealogická a heraldická společnost v Praze. Ustavující valná hromada nové společnosti, které se zúčastnilo 129 osob, se konala 5. března 1969, předsedou společnosti byl zvolen V. J. Sedlák.¹⁴ Posláním Genealogické společnosti v Praze bylo dle stanov mj. „pěstovat cílevědomě teoreticky i prakticky pomocné vědy historické, jmenovitě genealogii, heraldiku a sfragistiku, ... šířit ... myšlenku, aby každý znal co nejvíce z minulosti svých předků, a tak probouzet úctu a lásku k slavné minulosti národa; pomáhat metodickou činností k získávání a zvyšování znalostí a vědomostí pro práci v oboru jmenovaných pomocných věd

¹⁰ Viz *O vzniku Společnosti*, LGHSP, č. 1, květen 1969, str. 2–4.

¹¹ Svaz pro spolupráci s armádou – československá branná organizace založená v roce 1951 podle sovětského vzoru.

¹² Viz *O vzniku společnosti*, LGHSP, č. 1, květen 1969, str. 2–4.

¹³ V. v.

¹⁴ V tajném hlasování porazil K. Vyšína 55:62 hlasům. V. v.

historických...¹⁵ Znakem společnosti je od počátku gotický štít, v němž vyrůstá lipový strom (arbor genealogica) s volnými kořeny a čtyřmi olistěnými větvemi; na každé straně jsou dvě větve, horní rozvětvená. Po stranách kmene jsou gotická unciální písmena v pořadí G a H.¹⁶ Tento znak byl proveden formou černobílé kresby, v některých pozdějších provedeních byl gotický štít nahrazován štítem španělským.¹⁷

Od května 1969 začala společnost pro své členy vydávat časopis *Listy Genealogické a heraldické společnosti v Praze*. Od roku 1972 začíná pod patronací zasloužilého člena společnosti Rudolfa Melichara zakládání mimopražských poboček. Vznikají tak pobočky v Žerčicích/Mladé Boleslavi (1972), Brně (1972)¹⁸, Ústí nad Orlicí (1976), Ohnišově (1976), Táboře (1976), Ostravě (1977)¹⁹ a Olomouci (1978). K založení poboček v Kladně, Ústí nad Labem a v Jihlavě tehdy již nedošlo. K 17. březnu 1979 měla společnost 1217 platících členů.²⁰ Na konci sedmdesátých let, v období vrcholící normalizace, se však znovu projevil tlak tehdejších mocenských orgánů, které z ideologických důvodů amatérské genealogii a heraldice opět nepřály. To, spolu s vážnými spory uvnitř společnosti, způsobilo, že v roce 1981 byla GHSP nucena zastavit svou samostatnou činnost a její členové pak našli útočiště u Okresního muzea Praha-západ v Jílovém, odkud však byli na konci roku 1983 vykázáni. Členové společnosti poté působili pod hlavičkou Klubu historiografie v rámci Svazarmu v Praze 2. V tomto období dochází k velkému odlivu členů, kteří se odhlašovali, protože jim nevyhovovalo ideové zaměření Svazarmu. I tento klub byl však v roce 1986 zrušen. V září 1987 pak byl v rámci Závodního klubu Revolučního odborového hnutí Tesla Strašnice zřízen Klub pro českou heraldiku a genealogii. Tento klub vydával svůj časopis *Heraldika a*

¹⁵ Viz Stanovy Genealogické a heraldické společnosti v Praze přijaté 5. března 1969, oddíl II. Vynechány zejm. dobově podmíněné fráze.

¹⁶ Základní návrh znaku provedl Dr. Viktor Palivec. Kresbu nacházející se na první straně časopisu provedla Julie Bubnová. Viz *O vzniku společnosti*, LGHSP, č. 1, květen 1969, str. 4 a LGHSP, č. 4, prosinec 1969, zadní strana obálky.

¹⁷ K této změně došlo roku 2000. Její důvody neznám nejenom já, ale ani současné vedení Společnosti. Ví se pouze to, že autorem pozměněného znaku je Jan Oulík. V roce 2005 se Společnost vrací k původnímu znaku, navrženému V. Palivcem, ovšem v barevném provedení vypracovaném Arnoštem Drozdem. Ideální blason barevného provedení znaku uvádí KASÍK Stanislav, *Poznámky ke znaku České genealogické a heraldické společnosti v Praze*, GHL č. 1, 2012, str. 99-102: „Ve stříbrném štítě s modrým lemem vykořeněná lípa přirozené barvy se čtyřmi (2,2) větvemi, kmen provázejí černé gotické unciály G vpravo a H vlevo.“

¹⁸ Pobočka Brno GHSP se koncem prosince 1980 formálně rozpustila a většina jejích členů vzápětí přešla pod křídla Závodního klubu ROH Královopolských strojů, kde v lednu 1981 založili Genealogický a heraldický klub při ZK ROH KSB. V lednu 2006 se v Brně konala ustavující valná hromada Moravské genealogické a heraldické společnosti. Tato společnost, mající prapůvod v brněnské pobočce GHSP, vydává ročenku *Genealogické a heraldické informace*. Viz *Moravská genealogická a heraldická společnost* [online]. Dostupné z: <http://www.mghs.cz/Vyroci.htm> [vid. 2014-11-28].

¹⁹ Později přešla pod Klub genealogů a heraldiků Ostrava při ZK ROH Vítkovice.

²⁰ Údaj uveden v HONC, Jaroslav, *Česká genealogie a heraldika, koníček, umění či věda*, LGHSP, 1990, č. 1–2, strana 1.

genealogie. Po změnách ve společnosti v listopadu 1989 byla v březnu 1990 Genealogická a heraldická společnost v Praze obnovena.²¹ Jednání s ministerstvem vnitra ČSR o obnovení činnosti vedli Rudolf Melichar a JUDr. Pavel Liška, místopředseda, resp. předseda společnosti před ztrátou její samostatnosti. V roce 1992 se název společnosti změnil na Česká genealogická a heraldická společnost v Praze. V průběhu následujících let došlo k několika vlnám generační obměny vedoucích společnosti i členstva. Předsedy společnosti od jejího založení postupně byli: PhDr. Vladimír Jan Sedlák (1969), PhDr. Jaroslav Honc (1975), JUDr. Pavel Liška (1979), Rudolf Melichar (1991), MUDr. Boleslav Lutonský (1992), PhDr. Jan Podhola (1999) a Ing. Mgr. Martin Slaboch, Ph.D. (2007). V roce 2014 se právní forma společnosti mění na zapsaný spolek.²² V základních ustanoveních poslední verze stanov se praví: „Zapsaný spolek ... s názvem ‚Česká genealogická a heraldická společnost v Praze‘... [byl založen]²³ 5. března 1969 a ve své činnosti programově navazuje na tradici někdejší Rodopisné společnosti československé v Praze.“²⁴ Cíle společnosti uvedené v těchto stanovách se příliš neliší od cílů ze stanov z roku 1969, vynechány jsou pouze dobové socialistické fráze. Stejný zůstal i znak společnosti, s tím rozdílem, že nyní je v barevném provedení, gotický štít je stříbrný, modře lemovaný, v něm se nachází hnědý lipový strom s volnými kořeny a čtyřmi zeleně olistěnými větvemi; na každé straně jsou dvě větve, horní je rozvětvená. Po stranách kmene jsou černá gotická písmena G a H.²⁵

Za zmínku stojí i poměrně bohatá publikační činnost Genealogické a heraldické společnosti, ideově zakotvená již v prvních stanovách z roku 1969²⁶ a zaměřující se na pomoc začínajícím, ale i pokročilým badatelům.²⁷

²¹ Činnost společnosti byla MV povolena již 4. ledna 1990. Viz MELICHAR, Rudolf, *Dobry úmysl se splnil*, Informační list ČGHSP č. 2, duben 1996, str. 1.

²² Ve smyslu zákona č. 89/2012 Sb. Nový občanský zákoník s účinností od roku 2014.

²³ V originále je anakolut „bylo založeno“.

²⁴ Stanovy České genealogické a heraldické společnosti v Praze, Hlava I., Základní ustanovení, par. 1, odst. 1. [online] Dostupné z: http://www.genealogie.cz/uploads/media/Stanovy_CGHSP_2014.pdf. [vid. 2014-10-24].

²⁵ Viz pozn. 15 a 16 výše.

²⁶ Viz Stanovy GHSP, březen 1969, Hlava II., par. 5, odst. e, Příloha k LGHSP, č. 1, květen 1969.

²⁷ Z vydaných titulů jmenujme například BERÁNEK, Karel, *Písmo našich listin a listů od 12. do 20. století*. 2. vyd. Praha: Genealogická a heraldická společnost, 1976, *Sborník k základům genealogie* Rudolfa Melichara a kol., vydaný v Praze v roce 1988 pod ochrannými křídly ZK ROH Tesla Strašnice. Dále *Latinsko-český slovník genealogický* Václava Elznice a Viktora Palivce vydaný již pod hlavičkou společnosti roku 1990, *Latinsko-německo-český slovník nemocí, úrazů a příčin smrti a výrazů s nimi souvisejících (nejen) pro genealogy* doktorů medicíny a činovníků Společnosti Boleslava Lutonského a Jaroslava Černého z roku 1995, *Německo-český slovník pro genealogy* Václava Kasalického a kol., z roku 1996 a *Učebnici čtení starých textů* z roku 2003. Dále jmenujme *Sborník učebních textů pro začínající rodopisce* a *Sborník učebních textů pro pokročilé rodopisce* kolektivů autorů, které vyšly v roce 2005, resp. 2007. Z nejnovějších publikací pak *Latinsko-český slovník pro genealogy* autora Jana Mareše, který vyšel v roce 2013.

K 31. prosinci 2013 sdružovala Česká genealogická a heraldická společnost v Praze 859 individuálních členů a 76 organizací. Časopis je zasílán jako povinný výtisk 18 organizacím a 24 organizacím na výměnu.²⁸ V prosinci 2013 vzniká pobočka Společnosti v Ústí nad Labem.

1. 2. 1. Vnitřní neshody

Zprvu se mi dějiny Společnosti jevily jasné a nekomplikované. Heraldici a genealogové se věnovali svým vědám, zatímco vládnoucí komunistický režim se naopak snažil feudální a buržoazní pavědy vymýtit, což se mu nakonec zdařilo, a s koncem společnosti zanikl i tolik potřebný časopis *Listy Genealogické a heraldické společnosti v Praze*. Jak jsem však pokračoval ve studiu výročních zpráv Společnosti a různých vzpomínkových článků, začal se mi mezi řádky objevovat poněkud jiný, složitější obraz. Pod zdánlivě klidnou hladinou Genealogické a heraldické společnosti se vyskytovaly i silné spodní proudy. Genealogická a heraldická společnost se svou rozháraností sama pomohla naservírovat vládnoucímu režimu na stříbrném podnose, aniž by ten v podstatě musel něco udělat či použít výraznějších represivních prostředků. Naskytá se otázka: Mohlo tomu být jinak, neměla Společnost tento osud zapsán v genech již podstatně dříve, dokonce dlouho předtím, než vznikla? Pokusím se na uvedené otázky alespoň částečně odpovědět. Jak již je uvedeno výše, v roce 1929 vzniká Rodopisná společnost československá v Praze. Jejím zakládajícím členem byl mj. Karel Vyšín, ten však byl v roce 1938 z Rodopisné společnosti vyloučen pro maření práce výboru.²⁹ Toto „maření práce“ se pak stane v GHSP jakousi normou, proběhne několikrát a nakonec přinese veliké problémy. První takovou kontroverzní záležitostí, ač vše proběhlo dle regulí, bylo nezvolení Karla Vyšína předsedou Společnosti na první valné hromadě roku 1969. Vzhledem k tomu, že mu všichni bez výjimky přisuzují roli hlavního hybatele při vzniku Společnosti, lze jeho nezvolení předsedou vnímat jako určitý nevděk. Možná to byl člověk složité povahy, autoritářský, pravděpodobně příliš ambiciózní, lidé to cítili, a proto volili tak, jak volili. Přesto jeho volba již tehdy rozdělila Společnost na dva téměř stejně silné tábory. Podobný nevděk si musel do dna vypít zhruba o pět let později Vyšínův úspěšnější rival, první předseda Vladimír J. Sedlák, který byl nucen v roce 1974 rezignovat z důvodu, který se zdá být malicherný, totiž že nevedl evidenci došlé pošty.³⁰ Dle

²⁸ Viz LANG, Daniel Rudolf, *Členská základna České genealogické a heraldické společnosti v Praze k 31. 12. 2013*, GHL, ročník XXXIV, číslo 1, 2014, str. 95–96.

²⁹ Viz Heraldická terminologická konvence [online]. Dostupné z: <http://www.heraldika-terminologie.cz/stranka-bch-1-12-spolky-a-spolecnosti-s-rodopisne-genealogickym-zamerenim-prace-330> [vid. 2014-10-23]

³⁰ Příloha k 7. sešitu LGHSP, březen 1975, str. A, B.

náznaků některých členů lze usuzovat, že proti Dr. Sedlákovi existovala ve Společnosti skrytá opozice, které se podařilo do Společnosti přivést a do funkce nového předsedy prosadit Dr. Jaroslava Honce.³¹ Ten z funkce abdikoval o čtyři roky později, kdy jím vypracovaných šestnáct zásad publikovaných v článku „Možnosti a cíle české kvantitativní genealogie a heraldiky“³² nebylo nejen naplněno, ale k jejich plnění nebylo mnohdy ani přikročeno. To vše ale byl spíše pouhý klid před bouří, z určitého úhlu pohledu snad pouhou bouřkou ve sklenici vody, která měla brzy přijít.

1.2.2 Rozehnutí, nebo doporučení?

Když psal Rudolf Melichar v roce 1979 článek k deseti letům činnosti GHSP, kde v úplném závěru optimisticky uvádí: „Sama za sebe mluví dnes zahájená výstavka v Domě železničářů. Mohli jsme se k ní odhodlat, protože máme co předložit naší veřejnosti... Možno tedy závěrem říci, že můžeme mít hrdé vědomí, že jsme vykonali zvláště na poli genealogie dobrý kus práce a že naše Genealogická a heraldická společnost se ctí plní své poslání k prospěchu české genealogie a heraldiky a tím i historie.“³³ Když tehdy psal tyto pochvalné řádky, asi málokdo mohl tušit, k čemu se v následujících měsících schyluje. Rozbuškou se stala právě ona výstavka k deseti letům Společnosti, na kterou byl R. Melichar tak hrdý, resp. fotografie z ní pořízené. Již v revizní zprávě z 22. března následujícího roku je Ladislav Procházka nucen konstatovat: „Práce výboru v uplynulém roce byla poznamenána nezodpovědným jednáním tří členů společnosti, které podkopalo základy samé existence společnosti. Významné [desetileté]³⁴ trvání společnosti, jejíž kulturní přínos byl dokumentován uspořádanou výstavkou rodopisných, regionálních a heraldických prací členů, se stala bohužel i semenem sváru v novém výboru.“³⁵

Došlo k němu tak, že pověřený člen výboru dostal za úkol zajistit fotodokumentaci z výstavy a ze slavnostní valné hromady. Provedení fotodokumentace objednal u profesionálního fotografa, přičemž však s ním nedohodl ani počet snímků, ani finanční limit. Za této situace si pak fotograf naučtoval vyšší než v té době běžnou cenu.³⁶ Správní

³¹ Viz nekrolog Václava Elznice sepsaný R. Melicharem, Informační list, červen 1996, str. 4.

³² LGHSP, č. 1, řada 4, květen 1976, str. 1–13.

³³ MELICHAR, Rudolf, *Deset let činnosti genealogické a heraldické společnosti*, ZGHSP, 7. řada, 1979, č. 3–4, str. 1–6.

³⁴ V originále psáno „10-tileté“.

³⁵ PROCHÁZKA, Ladislav, *Revizní zpráva*, ZGHSP, číslo 1, 1980, str. 61–63.

³⁶ Za 49 fotografií a stejný počet kopií si naučtoval 2.222 Kčs. Viz PROCHÁZKA, str. 61. Což v té době sice představovalo o dost vyšší hodnotu než dnes, nicméně ani zdaleka ne tak velikou, jako spory, které kvůli ní ve Společnosti vznikly.

výbor však provedení výplaty fotografovi schválil. Předseda revizní komise toto sice označil za unáhlené, nicméně po schválení výborem po formální stránce za platné. To ovšem rozlítlo novopečeného člena výboru Václava Kovářika, který nazval členy výboru hlasující pro výplatu konglomerátem Dr. Honce, činnost celého výboru označil za ilegální a rozhodl se pracovat pro „renesanci“ GHSP. K tomu zvolil formu stížnosti nadřízenému orgánu, která způsobila Společnosti značné finanční a hospodářské potíže. Například již nebylo možné na základě dohod provádět u časopisu offsetový tisk z kovolistu, ale sazbou, což celý časopis prodražovalo a prodlužovalo jeho vydávání. Zakázána byla distribuce již vytištěné publikace „Glosáře“ Dr. Elznice, který tak zůstal ležet na skladě, a Společnosti vznikla škoda téměř 26000 Kčs, což v té době byly velké peníze.³⁷

Vlastní průběh zániku samostatné GHSP se pokusím ilustrovat na výňatcích ze vzpomínek několika členů, které vznikaly v různém časovém odstupu.

PhDr. Jaroslav Honc těsně po listopadových událostech a znovuoobnovení samostatnosti Společnosti v roce 1990 píše: „Genealogická a heraldická společnost v Praze byla již v roce 1978 nucena změnit název svého časopisu (Zpravodaj, místo Listy GHSP) a akceptovat metodické řízení své práce a časopisu ministerstvem kultury. Brzy po valné hromadě GHSP 17. 3. 1979, na 11 let poslední,³⁸ využil příslušný odbor ministerstva kultury *drobných neshod* ve správním výboru GHSP, pohrozil vysláním hloubkové revize do GHSP a odmítl povolit v roce 1980 valnou hromadu. Tímto postupem, zcela odporujícím platným zákonným ustanovením i stanovám GHSP a využívajícím *momentu zastrašení*, dosáhlo ministerstvo toho, že v termínu likvidace 30. 6. 1981 zastavila Genealogická a heraldická společnost v Praze 19. 2. 1981 svou činnost.“³⁹ Na jiném místě nazývá Dr. Honc proces ukončení samostatné činnosti Společnosti „rozeznáním“.⁴⁰

V roce 1994, u příležitosti 25. výročí založení Společnosti, vzpomínal František Šírl: „Nemohu tvrdit, že by GHSP měla vždy na růžích ustláno. Zvláště pohnuté byly pro ni doby kolem roku 1980, kdy veliký nátlak projevuje ministerstvo vnitra na slučování zájmových organizací neb na úplné zastavení jejich činnosti. Samotné ministerstvo vnitra mělo však náš osud ve svých rukou. Nikdy nám nedávalo přímé příkazy, ale jen *naznačovalo diplomaticky*, že se musíme rozejít. Měli jsme od něj schválené stanovy a podle nich jsme potřebovali jen

³⁷ Viz PROCHÁZKA, str. 61–63.

³⁸ Podtrženo autorem.

³⁹ HONC, Jaroslav, *Česká genealogie a heraldika, koníček, umění či věda*, LGHSP, 1990, č. 1–2, strana 2, kurzíva přidána.

⁴⁰ Viz HONC, str. 4.

souhlas k uspořádání valné hromady, ježto vnitřní poměry spolku byly *krajně rozhárané*. Souhlas nám však nedalo, ježto vědělo, že vyčkávací taktika bude pro něj výhodnější, aniž se dopustí nějakého prohřešku. Jen nám *doporučovalo*, abychom si našli garanta, který by nad námi držel ochrannou ruku a tím i dohlížel na plnění předepsané stranické linie.⁴¹

O dalších deset let později píše PhDr. Jan Podhola snad nejpodrobnější vyličení krize v Genealogické a heraldické společnosti po volbách správního výboru v roce 1979: „Bohužel velmi brzy se začaly objevovat problémy. Prvním jablkem sváru, který vyvolal druhý jednatel,⁴² se stalo pořízení fotografií z výstavy k 10. výročí založení GHSP a jejich úhrada. Další jím vyvolaný spor vznikl z důvodu zvýšených nákladů na tisk GHL. Přes podložená a předložená zdůvodnění předsedou nebral tyto na vědomí a setrval především na svém argumentu, že nebyl s důvody prvotně seznámen a odsouhlasení proběhlo bez jeho vědomí. Nejvážnější spor však vznikl po jím předloženém jednacím řádu. Jednatel vycházel především ze svého poznání, že neexistuje, resp. neexistují (kromě stanov) materiály stanovující pracovní náplně funkcí a rozsah pravomocí a odpovědnosti jednotlivých členů Správního výboru.

Předložený návrh jednacího řádu byl místopředsedou p. Melicharem předán členovi SV ing. Vranému, který vypracoval připomínky. V nich sice ocenil důvod vzniku, ale jinak se k obsahu vyjádřil velmi kriticky. Především jako nepřijatelné označil formulace o výkonu funkcí jako povinností a soustředění převážné části pravomocí do rukou jednatele s redukcí činností předsedy a místopředsedů na reprezentaci a parafování materiálů vypracovaných jednatelem. Kritické zhodnocení předloženého jednacího řádu se pochopitelně nesetkalo s porozuměním předkladatele, proto k prosazení svých představ použil sice neadekvátní, ale v našich krajích velmi oblíbený způsob. Především rezignoval z funkce druhého⁴³ jednatele a následně začal psát dopisy na Ministerstvo vnitra ČSSR, Odbor vnitřních věcí Národního výboru hl. m. Prahy a Ústřední výbor Komunistické strany ČSSR, v nichž upozorňoval na „nešvary“ ve Společnosti a žádal o sjednání nápravy, přičemž své jednání zdůvodňoval snahou o řádnou činnost společnosti v zájmu všech poctivých členů...

⁴¹ ŠÍRL, František, *Ze vzpomínek zakládajícího člena GHSP (ČGHSP)*, GHL, ročník XIV, č. 1–2, 1994, str. 39, kurzíva přidána.

⁴² Jde o Václava Kovářika, Dr. Podhola jeho jméno záměrně z nějakého důvodu ve svém popisu pře důsledně vynechává. Zda je to proto, že mu nemohl přijít na jméno, či zda dotýčný mohl být po letech ještě nějakým způsobem nebezpečný, mi není známo.

⁴³ V originále je uvedena řadová číslovka číslicí (2.). Rozepisuji slovně.

Je pochopitelné, že příslušné orgány, které již od počátku překvapila skutečnost, že po obrodném procesu ze začátku 70.⁴⁴ let unikla pozornosti společnost, která se zabývá ‚feudálními‘ vědami a navíc vydává k jejich šíření neregistrovaný časopis, se rozhodly rázně zakročit. Doporučily vedení společnosti buď rozpuštění, nebo zastřešení státní organizací, přičemž by v čele společnosti měla stát osoba politicky vyspělá, podporující a prosazující ideály socialismu.

Nastalo dlouhé období hledání vhodné instituce, neboť rozpuštění společnosti nebylo pro vedení společnosti i členskou základnu přijatelné.⁴⁵

Z výše uvedených vyjádření je zřejmé, že případ ztráty samostatnosti Genealogické a heraldické společnosti v Praze nebyl ojedinělý, ale byl součástí tehdejšího širšího trendu, který přizivovala i nervozita režimu z událostí v sousedním Polsku, navíc nebyl proveden nijak zvláště represivním způsobem, na rozdíl od zásahů například proti nezávislé hudební scéně nebo neoficiálním duchovním či náboženským strukturám. Společnost navíc dostala na výběr mezi lepším a horším ze špatných řešení, z nichž si vybrala to lepší, přejít pod záštitu státní organizace. Pokud by při tom šlo o skutečnou perzekuci, nepřipadalo by v úvahu, aby si společnost prakticky ponechala celý, byť mírně obměněný, název a navíc ho rozšířila o slovo Česká, tedy Česká heraldická a genealogická společnost při Okresním muzeu Praha-západ v Jílovém. Takováto změna by v případě skutečné perzekuce neprošla bez ještě tvrdšího zásahu. Což se nestalo. Výsledek tak vypadá mnohem více jako pouhá reorganizace – ztráta právní subjektivity a možnosti volit své vedení byly nahrazeny zastřešením Okresním muzeem v Jílovém a dosazením politicky vhodného docenta Haubelta do vedení organizace. Dále následovalo to, co již bylo zmíněno dříve, po dvou letech škrtnutím pera vykázání zpod křidel jílovského muzea pro neochotu psát do časopisu články pouze s lokální, jílovskou, tematikou. V letech 1984–1986 činnost v rámci Svazarmu jako Klub historiografie s přísnou cenzurou časopisu. Tento klub byl k 31. prosinci 1986 zrušen v rámci delimitace svazarmovských složek bez branné náplně. A do třetice, v letech 1987–1989, následovala činnost pod Závodním klubem Tesla Strašnice jako Klub pro českou heraldiku a genealogii. Koho by zajímalo, co by asi následovalo dále, nebýt listopadových událostí, toho odkáží na slova Jaroslava Honce: „A přesto v předvečer naší něžné revoluce 17. listopadu 1989 málo scházelo, aby se náplň našeho klubového časopisu „Heraldika a genealogie“ stala předmětem ostrého sporu. Poměr prostorů daných článkům z oboru heraldiky, šlechtické genealogie a

⁴⁴ Opravuji, v originále je uvedeno 70tých.

⁴⁵ PODHOLA, Jan, 35. výročí založení ČGHSP (2. část), GHL, roč. XXIV, číslo 2, 2004, str. 4–5.

občanské genealogie totiž sehrál úlohu kamínku uvolňujícího lavinu, poslední kapky, konfrontačního požadavku buď anebo a casus belli. Genealogové shromáždění na svém aktivu 11. listopadu 1989 v zákonitém souladu se vzedmutou hladinou demokratické kritiky vznesli požadavek zvýšit počet i rozsah článků s tématy z občanské genealogie odpovídající zásadě plurality a početnímu podílu členů-genealogů.⁴⁶ Jak je vidět naši genealogové a heraldici stále neváhali jít do ostrých sporů. Chtělo by se říci, že ani osm let na poušti je nezměnilo, přestože v důsledku předchozích vnitřních sporů a následné ztráty samostatnosti došlo k rozpadu organizační struktury Společnosti a k masové ztrátě členstva, která nebyla dosud ani po více než třiceti letech nahrazena. Ovšem nedosti na tom, ještě v roce 2003 dochází k vleklému sporu mezi bývalým předsedou Společnosti a jejím čestným členem MUDr. Boleslavem Lutonským a správním výborem, v jehož čele stál Dr. Podhola. Meritem vleklého sporu, dokonce za účasti právníka, byla úhrada a výše honoráře za Lutonského publikaci *Základy genealogie 2. díl*. Spor byl vleklý, ale ukončen byl překvapivě rychle. Na valné hromadě 8. března 2003 byl Dr. Lutonský, čestný člen, vyloučen se Společnosti za její závažné poškozování. Jeho odvolání proti vyloučení bylo ihned zamítnuto.⁴⁷ Zde ale již opravdu skončím s líčením sporů Genealogické a heraldické společnosti, neboť kritika, jakkoli poučná, není cílem mé práce.

⁴⁶ HONC, Jaroslav, *Česká genealogie a heraldika koníček, umění či věda*, LGHSP, roč. 10, číslo 1–2, 1990, str. 1.

⁴⁷ Vylíčení sporu viz GHL, roč. XXIII, č. 1, 2003, *Zpráva z valné hromady*, str. 45–47. V rozhovoru s B. Lutonským zveřejněným ve 3. čísle GHL, 2012 na str. 105–106 označuje člen správního výboru Společnosti, Daniel R. Lang, Lutonského vyloučení ze Společnosti za nespravedlivé dílo tehdejšího předsedy ČGHSP.

2. Časopis Genealogické a heraldické společnosti v Praze

2. 1. 1969–1981

Již ve stanovách z března 1969 si Genealogická a heraldická společnost v Praze zadala úkol vydávat členský časopis.⁴⁸ K vydání jeho prvního čísla došlo v květnu 1969. Časopis nesl název *Listy Genealogické a heraldické společnosti v Praze* a podtitul *Acta genealogica ac heraldica*. Zprvu měl vycházet ve volných lhůtách pro interní potřebu členů společnosti,⁴⁹ již od počátku však vycházel v takřka pravidelném dvojměsíčním intervalu. Časopis byl na první pohled vyráběn v provizoriu. Jeho rozměry byly 15 x 21 cm. Tvořily jej volné, napůl přeložené listy, bez pevné obálky. Byl černobílý, vyráběný technikou kovolistu. Velkou vadou bylo použití tak drobného písma, že časopis byl obtížně čitelný a to zejména pro starší lidi, kterých byla ve společnosti většina a kteří na tuto vadu oprávněně poukazovali.⁵⁰ Použitý papír byl horší jakosti, hrubý a dnes po mnoha letech je značně zažloutlý. Až dojemně prostě působí nadpisy připevněné lepicí páskou, jež je u některých z nich jasně vidět. Nejednotné je číslování stran, u většiny řad je u každého čísla či sešitu počítání stran vždy od jedničky, v řadě čtvrté a páté je číslován průběžně celý rok. Vyloženě nešťastné bylo členění na tzv. řady namísto obvyklých ročníků, rovněž nejednotná je terminologie označující některé časopisy jako čísla a některé jako sešity. Tak např. číslo 1 (květen 1969) až číslo 15 (prosinec 1971) tvoří první řadu. Číslo 16 (březen 1972) až číslo 25 (prosinec 1973) tvoří řadu druhou. Třetí řadu tvoří sešit 1 (únor 1974) až sešit 12 (únor 1976). Čtvrtá řada je tvořena sešity 1 (květen 1976) až 6 (únor 1977). Pátá řada obsahuje sešity 1 (duben 1977) – 4 (prosinec 1977) a přílohu s dotazníkovou akcí.⁵¹ Šestá řada obsahuje pouhá tři čísla 1 (únor 1978) až 3 (září 1978). Sedmou řadu tvoří dvě dvojčísla 1, 2 a 3, 4 z roku 1979. Řadu osmou tvoří tři čísla 1–3 z roku 1980. Devátou řadu tvoří jediné, na dlouhou dobu poslední, dvojčíslí 1–2 časopisu z roku 1981. Z výše uvedeného vyplývá, že je fakticky nemožné sjednotit uvádění názvů citací z časopisu, jehož název se často mění a jehož výtisky jsou někdy označovány číslem, jindy měsícem atd.

⁴⁸ Viz Stanovy GHSP, březen 1969, Hlava II., par. 5, odst. e.

⁴⁹ Odběr byl vázán na placení členského příspěvku. Tak je tomu dodnes.

⁵⁰ Viz *Zápis z valné hromady*, LGHSP, řada 5, duben, 1977, str. 36, vystoupení V. Pelikána. Situace se mírně zlepšila počátkem roku 1976, kdy byla písma zvětšena o 20 procent, viz *Důležité upozornění*, LGHSP, řada 4, sešit 3, září 1976, str. W.

⁵¹ Průzkum badatelských zájmů členů GHSP v letech 1975–1976, zveřejněno jako příloha LGHSP, řada 5, sešit 4, 1977.

Tlak mocenských orgánů na Genealogickou a heraldickou společnost v Praze a její vnitřní situace se na konci sedmdesátých let projeví nejen v neustále klesající frekvenci vydávání časopisu a počtu příspěvků v něm, ale i ve změně jeho názvu, který od roku 1978 zněl Zpravodaj genealogické a heraldické společnosti, ač ho členové stále nazývali „Listy“. Změnu oznámil členům tehdejší předseda Společnosti Pavel Liška dopisem, ve kterém mimo jiné stálo: „Vydávání Listů GHSP bylo ... rozhodnutím Odboru vnitřních věcí Národního výboru hl. m. Prahy zastaveno a teprve po dalším jednání dosáhl správní výbor toho, že GHSP může vydávat svůj Zpravodaj. Jeho první dvojčíslo, které máte před sebou, bylo původně vytištěno ještě jako Listy GHSP a mělo být expedováno v červnu, k čemuž však již nemohlo dojít. Letošní druhé dvojčíslo by mělo být hotovo do konce kalendářního roku a v letech příštích by pak už měla být vydávána pravidelně 4 čísla Zpravodaje ročně.

K zákazu vydávání Listů GHSP došlo v souvislosti s jednáním na odboru vnitřních věcí Národního výboru hl. m. Prahy o činnosti GHSP, jehož hlavním výsledkem bylo zjištění, že stanovy Společnosti bude nutno ve spolupráci s Ministerstvem kultury ČSR upravit a doplnit, zejména v tom smyslu, aby napříště bylo zajištěno metodické vedení Společnosti Ministerstvem kultury.⁵²

V roce 1981 byla GHSP nucena zastavit úplně svou samostatnou činnost, a s ní i vydávání časopisu. Vůbec poslední předlistopadové dvojčíslo časopisu z roku 1981 nese ještě dále pozměněný název, a to Zpravodaj České heraldické a genealogické a společnosti při Okresním muzeu Praha-západ v Jílovém u Prahy. V podstatě se jedná o jakýsi hybrid, labutí píseň, který už není Časopisem Genealogické a heraldické společnosti, ale obsahově a formou se mu ještě podobá, proto ho zařazují do komentované bibliografie.

2.1.1. Je Zpravodaj heraldika a genealogie pokračovatelem LGHSP?

Jak je uvedeno výše, dělení časopisu do řad místo obvyklých ročníků bylo nešťastné a časopis sám obsahoval mnoho nekonzistentností, včetně častých změn samotného názvu. To je fakt ztěžující práci. To ale není vše. Na webových stránkách České genealogické a heraldické společnosti, v chronologickém pořadí obsahů vydaných LGHSP,⁵³ jsou uvedeny i ročníky 1982 až 1989, které by vůbec neměly existovat. Při bližším pohledu je zřejmé, že pod názvem Listy České genealogické a heraldické společnosti se v těchto letech skrývá časopis

⁵² Přepis dopisu mi laskavě poskytl předseda ČGHSP Ing. Mgr. Martin Slaboch, Ph.D.

⁵³ Česká genealogická a heraldická společnost [online]. Dostupné z: http://www.genealogie.cz/uploads/media/%C4%8CGHSP_-_listy_80-85.pdf a http://www.genealogie.cz/uploads/media/%C4%8CGHSP_listy_86-90.pdf [vid. 2014-10-23].

Zpravodaj – Heraldika a genealogie vydávaný v letech 1982 a 1983 Českou heraldickou a genealogickou společností při Okresním muzeu Praha-západ v Jílovém, která vznikla spojením Jílovské Heraldické sekce a pražského jádra Genealogické a heraldické společnosti.⁵⁴ Bývalá Genealogická a heraldická společnost se přidala k časopisu Heraldika existujícímu již od roku 1968, došlo k doplnění názvu časopisu o slovo genealogie. Časopis Zpravodaj heraldika a genealogie je pak vydáván i pod hlavičkou klubu historiografie při Základní organizace Svazarmu v letech 1984–1986 i v letech 1987–1991 v rámci Klubu pro českou heraldiku a genealogii. Když jsem tedy narazil na tento problém, znejistěl jsem, protože považovat tyto Zpravodaje za pokračování Listů Genealogické a heraldické společnosti by zpochybnilo, pokud ne vyvrátilo, moje pojetí periodizace časopisu, což je jeden z významných pilířů, na kterém tato práce stojí. Nicméně další úvahy mě v mém původním pojetí ujistily: 1) V roce 1982 neměla již Genealogická a heraldická společnost právní ani ekonomickou subjektivitu, na čemž nic nemění ani to, že používala jen mírně modifikovaný původní název. 2) Časopis Heraldika existoval již v roce 1968, tedy ještě před založením GHSP v roce 1969. 3) Po ročníku IX autentických Listů Genealogické a heraldické společnosti v Praze následuje ročník XV Zpravodaje Heraldika a genealogie a naopak po ročníku XXIII Zpravodaje Heraldika a genealogie následuje 10. ročník již obnovených Listů. Zpravodaj HaG navíc vycházel i v roce 1990 a 1991, tedy souběžně s obnovenými Genealogickými a heraldickými listy. 4) Počet příspěvků od členů bývalé GHSP v Zpravodaji HaG nebyl příliš vysoký. 5) Na poslední stránce posledního Zpravodaje České heraldické a genealogické společnosti při Okresním muzeu Praha-západ, č. 1–2, 1981 se jasně píše, že v důsledku sloučení GHSP s Heraldickou sekcí při OM Praha-západ v Jílovém končí vydávání Listů Genealogické a heraldické společnosti v Praze v letech 1969–1978 i Zpravodaje téže společnosti v letech 1979–1981. Na základě těchto skutečností považuji za opodstatněné nadále tvrdit, že časopis Listy Genealogické a heraldické společnosti v letech 1982–1989 neexistoval a Zpravodaj heraldika a genealogie nebyl jeho nástupcem, ale samostatným periodikem, byť obdobného obsahu.

2. 2. 1990–2004

Po společenských změnách v listopadu 1989 byla v březnu 1990 samostatnost Genealogické a heraldické společnosti v Praze obnovena. S ní byl obnoven i časopis LGHSP, které dvojčíslem 1–2/1990 navázaly na ročník 1981. Hlavní úkoly a poslání obnoveného

⁵⁴ Totéž by mohlo vyplývat i z mylné interpretace údajů v článku ŠÍRL, František, *Ze vzpomínek zakládajícího člena GHSP (CGHSP)*, GHL, ročník XIV, č. 1–2, 1994, str. 34–40.

časopisu GHSP, jako jedné z hlavních forem činnosti společnosti, stanovil v dvojčísle 1–2/1990 v úvodním článku nazvaném Česká genealogie a heraldika – koníček, umění či věda tehdejší předseda redakční rady PhDr. Jaroslav Honc. Z jeho slov je patrné nadšení z obnovení svobodné práce GHSP, které se s odstupem doby může zdát poněkud nekritické. Dle Dr. Honce lze členskou základnu společnosti rozdělit na tři skupiny – na začínající genealogy a heraldiky, kterých je asi 30% a pro které je tato činnost koníčkem, na pokročilé genealogy a heraldiky, kterých je asi 50% a kteří výsledky své práce – zejm. rodové kroniky – považují za jakýsi druh umění, a zbylých 20% tvoří badatelé, jejichž práce splňuje náročná vědecká kritéria. V tomto poměru, tedy 30 : 50 : 20, by v časopise měl být dán prostor pro příspěvky oslovující jednotlivé skupiny členů společnosti. Článek končí výzvou členům, aby zasílali své příspěvky.

V letech 1990 – 1992 časopis opět procházel hledáním formy. Zvyšující se technické a reprodukční možnosti se postupně projevovaly ve stále se zvyšující polygrafické hodnotě časopisu. Od svého obnovení je časopis nadále jednoduše vázán pomocí kovových svorek a má obálku z tužšího papíru. Ročník XII v roce 1992 vyšel jako dvojdílná Genealogická a heraldická ročenka 1992. Hledání nové podoby načas vyvrcholilo v roce 1993, XIII. ročník již nese název Genealogické a heraldické listy a znovu podtitul *Acta genealogica ac heraldica*. Grafická úprava 13. ročníku je již v provedení, které se po nějakou dobu udrželo – rozměr 16 x 23,5 cm, výrazná modrá obálka s reprodukcí historického výjevu nebo námětu a rozsah 48 až 56 stran. Toto „modré“ období trvalo do poloviny XVI. ročníku. V roce 1996, kdy od dvojčísla 3, 4 se grafická podoba opět proměňuje a modrá barva obálky je nahrazena neutrální bílou. Od ročníku XVII se opět mění rozměry časopisu na 21 x 15 cm, rozsah stran se nepatrně zvyšuje na cca 56–60. Počínaje rokem 1999 z obálky časopisu mizí latinský podtitul *Acta genealogica ac heraldica* a od roku 2000 se na obálce mění znak společnosti, kdy dosud užívaný znak s gotickým štítem je nahrazen štítem španělským.⁵⁵ Od roku 2001 se opět, tentokrát na delší dobu, mění grafická podoba časopisu, zejména obálky, rozměry zůstávají stejné. Rozsah časopisu v tomto období číslo od čísla kolísá v závislosti na tom, zda jde o jednotlivé číslo nebo dvojčíslo, od 44 stránek až do 100 stránek u dvojčísla 3–4 ročníku 2004. Polygraficky a obsahově se časopis do značné míry již přibližuje současné podobě, kterou nabývá od XXV. ročníku v roce 2005.

⁵⁵ Důvod této změny mi není znám.

V roce 2002 došlo k vnitřní diskusi nad obsahem časopisu, který se některým členům zdál příliš odborný. Druhá strana naopak tvrdila, že časopis nemá pouze rekapitulovat základy genealogie a heraldiky, ale spíše má přinášet nové poznatky. Největší obtíží se však ukázal nedostatek kvalitních článků a veškerá snaha a apely toto změnit se míjely účinkem. Problém nebyl v tom, že by členové neměli, co časopisu nabídnout, ale v tom, že k tomu ve své většině nebyli z různých důvodů ochotni, snad z obav, zda zvládnou příslušnou odbornou úroveň a formální náležitosti statí. Redakční rada se z tohoto důvodu snažila s autory pracovat a pomáhat jim. Rovněž ten, kdo se necítil na zpracování rozsáhlé studie, mohl publikovat pouze krátkou zajímavost z výsledků svého bádání.⁵⁶

2. 3. 2005 – současnost

V roce 2005 se časopis *Genealogické a heraldické listy* ustaluje na podobě, která přetrvala až dodnes. Okrová obálka, znak společnosti opět v gotickém štítu. Rozměry zůstávají stejné, tj. 21 x15 cm. Na přední straně obálky byly zprvu barevně vyvedené erby duchovních, později až do současnosti se zde nacházejí medailony s portrétem významných osobností. Časopis vychází čtyřikrát ročně v podobě jednotlivých čísel, pouze koncem roku 2005 bylo vydáno dvojčíslo 3–4. Časopis je zprvu vázaný svorkami, od XXX. ročníku, tedy od roku 2010, je opatřen lepenou vazbou. Obsah časopisu se dělí na tři hlavní části: 1) Články a studie, 2) zprávy ze společnosti a 3) anotace, recenze, zajímavosti.

⁵⁶ STARÝ, Marek, *Kam kráčíte Genealogické a heraldické listy?*, *GHL*, roč. XXII, č. 3–4, 2002, str. 37–40.

3. Informační list, Organizační zprávy

Za zmínku ještě stojí, že tehdy již nesamostatná Společnost v době svého „jílovského“ exilu v roce 1980 započala vydávat několikrát do roka tzv. Informační list, který měl sloužit k aktuálnější informovanosti členstva, zejm. o organizačních a podobných záležitostech, které nemohl pružně pokrýt zpravodaj. Podobně v roce 1991–1992 vyšlo několik tzv. Organizačních zpráv. Tyto tiskoviny měly podobu jednoho nebo dvou listů papíru velikosti A4, přeložených na půl. Vydávání Informačních listů bylo zrušeno až v roce 1998 rozhodnutím valné hromady společnosti, jak jinak, než z finančních důvodů. Jejich obsah byl poté zahrnut do vlastního časopisu GHM do rubriky „Zprávy ze společnosti“.

4. Redakční rady Listů Genealogické a heraldické společnosti v Praze

4. 1. 1969–1981

První redakční radu časopisu jmenovanou na ustavující schůzi správního výboru dne 12. března. 1969 tvořili: odpovědný redaktor PhDr. Vladimír J. Sedlák a dále Ing. Viktor Genttner, PhDr. Václav Elznic, JUDr. Viktor Palivec a Josef Vrba.⁵⁷ V tiráži na poslední stránce časopisu je mezi členy redakční rady uváděn i Jaromír Prusík. Můžeme se jen dohadovat, zda jeho jméno nedopatřením nevytlačilo ze zápisu z ustavující schůze správního výboru. K této redakční radě po nějaké době přibyl Ing. J. Musil a PhDr. Pavel R. Pokorný. V prosinci 1974 mizí jména členů redakční rady z tiráže. Objevují se opět až v roce 1976, kdy je redakční rada přejmenována na pracovní skupinu pro vydávání Listů Genealogické a heraldické společnosti, kterou tvořili: vedoucí skupiny Jaroslav Honc, Václav Elznic, Viktor Palivec a Ladislav Procházka. Technickou úpravu měl na starost Viktor Genttner. V únoru 1978 se v redakční radě objevují Karel Bezděk a Miroslav Truc, uveden naopak již není Ladislav Procházka. V roce 1979 z tiráže opět mizí jmenovité uvedení členů redakční rady (pracovní skupiny). Uváděn je nadále pouze odpovědný pracovník Ing. Viktor Genttner. Toto trvá až do č. 2 Zpravodaje GHSP v roce 1980. V posledním předlistopadovém dvojčísle z roku 1981 je jako odpovědný redaktor uveden Jiří Zemánek, ředitel Okresního muzea v Jílovém u Prahy. Domnívám se, že tento vývoj ve složení redakčních rad, resp. odpovědných pracovníků a jejich uvádění, či naopak neuvádění v tiráži časopisu, dobře ilustruje vnitřní vývoj, kterým Genealogická a heraldická společnost v průběhu let 1969–1981 procházela.

4. 2. 1990–2013

Redakční radu prvního dvojčísla obnoveného časopisu GHSP v roce 1990 tvořili PhDr. Jaroslav Honc jakožto předseda, ing. Jan Oulík jako výtvarný redaktor a Ladislav Forman, který měl na starost grafickou úpravu. V lednu 1991 při vyjití dvojčísla 1–2/1991 doznala redakční skupina dalších změn, tvořili ji: Ladislav Forman, PhDr. Jaroslava Honcová, PhDr. Jaroslav Honc, Petr Kotal, Ing. Jan Oulík, Alžběta Štětková a Josef Zumr. Tuto skupinu záhy doplňují ještě Doc. Stanislav Cais a PhDr. Alena Pazderová. O rok později, v polovině roku 1992, se redakční skupina poněkud redukuje a tvoří ji: Alena Pazderová jako vedoucí a dále Stanislav Cais, Ladislav Forman, Jaroslava Honcová a Jan Oulík. O další rok později

⁵⁷ Viz O vzniku společnosti, Listy Genealogické a heraldické společnosti v Praze, č. 1, květen 1969, str. 4.

redakční skupinu doplňuje Doc. MUDr. Jaroslav Černý, CSc., naopak odchází Doc. Cais, v roce 1996 je skupina posílena o prof. PhDr. Františka Kavku, CSc. V roce 1998 již v redakční skupině nefiguruje Ladislav Forman a MUDr. Jaroslav Černý. Nově se členem naopak stává PhDr. Jan Podhola. Na počátku roku 2000 redakční radu tvoří: PhDr. Karel Černý, PhDr. Ing. Jaroslava Honcová, CSc., PhDr. Vladimíra Hradecká, Ing. Jiří Oulík a Mgr. Marek Starý (později JUDr. a Ph.D.). Tato redakční rada pracovala celých pět let a teprve na začátku roku 2005 dochází k její následující obměně: vedoucím redaktorem je Ing. Mgr. Martin Slaboch (později Ph.D.), členy pak PhDr. Ing. Jaroslava Honcová, CSc., PhDr. Vladimíra Hradecká, Mgr. Jan Kahuda a Bc. Ing. Jan Oulík. Rada v tomto složení působí až dodnes. Zdá se, že postupná minimalizace počtu personálních změn a prodlužování délky funkčního období, spolu s působením mnoha renomovaných osobností a zdatných profesionálů, svědčí o rostoucí stabilizaci i úrovni časopisu Genealogické a heraldické společnosti v Praze.

5. Komentovaná bibliografie Listů Genealogické a heraldické společnosti v Praze 1969–1981

5. 1. 1969

Rok 1969 je rokem vzniku časopisu, celé jeho první číslo se zabývá založením Společnosti a v příloze uvádí její stanovy. Kromě toho obsahuje článek **Václava Elznice**, poskytující vysvětlení jedné záhady rodu Elzniců, a to, že jejich předek údajně našel v roce 1640 mrtvolu Tychona De Brahe. Rovněž dokládá souvislost Elzniců s osudem rodiny Tychona de Brahe v Čechách.⁵⁸ Dále se v tomto ročníku pět badatelů zabývá genealogií. **Viktor Palivec** nám poskytuje informace o nobilitě slavného lékaře a fyziologa J. E. Purkyně. **F. a V. Sedlákov** se v rozsáhlejší článku pokoušejí o uvedení podrobností o hrabatech Lucemburských na českém trůnu. Článek působí nesourodým dojmem, počínaje již jeho podtitulem. Nejprínosnější se jeví první část článku pojednávající o počátcích rodu lucemburských hrabat. Naproti tomu lze těžko pochopit, proč bylo tolik pozornosti věnováno osudům tělesných pozůstatků Jana Lucemburského. To by bylo lepší zpracovat v samostatném článku. Konečně třetí část, týkající se Karla IV., Václava IV. a Zikmunda, uvádí dobře známé skutečnosti. Pozornost si zaslouhuje nedlouhý článek **Jaromíra Prusíka**, který nashromáždil údaje o všech nositelích příjmení Prusík na celém světě. **Petr Gundermann** píše první z několika článků o kladrubském hřebčíně, jeho personálu a o svobodnických deskách. Název článku však příliš nekorresponduje s jeho obsahem. Dvě studie, **Ladislava Procházky** a **Gabriely Maršálkové**, pojednávají o vzniku příjmení a patří tak do kategorie antroponomastiky. Další dvě studie pak se týkají lékařství v genealogii – **Viktor Palivec** se v obecné rovině věnuje úmrtním diagnózám, zatímco MUDr. **Jan Kapras** se zabývá rolí genealogie v genetice a při diagnostice a prevenci dědičných chorob. Je to jeden z prvních článků o tomto v pozdějších letech značně rozrůstajícím se oboru. **Vladimír Jan Sedlák** píše dva články s heraldickou tematikou, o unikátním použití nachové barvy ve znaku pražských šermířů a o znaku pražských mydlářů, kde zaujme zejm. atypický popis znaku odzdola nahoru. **Viktor Gentner** přispívá hned třemi články, v prvním se dělí s ostatními badateli o své objevy, druhý článek se týká metrologie a ve své době mohl být užitečnou pomůckou, třetí jeho článkuček je zamyšlením nad skvosty lidové architektury, nedosahuje však autorovy obvyklé úrovně a je vcelku zbytečný.

⁵⁸ Velký článek o rodině de Brahe a Tegnagelech, viz ZČHGS, č. 1-2, 1981. str. 10-78.

5. 2. 1970

Rok 1970 byl oproti předchozímu námětově bohatší. Devatenáct článků a studií se týkalo genealogie. **Oldřiška Jandová** zveřejňuje svou precizní dvoudílnou studii sledující genealogii mnoha generací rodů Gryllů a Martinovských neboli Martinidesů až do počátku 19. století, kdy rod vymírá. **Eva Kuttelvašerová** se zabývá vývody metternichovské genealogie, jež se shodou okolností dostala na naše území. **Jindřich V. Bezděka** se v jednom z několika svých článků zabývá vzácným rodopisným pramenem – gruntovní knihou příbramskou z let 1512–1533, která zachycuje i zcela neznámé rody. **Viktor Gentner** se v prvním ze svých mnoha článků věnuje rodině osvíceného písmáka F. J. Vaváka, mj. jeho snaze zajistit svým dětem dobré vzdělání. **Rudolf Hlava** upozorňuje na rodinnou bibli Pelclových, která plnila i funkci kroniky a obsahuje množství rodopisných údajů. **Jindřich Procházka** se zmiňuje o zajímavé, ale genealogické pátrání nesmírně ztěžující praxi při emigraci do Chorvatska, totiž přijímat nové příjmení podle usedlosti. **Karel H. Sklenář** se také zabývá starou knihou, tentokrát českou postilou, kterou zdědil po předcích a která sloužila mj. jako kronika událostí, živelních katastrof, narození dětí, sňatků, úmrtí atd. **Karel Beránek** upozorňuje na genealogické prameny v církevních fondech Státního ústředního archivu v Praze⁵⁹ a na jejich rozdělení. **Vilém Saitl** zahájil rozsahem ohromný podnik, na základě matrik, soupisů poddaných, zemských desk a berní ruly, vydání soupisu všech příjmení (rodných jmen) v Čechách. **Jindřich V. Bezděka** v jednom svém článku upozorňuje na bohatý zdroj sňatečních záznamů Proboštského archivu Svatohorského, který se nyní nachází ve fondu Jesuitica Národního archivu v Praze. Bezděkovy materiály byly později doplněny o vynechaná jména a poté sloužily jako pomůcka badatelům. **Viktor Gentner** se věnuje dějinám Golčova Jeníkova a spojuje hospodářské dějiny (tabáková manufaktura) s genealogickými údaji. **Ladislav Procházka** upozorňuje na rozměrný urbář černokosteleckého panství zvaný Zlatá kniha. Pokud je mi známo, je stále uložen v Národním archivu v Praze. Opět příspěvek **Jindřicha V. Bezděky** O pohřbech v kryptách svatohorských v Příbrami. Zdejší zápisy poskytují informace o zemřelých, které by bylo obtížné vyhledat jinde, čímž narůstá jejich cena pro genealogické badatele. **Viktor Gentner** popisuje zajímavý úkaz, že děti z německých rodin v Královském hvozdu se stěhovaly do českých oblastí a zde se počesťovaly. V jediném článku z oblasti sfragistiky líčí **Vladimír Jan Sedlák** omyl slavného hraběte Chamaré, který si nechal opravit nalezené pečetítko a domníval se, že jde o znak Potštejna, zatímco dle nápisu šlo nejspíše o Kostelec. Nyní

⁵⁹ Dnes Národní archiv v Praze.

k heraldice, která je vždy zastoupena početně méně často. **František Hladeček** lehce polemizuje s názorem, zda je v erbu Neveklova rakouský zemský znak. Že o rakouský znak nejde, je doloženo i jedním z pozdějších článků Pavla R. Pokorného. Ač **Kristián Turnwald** díky své brzké smrti napsal do LGHSP pouhé dva články, oba představují to nejlepší. I tato jeho fundovaná, obsahově bohatá a navíc čtivá numismaticko-heraldická studie na téma přemyslovských českých znaků na mincích je jedním z vrcholů časopisu po celé jeho období. **Alois Příbyl** popisuje erby několika pozapomenutých českých a moravských novoštitných rodů. Rovněž opravuje některé již v literatuře popsané erby. **Vladimír Jan Sedlák** v recenzi článku B. Hemmerdingera polemizuje s dvěma tvrzeními autora o heraldice, totiž o iránském původu znaků a o orlu byzantských císařů, a vyvrací je. **Pavel R. Pokorný** zpochybňuje některá tvrzení v předchozím článku o Neveklově, když uvádí, že v privilegii Ferdinandově není o povýšení na město nebo udělení městského znaku ani zmínka. **Václav Matoušek** podává zprávu o životě, příznačné smrti a osudu pozůstalosti řezbáře a amatérského numismatika Václava Kotrbatého. **Bořek Zmek** se zmiňuje o tajných poštovních lóžích, kde se v rámci špiclování neoficiálně, ale s vědomím státu, porušovalo listovní tajemství. **Viktor Gentner** se tentokrát věnuje numismatice, konkrétně zlatce. Ve své době byl tento článek jistě užitečným pomocníkem, od té doby ale vyšla soubornější díla.⁶⁰ Podobně se **Václav Elznic** věnuje chronologii, věčnému kalendáři – ve své době to byl možná platný článek, od té doby vyšla moderní práce Marie Bláhové.⁶¹ **Viktor Gentner**, znalec mnoha oborů, zde píše v rámci hospodářských dějin, či dějin zemědělství, příspěvek k dějinám šlechtických manufaktur v Čechách, zejm. k manufakturám vlnařským v Kladrubech. Dále **Václav Elznic** vzpomíná na regionálního badatele Václava Kočku. Další exkurz do oblasti numismatiky podniká **Ladislav Procházka**, snažící se podat přehled měny v českých zemích. Ve své době to byl jistě užitečný článek, ale opakují, že od té doby vyšla modernější a soubornější numismatická díla.⁶² A na závěr tohoto roku se **Václav Elznic**, v postavení státně-právního historika, zabývá otázkou plnoletosti v různých dobách a také jejím ověřováním, které bylo leckdy kuriózní.

⁶⁰ NOHEJLOVÁ-PRÁTOVÁ, Emanuela, *Základy numismatiky*, Praha 1987; VOREL, Petr, *Od pražského groše ke koruně české (1300–2000)*, Praha 2000.

⁶¹ BLÁHOVÁ, Marie, *Historická chronologie*, Libri, Praha, 2001.

⁶² NOHEJLOVÁ-PRÁTOVÁ, Emanuela, *Základy numismatiky*, Praha 1987; VOREL, Petr, *Od pražského groše ke koruně české (1300–2000)*, Praha 2000.

5. 3. 1971

I rok 1971 obsahuje pestrou škálu studií a článků, hojněji je v tomto roce zastoupena heraldika i další s historií související vědy. V tomto roce se slavilo 230. výročí narození F. J. Vaváka, což ve svém článku připomenul V. Elznic. **Viktor Palivec** se ve své medikoheraldické studii věnuje Asklépiovi⁶³ a jeho symbolu – holi obtočené hadem. **Vladimír Jan Sedlák** se zabývá celkem osmi nobilitačními diplomy uloženými v okresním muzeu v Litomyšli, které by mohly být pramenem pro šlechtické genealogy, příp. heraldiky. **Karel Liška** na srovnání se znakem Polné logicky dokazuje, že tři štiky ve znaku Přibyslavi jsou znakem rodu Žejdliců ze Šenfeldu, a nikoli starým tradičním přibyslavským městským znakem. **Vladimír Jan Sedlák** popisuje výsledky průzkumu erbovního vývodu v ledečském kostele. Jeho zpráva výjimečně obsahuje 13 nepříliš kvalitních fotografií klenebních erbových polí. Krátký vhled do socialistické heraldiky představuje zprávička o městském znaku Radotína. Vzhledem k tomu, že autorem znaku je zkušený **Karel Liška**, znak dopadl vcelku dobře i s dobovým atributem – ozubeným kolem. **Oldřiška Jandová** ve svém genealogickém článku podrobně líčí osudy šlechtického rodu Kobrů z Kobesberku po Bílé hoře. **Zdeněk Pokorný** podává zprávu o neoprávněném predikátu získaném podvodem. Začátkem 20. století, kdy rakouské úřady vystoupily proti podvodníkům s predikáty, byl tento podvod odhalen a falešný predikát odebrán. **Václav Elznic** ve své první studii na téma svého rodu popisuje počátky šlechtického rodu Elzniců sahající do Saského Švýcarska na hrad Rathen, který Elznicové museli za dramatických okolností roku 1471 opustit, a jedna jejich rodová větev se poté usadila v Čechách, kde se odehrávají její další dějiny. **Jiří Adler** v článku o nobilitovaných sklářích Eisnerech, spadajícím jak do oblasti hospodářských dějin, tak do genealogie, poskytuje další pohled na začátky podnikání v Českých zemích, tentokrát ve sklářství. **Zdeněk Bičík** popisuje smutný zánik starobylé obce Lepějovice založené ve dvanáctém století a pomalu dožívající v 2. pol. 17. století. **Václav Elznic**, při příležitosti 230. výročí narození F. J. Vaváka Milčického, uvádí na pravou míru spory kolem jeho šlechtictví. Rod rytířů Vaváků z Adlaru, popsáný Hellichem, je prokazatelně výsledkem nobilitačního falza z přelomu 19. a 20. století. Autor ale konstatuje, že Vavákové byli ve středověku vladyky a později svobodnickým rodem. **Otto Bernardin** se zabývá genealogií vlastního rodu, přičemž osoby stejného příjmení nalezl i ve Francii a USA, byť jde pravděpodobně o pouhou shodu jmen, nikoli o genealogické spříznění. **Zdeněk Bičík** se ve svém článku zasahujícím kromě genealogie i do dějin umění píše o rodu sochaře Jakuba Teplého (1729–

⁶³ Palivec v originále důsledně píše Aeskulap.

1802), který byl selského původu z Platenic. **Jindřich V. Bezděka** činí další smutnou zmínku o tvrzi a vesnici Skorotín, které existovaly cca 450 let a poté postupně zanikly. Autor vysvětluje původ názvu vesnice a tvrze jako „Skorotův dvůr“. **Viktor Gentner** je autorem již druhého článku s tematikou kladubského hřebčince. Personál tvořily navzájem provázané rodiny. Vládla funkční hierarchie. Zajímavé je, že pracovníci měli k dispozici svá vlastní pečetidla. Protože autor uvádí i seznamy pracovníků hřebčince, je tento článek využitelný nejen pro sfragistiky ale i pro genealogy. Moravský polyhistor **Jan Skutil** si na počátku svého článku stěžuje na situaci v moravské genealogii, která není tak rozvinutá jako česká, zejm. nemá vlastní pobočku Genealogické a heraldické společnosti. **Václav Elznic** se v jedné ze svých mnoha studií tentokrát věnuje otázce dědictví a věna v českém právu 16. století. Jde o příspěvek k dějinám státu a práva. **Ladislav Procházka** ve svém článku uvádí překvapující informace, že i po zrušení nevolnictví byli lidé násilnými prostředky, např. bitím nebo vojenskými exekucemi, nuceni k robotě a že i přes svůj odpor nakonec podlehli – a to vše se dělo ještě roku 1819. V dalším článku se **Václav Elznic** věnuje kurióznímu opatření – vrabčí dani v Čechách roku 1750, jenž měla vést k úsporám obilí. Upozorňuje rovněž na vydaný seznam všech patentů od roku 1508–1848. **Míla Adamczyková** se v krátkosti zabývá, kým byl Nostradamus. Na její článek reaguje šifra **AFJK**⁶⁴ v prosinci 1971 upozorňující na to, že Nostradamus byl nositelem erbu. Oba krátké články se zdají být předzvěstí nostradamovského „boomu“ na přelomu 20. a 21. století, který se však odehrával a dosud odehrává především na stránkách méně seriózních publikací či v dokumentárních filmech. Článečky však nepřinášejí nic nového, a tak se zdají být zbytnými. Neúnavný příspěvatel **Václav Elznic**, povoláním geodet a kartograf, publikuje kartografickou studii. Defínuje mapy, vznik a vývoj katastrálních map, využití indikačních skic. Popisuje uložení jednotlivých kartografických materiálů. Jde i o cenný příspěvek v oboru historické geografie. **Jaroslav Jíhlavec** stručně na téma zvůle. Dle Jíhlavce znamená pojem „zvůle“ právo honitby, rybolovu a snad i čižby, ani toto však není vyčerpávající definice. **Václav Babuška** tlumočí slova Martina a Františka Novákových, kteří si trpce stěžují na utrpení poddaných za Marie Terezie. **Oldřich Kavan** se ve své antroponomastické poznámce pokouší vysvětlit vznik příjmení Kavan irským původem, po vojácích, kteří u nás zůstali po třicetileté válce. Rovněž zajímavá je informace, že toto příjmení si často volili Židé. **Rudolf Melichar** ve stručné zprávičce informuje o tom, že písař horlivého katolíka Oldřicha Skuhrovského, patrně tajný utrakvista, zakládal

⁶⁴ Totožnost autora(ů) uvedených pod šifrou AFJK mi není známa. JK by snad mohl být Jan Křivohlávek z pobočky Ústí nad Orlicí.

louňovickou purkrechtní knihu a úvodní záznam napsal do podoby kalichu. S podobným případem se setkáme ještě jednou později.

5. 4. 1972

V roce 1972 je poněkud vyrovnanější poměr mezi články genealogickými a heraldickými. V článku Václava Elznice doznívá ještě vavákovské jubileum z předchozího roku. Dva články se věnují dvěma původem cizím šlechtickým rodům. **Zdeněk Bičík** píše o rodu Cyrany z Bolleshausu.⁶⁵ Některé věci končí dříve, než vůbec mohly začít. Takový je i smutný osud šlechtického rodu Cyranyů, jemuž byl odměřen jen krátký čas trvání. **Roman Procházka** se zabývá českou větví rodu Dalquenů, jedním z původem belgických rodů v českých dějinách (dalším jsou např. Bryslové, kteří budou zmíněni později). Je poněkud paradoxní, že syn námořního kapitána se usadí v typicky suchozemské zemi. Rod existoval v českých podmínkách něco přes sto let. Článek je plný životopisných údajů, a tak bude radostí pro rodopisce. **Václav Elznic** se ještě v souvislosti s vavákovským jubileem zmiňuje o dosud neznámém Vavákovou rukou psaném rodokmenu, dle kterého Vavákův předek prodal roku 1639 své statky a poddal se do Peče. Poté Elznic opět odhaluje Müllerova nobilitační falza. **Viktor Gentner** je autorem třetího článku týkajícího se kladrubského hřebčína. Zajímavý pohled do zákulisí jeho fungování, včetně hierarchizovaného postavení jeho pracovníků. Mohl by posloužit i jako genealogický pramen. **Jan Křivohlávek** píše, že starobylá vesnice Bystrc byla po dvě staletí domovem rodu Šillarů, který ve druhé polovině 20. století vymřel. Na chalupě, kde rod žil, zanechal však své jméno. **Jaroslav Jíhlavec** podává důkaz, že koncem 17. století se poddaní počítali mezi inventář statku. Takto jsou v inventáři vypsány poddanské rody Ševčíků a Šestáků, kteří tak ale budou moci být případně vyhledáni rodopisci. **Leontina Mašínová** – vzpomínky proslulé spisovatelky, v jejíchž žilách kolovala krev Budovce z Budova, a také vzpomínka na ni. **Václav Elznic** upozorňuje na nobilitační spisy postoupené Československu v rámci spisové odluky s Rakouskem, které jsou uloženy v Národním archivu. Je jich snad možno využít v rámci šlechtické genealogie. **Miloslav Špaček** sestavil indexy k přerovským matrikám a navíc i seznamy pochovaných ve zdejších kryptách a kostelích v průběhu asi 200 let. Zřejmě půjde o bohatý a hodnotný genealogický pramen. **Jan Skutil** se konečně dočkal a mohl přednést přednášku při příležitosti ustavující schůze pobočky Brno Genealogické a heraldické společnosti v Praze, stanovující cíle a výhled do budoucnosti moravské genealogie. Výsledkem dotazů na erb

⁶⁵ V textu je na rozdíl od nadpisu psán Boleshausu s jedním l. Rovněž nejednotně je někdy psáno Boleshausu a jindy Bolezhauzu.

Jakuba Krčina jsou následující dvě studie, na sobě nezávislé, ale doplňující se. **Pavel R. Pokorný** upozorňuje na možné machinace Krčínů se žádostí o uznání starobylosti rodu. Druhá, anonymní studie se zabývá obráceným postavením papoušků v krčínovském erb. **Josef Kočandrle** – další reakce na článek Karla Schwarzenberga a Karla Lišky o znaku města Příbyslavi, autor dává s výhradami za pravdu Liškovi. **Ivain K. J. Štafl** popisuje možnosti genealogického a heraldického bádání v polských institucích. **Rudolf Zrůbek** publikuje velice zajímavý, netradičně pojatý článek o starém hřbitově v Rychnově nad Kněžnou, jenž by mohl nejednomu genealogovi pomoci spojit rozvázané konce jeho linií. Článek se rovněž zabývá sepulkrální epigrafikou a v menší míře i heraldikou. **Václav Ryneš** ve své studii naznačuje, že znak pražského arcibiskupství, žluté břevno v černém poli, by mohl souviset s předheraldickým znamením sv. Vojtěcha. Líčení bitvy u Chlumce roku 1126 o existenci nějakého znamení sv. Vojtěcha vypovídá. Jde o velmi zajímavý a dobře napsaný článek. **Viktor Palivec** se podruhé zamýšlí nad medikoheraldickými symboly. Zajímavá je mj. myšlenka, že křesťanství staví proti trojici pohanských lékařů Asklépiovi, Hygiei a Hippokratovi svou vlastní triádu sv. Kosmu, sv. Damiána a sv. Lukáše. Pro svou dobu je příznačné, že **Karel Liška** píšící o Kožlanech, byť z hlediska heraldického, nezmíní, že jde o rodiště druhého československého presidenta Dr. Edvarda Beneše. **Vladimír Jan Sedlák** reaguje na předchozí článek Karel Lišky o Kožlanech a vede při o významu latinského slova flavus, které podle něho ve středověku znamenalo i zářivě modrý. **Ivain K. J. Štafl** píše o objevu tří znaků hradeckých rodin, dva jsou na skle malované, jeden je erbovní list. Zajímavé je udělení „pohanské koruny“ v třetím případě, neboť palatin vyšší, tj. královskou korunu, udělit nesměl. Ještě jednou **Ivain K. J. Štafl**. Tentokrát řeší otázky kolem predikátu a erbu Karásků ze Lvovic. Naznačuje hypotézu, že když v roce 1578 Karáskové z Hradce mizí i s deponovanými majestáty, o rok později se v Rakovníku objevují Rubínové se stejným erbem. K čemu přesně došlo mezi oběma rody? Nebo snad rodem jedním? Výzva k vyřešení záhady Karáskova rodokmenu, počínaje jeho křestním zápisem, který je znám. **Vladimír Jan Sedlák** – po trochu tajemném úvodu, kdy se do rukou Společnosti dostává neuměle nakreslený znak, se dozvídáme, že až tak tajemný není, ale že byl zhotoven podle předlohy z 16. století a že byl udělen roku 1576 Janu Skalickému, který patřil mezi příslušníky rytířského stavu. **Alois Příbyl** si přichystal hostinu pro heraldiky, sedmáct dosud nezveřejněných erbů, včetně blasonů a nákrasů. **Viktor Gentner** zveřejňuje opět kartografický článek zabývající se katastrálními mapami a dotýkající se historické geografie. **Jaroslav Jíhlavec** zmiňuje zajímavý institut železné krávy nebo železné ovce, které byly původně naturálním darem církvi, která je však dávala do užívání poddaným za určitý poplatek. Železná kráva proto, že

za každé takto pronajaté dobytče se v kostele umístilo jeho symbolické železné ztvárnění. **Václav Elznic** - tentokrát o sepsání počtu českých mlýnů, což byl úkol, kterého se zalekla i skupina badatelů. Existuje však patent z roku 1704 ukládající povinnost sepsat všechny mlýny. Výsledek za chrudimský kraj uvádí 249 mlýnů. Je možné, že by se podobné soupisy mlýnů našly i v dalších krajích. Vědomosti **Václava Elznice** byly skutečně rozsáhlé, zde poskytuje dvě informace, jednu pro historiky umění, totiž, že našel pozůstalost francouzského barokního malíře von Betsingena (†1654). A dále uvádí, že podobně náhodně našel v archivu policejní hlášení z roku 1700 o osobách, které byly dne 4. července 1700 ubytovány na Novém Městě pražském. Obecně historický článek **Viktora Gentnera** o úřadu fojta. Ten vzniká za Karla Velikého jako zástupce a ochránce obyvatel určitého území a postupně degraduje na pouhého lesního a polního dozorce. Dále je zmíněno území Vogtland, které od poloviny 14. století do r. 1485 patřilo českému králi jako říšskému fojtu. **Václav Elznic** v další studii uvádí robotní a platové povinnosti poddaných Křivoklátska, dále platy zaměstnanců, počínaje purkrabím. Snaha osobně se obohacovat byla běžná již tehdy a také úsilí o vyplacení zadržovaných platů.

5. 5. 1973

Tomuto roku dominují dva články J. Skutila na téma moravské zemské šlechty. Hlavní myšlenkou prvního pojednání **Jana Skutila** je, že základní moravské předbělohorské rody dostaly ke svému rozvoji a rozkvěti šanci pouhých několik málo generací. Svou historickou úlohu tak nemohly zcela naplnit. Ve druhém pojednání moravský polyhistor tvrdí, že nejsložitější otázky moravské šlechtické genealogie se odehrály ve 12. a 13. století, v době, kdy ještě nejsou písemně doloženy. Hlavním pracovním nástrojem tak zůstává heraldický materiál, podle kterého se dá vysledovat spřízněnost jednotlivých rodů. Skutilovy studie jsou tradičně vysoce kvalitní. **Jan Křivohlávek** oznamuje ojedinělý nález z úřadu Vysokého Mýta, kde je uveden rozrod uměleckého rodu Schauerů, kteří se ve Vysokém Mýtě připomínají už od roku 1475. **Zdeněk Bičík** popisuje proces zániku staré obce Luhy, která značně utrpěla za třicetileté války, kdy nemohly být zpustlé grunty obsazeny a tak se postupně připojují ke dvoru Luhy, až původní obyvatelé mizí úplně a zůstávají jen zaměstnanci statku Luhy. **Viktor Palivec** ve své genealogické miscelce pátrá po nejstarších předcích Josefa Jungmanna. Zmiňuje rodové křížení Jungmannů, které však zřejmě nepoškodilo jejich genofond a naopak vydalo vynikající osobnosti. Zajímavé rovněž je, že se Jungmannovi podařilo vrátit odrodilou manželku zpět k národnímu uvědomění. **Ladislav Procházka**, ve své přednášce z 12. 3. 1973, která je zde otištěna, poskytuje badatelům z Hornokrutska vynikající genealogický pramen.

Jaroslav Jíhlavec popisuje rozdělení řemeslníků na počátku 18. století do tří skupin, díky soupisu řemeslníků ve sledované oblasti uvádí i množství genealogických údajů. **Václav Elznic** ve své stati píše o posledním výmluvném a smutném vyjádření marného odporu berounských utrakvistů vůči nově se konstituujícím poměrům. **Jaromír Prusík** se ve svém článku zabývá urbáři, které jsou vedle matrik bohatým zdrojem genealogických údajů. Příkladem je Kaceřovický urbář, který byl vydán tiskem. Jména uvádí s již ustáleným příjmením, a tak je ideální pro rodopisné badatele, ale i pro antroponomastiky. **Vladimír Jan Sedlák** pojednává o českém právním rukopise 3454, který je uložen ve Vídni a je výborným zdrojem v oblasti dějin státu a práva. Záporom této jinak velmi zajímavé studie je její nepřehlednost, zejména v poslední části. **Jan Skutil** popisuje součásti Vlastivědy moravské a uvádí její nejpřínosnější autory. Ve dvoudílné studii o slavatovské heraldice přináší **Karel Liška** zajímavou informaci o udělení rychtářských pečeti šestnácti rychtářům jindřichohradeckého panství v roce 1658, z nich každá však nese pouze část celkového slavatovského znaku. Ve druhé části se **J. V. Sedlák** zmiňuje o tom, že v erbech udělených palatinem Vilémem Slavatou z Chlumu chybí erb bratří Petzeltových a že tuto záhadu bude třeba v budoucnosti vyřešit. **Jaroslav Bernard** se věnuje osobě Buriana Svítkovského, o němž je toho však napsáno více na jiném místě. **Jaroslav Jíhlavec** popisuje zvláštní skupiny zaměstnanců při feudálních dvorech. Dále jsou publikovány vzpomínky prof. **Františka Navrátila**, legendy českých genealogů a zasloužilého archiváře, u příležitosti jeho sedmdesátin. Vzpomíná i na svého učitele Dr. Antonína Markuse.⁶⁶ **Rudolf Zrůbek** pojednává o osobě Jana Václava Císaře z Rozenfeldu, rychnovského poštmistra, a dokazuje, že za starého mocnářství mohl být i poštmistr povýšen do šlechtického stavu. **Ctírad Rakušan** píše o V. E. Lenhartovi, autoru první česko-německé lesnické knihy a o průzkumu jeho majetkových poměrů. Článek alespoň částečně přesahuje do hospodářských dějin. **Viktor Gentner** poskytuje komentář a podrobný seznam jednotlivých habsburských území a panství k mapě habsburských držav, nacházející se v příloze tohoto čísla Listů Genealogické a heraldické společnosti v Praze.

5. 6. 1974

Vratislav Grolich píše, že objev Jindřicha Wankela na Býčí skále je dostatečně znám, málokdo ale ví o tom, že se věnoval i genealogii a heraldice a studiu býčího kultu u starých civilizací. O interpretaci jím odkrytého rituálního pohřbu se stále vedou odborné i méně

⁶⁶ PhDr. Antonín Markus (1886-1968). Schwarzenberský rodový archivář a šéfredaktor Časopisu Rodopisné společnosti československé.

odborné polemiky. **Vlastimil Holejšovský** uvádí seznam svobodníků z roku 1605, vypracovaný na příkaz Rudolfa II. Dnes je to vynikající genealogický a historickodemografický pramen. **Leopold Kaňok** píše o rodišti Janáčkova učitele Pavla Křížkovského v 16. století. V určité části jde o poněkud méně srozumitelný článek. Ilustruje však rovněž vznik různých příjmení, jde tedy o materiál i pro antroponomastika. Opět **Vlastimil Holejšovský** v článku o tom, jak došlo ke vzdálenému spříznění slavné spisovatelky Krásnohorské a proslulého skladatele Škroupa i v té době již zesnulého básníka J. J. Langra. **Jan Křivohlávek** sleduje počet usedlíků v obci Bystřec dle urbářů lanškrounského panství a gruntovní knihy Bystřece. Uvádí jména osedlých podle jednotlivých roků – vzácnost pro rodopisce. **Jan Skutil** – barvitě osudy slavného a mocného rodu Boskoviců, těchto „moravských Rožmberků“, jsou plné změn stran a náboženství, nakonec však roku 1597 neodvratně mizí z historické scény a své místo přenechávají jiným. **Ivan Štarha** sleduje dva vladyské rody, z nichž zejména druhému, Chlévským, nebylo dopřáno příliš času, necelé století. Býšovcové na tom byli o něco lépe. **Karel Mornstein – Zierotín** uvádí na pravou míru tvrzení, že kolébkou Mitrovských je Nemyšl, nikoli Mitrov.⁶⁷ **Václav Elznic** – pokračování dějin rodu Elzniců z Elznic. Tentokrát jde hlavně o otázku, ze které Olešnice pocházeli – autor po mnoha letech zjistil, že jde o Olešnici v Sasku.⁶⁸ Líčí několik generací rodu. Rovněž se věnuje vyměření dvou německých větví rodu. **Josef Polišenský** – Genealogie, rodopis v její dnešní podobě. Zajímavý článek renomovaného profesionálního historika o tehdejší genealogii. Článek je bohužel poněkud dobově podmíněn a zatížen marxistickými pojmy jako třídní, odkazem na praxi v Sovětském svazu atd. **Ivan K. J. Štafl** píše o českých usedlících v USA. Jedná se v podstatě o uvedení článku Olgy K. Millerové, který následuje vzápětí. **Olga Komárková-Millerová**, legenda české exilové mormonské⁶⁹ genealogie, popisuje úskalí i kladné stránky rodopisného bádání v USA. **Jaroslav Jíhlavec** shrnuje, že občanský rodopis ve 2. polovině 17. století, po třicetileté válce, je velmi složitý kvůli častému zbíhání poddaných i pro časté změny hospodářů na gruntech. Cennou pomoc mohou poskytnout staré pozemkové knihy. V úvodu je zmíněn zajímavý případ změny příjmení pro antroponomastiku. **Leopold Kaňok** popisuje soupis majitelů usedlostí hukvaldského panství podle seznamů komínů z roku 1667 a lánských rejstříků. I tak nepříjemná věc, jako jsou daně, může být pro rodopisce požehnáním, zejména když obsahuje soupis majitelů usedlostí.

⁶⁷ Jan Halada rovněž klade počátek Mitrovských do Nemyšle. HALADA, Jan, *Lexikon české šlechty II*, Mitrovští z Nemyšle, Akropolis, Praha 1993, str. 115–116.

⁶⁸ HALADA uvádí Olešnici u Plavna. Elznicovi však není důvod nevěřit.

⁶⁹ To, že v LGHSP vyšel článek exilové, a navíc mormonské genealožky, skutečně dokládá značnou nezávislost časopisu.

Eduard Maur, renomovaný historik, profesionál, vysvětluje pojem a uvádí do oblasti historické demografie, jež svým polem působnosti navazuje na genealogii a dodává jí širší rozměr. **Jaroslav Pánek** a **Pavel R. Pokorný** upozorňují na neznámou genealogickou sbírku materiálů k českým šlechtickým rodům, kterou nashromáždil Antonín Norbert Vlasák a jejíž součástí je i abecední seznam rodů. **Karel Sklenář** – v první části článku autor uvádí názvy archivních fondů souvisejících s rokem 1848. Ve druhé části pak líčí agitační činnost Kampelíkova a Fasterova na pomoc Praze. Minimálně druhá část nepatří do genealogického a heraldického časopisu. **Jan Skutil** upozorňuje na rukopis Jana Jafeta O stupních přátelství krevního, uchovaný v Poznani, který je ojedinělým materiálem z počátku 17. století stanovujícím stupně pokrevnosti a spřízněnosti z pohledu povolení, nebo zapovězení manželství. Obsaženy jsou i názvy všech možných příbuzných – příbuzenská terminologie. Uveřejnění tohoto materiálu je mimořádně záslužné. Téměř vševědoucí **Václav Elznic** uvádí přehled církevních poplatků, které platilo obyvatelstvo za různé církevní úkony během vlády Marie Terezie. Zpoplatněno bylo prakticky vše, přesto šlo o pokrok proti minulé době. **Gabriela Maršálková** představuje dva příběhy cizích vojáků, kteří po třicetileté válce zůstali v Čechách a domestikovali se zde. Zajímavé je sledovat proměnu severského jména Christian na české Kryštof, což může být zajímavé pro antroponomastika. Opět **Václav Elznic** tentokrát napsal kouzelný článek s jadrnými zápisy písmáka Kněžoveského, ze kterých je patrné, s jakou radostí lidé přijímali nový gregoriánský kalendář i jeho původce. Jako chybná se ovšem ukázala Elznicova předpověď týkající se zrušení gregoriánského kalendáře v roce 2000. **Vladimír Ruda** a **Ladislav Olbrich** - v Sobotce, v tamním kostele, působil na přelomu 17. a 18. století děkan J. I. Šuma, který byl kromě kněze také barokním básníkem vyznamenaným titulem „poeta laureatus“. Vydal jedenáct sbírek a v jeho životě je několik nezodpovězených otázek. **Václav Ryněš** napsal zajímavý článek o Vyšehradu, druhém, možná paralelním, mocenském a duchovním středisku staré Prahy.⁷⁰ **Alois Příbyl** píše o několika významných slovenských hornických městech a jejich znacích, koho by v té době napadlo, že se jednou bude jednat o města zahraniční! **Ivain K. J. Štafl** sleduje osudy rodu Pražákových z Hradce Králové. Šťastnou náhodou se zachoval v hradecké katedrále náhrobník s náčrtem pražákovského erbu. **Karel Liška** – povyšování na město se děje v každé

⁷⁰ V souvislosti s nedávným archeologickým objevem (srpen 2014) kostela čtvercového tvaru se třemi apsidami a naprosto překvapivou rozlohou 230 m čtverečních, který se nachází přibližně 150 m od kostela sv. Petra a Pavla a který zhruba o 40 procent překonává plochu rotundy sv. Víta na Pražském hradě, nabývají všechny otázky týkající se Vyšehradu obzvláště na aktuálnosti. Česká televize [online]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/283612-vysehrad-vydal-nalez-stoleti-zaklady-kostela-inspirovaneho-byzanci/> [vid. 2014-11-12].

době a děje se tak dodnes. V případě Moravského Berouna byly dokonce namísto socialistických znaků zachovány původní znaky ze 17. století. **Kristián Turnwald** ve své druhé vynikající studii posouvá počátky naší heraldiky do doby kolem roku 1200 nebo i před něj, a to na základě archeologického nálezu hrobových kamenných desek s rytinami v Radomyšli u Strakonice v roce 1964. Rovněž řeší záhadu, týkající se původu znamení zavínuté stěly.

5. 7. 1975

Rok nesoucí se ve znamení 200. výročí selských bouří z roku 1775. **Jan Skutil** tentokrát ve své původní profesi literárního vědce umožňuje nahlédnout do skutečných osudů rodiny Petra Kuronského a Kateřiny Zaháňské, mj. oblíbených literárních postav našich klasiků. **František Hyksa** uvádí krátkou studii sledující deset generací rodu slavného právního historika profesora Hermenegilda Jirečka (9. generace) a jeho umělecky nadané dcery, klavíristky Noemi Jirečkové (10. generace). Zajímavá je rovněž změna příjmení z Vovčík na Jireček v 16. století. **V. Hamar** publikuje studii o příjmení Had a příjmeních z něho odvozených. **Jiří Aleš** uvádí nové poznatky o původu rodu Mikoláše Alše a lze jen souhlasit s jeho tvrzením, že i prací neprofesionálních rodopisců lze objevit nové poznatky, a to i tam, kde se materiály považují za probádané. **Ladislav Procházka** píše další z článků ke 200. výročí nevolnického povstání roku 1775. Autor se zabývá dvěma z buřičů, přičemž do hloubky sleduje i počátky a osudy jejich rodů. Rodokmeny Jiroušků a Šmejkalů mohou být zajímavé pro badatele zabývající se rokem 1775 nebo pro potomky zmíněných rodů. **Jaroslav Honc** ve své studii na základě logické úvahy stanovil přesné místo narození loutkáře Matěje Kopeckého, což se nikomu před ním nepovedlo. **Vladimír Ort**: Orlt, Orlt-Dvořák, článek vypráví o selské pili a poctivosti v placení dluhů v rodě Orta-Dvořáka.⁷¹ **Alfons Nečásek** píše o starobylych rodech Patočků, Mařatků, Vodsedálků, Ďoubalíků, Rónů, Metelků, Kramářů a Nečásků z Vysokého Veselí, což může pomoci genealogovi, jenž se právě na tyto rody zaměřuje. **Otto Bernardin** napsal článek mapující rod Pláničků, kteří se udržují v Plánici od konce 16. století dodnes. Článek může mít praktickou hodnotu pro genealoga s Pláničky spřízněného. Navíc by mohl nasměrovat autora zabývajícího se osudem slavného fotbalového brankáře Františka Pláničky. **Jan Wagner** na osudech několik huťmistrovských rodů sleduje rozvoj a zánik krkonošských skláren. Článek tak kromě genealogie patří i do hospodářských

⁷¹ Prostým výpočtem 1595 + více než 350 let držení gruntu, docházím k závěru, že Ortové o svůj grunt přišli po roce 1948, což však byla v roce 1975 informace poněkud překerní a bylo nutno ji v článku řešit opisem.

dějin. **Jiří Adler** – jeho článek, původně přednáška, může být přínosem pro genealogii, protože upozorňuje na vazbu mezi sklářskými hutěmi v Posázaví a hutěmi v severních Čechách. Jinak článek opět spadá i do kategorie hospodářských dějin. **Jaroslav Honec** připojuje další z článků navazujících na oslavy 200. výročí nevolnického povstání 1775. Pro praktického genealoga by mohl mít smysl jmenný seznam 185 účastníků povstání, komplikaci by mu na druhou stranu mohlo přinést tehdejší odmítnutí církve zapsat některé padlé vzbouřence do církevních matrik (imperfektnost matrik). **Jan Skutil** poskytuje základní úvod do antroponymie. Poukazuje na její provázanost s genealogií. Vysvětluje způsoby vzniku příjmení. **Otakar Frankenberger** pojednává nejenom o vývoji rakouské a později rakousko-uherské armády, ale také o fondech, kde jsou uchovány vojenské záznamy, což může velmi pomoci badatelům pátrajícím po předcích ve vojenské službě. **Leopold Kaňok** v článku o Moravských enklávách ve Slezsku v době lánových vizitací uvádí seznam obyvatel, který je vynikajícím materiálem pro rodopisce, kteří hledají své příbuzenstvo a které by právě zde mohlo potkat štěstí. **Jiří Musil** v krátkém článku upozorňuje na nepříjemnou situaci, kdy badatel dojde ke konci známé linie rodu (mrtvý bod). Ani zde se však není třeba vzdávat úplně. **Adolf B. Král** informuje o závěsném štítu spojených brněnských liteckých rodů z roku 1810, který nemá nikde obdoby. **Viktor Palivec** píše na kuriózní téma monster v heraldice a snad jako jediný autor se pouští i do období starověku a jeho říší, kde vidí původ bájných monster. Evropské rytířstvo si dávalo monstra do znaku ve snaze zastrašit nepřítele. Autor však upozorňuje, že i dnešní společnost má svá monstra. **Karel Novák** uvádí, že příslušníci saského rodu Wettinů si oblíbili pobyt v Čechách, v Litoměřicích po nich zbyl kamenný znak o mnoha polích, reprezentujících různá území. Zastoupena je i Dolní Lužice, kdysi součást našich zemí. **Otto Semrád** – zámek Rožmberk nad Vltavou dovoluje shlédnout velké množství heraldických znaků, které nepatří do české heraldiky a za kterými by jinak bylo nutno cestovat do ciziny. **Vlastimil Holejšovský** – díky uvedenému dlouhému seznamu malířů erbů se můžeme nejen poučit v kunsthistorii, ale také nám může poskytnout údaje, případně vodítka pro vlastní genealogická bádání. **Otto Semrád** se zajímavě pokouší vysvětlit v českém prostředí složitý erb italské provenience – Borromeo. Městský znak města Ostrov nad Ohří nebylo dosud možno přesně vyložit. **Karlu Liškovi** se podařilo určit staré znakové znamení Ostrova nad Ohří z privilegia Rudolfa II. **Ivan Štarha** tvrdí, že případ, kdy se městská pečeť liší od pečeti rychtářské, je vzácným úkazem. Karel Liška naopak uvádí, že má soubor 120 rychtářských pečeti, které se liší od znaku města – nejde tedy o jev tak ojedinělý. **Vlastimil Holejšovský** popisuje vývoje svobodnictví od nejstaršího kmenového zřízení, přes feudalismus až do doby Josefa II. Svobodníci mohli být původem svobodní lidé ještě z dob

občinného uspořádání. Uvádí rozdíl mezi českým a německým právem. Popisuje instituci výhostu. Neúnavný **Václav Elznic** tentokrát o mírných platech a robotách ve Vrbičanech na Slánsku koncem 16. století. Seznam poddaných z Vrbičan může být pro genealoga cenným pramenem, rovněž uvedené tabulky mohou přinést cenný srovnávací materiál. **Václav Elznic** v dalším článku využívá svého povolání geodeta a podrobněji seznamuje se zemědělskými katastry. Zmiňuje při tom i ty méně známé, než je všeobecně známá Berní rula z roku 1654. **Rudolf Zrůbek** nás zve na příjemný a ojedinělý výlet do oblasti kampanologie ve spojení s heraldikou a také epigrafikou. **Bohuslava Šťastná** na základě nejstarší tušské matriky zkoumá vznik rozvoj, frekvenci a oblíbenost dívčích i chlapeckých jmen v dané době. Jde tedy o statistickou genealogii ve spojení s antroponomastikou.

5. 8. 1976

Rok ve znamení dvou rozluštěných záhad – přesného určení narození babičky Boženy Němcové, o němž referuje Jaroslav Honc, a rozluštění vzniku příjmení a původu Petra Figula Vilémem Jersákem. Také rok, kdy se na stránkách časopisu, v článku Dr. Honce o rekonstrukci rodiny M. B. Pálffyové, poprvé objevuje dnes samozřejmé slovní spojení výpočetní technika, byť se zatím hovoří pouze o děrných štítcích a páscích. Jinak tomuto roku dominuje článek **Jaroslavy Honcové**: Vývod kardinála Galena a průměrný věk šlechtických žen 1495–1920, jedna z nejlepších studií v časopise vůbec, přesahující pouhou genealogii a dotýkající se statistiky a demografie, jejichž širší rozvoj měl u nás teprve přijít. **Karel Samšínák**: Provázkové z Lanova – přínos článku lze spatřovat v tom, že nás nejenom seznamuje s málo známým šlechtickým rodem a jeho znakem, ale hlavně v tom, že upozorňuje na polozapomenutého lékaře Stanislava Provázka, našeho předního odborníka na nakažlivé choroby, který svému životnímu poslání obětoval život. **Miloslav Trmač** zajímavě líčí život francouzského maršála Raduita de Souches, zachránce města Brna před Švédy koncem třicetileté války. To mělo mj. za následek změnu správních poměrů na Moravě zvýšením významu Brna na úkor Olomouce a usazení maršála de Souces na jižní Moravě. Rovněž vypráví příběh později spřízněného moravského rodu Ugarte původem ze Španěl. Zajímavá zmínka o dosvědčujícím dopise, jímž musel prapředek rodu Ugarte prokázat na Moravě svoje šlechtictví. Podrobné genealogické vylíčení obou rodů a sfragistické zobrazení znaků rodu des Souches. Vypsání všech druhů památek, jež po sobě oba rody zanechaly. **Jaroslav Honc** – rekonstrukce rodiny Marie Barbory Pálffyové, provdané Valdštejnové (1694–1769), a diferenciační fertilita a mortalita. Článek pod složitým názvem v podstatě řeší jednoduchou otázku zavedení standardizovaných formulářů – rodinných listů, jejichž

unifikované údaje by v jejich větším souboru přispěly k získání širších statistických a demografických dat. **Věra Sekotová** na osudech Ch. P. Erxlebena ilustruje vzestup českého Inářství na Lanškrounsku, ale také jeho pozvolný úpadek související s nástupem bavlnářství a průmyslové revoluce. Článek spadá rovněž do oblasti hospodářských dějin. **Jiří Světlík** píše o starém rodě Heyrovských, který přinášel po staletí ve svých synech vynikající jedince v mnoha oborech, a to až do 20. století, kdy v činnosti akademika Heyrovského, držitele Nobelovy ceny za vynález polarografu, dosáhl absolutního vrcholu. **Jiří Aleš** zasazuje další střípek do mozaiky rodopisu Mikoláše Alše. Tentokrát je uvedena rodová posloupnost držitelů dvora Horouty, počínaje Alešem Nedbalcem z roku 1590 až po Martina Alše, který statek roku 1688 prodává. Uveden je i vývod dvou vedlejších linií Alšů a na závěr sfragistický průzkum pečeti Martina Alše. **Vlastimil Holejšovský** poskytuje zajímavou informaci o pobytu dvou anglických rodin Stoneů v Praze a o jejich vztahu s básníkem Zeyerem. Angličané v Praze jistě nebyli častým jevem. Zajímavou zmínkou je i křest dětí anglikánských rodičů do katolické církve. O tom, že i Čechy mohly být pro cizince zemí neomezených možností, svědčí hospodářský úspěch mladší generace Stoneů. Dojímavý je vztah básníka Julia Zeyera k Mary Anne Catharině Stoneové, jež se pro něho stala trvalou literární múzou. **Jaroslav Honc** – důležitý genealogický úspěch, totiž přesné určení narození Magdaleny Čudové, babičky Boženy Němcové, je bezpochyby významným počinem a splátkou mnohaletého dluhu české genealogie. Jaroslav Honc po svém zvyku k tomuto úkolu přistupuje vědecky a rekonstruuje historii rodiny Magdaleny Čudové, provdané Novotné. Nechybí pochopitelně ani zmínka o rodinném listu. **Jaroslav Honc**: Možnosti a cíle kvantitativní genealogie a heraldiky – rozsáhlá a odborně fundovaná vize Jaroslava Honce postavit amatérskou genealogii a heraldiku na vědecký základ musela u praktických amatérských badatelů nutně narazit, zejména když pro ni nebyla připravena půda. Někteří ji začali provádět vlažně, jiní vůbec. Zasluhou **Viléma Jersáka** dochází k rozluštění vzniku příjmení a původu Petra Figula a určení jeho rodičů. Článek odráží také pobělohorskou praxi sbíhání z katolických panství na panství luteránská v cizině, v tomto případě v Polsku. **Jiří Vraný** nám čtyřmi výpisy z matrik dokládá, že zápisy v matrikách jsou mnohdy nejasné, spleť, ale místy i humorné a jejich správná interpretace vyžaduje často mnoho důvtipu. **Jan Wagner** se zabývá genealogickými prameny v literární pozůstalosti Leontiny Mašínové. Ta byla kdysi nejstarší členkou Genealogické a heraldické společnosti v Praze a kromě psaní se celý život věnovala i genealogii, jak o tom zanechala svědectví v jednom starším čísle Listů Genealogické a heraldické společnosti v Praze. Soupis rodů a rodin jí zpracovaných jistě ocení mnohý rodopisný badatel. **Jan Krívohlávek** je autorem článku o uplatňování raabizace

na českém venkově. Jmenovitý seznam přesídlenců může být opět užitečný některému rodopisci. Je jen škoda, že autor neuvedl důvod pozdějšího odchodu potomků původních bystrckých přistěhovalců z Rybné, pokud takový jediný důvod existoval. **Jan Skutil** využívá v tomto článku své původní literární vzdělání a snaží se naznačit směr, kterým by se badatelé měli vydat při genealogické práci na mršítkovském Roku na vsi, totiž ztotožnit všechny postavy díla se skutečnými lidmi, tak jak k tomu v článku poskytuje sám vzor. Tak by mohl vzniknout skutečně bohatý a zajímavý genealogický pramen, navíc osvětlující životní osudy zjištěných osob. **Bohumil Fremut** je autorem v určitých částech hutného eseje, týkajícího se vzdálené historie, dobře čtivého a obsahujícího zajímavé momenty. V části, kde popisuje socialistickou současnost, „šlechtictví práce“, dělnické řády a predikuje budoucnost, už však tak čtivý a přesný není, jak ostatně můžeme dnes všichni dosvědčit. **Václav Elznic** upozorňuje na prosebný list pobělohorských exulantů císaři Ferdinandu III. roku 1637. Jak asi krušno muselo být českým exulantům, že se byli ochotni sklonit před svým úhlavním nepřítelem! Na druhou stranu budme vděční alespoň například právě za tento seznam, neboť může, stejně jako podobné seznamy jiné, posloužit jako cenný genealogický pramen. **Karel Liška** – v netolickém muzeu je uložena oválná pečeť s praporem, autor však odhaluje, že jde o pečeť rychtářskou a prapor není prapor, ale žíla neboli rychtářské právo. Karel Liška poprvé polemizuje s Dr. Štarhou o četnosti jevu, kdy se rychtářská pečeť neshoduje s pečeti městskou. **Tompos Ernő** – stručná sfragistická studie maďarského autora poukazující na méně známé období naší historie – na styk s uherským královstvím za vlády Zikmunda Lucemburského i po ní. Některé uvedené pečeti jsou slovenské provenience, tam je styk s uherským královstvím, jehož součástí Slovensko v té době bylo, běžnější a samozřejmější. **Karel Liška** – další sfragisticko-heraldický příspěvek týkající se rychtářských pečeti. Inspirován je zřejmě článkem Dr. Štarhy o výjimečnosti rozdílu mezi městskou a rychtářskou pečeti. **Ludvík Schmidt** popisuje příběh regenta harrachovského panství Václava Weyrycha z Gensfeldu, včetně jeho nobilitace – článek bude zajímavý patrně nejvíce pro jeho dosud žijící potomstvo. **František Hyksa** se věnuje znaku Hermenegilda Jirečka ze Samokovu. Je zajímavé, za co vše se udělovala nobilitace, byť si ji H. Jireček jistě zasloužil. Pěkné je, že se nezpronevřil rodnému kovářskému prostředí, ale spojil s ním i svůj znak a přídomek. Erbovní heslo nasvědčuje, že byl self-made manem,⁷² že si svůj osud sám vypracoval. **Jiří Bílý**: Erb Jiřího Mahena – škoda, že článek končí pouhým příslibem do budoucna a nepřináší více prokazatelných faktů. Smrti obou velikánů, Vančury a Mahena, v souvislosti

⁷² Angl. člověk, který se vlastním přičiněním vypracoval od nuly.

s nacistickou okupací můžeme dodnes jen žet. **Viktor Palivec** je autorem studie o tělesných lékářích českých králů. V této studii popustil autor naplno uzdu svým dvěma vášním, dějinám medicíny a heraldice. Pozoruhodná a z textu nápadná je skutečnost, kolik lékařů bylo za své služby panovníkům povýšeno do šlechtického stavu a obdrželo erb. **Václav Starý** – v tomto polytematickém článku se prostřednictvím originálu listiny z roku 1435 dozvídáme o prvním zaznamenaném předku Mikoláše Alše. Rovněž se dozvídáme něco o šlechtické diplomacie a je jen škoda, že kvůli poškození pečeti se nemůžeme dozvědět více o sfragistické stránce zmiňované listiny. **Václav Elznic** je autorem podrobné studie z dějin státu a práva. Obsažně je v ní vysvětlen inkolát a věci a pojmy s ním související. Přetištěny jsou zde důležité texty přísah atd.⁷³ **Zdeněk Šamberger** – jeho článek, zabývající se národním obrozením hlavně z hlediska ekonomických sil, je psán v duchu marxistického světového názoru. Svědčí o tom i citát Bedřicha Engelse na straně 84, který je psán vyloženě v duchu dělení společnosti na třídy. Jinak lze článek zařadit i do kategorie hospodářských dějin. Je sporné, zda by měl být zařazen do časopisu s genealogickým a heraldickým zaměřením. Snad jde opět o povinnou úlitbu bohům. **Rudolf Melichar** se ptá: Nedožívali se dříve lidé vysokého věku? Než bych přijal uvedená data za pravdivá, pečlivě bych prozkoumal rodné záznamy. Ty se ale určitě nedochovaly. Takže kdo chce věřit, ať věří! Historika o 103letém novomanželovi, který den po svatbě spadne z žebříku a zabije se, již dnes nemá původní tragický náboj, a tak se nad ní můžeme jen pousmát, případně se z ní poučit. Jinak je článek podivný a zbytný. **Jan Krívohlávek** v krátkém článku popisuje osobní tragédii promarněného života JUDr. Františka Uhra. Uvedený soupis jeho příbuzenstva se základními životopisnými údaji může být ku prospěchu případnému rodopisci. Článek **Vladimíra Lešingra** Vývoj a konečná podoba znaku města Šumperku je jistě zajímavým kouskem do skládky moravské městské heraldiky.

5. 9. 1977

Rok 1977 LGHSP se vyznačuje častějšími úvahami o využívání výpočetní techniky na poli genealogie a heraldiky (V. Genntner, Jan Podhola), obzvláště ale tím, že pojednává hned o několika nižších šlechtických rodech, které se vynořily, krátce zazářily a poté rychle zanikly. Následuje několik těchto článků: **Karel Vyšín** – O erbu a rodu Bořanovských

⁷³ Menší výhradu lze snad mít jen k poslední větě studie, kde se hovoří o nástupu nových progresivních sil dělnické třídy. Tím autora nijak neodsuzuji, doba byla taková a občasnou úlitbičku musel někdy přinést takřka každý.

z Bytýšky 1451–1645. Sonda do historie téměř neznámého rytířského rodu, který se během necelých dvou set let vzeplal z měšťanského prostředí, po nějakou dobu prosperoval, poté však zchudl a vymřel. Přitom je s historií tohoto rodu spojeno několik nezodpovězených otázek, nastíněných v článku, takže by jistě stál za hlubší probádání. Zajímavé by byly jistě i osudy „zchlapělé“ větve rodu z Kutné Hory, jež je známa z nepatrných zmínek Mikuláše Dačického z Heslova.⁷⁴ **Jaroslav Bernard**: Úředník a feudál Burjan Svítkovský ze Škudl, jeho rod a velkostatek Skalice (1531–1605). Zajímavý článek o osudech jednoho takřka neznámého, neprávem opomíjeného šlechtického rodu. Zachycen je jeho počátek, vzestup a tvrdý pád. Kromě informací obecně historických a genealogických obsahuje i údaje ilustrující majetkové, hospodářské a morální poměry v 16. a na přelomu 17. století, čímž spadá i do dějin hospodářských. **Jaroslav Honc**: Falešný moravský rytíř pan Pavel Katarýn z Kataru a Rubinsteina a konfrontace české kanceláře v Praze a moravských stavů 1588–1613. Osudy Pavla Katarýna a jeho rodu se v lecčems podobají osudům českého rodu Burjana Svítkovského ze Škudl, jak o něm psal v témže čísle LGHSP Jaroslav Bernard. Znovu se opakuje strmý vzestup a náhlý pád rodu. Dokonce i počátek vzestupu Burjana a Pavla Katarýna je totožný, oba založili svou kariéru na půjčce rodu Pernštejnů a na následném odkupu několika vsí od nich, z nichž založili velkostatek. Zatímco následník Burjanův přišel o majetek pro jeho nedostatečné právní zajištění, u Pavla Katarýna k tomu bylo použito obvinění z podvodu. Oba dva příklady dokazují dravé a bezskrupulózní metody, jichž, nehledě na zásluhy takto postižených osob, používal k získání majetku prostřednictvím české kanceláře sám panovník. Případ druhý však také ještě ukazuje sílu moravských stavů, před níž tehdy ještě musel ustoupit i král.⁷⁵ **Jan Skutil** poskytuje zajímavý pohled do rukopisu genealoga Kučíka o Bedřichu Všemíru Berchtoldovi a o moravsko-českém rodu Berchtoldů, obsahujícího informace, které by možná, nebýt Skutilova článku, zůstaly skryty.⁷⁶ Rodová afilace a závěr článku působí poněkud nesourodě v porovnání s ostatními částmi článku, což bude dáno patrně tím, že jde o redakční doplněk Jaroslav Honce. Ale i přesto jde o užitečný text pro rodopisce zabývajícího se šlechtickou genealogií. **Jaroslav Honc**: Rudolfův klenotník David z Bruselu a vymření rytířů Bryslů z Bryslu v Kratonohách roku 1692.

⁷⁴ Autor v textu uvádí špatné datum Svatováclavské smlouvy 1507, namísto 1517. Pravděpodobně jde o pouhý překlep.

⁷⁵ Upozorňuji na drobnou nesrovnalost, datum úmrtí Pavla Katarýna je v úvodu článku uvedeno jako 23. února 1600, zatímco v rozrodu je uvedeno jako 22. 2. 1600.

⁷⁶ Určitým nedostatkem dle mého názoru je, že v textu není uveden vztah otce a syna mezi Matyášem Arnoštem (1632–1678) a Františkem Karlem Berchtoldem (1664–1720), což mě mátló a rozřešení jsem musel hledat jinde. Viz Geneall [online]. Dostupné z: <http://geneall.net/en/ancestors/1068236/frantisek-karel-berchtold-de-uhercic/> [vid. 2014-11-09].

Všechna sláva polní tráva. Osudy některých šlechtických rodů se sobě podobají jako vejce vejci. V případě Bryslů se obzvláště projevila nízká vitalita a natalita jejich i rodů s nimi příbuzných. To by mohl být cenný údaj pro zpracovatele údajů o šlechtické demografii a pochopitelně pro genealogy zabývající se šlechtickou genealogií. **Jiří Jareš** ve velice zajímavé stati podrobně rozebírá rod Leskoců z Leskova. Jako i u jiných rodů se zde opakuje schéma vzestup, vrchol a pád, v tomto případě daný malou vitalitou rodu. Že by tyto rody vybily veškerou svou energii na získávání majetku a na zajištění potomstva jim žádná již nezbyla? Velice zajímavý je i údaj o průměrném věku Leskoveckých žen, 43,2 roku, což je o 12 roků méně než u mužských příslušníků rodu. **Vlastimil Holejšovský**: Tři Václavové Frýdové a původ Jaroslava Vrchlického – článek dokazuje, že ani obrovské úsilí zkušeného genealoga nemusí vždy vést k úspěšnému konci. Ke každému bádání je tedy třeba přistupovat od začátku s určitou pokorou, neboť někdy jsou překážky takového druhu, že ani nejlepší úsilí není schopno je překonat a badateli nezbyvá, než se před nimi sklonit. I to bohužel patří ke genealogické a heraldické práci. **Miloš Munzar** zveřejňuje nesmírně zajímavý článek o ojedinelém úkazu v 17. století, kdy poddaný člověk, Eliáš Munzar, byl majitelem velkostatku Filířovice, a tedy z tohoto pohledu byl postaven na roveň šlechtě. Dokonce byl v roce 1697 schopen vyhrát spor se svou vrchností městem Dvůr Králové nad Labem o vynětí statku z jeho pravomoci a statek se stal i po stránce daňové rovným statkům feudálním. **Jaroslav Jíhlavec** – článek o zajímavém, ale málo známém jevu replikování šlechtických příjmení. **Zdeněk Bičík** informuje o významné, širší veřejnosti však méně známé, hudební osobnosti Pardubic v první polovině 20. století. Uvedený generační sled může být přínosem pro některého z genealogů. **Jaroslav Kovář** – v pořadí několikátý článek o historii rodu Alšů. Tentokrát o samých jeho počátcích v osobě Alše Netbalce z první poloviny 15. století, který dle autora mohl být z Německa příšlým lokátorem a později svobodným rychtářem. Problematika je zpracovávána čím dál zajímavěji a Kovářův článek, byť z poloviny jen lákavá hypotéza, se čte velice poutavě. **Rudolf Zrůbek** – loutkáři byli kdysi spolu s potulnými herci a písmáky nositeli vlastenecké myšlenky a neměli na růžích ustláno. Vzhledem k rozlehlosti regionu, na kterém působili, je mnohem obtížnější dohledat v matrikách, resp. dalších knihách, údaje o jejich životních událostech, proto mohou Zrůbkovy výpisky z Dvořáka někomu pomoci v jeho genealogickém bádání. **Helena Janderová** pojednává o jmenném fondu v urbáři velkostatku Kostelec nad Černými lesy z roku 1565. Každý dochovaný urbář uvádějící jmenný seznam poddaných, spolu s příjmeními, zejména z 16. století, může být pro genealoga pravým pokladem. Navíc v tomto případě autorka z údajů o jménech a příjmeních vytvořila zajímavý statistický materiál, a tak ukazuje cestu, kterou by se mělo ubírat další

bádání. **Věra Sekotová** uvádí velice zajímavou informaci o dobrovolně vedené matrice narozených dětí na statku Bratřice v 17. století po dobu tří desetiletí. Zaznamenáno je 246 dětí v prvním seznamu a 189 v seznamu druhém. Tato neoficiální matrika je o to cennější, že je psána přesně chronologicky a pečlivě bez zkomolenin za dodržení přesného formuláře katolického ritu z roku 1614. Materiály tohoto druhu jsou pro občanské rodopisce skutečným pokladem, mohou však, jako vcelku již podstatný vzorek, přispět i k výzkumům statistickým a demografickým a k výzkumům vzniku příjmení čili antroponomastice. **Václav Elznic** se zabývá historií prvního genealogického a heraldického spolku Herald. Z jeho článku je jasně vidět, že nepravost bujela i ve starém mocnářství. Zdá se ovšem, že tehdejší soudy jednaly podstatně razantněji a promptněji, než soudy dnešní. Dále je poněkud smutné, uvědomíme-li si, že počátky organizované heraldiky a genealogie u nás byly postaveny na tak pochybných základech (nobilizační falza) a za tak pochybným účelem. **Viktor Gentner** píše článek o Henriku Frantzovi z Rychnova nad Kněžnou a vytváří tak poutavý medailonek osoby lokálně proslulé zřejmě nejenom svým metuzalémovským věkem, ale pravděpodobně i soucitnou povahou (osvojení nalezence), společenským a profesním postavením, ale i smyslem pro humor vyjádřeným paradoxně v závěti. Podobné medailonky vhodně doplňují líčení „velkých dějin“ o zajímavé detaily, napomáhají jejich pochopení a dodávají jim lidský rozměr. **Viktor Gentner** pojednává o početních metodách v genealogii. Lze ale konstatovat, že spíše než o model počítačového zpracování genealogických údajů, použitelný v současnosti, jde dnes již spíše o sondu do způsobu přemýšlení některých genealogů před téměř čtyřiceti lety, kdy se snažili z excerpovaných informací vytěžit maximum v ohledu statistickém, demografickém apod. Pokrok ve vnímání možností výpočetní techniky je oproti první části pojednání zřejmý a odráží to, že genealogické údaje se na tehdejší výpočetní technice již zpracovávaly. Viktor Gentner by si ovšem stěžil dovedl představit dnešní rozvoj informačních technologií a možnosti jejich využití v genealogii. **Václav Fürst** se v článku Jihočeští ovčáci dotýká jednak demografické a hospodářské situace po třicetileté válce, zemědělských dějin a ve své druhé části genealogie rodu Fürstů, přičemž zde uvedené údaje mohou být užitečné badateli, jenž je případně s tímto rodem spřízněn. **Jiří Vraný** přináší překvapivou informaci o tom, jak pomalu se prosazoval toleranční patent a jak nerada se katolická církev vzdávala své moci nad dušemi svých farníků. Jako každý soupis poddaných nebo jiných lidí se však i tento, původně založený za pochybným účelem, dnes může stát cenným genealogickým pramenem.⁷⁷ **Jan Skutil** stručně anotuje v Rakousku vydanou publikaci o Dolnorakouském zemském archivu,

⁷⁷ Dovolím si opravit malou chybičku v překladu slova *conditio* v otázce 3 původního formuláře, které autor překládá jako povolání. Dle mého má být psáno *condicio*, tj., stav (např. ženatý, vdaná atd.).

kteřá se částečně dotýká i Moravy a Čech a tedy může být důležitá i pro naše badatele nejenom jako vzor, ale i pro přímé bádání. **Jan Podhola** ve své poutavé a instruktážní studii *Rekonstrukce a fertilita šlechtických rodin v Čechách podle gothajských almanachů* názorně ukazující sepětí genealogie a historické demografie, resp. to, co může genealog udělat pro historickou demografii. Vážně se zde již počítá s ukládáním souborů genealogických informací do počítačů a s jejich počítačovým zpracováním. Zvláštním jednotlivým údajem pro mě je, že i v tomto případě se ženy, šlechtičny ze sledovaných rodů, dožívaly průměrně o zhruba jedenáct let méně než muži. **Jaroslav Honc** píše o Urbanově Soupisu řezačů drahých kamenů v letech 1529–1701. Stanislav Urban pocházel z Nové Paky. V těsném okolí Nové Paky se nacházejí bohatá naleziště polodrahokamů, převážně achátů, chalcedonů a českých granátů. Proslulá je místní klenotnice drahých kamenů. Zdejší přísloví říká, že když zde pasák hodí po krávě kámen, má tento kámen často větší cenu než ona kráva. Stanislav Urban tedy pocházel z tohoto prostředí, a tak není divu, že si za oblast zájmu vybral tento obor. Soupis řezačů kamenů mě oslovuje, ostatně jako každý soupis, a mohl by být i vítaným genealogickým pramenem. **Viktor Gentner** pojednává o početních metodách v heraldice. Spíše než o model popisu genealogických a heraldických údajů pomocí číselných kódů, použitelných v současnosti (nebo i dříve), jde dnes opět již spíše o sondu do způsobu přemýšlení některých genealogů a heraldiků před téměř čtyřiceti lety, kdy se snažili dát svému úsilí řád a unifikovat ho, aby bylo z rozptýlených informací možné vytěžit maximum v ohledu statistickém, demografickém apod. Přestože Viktor Gentner předjímá využití výpočetní techniky, stěží by si dovedl představit její dnešní rozvoj a možnosti jejího využití v heraldice a genealogii. **Vlastimil Holejšovský** píše o původu rčení čistý štít. Jde o zajímavou historickou informaci z heraldiky Velké Británie,⁷⁸ z dob, kdy měla čest ještě nějakou cenu. **Viktor Palivec** píše článek *Heraldika v genealogické a heraldické společnosti v Praze*, který je dnes již jen dokladem jedné vývojové fáze GHSP a jako takový bude nejspíš zajímavý pouze pro badatele zabývající se její historií. Pokud mohu posoudit tak, jak tomu ostatně v takových případech často bývá, velké a nadšené vize v článku obsažené se nenaplnily. Některé z těchto vizí, jako např. získání některého hradu či zámku pro jakési heraldické ústředí, pak byly přímo utopické, a to zřejmě nikoli pouze ve své době. **Karel Samšňák** uvádí stručný životopis F. J. rytíře Gerstnera, včetně příběhu o jeho dekoraci Leopoldovým řádem a následné nobilizaci. Zajímavá je zmínka o jeho exhumaci v Mladějově a přenesení ostatků do Chomutova, což však doprovázejí určité nejasnosti, takže mladějovští

⁷⁸ Britské a skotské heraldice se naposledy věnoval SIMANDL, Jan, *Internetové zdroje v heraldice ve Velké Británii*, bakalářská práce, FF UHK, 2014.

do dnes udržují jeho hrob. Symbolika úhelnice a šesticípé hvězdy ve znaku na náhrobní desce může skutečně naznačovat Gerstnerovu zálibu v technice a astronomii, zároveň však velice připomíná zednářské symboly, což by bylo o to logičtější, že Gerstner svobodným zednářem skutečně byl.⁷⁹ **Viktor Palivec** píše o přetrvávajících nejasnostech ve znaku sovětského města Pskova, resp. o nejasnostech, o jaké zvíře v jeho erbů se jedná. Z úvah bych zcela vyloučil jakéhokoli psa – dle tělesné stavby jde o šelmu kočkovitou – a dále rýsa, neboť rys nemá dlouhý ocas, zato má nápadné štětičky na uších, které by se pravděpodobně při jeho zobrazení objevily. Možná se ale vůbec nejedná o konkrétní druh šelmy z hlediska zoologického, ale o symbolické ztvárnění „ideje“ velké kočkovité šelmy, jako symbolu síly, vzniklé možná i mimovolným poskládáním z částí různých druhů. **Karel Vyšín** je autorem článku Literatura k nejstarší české znakové sbírce na hradě Laufu u Norimberku. Přání prozkoumat a popsat erbovní galerii na Laufu bylo spíše otcem myšlenky. Tento úkol, zpracování erbů z Laufu, byl na valné hromadě GHSP 13. 3. 1979 vyškrtnut z programu, protože toto téma již bylo dostatečně zpracováno. Článek se v rozporu se svým názvem zabývá spíše popisem galerie než literaturou, která se k ní váže. **Jiří Jareš** promlouvá Slovo k heraldikům. Článek více než cokoli jiného dnes poskytuje pohled na práci a myšlení heraldiků v sedmdesátých letech 20. století. Na rozdíl od podobných plánů zdá se být realistický a stojící oběma nohama na zemi. Jinak ale asi nejlépe poslouží badatelům zabývajícím se historií GHSP. **Viktor Palivec** – Romance rozletitých feflíků.⁸⁰ Poeticky zpracovaný esej, literární dílko nemající v LGHSP obdoby. Palivec byl nejen zkušený heraldik, ale i velice schopný literát a poeta. Základní myšlenkou je, že heraldika je věda, ale také umění. **Petr Marek** – jeho článek pomůže každému heraldikovi doplnit si svůj zásobník znaků o blasony a vyobrazení erbů 14 rodů spojených s lanškrounským panstvím. Jde o první ovoce vytvoření Heraldického zásobníku ohlášeného ve Slovu k heraldikům v tomto čísle LGHSP. **Tomáš Krejčík** je autorem jednoho z mála heraldicko-kunsthistorických článků v LGHSP, pojednávající o vzácném úkazu, malířově signatuře na miniatuře erbovní listiny. **Jaroslav Honc** – krátký exkurz do oblasti diplomatiky seznamující s méně častým druhem listiny – kompulsorialem. Konkrétně zmiňovaný kompulsorial z roku 1603 je zajímavý mj. proto, že jeho čistopis byl kvůli dvěma chybám pozastaven a po jejich opravení se zachoval ve spisech české kanceláře jako druhý koncept. **Jiří Vraný** píše o opomíjených pramenech v řádových archivech. Jím uvedené materiály mohou být důležité pro dějiny vojenství, či genealogii i dějiny dopravy. **Josef**

⁷⁹ Např. JAVOR, Martin, *Slobodomurári – moderní filantropi*, Inštitút histórie, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, *História revue* č. 3, rok 2002.

⁸⁰ Herald. *Feflíky* jsou vlající šňůrky, které vystupují z točenice.

Beneš – Jak vykládat naše příjmení. Poutavý článek předního českého antroponomastika a bohemisty na zajímavé téma vzniku českých příjmení. **Václav Elznic** píše o kuriózní dani z komínů v Čechách v letech 1596–1614. Tabulka počtu komínů a počtu poddaných může oslovit historika hospodářství a demografa. Rovněž vypovídací hodnotu má tabulka, která ukazuje na jednotlivých skupinách obyvatel růst daňového zatížení v letech 1602 a 1615. Je zajímavé, že zvláštní kategorii poplatníků tvořili židé, a to hned ve třech případech, žid nad 20 let, žid pod 20 let a židovský dům. **Viktor Palivec** – Nad Glocarovou trilogií. Upozornění na jednu rozsáhlou beletristickou rodinnou kroniku a její stručná anotace. Matematik **Antonín Horák** na téma Věčný kalendář a stanovení data Velikonoc. Matematika není mou silnou stránkou, a tak se do rozboru autorových výpočtů nebudu vůbec pouštět. Určování data Velikonoc tedy nebudu počítat z paměti a bez pomůcek, jak navrhuje autor, ale za použití Sedláka, Friedricha nebo Bláhové.⁸¹ **Jaroslav Honc** píše o nové vyhlášce č. 162/1976 sb.⁸² Pro nemajetné badatele, kteří po zrušení poplatku 5 Kčs za zapůjčení jedné matriky vždy volali, a to i na valných hromadách Společnosti, to musela být významná změna k lepšímu. **Jaroslav Jíhlavec** je autorem článku z oblasti dějin státu a práva. Oproti vžitě představě nepostupovaly soudy v 17. století a v první půli století 18. proti přestupníkům zákona nijak drasticky a snažily se věci řešit smírně. Výjimku tvoří pouze recidivista a zloděj koní Pavel Havlíček, který byl za své činy odsouzen k smrti, poté omilostněn, ale poté, co opět propadl svému konání, podruhé již milost nedostal a byl v Bakově nad Jizerou, na nově postavené šibenici, oběšen. V roce 1977 vyšlo také hned několik kratších heraldicko-sfragistických článků **Karla Lišky**: 1) Pojednávajících o rychtářských pečetích, které se liší od pečetí městských, tentokrát o méně známém motivu rychtáře sedícího na koni. 2) O problematice rozdílnosti městských a rychtářských pečetí. Tentokrát jde o pečetí se znamením ruky držící meč, nebo rychtářské právo. Zajímavé je, že dva podobné znaky vznikly různým způsobem, viz Staré Město pražské a Bzenec. 3) Další sfragisticko-heraldický článek tentokrát se týkající vývoje znaku a pečetí krušnohorského pohraničního a hornického města Vejprty.

5. 10. 1978

V tomto roce se časopis dostává pod státní dohled a metodické vedení. **Jaromír Vrána** uvádí další neveselý příběh vymřelého šlechtického rodu Buzických. Lze jej rozdělit na dvě části, kdy v první je líčena genealogie rodu a ve druhé se autor zabývá dějinami cen

⁸¹ SEDLÁK, V. J., *Tabulky k převádění dat historických pramenů*, Praha 1960 (přetisk 1970), FRIEDRICH, Gustav, *Rukověť křesťanské chronologie*, Praha 1934; 2.vyd. Praha, Paseka; 1997; BLÁHOVÁ, Marie, *Historická chronologie*, Praha 2001.

⁸² Autor se v textu dopustil překlepu a vyhlášku 162 zaměnil za vyhlášku 163.

nemovitostí. Rovněž vyřešil otázku formy zániku rodu, a tak přispěl jedním dílkem k vysvětlení hromadného vymírání a úbytku české šlechty kolem roku 1600. Nezodpovězenou otázkou tak tedy ještě zůstává, jak a proč se rod Buzických tak nadměrně zadlužil, že musel rozprodat veškerý majetek. **František Chocholatý** je autorem obsáhlé, nicméně dobře čtivé a přehledné historicko-genealogické studie do té doby neprávem opomíjeného rodu opavských Přemyslovců. Obsahuje podrobné vyličení jejich vlády nad svým územím, jejich životopisné črty, ale hlavně velké množství genealogických údajů. Při tvorbě rodových témat, zdá se, že autor již počítá s možností počítačového zpracování dat. Dle mého názoru tato studie splňuje náročné vědecké požadavky.⁸³ Publikování většího množství podobných materiálů by povzneslo Listy Genealogické a heraldické společnosti v Praze na jinou, vyšší úroveň. **Jaroslav Honc** je autorem příspěvku k 600. výročí úmrtí Karla IV., římského císaře a českého krále, a slavné výstavy Doba Karla IV. v roce 1978, na niž se stály dlouhé fronty. Jeho rozsáhlá studie o Karlových předcích a potomcích, založená na vývodu Vladimíra Janovského z 64 předků a pojatá jako komplexní rekonstrukce rodiny, je schopná poskytnout data pro počítačové zpracování a tak přispět k obohacení historické demografie atd. Ve svém již značně konkrétním zamyšlení o využití počítačů pro zpracování genealogických dat Honc poprvé v genealogickém kontextu používá dnes tak moderní slovo informatika.⁸⁴ **Františka Vachtová** píše o hradu Valdek a o kuriózní soudní při z roku 1377 obsahující bigamii i biandrii, což patrně v dějinách pražské arcibiskupské konsistoře bylo naprosto ojedinělé. Rovněž zajímavé je, že akta konzistoře pečlivě vedl Jan z Pomuku, budoucí generální vikář, mučedník a světec.⁸⁵ **Rudolf Melichar** zveřejňuje rozsáhle zpracovanou rodovou črtu kovářů Melicharů od konce 17. století do začátku století 20. Rovným dílem jde o pojednání genealogické i z oblasti hospodářských, zejm. průmyslových dějin. Největší pozornost je věnována kováři, vynálezci a továrníkovi Františku Melicharovi, jež se vypracoval od píky k jednomu z nejdůležitějších průmyslníků u nás. Mnohem smutnější je pak pokračování příběhu, které již v článku zmíněno není a ani být nemohlo, protože se odehrálo v budoucnosti. Rudolf Melichar v oprávněné pýše na svého předka na straně 40 píše: „Dnes je perspektiva podniku taková, že má zajištěnu prosperitu na dlouhá desetiletí... Podnik zdárně

⁸³ Pouze na straně 133 je chybně uvedeno datum sňatku Mikuláše I. Opavského s Adelheidou Habsburskou jako 1283, správně má být 1285.

⁸⁴ Sledování způsobu, jakým do myšlení genealogů a heraldiků pronikala možnost využití výpočetní techniky na poli jejich věd, by si zasloužilo vlastní studii. Zde jenom stručně shrnutí: první zmínku o použití výpočetní techniky učinil na stránkách časopisu Jaroslav Honc v roce 1976. V roce následujícím je toto téma zmiňováno častěji autory Viktorem Genttnerem a Janem Podholou. V roce 1978 František Chocholatý již ve tvorbě rodových schémat předpokládá jejich zpracování výpočetní technikou a konečně kouzelné slůvko „informatika“ prvně použil v témže roce opět Jaroslav Honc.

⁸⁵ Autorka jeho jméno neuvádí konzistentně, jednou jako Jana z Pomuku a jednou jako Jana Nepomuckého.

plní své poslání v socialistické ekonomice. Je významnou složkou celého socialistického československého národního hospodářství. Tento podnik po věky vždy bude dokladem, za jakých podmínek rodil se český průmysl. Bude dokladem, že to byly naše české ruce a naše mozky, které z naší země udělaly jednu z průmyslově nejvyspělejších zemí světa.“ Jenže budoucnost byla úplně jiná. Mohutný podnik fungoval až do konce 80. let, kdy se od něj oddělilo několik poboček a výroba začala klesat. Podnik zkrachoval, jeho nástupcem se stala jiná společnost, ale i ta skončila v roce 2004 v likvidaci.⁸⁶ Dnes je torzo podniku k mání za o něco málo víc než dvanáct milionů Kč. Tak dlouho tedy u nás trvá „po věky vždy“. Toho všeho se bylo dáno panu Melicharovi (†2006) dožít. **Otto Bernardin** v článku Václav Brožík – slavný český malíř spojuje kapitolku z dějin umění a genealogii. Počet rodopisných údajů je velmi bohatý, takže brožíkovský badatel či rodopisec z něho mohou hojně získat.⁸⁷ **Vladimír Kejla** píše o Marii Křížové z Loun a upozorňuje tak na osamělou badatelku, která v průběhu svého života odvedla mnoho genealogické práce. Seznamy příjmení z jejích děl mohou směřovat další badatele na její díla, kde si mohou dohledat další data a informace. Záslužné je, že díla jsou k dispozici v knihovně GHSP, kde k nim má přístup široký zástup badatelů. **Karel Vyšín** píše článek o rodině Adeliny Palacké, provdané Krauchenbergové (1862–1958). Článek je napsán poněkud nesrozumitelně a některé podstatné informace zde chybějí a je třeba je vyhledat jinde. **Karel Bezděk** píše o dřívějším zajišťování důležitých pozemkových hranic pomocí drastické metody dostávání „na pamětnou“. Nebylo věru snadné být v 17. století poddaným, a to se týkalo i jejich dětí! Dnešní geodetické metody jsou naštěstí již šetrnější. Stejný autor v dalším zajímavém článku ukazuje, že nejenom Luther uměl přibíjet teze na vrata kostela. Jinde na jezuity takové ohledy nebrali. Matěj Burnatius by mohl povídat.⁸⁸ Zajímalo by mě, jak probíhalo vyšetřování a jestli byl pisatel listu dopaden. **Bohuslava Šťastná** je autorkou článku o A. M. Kramářovi, méně známém hudebním skladateli na přelomu baroka a klasicismu a o jeho pedagogické činnosti. Proč je však tento článek otištěn v genealogickém a heraldickém časopise, když s uvedenými vědami nemá nic společného? **Vilém Nejedlý** – zpráva z 18. století na i dnes žhavé téma domácího násilí. Magistráty však zřejmě v té době pracovaly rychleji a efektivněji, než dnešní policie a soudy. Znalost právních ustanovení týkajících se uzavírání sňatků, jak ji zde podrobně líčí **Václav Elznic**, bude pro každého genealoga nesmírně zajímavá, ale i užitečná, stejně tak i pro zájemce o dějiny státu a práva. **Viktor Palivec** nás bere sebou na odlehčenou exkurzi za

⁸⁶ Viz Profit [online]. Dostupné z: <http://euro.e15.cz/profit/odkaz-velkeho-tovarnika-884934> [vid. 2014-11-11].

⁸⁷ Hned v úvodu je však chybně uveden den narození slavného malíře, 5. března namísto správného 6. března.

⁸⁸ Matěj Burnatius, jezuita působící na Jičínsku, v roce 1629 byl v Rovensku zabit vzbouřenými sedláky.

bizarními znaky do jinak vážného světa heraldické vědy. A opět **Viktor Palivec** tentokrát popisuje genezi Mezinárodního červeného kříže a ženevských konvencí i symbol a heslo této charitativní organizace. **Václav Elznic** popisuje habsburskou taktiku cukru bez biče a mírně schizofrenní situaci, v níž se ocitaly některé přední osobnosti, které sice zastávaly protihabsburský postoj, ale řádem či šlechtictvím z habsburských rukou nepohrdly. Nutno však dodat, že často byly takto vyznamenávány osoby apolitické, které dosahovaly vynikajících výsledků v některém oboru lidské činnosti. Pro heraldika jsou jistě přínosem nákresy znaků v rámci zásobníku znaků. **Karel Liška** a **Zdeněk Borek** jsou autory krátkého pojednání o ojedinělém jevu – znaku kohouta v erbu města nebo obce. Vysvětlena je symbolika kohouta. Poučné je vylíčení dějin uvedených obcí. Zajímavá je pověst z Českotřebovska. Pro heraldiky je přínosem rozšíření zásobníku znaků o erby uvedených obcí. O sfragistické kuriozitě píše **Jan Křivohlávek**, když uvádí překvapivou informaci o tom, že osoba tak společensky vyloučená a pohrdaná jako kat, měla vlastní pečeť. Zajímavými otázkami by mohlo být, jak kat k pečetí přišel. Byla mu někým udělena? Či snad si ji zhotovil, či dal zhotovit sám o své vůli?

5. 11. 1979

Časopis přestal být „Listy“ a stal se „Zpravodajem“. **Václav Elznic** píše poslední díl o historii svého rodu, tentokrát o jeho jaroměřské větvi. Článek se zdá velmi složitý a nesrozumitelný, zalidněný příliš mnoha osobami. Nebylo snad nutné uvádět popisy bitev z italské fronty a u Marenga.⁸⁹ Jinak článek líčí úpadek rodu, který dokonce přestal používat predikát a začlenil se do měšťanského prostředí, až po opětovný krátký vzestup na výsluní v postavě magistra Jana Václava, rytíře z Elsnic, Antonína rytíře z Elsnic a zejména v postavě polního maršála Antonína, svob. pána z Elsnic, který svým synům předal titul svobodných pánů. Poslední z těchto svobodných pánů, maršálův vnuk Friedrich však z armády dezertoval a mizí neznámo kde, což je poněkud smutná tečka za šlechtictvím kdysi slavného rodu.⁹⁰ **Zdeněk Putna** ve svém článku pojednává o čtyřech generacích tajných evangelíků na Třebíčsku, kteří byli pro svou víru vyslýcháni a perzekuováni. Název kvalitního článku zdá se mi poněkud zavádějící, neboť i když obsahuje poměrně dosti genealogických údajů, včetně citací výpisů z matrik, sociologické hledisko v něm nenacházím. Rovněž by asi pro celkové

⁸⁹ Nerozumím tvrzení na str. 12, že v „musterliste“ z doby tereziánské „nalézáme i prvního Elsnice z Elsnic narozeneho v Čechách, prvorozeného syna Václava, ryt. z Elsnic, křtěného u sv. Vojtěcha dne 27. 8. 1704.“ Vždyť všichni jeho předkové byli narozeni v Čechách. Ledaže by se autor pouze přepsal a místo „v Čechách“ chtěl napsat „v Praze“. To by pak dávalo smysl.

⁹⁰ Naposledy se rodu Elsniců z Elsnic věnovala KŘÍŽKOVÁ, Michala, *Elsnicové z Elsnic v českých zemích raného novověku - Příspěvek k dějinám nižší šlechty*, bakalářská práce, FF Univerzita Pardubice, 2011.

pochopení bylo dobré, kdyby autor více citoval z jím zmiňovaných Examin. **Jaroslav Jíhlavec** – genealogická miniatura, vzpomínka na jednu rázovitou postavičku, Tomáše Hadodyka, která jakoby vyšla z pera Jana Nerudy. Při pozornějším pohledu se však situace nejeví již tak idylicky a jde spíše o tragický příběh osamělého člověka.⁹¹ **Zdeněk Šamberger** připomíná, že i takový titán historie, jakým byl Palacký, začínal jako prostý genealogický badatel. Genealogie mu umožnila přístup do vhodné společnosti a vybudoval si na ni vynikající renomé historika, jež mu umožnilo později realizovat i jeho další dalekosáhlé historické zájmy. **Rudolf Zrůbek** informuje o rodu stavitelů varhan Hanischů. Vzhledem k množství životopisných údajů, které jsou v článku uvedeny, mohl by klidně nést podtitul „Příspěvek ke genealogii severovýchodních Čech.“ **Jiří Vraný** – precizně zpracovaný materiál v rámci úkolu „rekonstrukce rodin“, poskytující zajímavé genealogické, demografické, antroponomické a statistické údaje vytěžené z Indexu narozených katolického kostela sv. Martina ve Mšeně v 17. a 18. století. **Vladimír Kejla** informuje o cenném genealogickém pramenu, kmenových listech. Kmenové listy vojáků z konce 19. století, které byly v té době deponovány v trnavském vojenském archivu, byly určeny ke skartaci. Dělal jsem si naději, že ke skartaci nedošlo, a tak jsem se obrátil na Vojenský ústřední archiv⁹², který mi skartaci kmenových listů prostých vojinů potvrdil. Zachovaly se pouze kmenové listy důstojníků. **Marie Marešová** – její článek jednoduchým a srozumitelným způsobem vysvětluje pojem a cíle historické demografie, jež v té době byla ještě mladou vědou a jejíž čas měl teprve přijít v dalších desetiletích.⁹³ Jinak ovšem jde o vysoce kvalitní článek. **Vladimír Kejla** pojednává o evidenci osob v rodokmenu. Článek dnes, po pětatřiceti letech a po masivním nástupu počítačů do zpracování genealogických údajů, je nutně zastaralý a je spíše dokladem toho, jak se to dělalo kdysi. Jako takový má ovšem cenu pro případného historika zabývajícího se dějinami české genealogie. **Petr Marek** poskytuje další zajímavou sérii znaků do znakového zásobníku heraldika sběratele, tentokrát z panství Lanškrounsko-Lanšperského. **Viktor Palivec** se v článku Erbovní lékaři Českých velmožů zabývá opět zajímavou lékařsko-heraldickou tematikou – doktory a lékaři, což nebylo totéž. Je jich v něm uvedeno mnoho, spolu s jejich znaky, takže heraldik si zcela jistě přijde na své. **Petr Zimmermann** vede zajímavé, téměř detektivní pátrání po původu písmena G v městském

⁹¹ V článku si odporuje místo smrti T. Hadodyka. Zemřel v Praze, nebo v Letkách?

⁹² E-mailová odpověď ředitele Vojenského ústředního archivu Mgr. Josefa Žikeše z 10. 9. 2014. Dotaz má evidenční číslo 2111-2008/84049, odpověď 2111-2008/84146.

⁹³ Ohradil bych se však proti výrazu „primitivní shromažďování jmen a dat“ (str. 19), čímž má autorka zřejmě na mysli činnost velkého množství badatelů, kteří pracují na svém rodě a neplní vyšší vědecké požadavky. Pouze toto „primitivní“ sbírání jmen a dat se může časem proměnit ve vážnější činnost ve větším regionu, bez které se historická demografie neobejde. Tento krok nelze přeskocit, tak proč mu přidávat pejorativní přídavná jména?

znaku Hradce Králové. Přes všechny Balbínovy zásluhy pravdu měla nakonec strana tvrdící, že jde o iniciálu jména Gradec. Tím ovšem není nejasnostem okolo znaku Hradce Králové konec – současná podoba hradeckého znaku je totiž z hlediska heraldických pravidel nakreslena špatně a k opravě, po níž autor článku v jeho závěru volá, nedošlo ani třicet pět let po vydání čili je patrné, že k ní nedojde nikdy. **Miloslav Trmač** informuje, že ve Vranovské vsi u Znojma byl nalezen hraniční kámen proslulého maršála Raduita de Souches. **Karel Liška** opět o rychtářských pečetích, lišících se od pečetí městských. Článek byl původně zamýšlen jako předposlední z celé série, jak se však ukázalo, kvůli nepříznivému vývoji byl článkem na toto téma posledním. **Karel H. Sklenář** před námi rozprostírá obraz těžké doby po třicetileté válce. Ta byla těžká pro každého poddaného, o to však těžší pro tajné evangelíky, kteří za probíhající rekatolizace museli skrývat svou víru a byli při tom, jak ukazuje případ mlynáře Škváry, až podivuhodně vynalézaví.

5. 12. 1980

Časopis vychází pod názvem Zpravodaj GHSP. **Jiří Čoupek** píše o posledních Tunklech na Moravském Slovácku. Svobodný pán Karel Tunkl si erbu a predikátu užíval pouhých deset let, než mu je vznik první republiky zrušil, pravděpodobně by je stejně neměl komu předat, protože mohly přejít pouze na manželské potomstvo. Studie alespoň ze začátku evidentně čerpá ze Sedláčkova hesla v Ottově encyklopedii. Protože však vypouští některé rodové linie Tunklů a sleduje pouze jednu, zdá se jakoby celý rod zchlapěl až do obnovení predikátu Karla Tunkla po roce 1908.⁹⁴ **Petr Marek**: Genealogie a Heraldika Dubánků z Duban. Článek je nepřehledný a místy zmatečný.⁹⁵ Doufejme, že alespoň zásobník znaků potěšil heraldika. **Jindřich Francek**, budoucí přední odborník na problematiku zločinu a trestu a dlouholetý ředitel Okresního archivu v Jičíně, v poněkud nezvyklé roli referuje o praxi v ukládání cizích matričních dokladů na faře v Nechanicích nad Bystřicí. Díky pečlivému faráři se zachovalo množství matričních údajů z celého světa, které by jinak byly pravděpodobně pro rodopis nenávratně ztraceny. **Erik Bouza** – Archivní prameny ke genealogickému studiu v severovýchodních Čechách. Autor téměř o všech pramenech konstatuje, že je rodopisci nevyužívají. Co tedy dělají a odkud berou podklady pro své práce? Zdá se, že tento článek je již odrazem úpadku časopisu na sklonku jeho první éry. **Jaroslav**

⁹⁴ To je však pouhé zdání, neboť Tunklové v jiných větvích byli často vojáky, ženili se se šlechticemi, a dokonce František Arnošt, domácí pokladník u hraběte Černína, obdržel majestátem roku 1720 potvrzení panského stavu. Ve studii je uvedeno i vícero životopisných údajů, přesto bych případného rodopisce odkázal přímo na heslo Augusta Sedláčka v *Ottově všeobecné encyklopedii*, kde jich je ještě více.

⁹⁵ Minimálně údaje Markvarta Hadače (č. 16) si odporují v textu, rodokmenu i tabulce. Hovoří-li autor o moravské větvi, není vůbec jasné, koho má na mysli, neboť v textu není nijak konkrétněji zmíněna.

Bernard uvádí jednu z těch příhod, které dodávají rodopisu nenapodobitelné kouzlo. Záhada a její překvapivé rozřešení. Zároveň důkaz, že i lidé v 17. a 18. století dokázali řešit věci tak, aby všichni byli spokojeni, byť tím zamotali svým potomkům notně hlavu. Kromě již uvedené záhady obsahuje článek i cenné údaje statistické, a tak by možná svým malým dílkem mohl přispět i historické demografii. **Alexandra Špiritová** napsala užitečný a odborně fundovaný článek upozorňující na málo známé a využívané materiály použitelné k rodopisnému bádání, které jsou uloženy ve Státním ústředním archivu v Praze.⁹⁶ **Jan Skutil** o moravských zemskodeskovních rodech. Kvalitní text byl prosloven jako přednáška na výroční valné hromadě pobočky GHSP v Ostravě dne 10. 1. 1979. Ve zkratce vypovídá vše podstatné o historickém vývoji Moravy, jejích institucí a také o zásadním vlivu, který zde měla zemskodeskovní šlechta.⁹⁷ **Jaroslav Honc** a článek Občina Svárov u Vinařic a jméno rodu Svárovských na Mladoboleslavsku. Skutečně nevím, proč toto pojednání vzniklo, směšuje příliš mnoho věcí dohromady, aniž se někde dobírá nějaké podstaty.⁹⁸ Vzhledem ke zmínce o průzkumu obce Vinařice a o starověkých pastevcích a zemědělcích lze článek částečně zařadit do dějin zemědělství. Jinak je článek důkazem, že poslednímu číslu časopisu Genealogické a heraldické společnosti již docházel dech. **Petr Marek** píše na téma Trubka v heraldice. Přiznávám se, že se v článku příliš neorientuji a že to zřejmě není moje chyba. Zdá se mi, že to je opět způsobeno nastupujícími problémy, které časopis začínal mít. **Karel Liška** a **Jiří Jareš** jsou autory článku Trubka v městské heraldice. Článek popisující historii výše uvedených měst a blasony jejich erbů nebo popisy pečetí. Na své si tedy přijdou historici, heraldici i sfragistíci. A zejména heraldikům se rozroste zásobník znaků, neboť jejich černobílé kresby se nacházejí na konci tohoto čísla časopisu.⁹⁹ **Jiří Jareš** poskytuje další rozsáhlý soubor erbů, který si mohou heraldici přidat do svého zásobníku znaků, tentokrát z doby a okruhu krále Václava IV. Obsahuje popis erbů a v příloze na konci čísla i jejich nákresy. **Helena Janderová** publikuje kvalitní článek o zajímavém městském a později královském úřadě perkmistra viničných hor. Sleduje v ucelených řadách nositele tohoto úřadu i jejich písaře. Pro popisy erbů a odkazy na zásobník znaků spadá hlavně do kategorie heraldika. **Karel Liška** uvádí některé nové městské znaky a dokládá, že socialistická heraldika se řídila vlastními pravidly. O tom nenechá nikoho na pochybách červená pěticipá

⁹⁶ Dnes Národní archiv v Praze.

⁹⁷ Autor projevil určitou míru odvahy, když v atmosféře konce 70. let připomněl všestranné zásluhy zemskodeskovní šlechty až do roku 1945.

⁹⁸ Zaujala mě autorova slova „neobávat se hypotetizování a spekulace, jestliže se udrží v mezích realismu a pravdy“. Autor se skutečně neobával, jen s tím realismem a pravdou si nejsem docela jistý.

⁹⁹ Má-li to být onen článek, o kterém se zmiňuje článek předchozí, nevím.

hvězda ve znaku Habartova či čadící tovární komíny ve znaku Zlivi. **Zdeněk Slováček** píše na téma kohout v české heraldice. Jde o rozsáhlý článek pojatý ovšem stručně a věcně, týkající se heraldiky i sfragistiky.¹⁰⁰ Bohatý příspěvek do zásobníku znaků jistě udělal radost heraldikům. **Ludvík Schmid** popisuje osud irského žoldnéře Waltera Deverauxe, jež by patrně zůstal historii utajen, nebýt toho, že zavraždil vévodu frýdlantského Albrechta z Valdštejna. Od mnohých si za to vysloužil pohrdání, také císař mu za jeho „službu“ nevěnoval nikterak závratnou odměnu, a tak se Deveraux opíjel a žil s pocitem křivdy. Po smrti na mor vše, včetně mnoha dluhů, odkazuje svému eponymnímu synovi, kterému štěstí u nás rovněž příliš nepřálo. **Viktor Palivec** píše na téma manské služby ohnivce, paliče či pálivce na křivoklátském panství. Článek obsahuje rovněž genealogickou část, zejména rodu Šípů¹⁰¹, včetně základních dat narození. Takže kromě poučení v historii představuje i materiál pro rodopisné bádání. **Jiří Jareš** píše o dvorském okruhu krále Václava IV. v předvečer husitské revoluce. Článek je v podstatě shrnutím dané problematiky k roku 1980. Klade si některé otázky, které zazněly nejméně stokrát a které jsou sice lákavé, ale odpověď na ně historie dát nemůže. Doba se vymkla z kloubů, řečeno s Hamletem či Františkem Šmahaem, a lékaře nebylo. Ačkoli byl **Karel H. Sklenář** starší čestným členem Genealogické a heraldické společnosti a jakkoli je jím popsána příhoda mladého Josefa Jelínka s policií zajímavá a místy až humorná a přestože se z něho později stal archeolog amatér a ředitel Muzea hl. města Prahy, nejsem si jist, zda tento článek patří do genealogického a heraldického časopisu. Pravda, několik osob s roky narození zmiňuje a zapomenutý Josef Břetislav Jelínek si připomínku jistě zaslouží, ale přesto si nejsem zcela jist, zda by se pro tento účel nehodil spíše nějaký regionální časopis či sborník. A znovu **Karel H. Sklenář** v článku o agitaci Petra Fastra a Emanuela Arnolda na venkově r. 1848. Dlouhá stať je kvalitní a jako taková si publikaci jistě zaslouží. Opět však nechápu, proč to je v genealogicky a heraldicky zaměřeném časopise. Že by to bylo dalším důkazem, že časopisu v posledních okamžicích existence již docházel relevantnější materiál?

5. 13. 1981

Časopis již nese název Zpravodaj České heraldické a genealogické společnosti při Okresním muzeu Praha-západ. Ubylo článků na úkor jejich někdy nadměrné délky. **Vojtěch Losenický** a **Jaroslav Honc** jsou autory práce Rodové spříznění českých Kapříků –

¹⁰⁰ Článek ovšem odporuje tvrzení K. Lišky a Z. Borka z LGHSP řada 6, květen 1978, str. 98–100, že znamení kohouta v městských erbech je ojedinělé.

¹⁰¹ Ztvárněných Aloisem Jiráskem v románu Mezi proudy.

Lesonických, dánských Brahů a vestfálských Gansneb – Tengnágľů v letech 1460–1695. Jejich nesmírně dlouhá, více než šedesátistránková stať o rodech nějakým způsobem spřízněných s rodinou Tychona de Brahe by spíš měla být vydána knižně nebo v nějakém rozsáhlejší sborníku než v pouhém Zpravodaji. Pokud tedy nebylo cílem vyplnit v něm co nejvíce místa či publikovat ji za každou cenu, dokud to ještě šlo. Dle autora jde o výsledek mnohaleté práce s literaturou a v archivech, vznikla spojením dvou prací – 1) o Kapřících a 2) o rodině de Brahe a Tengenagelových.¹⁰² Spoluautorství Jaroslava Honce vyplývá z jeho redakčních a podobných úprav a jeho přátelské pomoci. Kvality se této práci upřít nedají, pro genealoga je v ní mnoho údajů a rovněž heraldik zde má spoustu materiálů. **Ladislav Olbrich** je autorem stati poskytující základní orientaci v českých zemských deskách, která měla být součástí plánované příručky pro genealogy. Redakce však se zřejmým smutkem dodává, že „vzhledem k tomu, že se vydání této příručky v dohledné době neuskuteční“, byla dána čtenářům k dispozici alespoň touto formou. Informace o tom, že v zemských deskách lze nalézt poměrně bohaté údaje o poddanských rodech je překvapivá.¹⁰³ **Miloš Kouřil** píše obdobný článek o moravských zemských deskách. O jeho stati platí to, co o té předchozí – že měla být součástí rodopisné příručky a že v dohledné době nevyšla. Jinak jde o užitečný přehled moravských a slezských deskových knih. **Alois Příbyl** je autorem zajímavého a odborně fundovaného článku neobvykle spojujícího dějiny architektury s heraldikou několika rodů, které měly ve znaku střelu. Podává zprávu o zajímavém objevu znaku pánů z Třeště, který umožnil přesně datovat stavbu presbytáře kostela sv. Martina v Třešti a tím i celé stavby před rok 1349. **Jaroslav Honc** poskytuje v článku Míra nepřesnosti josefského katastru z roku 1785 a plochy velkostatků v Čáslavském a Kouřimském kraji před r. 1848, rozsáhlou mezioborovou studii dotýkající se hned několika vědních oblastí: metrologie, statistiky, historické demografie, historické geografie a genealogie. **Bohuslava Šťastná** píše o hudebních skladatelích Vincenci Kramářovi a Františkovi Ignáci Louskovi, žácích tuřanského kantora Antonína Matyáše Kramáře. Zde musím opět napsat to, co již několikrát. Článek tohoto druhu, byť sám o sobě kvalitní, patří do hudebního časopisu, nikoli do heraldicko-genealogického Zpravodaje.

5. 14. Historie, organizační záležitosti a varia GHSP

Hrubým odhadem jednu třetinu obsahu LGHSP ve sledovaném období 1969–1981 tvoří organizační záležitosti Společnosti, výroční zprávy, finanční zprávy, zprávy

¹⁰² Zajímavý doplněk k tématu uvádí V. Elznic. Viz LGHSP, č. 1, květen 1969, str. 5.

¹⁰³ Připomínku bych měl jedině k tomu, že autor měl uvést datum kšaftu Oldřicha Sezimy Karla Skuhrovského.

o zasedáních výboru, setkáních členů, zájezdech a jiné činnosti, nekrology a další kratší, více či méně pravidelné rubriky, včetně inspirativních citátů.

Nyní bych se všeobecně zmínil alespoň o hlavních, více či méně periodicky se vyskytujících rubrikách časopisu. V každém čísle prvních ročníků a v některých číslech ročníků pozdějších byly uvedeny *Zprávy (správního) výboru GHSP* obsahující různá organizační sdělení vedení Společnosti členům. Jednou ročně, na jaře, vycházely *Zprávy z poslední valné hromady*. Ročně vycházely rovněž *Pokladní zprávy* za uplynulý rok. Více méně pravidelnou rubrikou byly *Zprávy ze společnosti*, referující o práci poboček mimo centrum Společnosti. V občasně rubrice *Poznámky badatelů badatelům* (příp. *Poznámky badatelů*) sdělovali jednotliví badatelé svým kolegům informace, které mohly být užitečné jejich bádání. Pravidelnou rubrikou bylo *Pátrá se po...*, ve které členové formou placené řádkové inzerce uváděli jména předků a jiné údaje, po nichž pátrali, a žádali ty, již o nich něco vědí, aby jim, někdy i za úplatu, poskytli potřebné informace. Občasná rubrika *Sjezdy rodů* informovala o proběhlých sjezdech jednotlivých rodin. Pod hlavičku *Různé*, vyskytující se v té či oné podobě v každém čísle, můžeme zařadit pestré spektrum oznámení, informací, stručných anotací atd. o rozsahu nejčastěji několika málo vět, které byly podepsány šifrou některé ze známých osobností Společnosti.¹⁰⁴ Dále byly pochopitelně nepravidelně uváděny nekrology členů, z čehož se postupně stala rubrika *Naše rovy*. V nepravidelně rubrice *Literatura* byly uváděny podrobnější anotace knih s převážně genealogickou a heraldickou tematikou. Velice zajímavou rubrikou uváděnou takřka v každém čísle byly motivační *Citáty* od širokého spektra autorů, počínaje antickými, přes obrozence, osobnosti světového významu (Goethe), spisovatele a vědce naše i zahraniční až do současnosti (myšleno do sledovaného období). Tyto citáty, jež dnes působí dojemně, téměř až naivně, měly dle mého dvojí účel: 1) Naplňovat ideu osvětové činnosti v duchu II. oddílu Stanov Společnosti a 2) zaplnit každé prázdné místo tehdy tolik vzácného tiskového prostoru. Jak se Společnost rozrůstala a vznikaly její nové pobočky, stále častěji se objevovaly *Zprávy z poboček*. Z vysokého počtu organizačních a jiných zpráv je zřejmé, jak velkou část své energie Společnost těmto otázkám věnovala, resp. kolik její energie tyto činnosti pohlcovaly. Slabinou, kterou však lze redakční radě časopisu sotva vyčítat, je poměrně malá aktuálnost příspěvků. V době vydání příslušného čísla časopisu byly často již neaktuální, zejména pokud šlo o různá oznámení atp. To lze v dnešní dynamické době těžko pochopit, nicméně před čtyřiceti lety byly situace a podmínky prostě takové.

¹⁰⁴ Například J. V. Sedlák, Viktor Genttner, Viktor Palivec, Ivan K. J. Štafl.

6. Shrnutí komentované bibliografie

Při veškeré práci s časopisem LGHSP v letech 1969–1981 je třeba mít na paměti, že jde o časopis amatérský (nikoli nutně v pejorativním smyslu), který měl neustálý nedostatek přispěvatelů, obzvláště heraldických, ač redakce členy opakovaně vyzývala k příspěvkům a nabízela jim pomoc s jejich zpracováním. Mnohdy bylo pro autora vrcholem jeho snahy, a možná i schopností, vytvoření a publikování svého příspěvku a další, vyšší cíle si nekladal. Také se občas vloudila stylistická chybička, poměrně často chybí uvedení pramenů a poznámek a někdy název článku příliš neodpovídá jeho obsahu. V některých případech musela redakce skutečně příspěvky upravovat, aby byly publikovatelné. Kvůli těmto faktům se do časopisu mohly dostat a někdy také dostaly materiály slabší úrovně nebo materiály s genealogií a heraldikou nesouvisející. Tyto nedostatky prakticky znemožňovaly časopisu vytvořit si nějakou koncepci. Přesto i za této složité situace, dle mého, úroveň časopisu od rozkolísaných počátků stoupala a, opět dle mého názoru, vrcholu dosáhla v letech 1978–1979. Poté, co byl v roce 1979 na časopis uvalen státní dohled, jde těžce nabytá kvalita dolů, až se v posledních číslech střídají články hodnotné, byť třeba i nadměrně dlouhé, s těmi, řekněme, méně přínosnými nebo s články, které se výše uvedených věd vůbec netýkají.

Výjimku z výše uvedeného amatérského přístupu, možná spíše opačný extrém, tvoří většinou studie profesionálních historiků a archivářů, např. V. J. Sedláka, Pavla R. Novotného a zejména Jaroslava Honce. Z jeho činnosti číší snaha udělat ze spolku amatérských badatelů těleso pracující na profesionální úrovni a plnící závažné vědecké cíle. Doba a členové na to však, dle mého, nebyli připraveni, takže tato snaha vyzněla víceméně do prázdna.

Dalším faktorem, který je třeba zmínit, je naprostá převaha autorů mužů, ze 117 autorů bylo pouhých 11 žen (9,4 %), které publikovaly jen 18 článků (5,8 %) z celkových 311. Přitom např. příspěvky Jaroslavy Honcové, Heleny Janderové, Alexandry Špiritové a Marie Marešové snesou přísná vědecká kritéria a patří k tomu nejlepšímu, co bylo v časopise publikováno.

Pokud se jedná o materiály, s nimiž badatelé pracovali, pak dle mých propočtů 37 % autorů používalo archivní prameny anebo jejich články jsou výsledkem jejich vlastní tvůrčí činnosti, 30 % autorů používalo archivní prameny spolu s příslušnou literaturou a 33 % autorů založilo své studie pouze na literatuře.

Pokud jde o používanou literaturu, zdá se mi, že autoři často čerpali od velikánů, zejm. z děl Augusta Sedláčka, a to buď přímo, nebo z jeho hesel v Ottově encyklopedii. Pro Moravu je zase častým zdrojem poznatků Josef Pilnáček. Z ještě starších autorů jsou častěji zmiňováni Ctibor Tovačovský z Cimburka a Viktorin Kornel ze Všehrd.

V podstatě se dá říci, že autoři přistupovali ke svým dílům a dílkům z pohledu bodů a – c poslání GHSP, jak je uvedeno ve Stanovách z roku 1969, přičemž zvláštní důraz zdá být položen na bod b: „aby každý znal co nejvíce z minulosti svých předků, a tak probouzet úctu a lásku ke slavné historii národa“. Zdá se, že autoři s větším či menším úspěchem toto hledisko akcentovali, nebo se o to snažili – poučit čtenáře o minulosti našeho národa, která někdy byla slavná, jindy nikoli. Tento vlastenecko-didaktický účel zdá se mi převyšovat všechny ostatní.

Časopis pokrýval všechna tři základní témata, která si vytkl již ve stanovách v roce 1969 – genealogii, heraldiku a sfragistiku. Údaje o procentuálním rozdělení jednotlivých věd, případně ještě jemnější rozlišení v rámci genealogie, se nacházejí v oddíle *Statistické údaje*, který následuje dále. Popravdě bych očekával, že se více členů v časopise pochlubí vlastním rodokmenem. Časopis se z převážné míry věnuje období od 16. století směrem k přítomnosti. Článků z raného nebo vrcholného středověku, které bych zejména přivítal, je v něm znatelně méně. Opomíjena, či zcela vynechána, se mi dále jeví témata z dějin husitství, vojenství, konkrétnější studie o panských rodech (s výjimkou Boskoviců). Dále nejsou zpracovávána témata významných šlechtických rodů, jejichž příslušníci stále ještě žili (např. Šlikové). Výjimkou je asi dvojí zmínka o Karlu Schwarzenbergovi st., to ovšem není námětem zpracování, figuruje zde jako badatel. Prakticky chybí články o krajanské genealogii, málo prostoru je věnováno církevní heraldice. Toto všechno však evidentně souvisí s dobou existence časopisu, kdy vládnoucí režim těmto tématům nepřál. Zda tato témata nebyla do časopisu připouštěna, nebo zda v rámci autocenzury vůbec nevznikala, nejsem schopen posoudit. Naopak je třeba pozitivně ohodnotit skutečnost, že v časopise se až na pár povinných zmínek neobjevuje adorace režimu, včetně oslav Sovětského svazu. V tomto byl časopis dlouhou dobu skutečně nezávislý. V některých případech se však autoři pouštěli do predikce budoucnosti, ta se však vždy, z dnešního pohledu, projevila jako mylná. Jako slabinu rovněž vnímám občasné, spíše však dosti časté, zařazování článků, jež s genealogií a heraldikou nesouvisejí.

7. Životopisné medailonky autorů a významných osobností Genealogické a heraldické společnosti v Praze v letech 1969–1981

Aleš Jiří¹⁰⁵

Narodil se 19. ledna 1919 v Praze. Člen Genealogické a heraldické společnosti v Praze. Genealogický badatel zabývající se rodem Alšů, ze kterého pocházel známý malíř Mikoláš Aleš. Sám Jiří Aleš pocházel z písecké rodové linie Alšů. Studium písemných materiálů posunul počátek rodu Alšů až k roku 1435 a jako jejich původní sídlo stanovil Horouty. O svém výzkumu zveřejnil čtyři rodopisné noviny, z nich dvě na stránkách Listů Genealogické a heraldické společnosti. Zemřel dne 19. 4. 1998 v Jablonci nad Nisou.

Beneš Josef, Doc. PhDr. CSc¹⁰⁶

Narodil se 11. ledna 1902 v Prachaticích. Český antroponomastik a bohemista. Vystudoval bohemistiku a germanistiku na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy (1930). Vyučoval na středních školách postupně v Prachaticích, Mukačevu, Soběslavi, na Kladně a v Amerlingově učitelském ústavu v Praze. Po 2. světové válce pracoval krátce na ministerstvu školství. Dále vyučoval v různých učilištích a průmyslových školách. Počátkem 60. let vyučoval na Pedagogickém institutu v Liberci, později přednášel na Pedagogické fakultě v Ústí nad Labem. Od roku 1933 publikoval články o českých příjmeních především v časopise Naše řeč, později též ve Zpravodaji místopisné komise Československé akademie věd. Část práce vycházející časopisecky byla zpracována do knihy O českých příjmeních (1962). Bohatý materiál byl v roce 1983 shrnut dcerou Dobravou do knihy Naše příjmení. Z pozůstalosti byla editorkou Marií Novákovou vydána fundamentální práce Německá příjmení u Čechů (1998).¹⁰⁷ Spolu s Vladimírem Šmilauerem, Janem Svobodou a Antonínem Profousem patří mezi zakladatele a největší představitele české onomastiky a antroponomastiky. Zemřel 17. prosince 1984 v Praze.

Bezděka Jindřich Václav¹⁰⁸

Narodil se 15. září 1897 v Březnici. Archivář, památkář a rodopisec Příbramska. Byl členem mnoha genealogicko-heraldických organizací: Rodopisné společnosti v Praze (1929–1945),

¹⁰⁵ Viz TRNKA, Miloslav, *Alšoviny badatele Jiřího Aleše*, GHL, roč. XXXIV, č. 2, 2014, str. 108–109.

¹⁰⁶ Viz Wikipedie: Otevřená encyklopedie [online]

[http://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Bene%C5%A1_\(jazykov%C4%9Bdec\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Bene%C5%A1_(jazykov%C4%9Bdec)) [vid. 2014-11-20.]

¹⁰⁷ Podrobná bibliografie [online] dostupná z: <http://comenius-bibl.wz.cz/Benes.html>. [vid. 2014-10-22].

¹⁰⁸ Viz TRNKA, Miloslav, *Rodopisec Jindřich V. Bezděka (1897–1983)*, GHL, ročník 25, číslo 3–4, 2005, str. 79–81.

Jednoty starých českých rodů (1930–1932) a Genealogické a heraldické společnosti v Praze (1969–1971). Publikoval v tiskovinách výše uvedených organizací a rovněž ve Vlastivědném sborníku Podbrdská i v regionálním tisku. Do roku 1927 působil jako reportér různých pražských listů pro Příbramsko a Dobříšsko. Jím vytvořený bohatý osobní fond je uložen v SOkA Příbram a obsahuje 27 kartonů z let 1936–1983. Dále byl Jindřich V. Bezděka autorem dějin devadesáti obcí bývalého příbramského kraje a jeho publikační činnost obsahuje velké množství statí a článků.¹⁰⁹ Zemřel 25. 8. 1983 v Příbrami.

Elznic Václav, Ing. Dr.¹¹⁰

Narozen 13. března 1906 v Srbech u Kladna jako potomek starého šlechtického rodu Elzniců z Elznic, kteří prapůvodně pocházeli z Německa. Jeho otec byl horník. Vystudoval kladenskou reálku a vysokou školu v Praze, kde se stal geometrem. Absolvoval vojenskou službu a během ní si udělal doktorát filosofie. Poté odešel na Slovensko, kde se podílel na vyměřování Tater. Ze Slovenska byl v roce 1939 v rámci protičeské kampaně vyhnán. Po únoru 1948 je zase v rámci akce „77.000 do výroby“ z pozice rady na ministerstvu financí poslán na manuální práci do stavebnictví. V roce 1964 odešel do důchodu. V polovině šedesátých let se podílí na úsilí Karla Vyšína o založení Genealogicko-heraldické společnosti. Po jejím založení byl deset let, až do roku 1979, členem jejího výboru. Ve Společnosti patřil k „protisedlákovskému křídlu“ a spolu s Rudolfem Melicharem se angažoval o získání nového předsedy, kterým se posléze stal PhDr. Jan Honc. Dr. Elznic zpracoval Kroniku svého rodu od roku 1250, literárně velice činný byl i v rámci Společnosti, kde vydal „Glosář“ pro začátečníky pro čtení pozemkových knih, hojně publikoval v Listech Genealogické a heraldické společnosti i jinde. V profesionálním životě je znám jako autor četných geodetických výpočetních tabulek, z nichž některé byly vydány i v cizích jazycích. V roce 1993 mu byl udělen titul čestného člena Společnosti. Zemřel 14. května 1996.

Holejšovský Vlastimil¹¹¹

Již jako kandidát práv přispívá do časopisu Rodopisné společnosti československé, kde zastává funkci jednatele. Později v Listech Genealogické a heraldické společnosti publikuje množství článků, převážně na téma svobodnictví. Pocházel zřejmě ze starého rodu

¹⁰⁹ Výběrová bibliografie Bezděkových článků viz GHl, ročník 25, číslo 3–4, 2005, str. 80–81.

¹¹⁰ Viz MELICHAR, Rudolf, † Ing. Dr. Václav Elznic, Informační list ČGHSP, ročník XVI, č. 3, červen 1996, str. 4.

¹¹¹ Bližší životopisné údaje V. Holejšovského se mi nepodařilo zjistit, a to ani při konzultaci s předsedou Společnosti Dr. Slabochem.

Holejšovských. Nejstarším Holejšovským byl patrně dědiník Ondřej, který se zakoupil na poplužním dvoře v Holýšově v roce 1455.

Honc Jaroslav, PhDr.¹¹²

Narodil se 10. prosince 1925 ve Stěžerách u Hradce Králové. Vystudoval hradeckou reálku, kde se v něm probudila láska k dějepisu a zejm. rodopisu. Stal se jedním z nejmladších členů Rodopisné společnosti československé. Poté, co nacisté uzavřeli české vysoké školy, pracoval od roku 1944 u státních drah. Po skončení války si začal plnit svůj sen a studoval historii na FF Univerzity Karlovy, souběžně s tím navštěvoval také přednášky na Vysoké škole zemědělské o dějinách zemědělství a na Evangelické bohoslovecké fakultě. Tento široký rozsah vedl k jeho vyváženému pohledu na dějiny. Během průběhu studia na FF absolvoval ještě dvouletý archivářský kurz, kde byl žákem prof. V. Vojtíška a prof. V. Chaloupeckého. V roce 1948 nastoupil do Státního zemědělského archivu, kde se postupně vypracoval na vedoucího pracovníka. V průběhu let publikoval řadu studií se zemědělsko-lesnickou tematikou a svůj zájem postupně rozšiřoval o problematiku archivní metodiky a o dějiny cen a mezd, což ho mimo jiné přivedlo i k zájmu o numismatiku. Spolupracoval s Katedrou československých dějin FF Univerzity Karlovy, zejména za působení Václava Husy, jako člen mnoha pracovních skupin. Stranou nezůstal ani jeho zájem z mládí – rodopis rozšiřující se zejm. k historické demografii a kvantitativní genealogii. Tyto zájmy ho přivedly do řad Genealogické a heraldické společnosti v Praze, kde v letech 1974 až 1979 působil jako předseda. Během jeho působení dosáhla tehdejší Společnost největšího počtu členů a poboček a její úroveň se pozvedla na téměř profesionální úroveň. V roce 1991 byla jeho práce oceněna titulem Čestný člen ČGHSP. V roce 1997 dokončil i přes vážné poškození zraku knihu *Kapitoly z dějin Říčan*. Zemřel dne 1. března 1999.

Honcová Jaroslava, PhDr. Ing. CSc.¹¹³

Narodila se 5. února 1930 v Praze v rodině lékaře. Po maturitě na reálném gymnáziu vystudovala v roce 1953 obor historie a archivnictví, postupně se stala doktorkou filozofie

¹¹² Viz PODHOLA, Jan, *Vzpomínka k nedožitém 80. narozeninám PhDr. Jaroslava Honce*, *GHL*, ročník 25, číslo 3–4, 2005, str. 46–48.

¹¹³ Viz ČERNÝ, Karel, *Životní jubileum PhDr. Ing. Jaroslavy Honcové-Střeskové*, *GHL*, č. 1, 2000, str. 3–8. Zde uvedena i autorčina bibliografie do roku 1999. Dále viz SLABOCH, Martin, *Představujeme čestné členy ČGHSP I.*, *GHL*, roč. XXX, č. 1, 2010, str. 72–74; KAHUDA, Jan, *K životnímu jubileu PhDr. ing. Jaroslavy Honcové CSc.*, *GHL*, roč. XXX, č. 1, 2010, str. 74–76; TEMPÍR, Zdeněk, *K osmdesátinám PhDr. Ing. Jaroslavy Honcové – Střeskové*, *GHL* roč. XXX, č. 1, 2010, str. 76–78; TOMEŠ, Josef, *Spiritus movens Dykovy společnosti*, *GHL* roč. XXX, č. 1, 2010, str. 78–80. *Bibliografie PhDr. Ing. Jaroslavy Honcové CSc. od roku 2002*, *GHL* roč. XXX, č. 1, 2010, str. 80.

a kandidátkou věd. Již během studií se soustředila na dějiny zemědělství. V roce 1963 tak získala ještě titul inženýrky na Vysoké škole zemědělské. Profesionální dráhu historičky započala ve Státním archivu zemědělském a po celý život pracovala v institucích věnujících se dějinám venkova a zemědělství. I po odchodu do důchodu zůstává literárně činná, zejm. v oblasti regionálních dějin. Podílela se na vypracování historické části monografie obce Chýně. A v letech 1994–1995 zpracovala ve Státním okresním archivu v Praze-východ katalogy listin a vyhledala veškerý archivní materiál k dějinám Říčan. Její celoživotní bibliografie je značně rozsáhlá. Od roku 1970 až do své smrti roku 1999 byla manželkou Dr. Jaroslava Honce, historika, archiváře a genealoga, druhého předsedy Genealogické a heraldické společnosti. I ona se aktivně podílela na práci Společnosti, od roku 1979 byla po mnoho let členkou redakční rady Genealogických a heraldických listů. Za tuto činnost byla v roce 2000 odměněna čestným členstvím ve Společnosti. Po manželově smrti také zpracovávala jeho rozsáhlou pozůstalost, která je nyní uložena v Archivu Národního muzea. Dále je místopředsedkyní Společnosti Viktora Dyka.

Jíhlavec Jaroslav¹¹⁴

Narodil se 9. března 1901 v Modřanech. Vlastivědný pracovník, rodopisec, bankovní úředník. Vystudoval reálné gymnázium v Praze. Pracoval jako účetní ve státním podniku Geologický průzkum Praha a jako účetní tajemník ministerstva školství. Jeho největším celoživotním koníčkem byla historie. Zabýval se především regionálními dějinami. Po tři roky redigoval Zpravodaj Vlastivědného klubu okolí Prahy, vydávaný Oblastním muzeem v Roztokách u Prahy. Pracoval také na historii rodu Jíhlavců, pocházejícího z Mnichovohradištska, při této práci si dopisoval s mnoha přáteli i s lidmi zcela neznámými. Navazoval také kontakty s mnoha vzdálenými příbuznými s příjmením Jíhlavec. Jeho korespondence je značně rozsáhlá. Přispíval do časopisu Listy Genealogické a heraldické společnosti. Jeho pozůstalost získal literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze v roce 1981 (č. př. 71/81), je uložena v 9 archivních kartónech a zahrnuje období 1932–1980. Zemřel dne 7. prosince 1980 v Praze.

¹¹⁴ Badatelna EU [online]. Dostupné z <http://www.badatelna.eu/fond/2985/> [vid. 2014-10-22].

Liška Karel¹¹⁵

Narodil se dne 28. ledna 1910 v Praze na Žižkově v rodině majitele tiskárny a papírenského obchodu. Heraldický a sfragistický sběratel a badatel. Studoval gymnázium, později pracoval jako strojník ve Škodovce. Byl vášnivým sokolem. Po předčasném odchodu z gymnázia a pod vlivem návštěv Národního muzea se započal věnovat kresbě. Věhlasu dosáhl jakožto amatérský kreslíř městských znaků a pečeti, jichž nashromáždil úctyhodnou sbírku 1244 znaků a 10489 pečeti a razítek. Rovněž se věnoval kresbě vedut, hradů a různých budov. Je autorem či spoluautorem několika knih s heraldickou tematikou, např.: *Znaky a pečete starých měst* (1975), *Znaky měst a městeček severomoravského kraje* (1978), *Klíč k našim městům* (1979), *Městské znaky s ozdobami* (1989). Po mnoho let svými kresbami i články obohacoval časopis LGHSP. Zemřel 30. července 1993 v Radotíně.

Liška Pavel, JUDr.¹¹⁶

Narozen 2. února 1947 v Zlíně. Do Genealogické a heraldické společnosti vstoupil počátkem 70. let. 20. století. V roce 1979 je zvolen předsedou Společnosti a prodělává s ní nejtěžší chvíle, kdy byl v roce 1981 nucen rozpustit ji jako samostatnou organizaci. Naopak po listopadové změně poměrů stále jako předseda spolu s Rudolfem Melicharem činnost společnosti obnovil a po další rok byl ještě jejím předsedou. Délka jeho předsednictví nebyla dosud překonána. Věnuje se převážně genealogii vlastního rodu. V roce 1991 byl oceněn titulem Čestný člen České genealogické a heraldické společnosti.

Mašínová Leontina, Dr. h. c.¹¹⁷

Narodila se v Plzni dne 16. 3. 1882 v rodině lékárníka. Rodina se záhy přestěhovala do Prahy a zanedlouho poté na venkov, do Zbraslavic u Kutné Hory. Když otec brzy nato zemřel, usadila se rodina v Kutné Hoře. Zde navštěvovala Leontina Mašínová základní školu u voršilek a veřejnou měšťanku a nakonec vystudovala církevní učitelský ústav. Po maturitě a aprobaci pro měšťanské školy učila na různých místech v Čechách i na Slovensku. Od roku 1923 se Leontina Mašínová natrvalo usadila v Lázních Bělohrad. Ze zdravotních důvodů

¹¹⁵ Viz OULÍK, Jan, *Za Karlem Liškou*, Informační list č. 1, ČGHSP, roč. XIV, únor 1994, str. 4–6. Těž TRNKA, Miloslav, *Kreslíř Karel Liška (1910–1993)*, Lhenický zpravodaj, roč. 21, č. 12, prosinec 2003 a ČAPKOVÁ, Martina, *Život a dílo Karla Lišky*, bakalářská diplomová práce, FF MU Brno, 2013.

¹¹⁶ Viz SLABOCH Martin, *Představujeme čestné členy ČGHSP V., JUDr. Pavel Liška*, GHL, roč. XXXI, číslo 1, 2011, str. 85.

¹¹⁷ Osobnosti.cz [online]. Dostupné z <http://www.spisovatele.cz/leontina-masinova/> [vid. 2014-10-22], též ELZNIC, Václav, *Nekrolog*, LGHSP, sešit 8, květen 1975, str. 3.

odešla ve třicátých letech do penze, ale soustavně se věnovala literární tvorbě a cestování doma i v cizině. Za svou historickou knihu *Moravané* obdržela v USA v roce 1967 od Moravských bratří čestný doktorát z literatury. Dílo Leontiny Mašínové je charakteristické jednak jejím učitelským povoláním a také zájmem o české dějiny nazírané z protestantského přesvědčení. Mezi její rozsáhlé literární dílo patří *Tiší v zemi*, povídka o počátcích Jednoty v poděbradské době, *Milíč z Kroměříže*, životopisný román o životě Husova předchůdce, *Hořící sloup*, román věnovaný Václavu Budovcovi z Budova, a *Nesmrtelný poutník*, trilogie o J. A. Komenském. Leontina Mašínová byla první čestnou členkou České genealogické a heraldické společnosti v Praze. Své myšlenky o genealogii vyjádřila v článku *Za oponou věků*, LGHSP, č. 16. březen 1972, str. 3–6. Zemřela dne 10. února 1975.

Melichar Rudolf¹¹⁸

Narodil se dne 7. května 1907 v Černovicích u Tábora v rodině s více než dvěstěletou kovářskou tradicí. V roce 1928 vystudoval vyšší strojnickou průmyslovou školu v Praze, poté absolvoval vojenskou službu a po ní působil jako konstruktér v brněnské Zbrojovce. Před druhou světovou válkou působil jako zbrojnický poručík u Ministerstva národní obrany. Později si vybudoval strojírenský velkoobchod. Po roce 1948 však následuje společenský pád a Rudolf Melichar střídá jedno manuální povolání za druhým, až do svého odchodu do důchodu v roce 1970. Ve snaze najít nový smysl a cíl života se obrací k dlouhé historii a tradici svého rodu. Genealogie a heraldika se mu tak staly novou náplní života. Výsledky své práce zpracoval ve dvou velkých rukopisných dílech: *Kronika kovářského rodu Melicharů* a *Hospodářské a genealogické dějiny Černovic*. Ve druhé polovině 60. let 20. století se účastní poloilegálních schůzek genealogů a heraldiků a po založení Genealogické a heraldické společnosti v roce 1969 se stává jejím členem a za další dva roky i členem jejího správního výboru. V roce 1975 přispívá k řešení tehdejších neshod mezi předsedou společnosti a jejím výborem. Od roku 1976 se podílí na zřizování kurzů pro začínající rodopisce, pravidelných pondělních přednáškových večerů a na organizování poboček Společnosti v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Pod Melicharovým vedením, jakožto 1. místopředsedy Společnosti, dochází k rozvoji časopisu, vydávání příruček a k vytváření hospodářsko-správního zázemí GHSP. Po vynuceném zániku Společnosti v roce 1981 se Melichar snaží pokračovat alespoň

¹¹⁸ Viz HONC, Jaroslav, *85 let Rudolfa Melichara a 25 let GHSP (ČGHSP)*, Genealogická a heraldická ročenka 1992, I. díl, ČGHSP, roč. 12, str. 27–33, též PODHOLA, Jan, *Jubilant Rudolf Melichar*, GHL, roč. XVI, 1996, č. 3–4, str. 45–47.

v omezené genealogicko-heraldické práci, včetně publikační činnosti,¹¹⁹ na platformě Okresního muzea v Jílovém, Svazarmu a ZK Tesly Strašnice. Ihned po změně poměrů, ještě v roce 1989, obnovuje s tehdejšími předsedou Společnosti JUDr. Pavlem Liškou platnost jejích stanov a její činnost. V roce 1991 se stává na jednoleté funkční období předsedou Společnosti a o rok později se vrací na post 1. místopředsedy. GHSP jej za jeho zásluhy ocenila titulem Čestný člen. Kromě již zmíněných dvou stěžejních děl publikoval během svého života rovněž velké množství menších, převážně genealogicky zaměřených prací a studií. Zemřel dne 3. července 2006 v Praze.

Millerová-Komárková Olga¹²⁰

Narodila se dne 6. června 1908 v Brně manželům Komárkovým. Ve Spojených státech se provdala za amerického občana Charlese D. Millera. Byla akreditovanou genealožkou, spisovatelkou, překladatelkou a folklorní tanečnicí. Hovořila mnoha jazyky, mj. tlumočila i pro FBI. Po celý život zůstávala ve styku se svou starou vlastí. Zemřela dne 8. ledna 1990 v Salt Lake City v USA.

Ort Vladimír, JUDr.¹²¹

Narodil se 13. května 1900 v Novém Bydžově v rodině lékaře. Vystudoval práva na Karlově univerzitě a provozoval právní praxi. Po roce 1948 byl existenčně postižen a měl problémy sehnat byt jen manuální práci. Později pracoval mj. jako kopáč na kanálu Ohře a poté jako pomocný tavič v železárnách. Vedl si přitom tak dobře, že získal výuční list pomocníka taviče. Byl členem Sokola, aktivním horolezcem a turistou. Po odchodu do důchodu si jako koníčka volí rodopis a zpracovává dějiny svého rodu Ortů – Orltů, původem ze Střehomi, kde si nejstarší doložený předek zakoupil roku 1595 statek. Článek o svém rodu publikoval v LGHSP, seš. 9, 1975, str. 25–23. Vladimír Ort zemřel dne 7. ledna 1998 jako v té době nejstarší člen ČGHSP.

¹¹⁹ Vydán například MELICHAR, Rudolf a kol., *Sborník k základům genealogie*, ZK ROH Tesla Strašnice, Praha 1988. Jde o publikaci souboru přednášek pro začínající rodopisce.

¹²⁰ *Deseret News, Death: Olga K. Miller*, 10 January 1990.

¹²¹ Viz MELICHAR, Rudolf, 95 let JUDr. Vladimíra Orta, *GHL*, ročník XV, č. 3–4, 1995, str. 41–43; též MELICHAR, Rudolf, Nekrolog na dr. Vladimíra Orta, *GHL*, roč. XVIII, č. 1–2, 1998, str. 58.

Palivec Viktor, RNDr.¹²²

Narodil se 23. prosince 1908 v Příbrami. Genealog, heraldik, básník, knihovník a bibliograf. Po maturitě na příbramské reálce pokračoval ve studiu v Praze na Univerzitě Karlově, kde studoval přírodní vědy, filozofii, dějiny a knihovnictví. Poté pracoval jako knihovník Ústřední lékařské knihovny a správce Lékařského muzea v Praze. Od 1946 působil v Berouně, kdy se do 1956 stal ředitelem Okresní lidové knihovny v Berouně a současně městským kronikářem, krátce i vedoucím archivu a místního muzea. Od r. 1956 pracoval v Národní knihovně v Praze. V Berouně žil až do r. 1964, poté se odstěhoval do Prahy. V roce 1969 byl zakládajícím členem Genealogické a heraldické společnosti v Praze. Spolu s J. V. Sedlákem byl autorem jejích prvních stanov. Byl to on, kdo navrhl název Genealogická a heraldická společnost v Praze. Rovněž navrhl znak Společnosti. Od založení Společnosti v roce 1969 až do zastavení její činnosti v roce 1981 byl členem jejího správního výboru i členem redakční rady časopisu. Za své zásluhy obdržel v roce 1993 čestné členství Společnosti in memoriam. Do jeho genealogicko-heraldické tvorby patří: Minimum pro rodopisce a heraldiky, Heraldická symbolika, Erbovní lékárníci, ve spoluautorství dále publikoval Latinsko-český slovník genealogický, Latinské zkratky pro rodopisce, Heraldická abeceda a přispěl i do Sborníku k základům genealogie. Publikoval rovněž v LGHSP, zejm. na témata medikoheraldická. Dále je autorem kulturněhistorických a literárněhistorických prací, bibliografií, lyrických básní, próz, populárně naučných publikací pro mládež, místopisných prací aj. Ve své tvorbě se zaměřil především na Příbramsko, Berounsko a Křivoklátsko. Nejznámější jeho díla z tohoto oboru jsou: Literární místopis Berounska, Pověsti Zlatého koně, Křivoklátské pověsti nebo Lexikon české literatury. Zemřel dne 30. prosince 1988 v Praze.

Pokorný Pavel Rudolf, PhDr.¹²³

Narozen roku 27. května 1947 v Praze. Knihovník, heraldik, historik. Ve druhé polovině 60. let vystudoval knihovnictví na Fakultě sociálních věd a publicistiky. Autor mnoha studií z dějin knihtisku, genealogie a především heraldiky, a to zejména církevní. Zvláštní zálibu měl ve znakových galeriích a různých uskupeních erbů. V 80. letech 20. století zaměstnanec Národní knihovny, v letech 1981–1985 vedoucí oddělení rukopisů a starých tisků, odvolán

¹²² Viz ŠÍRL, František, *Vzpomínka na RNDr. Viktora Palivce*, GHL, roč. XIII, č. 2, 1993, str. 49–50, též Beroun, oficiální stránky města, oddíl významné osobnosti, přístupné z <http://www.mesto-beroun.cz/turista/historie-a-soucasnost/vyznamne-osobnosti/#Palivec> [vid. 2014-10-24].

¹²³ Viz OULÍK, Jan, *Za Dr. Pavlem R. Pokorným (1947–2014)*, GHL, ročník XXXIV, č. 2, 2014, str. 118–120.

z funkce z politických důvodů, pak zaměstnanec Archivu NM a v 90. letech knihovník Královské kanonie premonstrátů na Strahově. Rovněž byl členem Heraldické komise České národní rady, později Podvýboru pro heraldiku a vexilologii Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky a podílel se na tvorbě české komunální heraldiky po roce 1990. V roce 1971 byl zvolen za člena správního výboru ve funkci archiváře a stal se i členem redakční rady LGHSP, kde působil do roku 1973. Dále byl jedním ze zakládajících členů Heraldické společnosti v Praze, jejím dlouholetým předsedou a významně se podílel na obsahu Heraldické ročenky. Často publikoval rovněž v Genealogických a heraldických informacích vydávaných Moravskou genealogickou a heraldickou společností v Brně. Samostatně vydal monografii Biskupové Čech, Moravy a Slezska po roce 1918 a jejich znaky. U dalších publikací byl spoluautorem. Trpěl podlomeným zdravím, špatným zrakem a v posledních letech života byl upoután na invalidní vozík. Zemřel následkem úrazu dne 5. března 2014.

Procházka Jindřich¹²⁴

Narozen 28. března 1896 v Prostějově jako prvorozený syn drobného obchodníka. Rodina se v roce 1913 stěhuje do Chorvatska, kam ji o dva roky později, po absolvování obchodní akademie v Prostějově, následuje i Jindřich. V Chorvatsku zůstal až do roku 1947. Po návratu do Československa se usadil v Praze. Jako člen rozvětveného rodu Procházků, majícího kořeny před třemi staletími na Hornokrutsku, se zajímal o osudy svých předků, které zpracoval v díle „Naši v Jugoslavii a v Americe“. Přispíval do chorvatských krajanských časopisů „Beseda“ a „Jednota“. V roce 1969 byl zakládajícím členem GHSP. Zemřel 11. prosince 1975.

Procházka Ladislav

Narodil se dne 27. června 1914 v Bohouňovicích na Kolínsku. Dlouholetý člen revizní komise Genealogické a heraldické společnosti a přispěvatel do jejího časopisu i spolkové knihovny. V roce 2000 mu je uděleno čestné členství České genealogické a heraldické společnosti. Zemřel dne 21. června 2003.

¹²⁴ Viz nepodepsaný nekrolog, LGHSP, řada 4, sešit 1, květen 1976, str. 22.

Prusík Jaromír¹²⁵

Narodil se dne 13. ledna 1905 na pražském Žižkově v rodině celního úředníka. Vyrůstal v kultivovaném rodinném prostředí. V mládí na něj působil nejenom jeho otec, který měl velké národohospodářské a jazykové znalosti, ale i strýcové a bratraci, všechno vzdělání lidé. Jaromír Prusík studoval gymnázium v Kolíně a v Praze. Poté absolvoval obchodní akademii. Intenzivně se věnoval jazykové přípravě, takže v devatenácti letech ovládal němčinu, francouzštinu a angličtinu. Pobýval na roční praxi v Anglii a ve Francii, kde pracoval jako překladatel z němčiny. Po návratu v roce 1925 začal pracovat jako novinář, zejm. v časopise *Hospodářský obzor*. Jako mladý žurnalista upoutal pozornost Antonína Švehly, který jej zařadil mezi své mladé spolupracovníky. Prusíkova pestrá novinářská dráha trvala dvacet let. V roce 1945 byl tiskařský podnik, kde k posledku působil, zabaven a Prusík se jako agrárnický novinář již k žurnalistice nikdy nedostal. Zprvu se živil jako úředník, ale po roce 1951 mu bylo znemožněno i to. Od roku 1951 až do odchodu do důchodu pracoval jako pomocný dělník ve slévárně. Za této situace, kdy potřeboval nějak intelektuálně pracovat, se obrátil právě ke genealogii. Na genealogii Prusíků pracoval 12 let se vši svou energií a erudicí. První výsledky předložil členům svého rodu již v roce 1958, kdy uspořádal první rodovou schůzi za účasti 70 osob, která vzbudila ohlas i v denním tisku. Při své genealogické práci postupoval Prusík systematicky. Nejstarším zjištěným předkem byl Vojtěch Prusík, narozený kolem roku 1515 v Sedlci u Karlovic. Při sledování jeho potomstva prošel všechny kraje Soupisu poddaných podle víry. Určitá větev Prusíků však odešla za třicetileté války do zahraničního exilu. Prusík sledoval i jejich stopy a v roce 1968 měl podchyceny všechny nositele příjmení Prusík na celém světě.¹²⁶ Tehdy také dokončil svou velkou práci *Dějiny rodu Prusíků*. V roce 1970 zorganizoval další sjezd rodu, kterého se zúčastnilo již 800 osob. K tomuto sjezdu vydal brožuru *Rod Prusíků 1515–1970*. Dále v roce 1983 vyšel v časopise *Heraldika a genealogie*, č. 3 jeho článek *Genealogie Prusíků*. Poslední Prusíkova práce, *Zakladatel a první ředitel gymnasia, věnovaná osobnosti F. X. Prusíka* vyšla v roce 1990. Jaromír Prusík patřil v roce 1969 k zakladatelům České genealogické a heraldické společnosti v Praze. Za své zásluhy byl roku 1975 jmenován čestným členem této společnosti. Jaromír Prusík zemřel dne 28. září 1990. Při posledním rozloučení řekl na jeho

¹²⁵ Viz HONCOVÁ, Jaroslava, *Dvě ztráty české genealogie v roce 1990*, LGHSP, roč. 11, č. 1–2, Praha 1991, str. 24–27.

¹²⁶ Viz PRUSÍK, Jaromír, *Prusíkové, rodová zvláštnost*, LGHSP, č. 2, červenec 1969, str. 22–23.

adresu Rudolf Melichar: „Byl to velký genealog, který přesvědčivě dokázal, že genealogie nezná hranic.“¹²⁷

Řičař Kristoslav, Dipl. tech.¹²⁸

Narozen 1. dubna 1920 v Horním Jelení v rodině evangelického kazatele. Znamý český genealog a popularizátor rodopisu široké veřejnosti. Zakládající člen evangelické společnosti Veritas, její dlouholetý jednatel a čestný člen výboru. Člen České genealogické a heraldické společnosti v Praze. V roce 1994 je mu uděleno uznání za práci pro Společnost. Autor popularizačních knih Úvod do genealogie, Občanská genealogie, Rodinný zápisník: příručka k vedení důležitých rodinných údajů a informací, Rodokmen – objevte tajemství vašeho rodu. Zemřel 2004.

Sedlák Vladimír Jan, PhDr.

Narozen 19. prosince 1919 v Káraném. Archivář, genealog a heraldik. V letech 1969–1975 byl prvním předsedou Genealogické a heraldické společnosti v Praze. Autor četných publikací, např. O počátcích erbů pražských cechů, Tabulky k převádění dat historických pramenů, O klenotu českého znaku, Hrad Valdštejn. Často přispíval do LGHSP. Zemřel 26. srpna 1980 v Praze.

Sekotová Věra, Mgr.¹²⁹

Narodila se 4. října 1935 v Ústí nad Orlicí. Historička, archivářka, publicistka, publikace z oboru, historické práce o východočeském regionu a speciálně Lanškrounsku. Archivářka v penzi; odborné zaměření: církevní dějiny, měšťanská kultura, regionální historie.

Sklenář Karel H.¹³⁰

Narodil se 29. května 1906 v Neumětelích na Příbramsku, kde jeho děd a otec působili jako nájemci schwarzenberského dvora.¹³¹ Vystudoval malostranské gymnázium a poté obchodní

¹²⁷ HONCOVÁ, str. 27.

¹²⁸ Viz ŘIČAŘ, Kristoslav, *Rodokmen. Objevte tajemství vašeho rodu*, Malý princ, Praha, 2013, rodný list autora uvedený v obrazové příloze.

¹²⁹ Viz Bibliografie dějin českých zemí, Historický ústav AVČR

¹³⁰ Viz HONCOVÁ, Jaroslava, *Český genealog Karel H. Sklenář*, Genealogická a heraldická ročenka 1992, I. díl, str. 34–37.

¹³¹ Jeho matkou byla Vlasta Sklenářová, rozená Kretschmerová, která pocházela z významné novopacké továrnické rodiny.

akademii. Po celý svůj aktivní život pracoval jako bankovní úředník. Byl členem Sokola a lyžařem. S rodopisem začal během 2. světové války, kdy po něm, jako po státním úředníku, bylo vyžadováno potvrzení o árijském původu. Hlavním předmětem jeho studia byl rod Sklenářů a příbuzné rodiny. V případě rodu Sklenářů se dostal až do roku 1570, kdy se Sklenářové vyskytovali na Zbirožsku. Největší pozornost však věnoval osudům svého rodu v 19. století, kdy na základě života svých předků vytvořil cenné historické a biografické studie, např. pěvkyně Gabriely Roubalové a hudebního rodu Hůrků. Sklenář byl zakládajícím členem GHSP a léta se účastnil její práce výborové, ale i přednáškové v rámci „pondělníčků“¹³² a genealogických kurzů. Své dlouholeté teoretické i praktické poznatky shrnul do studie Uvedení do rodopisné praxe. Zemřel 20. ledna 1992. Za své zásluhy byl jmenován Čestným členem ČGHSP in memoriam.

Skutil Jan, Doc. PhDr. CSc.¹³³

Narodil se dne 8. srpna 1934 v Brně jako syn prof. PhDr. Jana Skutila, CSc., významného moravského archeologa a numismatika. Literární vědec, historik a archivář. Vystudoval reálné gymnázium v Brně – Králově poli a Filozofickou fakultu Masarykovy univerzity v Brně, obor čeština–ruština. V roce 1967 získává titul CSc. V roce 1994 jmenován docentem na téže univerzitě. Od roku 1962 až do roku 1975 ředitel Okresního archivu v Blansku. Od roku 1976 pracuje v oddělení dějin literatury Moravského zemského muzea v Brně. Založil a v letech 1966–1978 redigoval Vlastivědnou ročenku Okresního archivu v Blansku. Od roku 1984 sborník Z kralické tvrze. Ve svých četných pracích se zabýval především středověkou a raně novověkou literaturou, především osobností J. A. Komenského. Editoval však také novodobé literárněhistorické dokumenty. Kromě toho vydal Průvodce po archivních fondech okresního archivu v Blansku (1977) a podílel se na historických monografiích obcí Rájec-Jestřebí (1981), Náměšŕ nad Oslavou (1984), Řečkovice a Mokrá Hora (1993). Je autorem 1. svazku Moravského a slezského genealogického slovníku (1983). Často publikoval v Listech Genealogické společnosti v Praze, zejm. články o genealogii a heraldice starých moravských šlechtických rodů. Byl členem mnoha odborných společností a zájmových organizací: Literárněvědné společnosti, Československé akademie věd, Pedagogické společnosti Československé akademie věd. Společnosti přátel Národního muzea v Praze, Onomastické komise Československé akademie věd, Společnosti Josefa Pekaře v Praze, Historické

¹³² Pondělní schůzky členů Společnosti.

¹³³ Viz *Encyklopedie Brna* [online]. Dostupné z http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=651 [vid. 2014.10-24].

společnosti Československé akademie věd, Muzejní a vlastivědné společnosti v Brně, Genealogické a heraldické společnosti v Praze. V roce 1972 se podílel na založení pobočky Brno Genealogické a heraldické společnosti v Praze, kde zastával funkci úřadujícího místopředsedy a předsedy. Zemřel 12. února 1998 v Brně.

Šírl František¹³⁴

Narodil se dne 13. října 1912 v Řitce, kde jeho rod pravděpodobně žil již po několik staletí. Rodopisec, kronikář rodné obce a činovník GHSP. Vystudoval obchodní akademii v Praze, tam také po studiích zakotvil. Byl aktivním členem Sokola, hasičského sboru a pracoval i v samosprávě. Od mládí se zajímal o historii. V roce 1969 se pod vedením Karla Vyšína zúčastnil přípravných jednání o vzniku Genealogické a heraldické společnosti v Praze. Po založení Společnosti byl členem prvního ustavujícího výboru, kde jako zkušený účetní zastával funkci pokladníka a účetního. Po roce 1989 se podílel jako jednatel na obnovení činnosti Společnosti. V těchto funkcích setrval až do roku 1996, kdy je přepustil mladším. Velice oceňováno je období jeho spolupráce s dalším zasloužilým členem, Rudolfem Melicharem, bez níž by Společnost patrně v určitých obdobích zanikla. Za jeho činnost mu byl udělen diplom zasloužilého člena GHSP. Druhou jeho velkou láskou byla jeho rodná obec Řitka, více než šedesát let bezplatně pracoval na její kronice, výsledkem byla jedenáctisvazková „Řitka v minulosti“. Zpracoval též kroniky místního Sokola a hasičského sboru. Zabýval se rovněž heraldikou. Podle archivních pramenů utřídil a dal nakreslit erby rytířských manů poslušných k hradu Karlštejnu na lenním statku a tvrzi Řitka. Zemřel dne 23. prosince 2000.

Štafl Ivan (Ivain) Konrád Josef, RNDr.¹³⁵

Narodil se dne 19. února 1932. Byl členem GHSP, zaníceným genealogem a vlastivědcem. Působil jako ředitel Okresního vlastivědného muzea v Mělníku. Přispěvatel do Listů Genealogické a heraldické společnosti v Praze. Jeho poslední práce otištěná ve 2. sešitu LGHSP z dubna 1974 o Pražácích z Petřína vyšla již posmrtně. Zemřel po tragickém úrazu dne 8. února 1974 ve věku pouhých 42 let.

¹³⁴ Viz MELICHAR, Rudolf, *Jubilant František Šírl*, Informační list č. 4, ČGHSP, roč. XII, prosinec 1992, str. 3, též HŮLOVÁ, Helena a SEDLÁKOVÁ HŮLOVÁ, Lucie, *Vzpomínka na Františka Šírla*, Rodopisná revue on-line, roč. 14, 3, 2012, *František Šírl – 85 let*, GHL, roč. XVII, č. 1–2, str. 21 a –jep–, *Zemřel František Šírl*, GHL, roč. XXI, č. 1, 2001, str. 39–40.

¹³⁵ Viz kratičký nekrolog v LGHSP, sešit 3, červenec 1974, str. 8. Zde uveden i blason erbu jeho předků, včetně perokresby.

Turnwald Kristián, JUDr.¹³⁶

Narodil se 21. června 1896. Byl znám jako vynikající znalec denárového a brakteátového období středověkého mincovnictví, o němž publikoval v češtině i němčině. Velkou pozornost věnoval heraldickému studiu mincí. V letech 1967 a 1968 byl členem pomocného výboru sekce budoucí Společnosti. Na její ustavující valné hromadě působil v návrhové komisi. Byl členem výboru Společnosti. V poslední době (1970) napsal několik studií o českém a moravském znaku. Poslední jeho prací byl článek o nejstarším výskytu přemyslovských českých znaků na mincích. Pokračováním tohoto článku měl být nejstarší výskyt znaků v Horní a Dolní Lužici, Slezsku a Moravy a dalším zamýšleným článkem měl být rodokmen Slavníkovců v souvislosti se slavníkovským mincovnictvím. Zemřel 10. července 1970.

Veselý Otakar¹³⁷

Narodil se dne 28. srpna 1890 v městečku Nevesinije v Hercegovině. Záhy ztratil otce. Prošel celou první světovou válku, jejíž konec ho zastihl v polním lazaretu. Absolvoval zemědělskou odbornou školu a stal se uznávaným agronomem. V roce 1950 odešel do důchodu. V průběhu života se spřátelil s řadou našich historiků – Josefem Volfem, Václavem Vojtiškem, Václavem Černým a Ladislavem Hosákem. Byl členem Jednoty starých českých rodů, Rodopisné společnosti a Svazu přátel rodopisu. Etapu pátrání po svých předcích uzavřel rodopisnou prací „Rod Ignáce Dominika Vavřince Veselého“. Zpracoval rozsáhlou studii o hudebním rodu Míčů. Nedokončena zůstala velká studie o rodu Čermákových, s nimiž byl příbuzný. V roce 1969 byl zakládajícím členem České genealogické a heraldické společnosti a členem jejího výboru až do roku 1975. V roce 1975 byl za celoživotní zásluhy o rozkvet genealogie jmenován čestným členem GHSP. Zemřel 28. července 1976 v Kopřivnici.

Vyšín Karel¹³⁸

Narodil se dne 3. listopadu 1898 v Praze v rodině úředníka pražského peněžního ústavu. Po absolvování obchodní akademie nastoupil roku 1917 jako bankovní úředník. S genealogií začal již jako chlapec, kdy dle vyprávění svého otce sestavil rodopisný náčrt své rodiny. Jeho rod původně pochází z Unhoště, kde se příjmení Vyšín vyskytuje prvně v roce 1480. V roce 1929 je Karel Vyšín zakládajícím členem Rodopisné společnosti československé. V roce 1937

¹³⁶ Viz nekrolog v LGHSP, číslo 8, červenec 1970, str. 3.

¹³⁷ Viz VYŠÍN, Karel, *K prvnímu výročí odchodu genealoga Otakara Veselého*, LGHSP, řada 5, prosinec 1977, str. 207–208.

¹³⁸ Viz PALIVEC, Viktor, článek k Vyšínovým osmdesátinám, LGHSP, 6. řada, září 1978, str. 209–210, též PALIVEC, Viktor, *In memoriam Karla Vyšína*, Zpravodaj ČGHSP, č. 1–2, ročník 1981, str. 126–127.

iniciuje založení Spolku rodáků a přátel města Unhoště, včetně vydávání sborníku. V roce 1938 je pro spory s vedením vyloučen¹³⁹ z Rodopisné společnosti a ještě v témže roce zakládá Svaz přátel rodopisu, který působil v letech 1938–1949 a který se věnoval převážně občanskému rodopisu. Vydával časopis Rodokmen, ten byl však v roce 1941 po prvním čísle zastaven. Po válce jej Vyšín však obnovil a periodikum vycházelo po tři roky až do roku 1948. Před únorem 1948 se Vyšín věnuje rovněž vydavatelské činnosti. Vydal např. Kočkovy Rody erbovní a Kučikova Jana Jeníka z Bratřic. V době společenského oteplení vstupuje Vyšín v roce 1967 do Klubu sběratelů kuriozit, zde vytváří genealogicko-heraldickou sekci, kde je mu umožněno publikovat genealogicko-heraldické články v Klubovém časopise Sběratel. V roce 1969 je hlavním iniciátorem založení České genealogicko-heraldické společnosti v Praze, když se stává předsedou jejího organizačního výboru. V prvních tajných volbách do vedení Společnosti je však poražen Dr. J. V. Sedlákem, což pro něho bylo velkým zklamáním, a nadále žádnou významnou funkci ve Společnosti nezastával. Velice se angažoval v přednáškové a publicistické činnosti. Během svého života nashromáždil genealogicko-heraldickou sbírku o zhruba 20 000 znaků, portrétů, hradů a zámků, dále pak sbírku občanských i šlechtických rodokmenů a věcných karet. Tato sbírka přešla po jeho smrti do majetku Národního muzea v Praze jako tzv. Vyšínova sbírka. Karel Vyšín zemřel dne 15. června 1981.

Projdeme-li si výše uvedené životopisné črty osob spojených s GHSP v první dekádě její činnosti, zejm. tzv. „otců zakladatelů“, zjistíme mnohé obdobné rysy. Co mají tyto osobnosti společné? Zpravidla pocházejí z prostředí střední třídy, dosáhly kvalitního prvorepublikového vzdělání, ať již středoškolského, nebo vysokoškolského. Byli československými vlastenci ještě prvorepublikového ražení. A mám pocit, že byli poslední větví duchovního odkazu a tradice starých písmáků, obrozenců a lokálních patriotů dob minulých. Zpravidla byli postiženi existenčně i jinak změnou režimu v roce 1948. Pro některé to však byl paradoxně impulz, který je dovedl od jiné činnosti ke genealogii a heraldice. Ještě jedna zvláštní skupina se z tohoto množství vyděluje. Někteří, a nebylo jich zrovna málo, dosáhli vynikajících úspěchů a úrovně, včetně publikační činnosti, ve svých profesích, a to i technicky a přírodovědně zaměřených, např. Dr. Ing. Václav Elznic, Ing. Viktor Genttner. Další byli zdatnými profesionály přímo z oboru, např. PhDr. Vladimír Jan Sedlák, PhDr. Jaroslav Honc, Doc. Jan Skutil, PhDr. Pavel R. Novotný. Je zřejmé, že vědeckou metodu,

¹³⁹ Palivec píše diplomatičtěji, že Vyšín z Rodopisné společnosti vystoupil.

kteřou si osvojili při svém civilním povolání, si přinesli i na půdu svého genealogického a heraldického působení.

Nechci se dopustit generalizace, ale odvrácenou stránkou těchto osobností, přinejmenším některých - jak tomu při soustředění mnoha vyhraněných osobností často bývá - však byla vzájemná nevráživost, zřejmě i ješitnost a časté spory, které ohrožovaly jejich práci a v jednom případě se jim podařilo činnost Společnosti jako takové zastavit na několik roků úplně.

Nyní se pokusím o něco, co není třeba brát až tak vážně. Říká se, že rodopisci se dožívají vysokého věku, vyššího než ostatní populace. Rozhodl jsem se toto ověřit a na vzorku 20 „otců zakladatelů“ GHSP, ke kterým se mi podařilo shromáždit životopisné údaje, jsem provedl výpočet (v potaz jsem nevzal členy, kteří zahynuli tragicky). Průměrným věkem těchto nestorů genealogie a heraldiky je 82 let. Uvážíme-li, že v roce 1969 činila střední délka života u mužů 66 let,¹⁴⁰ tak by na onom tvrzení o vysokém věku mohlo něco být.

¹⁴⁰ Viz Demografie [online]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_umrtnosthistorie [vid. 2014-11-11].

8. Statistické údaje

V tomto oddíle své práce se pokusím o určitá statistická vyjádření týkající se jak procentuálního zastoupení jednotlivých věd, tak procentuálního zastoupení autorů v LGHSP. Předem upozorňuji na to, že vstupní čísla jsou nutně subjektivní, protože subjektivní je i moje řazení článků do skupin. Snad ani jeden článek není jenom čistě heraldický, nebo jenom čistě genealogický. Tyto vědy se v nich často prolínají a velice často se v jednom článku prolíná věd vícero, například ještě sfragistika, numizmatika, historická demografie, metrologie, chronologie, historická geografie, dějiny státu a práva atd., takže moje zařazení a roztřídění je nutně subjektivní, jak jsem je provedl v daném čase a na daném místě. Nyní tedy k výsledným číslům. V časopise Listy Genealogické a heraldické společnosti v Praze (včetně čísel se změněnými názvy) bylo v letech 1969–1981 publikováno celkem 311 hlavních článků, statí, studií atd. Z tohoto počtu připadá na genealogii celkově 162 článků, což vyjádřeno procentuálně je 52 %. Vnitřní dělení této kategorie na dílčí kategorie vypadá takto: a) genealogie šlechtická 39 článků a 24 % podílu z celkové kategorie genealogie, b) genealogie občanská 52 článků a 32,7 % z celkového počtu a c) teorie genealogie, genealogické prameny a obecně genealogické články 69 článků a 42,6 % z celkové kategorie genealogie. Heraldika byla zastoupena 65 články, což je 20,9 % z celkového počtu 311 článků. Jako samostatnou kategorie jsem zařadil sfragistiku, které se týkalo 13 článků, což je 4,2 % z celkového počtu 311 článků. V kategorii další pomocné vědy historické a obecné historické studie a články je publikováno 68 článků, což je 21,9 % z celkových 311 článků.

Absolutním rekordmanem, co se týče počtu článků v letech 1969–1981, je Václav Elznic, který do LGHSP přispěl 29 příspěvky, což procentuálně vyjádřeno je 9,3 %. Shodně se 16 příspěvky následují Viktor Gentner, Jaroslav Honc a Karel Liška. O jeden článek méně, tedy celkem 15 článků, napsal Viktor Palivec. Celkem tato první pětice autorů publikovala 92 článků, což je 29,6 % z celkových 311 článků. Alespoň pěti články přispělo dalších jedenáct autorů, což číselně vyjádřeno je 75 článků. Těchto šestnáct autorů, z celkových 117, pak procentuálně vytvářelo 53,6 % časopisu, což vypovídá o tom, že v průběhu doby vykryštovalo vlastní autorské jádro, které zajišťovalo většinu obsahu a pouze příležitostně v časopise publikovali i autoři jiní.

9. Zhodnocení

Jak jsem již zmínil, LGHSP, jako amatérský časopis týkající se genealogie a heraldiky, byly ve své době solitérem, nemajícím srovnání. Porovnávat je s časopisy profesionálními, jako byly a jsou Archivní časopis, Sborník archivu ministerstva vnitra, Sborník archivních prací Ústředního archivu Ministerstva vnitra, Sborník archivních prací, Časopis archivní školy nebo Český časopis historický, ale i Časopis Rodopisné společnosti československé, by nebylo spravedlivé a hlavně ani metodicky podložitelné. Časopisy mají jiné zaměření, cílí na jinou skupinu čtenářů, přispívají do nich profesionální badatelé, články procházejí náročným výběrovým řízením. To vše u Listů Genealogické a heraldické společnosti nepřipadalo v úvahu.

Hodnotit lze pouze články v časopise uveřejněné za sledované období. Subjektivně, klasifikací na škále 1–5. V potaz jsem bral objektivnost a přínos, stylistickou úroveň, jasnost a přehlednost jednotlivých článků a studií a vhodnost jejich zařazení do Časopisu. Oznámkoval jsem tedy každý článek jako ve škole. Výsledkem bylo 26 „jedniček“, 93 „dvojek“, 153 „trojek“ a 39 „čtyřek“. „Pětku“ jsem nepoužil, neboť nakonec každý článek, i ten nejméně povedený, má určitou hodnotu, přinejmenším vypovídací. Tyto hodnoty vynásobeny a sečteny dávají dohromady číslo 827. Vydělíme-li ho počtem článků 311, dostaneme číslo 2,66. Tedy z hlediska použité školní klasifikace lehce nadprůměrný výsledek. Mám-li tedy vyslovit nějaký soud, pak je to ten, že celkové hodnocení článků v časopise je lehce nadprůměrné, a z toho logicky vzniká celkové hodnocení časopisu jakožto lehce nadprůměrného. Což mě svým způsobem překvapilo, neboť bez použití hodnocení za pomoci známkování se mi časopis, po většinu doby práce s ním, subjektivně jevil jako průměrný.¹⁴¹

¹⁴¹ Abych zmenšil možnou nepřesnost při subjektivní klasifikaci, zopakoval jsem celý postup znovu zhruba o deset dnů později. Výsledek je tentokrát ještě nepatrně lepší – 2,48. Průměr obou klasifikací tak činí 2,57.

Závěr

Prošli jsme dvanáct let historie jednoho časopisu a s ním i dvanáct let historie vůbec. V podstatě však naše putování bylo mnohdy mnohem delší, neboť v některých okamžicích jsme se ocitli v nedaleké minulosti nebo i v přítomnosti. To abychom mohli porovnat, jak úroveň původně amatérského časopisu vzrostla od skromných začátků ke kvalitnímu a modernímu čtvrtletníku. Zabývali jsme se předchůdci Genealogické a heraldické společnosti v Praze od počátku 20. dvacátého století a v jeho třicátých letech, útlumem genealogicko-heraldického bádání v letech padesátých, i snahou o založení vlastní společnosti v rámci společenského oteplení koncem šedesátých let, což se nakonec přece jenom v roce 1969 podařilo. Sledovali jsme začátky Společnosti, její úsilí o vydobytí si místa na slunci, ale také bohužel zbytečné půtky a šarvátky mezi členy. V roce 1980 dospěla situace dokonce k takovému stavu, že se vládnoucímu režimu „podařilo“ kvůli nesvornosti členů činnost Společnosti podstatně omezit. Ano i toto je jedno z cenných poučení pro každou dobu. Současně se vznikem Společnosti vzniká i její časopis Listy Genealogické a heraldické společnosti v Praze, který po celou dobu prvního období Společnosti v letech 1969–1981 je s ní úzce propojen, a když je činnost společnosti omezena, zaniká na několik let i samotný časopis. Tento časopis ve své době neměl sobě rovného. Vlastní příbuzný časopis, týkající se pouze heraldiky, vydávala pouze Heraldická sekce v Jílovém. Nutno si přiznat, že časopis byl v tomto počátečním období po technické i obsahové stránce poloamatérský až amatérský, tu v lepším, tu v horším smyslu slova. Jeho dosah a přínosnost byly omezeny pouze na členy Společnosti, kteří jej dostávali automaticky na základě svého členství v ní. Přesto vnímám jeho rostoucí obsahovou kvalitu, která se mi zdá vrcholit v letech 1978–1979, pak opět poklesá, možná kvůli silicímú státnímu dozoru, a v posledních číslech roku 1981 kolísá už takovým způsobem, že vedle hodnotných studií jsou otiskovány i nepříliš přínosné články. Přesto jsem však při dvojité subjektivní klasifikaci ohodnotil úroveň časopisu ve sledovaném období jako lehce nadprůměrnou – známkou 2,66, resp. 2,57 na pětistupňové škále. Pokud jde o procentuální složení obsahu, viděli jsme, že 52 % tvořila genealogie, téměř 21 % heraldika, něco přes 4 % sfragistika a zbylé PVH a obecně historické články tvořily téměř 22 % obsahu. Za sledovaných 12 let vyšlo v časopise 311 hlavních statí, článků a studií. Téměř 54 % z nich je dílem pouhých šestnácti autorů z celkem 117, kteří kdy do časopisu v tomto období přispěli. To svědčí o vytvoření pevného autorského jádra, které vlastně časopis „dělalo“. Pokusili jsme se vytvořit jakési album životopisných medailonků nejvýznamnějších členů. To nebylo jednoduché – životní data a příběhy některých i významných členů jsou přes veškerou

snahu nedohledatelné, a to ani v archivu Společnosti samé. Přesto jsme se snažili zjistit co nejvíce. Na základě zjevných skutečností jsme se pokusili charakterizovat zakládající členy Společnosti. Šlo o lidi prvorepublikově dobře vzdělané, vychované ve vlasteneckém duchu, často byli existenčně postiženi v roce 1948. Jejich negativní stránkou byla jakási horkokrevnost až svárliivost, která vedla k oněm již zmíněným sporům. Pro tolik individualit bylo hřiště asi příliš malé a snad připomínalo kolbiště. Je zajímavé, že tyto individuality se dožívaly v průměru velmi vysokého věku. Svoji práci jsem se kromě vlastního účelu bakalářské práce, totiž vytvoření a obhájení, snažil, aby tento specifický časopis neupadl v zapomnění, aby bylo vzpomenuo velké práce, která byla přes všechny nedostatky vykonána, aby byli připomenuti polozapomenutí, či zcela zapomenutí laičtí badatelé a aby ten, kdo se případně bude o tento časopis někdy zajímat, měl po ruce první informační materiál, který by ho inspiroval, případně i vedl k vlastnímu studiu časopisu i k utvoření vlastního úsudku.

Seznam zkratk

ČGHSP – Česká genealogická a heraldická společnost v Praze

FBI – Angl. *Federal Bureau of Investigation*. Federální vyšetřovací úřad.

GHSP – Genealogická a heraldická společnost v Praze

LGHSP – Listy Genealogické a heraldické společnosti v Praze

GHL – Genealogické a heraldické listy

HaG – Heraldika a genealogie (zpravodaj)

MV – Ministerstvo vnitra

ZČHGS – Zpravodaj České heraldické a genealogické společnosti

ZGHSP – Zpravodaj Genealogické a heraldické společnosti v Praze

ZK ROH – Závodní klub Revolučního odborového hnutí

ZZ – Zásobník znaků (heraldických)

Použitá literatura a prameny

Berní rula, sv. 1, 2, 3, 10, 11, 12, 13, 18, 19, 26, 27, 28, 31, 32, 33, Praha, 1949–1954.

BRZOBOHATÝ, Jan, **DRKAL**, Stanislav, *Karolínský katastr Slezský*, ASMV ČR, Praha, 1972.

BUBEN, Milan, *Heraldika*, Albatros, Praha, 1986.

ČERVENÝ, Václav; **ČERVENÁ** Jarmila, *Berní rula – Generální rejstřík ke všem svazkům (vydaným i dosud nevydaným) berní ruly z roku 1654 doplněný (tam, kde se nedochovaly) o soupis poddaných z roku 1651*, 2 sv., Libri, Praha, 2003.

Časopis Rodopisné společnosti československé, ročníky 1931-1934.

ELZNIC, Václav, **PALIVEC**, Viktor, *Latinsko-český slovník pro genealogy*, GHSP, Praha, 1990.

Genealogické a heraldické listy, časopis Genealogické a heraldické společnosti v Praze, ročníky 1969–2014.

GLEJTEK, Miroslav, *Heraldika*, Čadca, 2013.

HALADA, Jan, *Lexikon české šlechty: Erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti I*, Praha: Akropolis, 1992.

HALADA, Jan, *Lexikon české šlechty: Erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti II*, Praha: Akropolis, 1993.

HALADA, Jan, *Lexikon české šlechty: Erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti III*, Praha: Akropolis, 1994.

HAVRÁNEK, Bohumil a kol., *Slovník spisovného jazyka českého*, 8 dílů, Academia, Praha, 1989.

CHALUPA Aleš a kol., **BURDOVÁ** Pavla a kol., *Tereziánský katastr český*, 3 sv., ASMV, Praha, 1964, 1966, 1970.

KASALICKÝ, Václav a kol., *Německo-český slovník pro genealogy*, ČGHSP, Praha 1996

KOLÁŘ, Martin, *Českomoravská heraldika I.*, Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, Praha, 1902.

KOTÍK, Antonín, *Naše příjmení*, Praha, 1897.

KREJČÍKOVÁ, Jarmila - **KREJČÍK**, Tomáš: *Základy heraldiky, genealogie a sfragistiky*, Praha, 1987.

KUŤÁKOVÁ Eva a kol., *Moudrost věků – Lexikon latinských výroků, přísloví a rčení*, Svoboda, Praha, 1988.

LEDNICKÁ, Blanka, *Sestavte si rodokmen – pátráme po svých předcích*, Grada, Praha, 2012.

LUTONSKÝ, Boleslav, **ČERNÝ**, Jaroslav, *Latinsko-německo-český slovník nemocí, úrazů a příčin smrti a výrazů s nimi souvisejících (nejen) pro genealogy*, ČGHSP, Praha 1995.

MAREČKOVÁ, Marie, *Příručka praktické genealogie, Jak sestavit rodokmen*, Paseka, Praha-Litomyšl, 2004.

MARKUS, Antonín, **PILNÁČEK**, Josef, *Znamení a znaky nešlechticů*, Rodopisná společnost československá, Praha 1933.

MELICHAR, Rudolf a kol., *Sborník k základům genealogie*, ZK ROH Tesla Strašnice, Praha, 1988.

MYSLIVEČEK, Milan, *Erbovník, aneb kniha o znacích i osudech rodů žijících v Čechách a na Moravě podle starých pramenů a dávných ne vždy věrných svědectví*, Horizont, Praha, 1993.

MOLDANOVÁ, Dobrava, *Naše příjmení*, Mladá fronta, Praha, 1983.

Ottův slovník naučný, Praha, 1888–1909, 28 dílů.

PETRÁČKOVÁ Věra, **KRAUS**, Jiří a kol., *Akademický slovník cizích slov*, Academia, Praha, 1998.

PILNÁČEK, Josef, *Staromoravští rodové*, 1930

POHANKA, Henry, *Heraldika v souvislostech*, Agentura Pankrác, 2012.

POHANKA, Henry, *Sám proti toku času aneb s genealogií k vlastním kořenům*, Dialog, Litvínov, 2002.

PRAŽÁK, Josef M. a kol., *Latinsko-český slovník, 2 díly*, SPN Praha, 1955.

Retrospektivní lexikon obcí ČSSR, 2 sv., FSÚ, Praha, 1978.

ŘIČAŘ, Kristoslav, *Občanská genealogie*, Ivo Železný, Praha, 2000.

ŘIČAŘ, Kristoslav, *Rodokmen. Objevte tajemství vašeho rodu*, Malý princ, Praha, 2013.

ŘIČAŘ, Kristoslav, *Úvod do genealogie*, Horizont, Praha, 1995.

SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze království Českého, I–XV*, 1882–1927.

SEDLÁČEK, August, *Českomoravská Heraldika II*, Česká akademie věd a umění, Praha 1925.

SEDLÁČEK, Josef, *Kapesní slovník Latinsko-Český a Česko-Latinský*, Praha, 2011.

SCHWARZENBERG, Karel, *Heraldika*, Ars Collegium, Uherské Hradiště, 1992.

Soupis poddaných podle víry 1651, 23. sv., Státní ústřední archiv Praha, 1993–2003.

Statistický lexikon obcí ČSSR 1982, 2. sv., SEVT, Praha, 1984.

SVOBODA, Vladimír, *Minimum o rodokmenu*, Olympia, Praha, 1998.

VYKOUPIL, Libor, *Slovník českých dějin*, Julius Zirkus, Brno, 2000.

Internetové zdroje:

Česká genealogická a heraldická společnost v Praze [online]. Dostupné z: <http://www.genealogie.cz/> [vid. 2014-10-29].

Heraldická společnost [online]. Dostupné z: <http://www.heraldicka-spol.net/> [vid. 2014-10-31].

Moravská genealogická a heraldická společnost v Brně [online]. Dostupné z: <http://www.mghs.cz/> [vid. 2014-11-04].

Časopis Naše řeč [online]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/> [vid. 2014-11-01].

Heraldická terminologická konvence [online]. Dostupné z: <http://www.heraldika-terminologie.cz/> [vid. 2014-11-03].

Přílohy

Jmenný rejstřík autorů

Tento rejstřík obsahuje jména autorů článků a studií a pořadová čísla, pod kterými jsou články a studie uvedeny v této příloze.

Adamczyková Míla 259

Adler Jiří 11, 72

Aleš Jiří 65, 76

Babuška Václav 262

Beneš Josef 292

Beránek Karel 93

Bernard Jaroslav 27, 158, 187

Bernardin Otto 48, 70, 86

Bezděk Karel 298, 299

Bezděka Jindřich V. 7, 99, 102, 248

Bičík Zdeněk 12, 46, 53, 56, 82

Bílý Jiří 201

Borek Zdeněk 217

Bouza Erik 157

Čoupek Jiří 32

Elznic Václav 1, 10, 19, 31, 47, 50, 107, 111, 128, 137, 140, 151, 216, 250, 252, 255, 256, 258, 260, 267, 268, 270, 276, 278, 281, 282, 286, 293, 302

Francek Jindřich 156

Frankenberger Otakar 125

Fremut Bohumil 136

Fürst Václav 143

Genttner Viktor 43, 51, 101, 104, 141, 142, 204, 230, 243, 244, 249, 251, 253, 265, 269, 275

Grolich Vratislav 59

Gunderman Petr 40

Hamar V. 64

Hladeček František 164

Hlava Rudolf 44

Holejšovský Vlastimil 60, 62, 77, 79, 197, 205, 280
Honc Jaroslav 26, 28,30, 37, 39, 67,73, 78, 130, 147, 148, 149, 290, 296, 309, 310
Honcová Jaroslava 22
Horák Antonín 295
Hyksa František 21, 200
Chocholatý František 36
Janderová Helena 138, 225
Jandová Oldřiška 4, 5, 8
Jareš Jiří 34, 210, 223, 224, 306
Jersák Vilém 131
Jihlavec Jaroslav 54, 81, 90, 110, 118 261, 266, 271, 297
Kaňok Leopold 61, 119, 126
Kapras Jan 96
Kavan Oldřich 263
Kejla Vladimír 87, 153, 155
Kočandrlle Josef 176
Kouřil Miloš 162
Kovář Jaroslav 83
Král A. B. 193
Krejčík Tomáš 213
Křivohlávek Jan 52, 55, 63, 134, 241, 289
Kuttelvašerová Eva 6
Lešingr Vladimír 203
Liška Karel 171, 173, 180, 186, 191, 217, 223, 226, 232, 233, 235, 237, 238, 239, 240, 242
Losenický Vojtěch 39
Marek Petr 33, 212, 218, 222
Marešová Marie 154
Maršálková Gabriela 95, 277
Mašínová Leontina 106

Matoušek Václav 245
Maur Eduard 120
Melichar Rudolf 85, 264, 288
Millerová K. Olga 117
Mornstein – Zierotin Karel 18
Munzar Miloš 80
Musil Jiří 127
Navrátil František 272
Nečásek Alfons 69
Nejedlý Vilém 301
Novák Karel 195
Olbrich Ladislav 161
Ort Vladimír 68
Palivec Viktor 2, 57, 94, 169, 179, 194, 202, 206, 208, 211, 214, 215, 219,294, 305
Pánek Jaroslav 121
Podhola Jan 146
Pokorný Pavel R. 121, 168, 175
Pokorný Zdeněk 9
Polišenský Josef 115
Procházka Jindřich 45
Procházka Ladislav 42, 58, 66, 246, 254, 257
Procházka Roman 13
Prusík Jaromír 41, 112
Příbyl Alois 166, 185, 189, 228
Putna Zdeněk 89
Rakušan Ctirad 274
Ruda Vladimír 279
Ryneš Václav 178, 188
Samšiňák Karel 23, 207

Sedlák František a Vladimír 3
Sedlák Vladimír J. 113, 163, 167, 170, 172, 184, 186, 229, 231
Seitl Vilém 97
Sekotová Věra 74, 139
Semrád Otto 196, 198
Schmid Ludvík 199, 304
Sklenář Karel H. 49, 122, 303, 307, 308
Skutil Jan 14, 15, 16, 20, 29, 105, 109, 114, 123, 124, 135, 145, 160
Slováček Zdeněk 227
Starý Václav 285
Světlík Jiří 75
Šamberger Zdeněk 91, 287
Šanda Jaroslav 150
Špaček Miloslav 108
Špiritová Alexandra 159
Štafl Ivain K. J. 116, 177, 182, 183, 190
Štarha Ivan 17, 234
Štastná Bohuslava 284, 300, 311
Tompos Ernő 236
Trmač Miloslav 24, 221
Turnwald Kristián 165, 192
Vachtová Františka 38
Vrána Jaromír 35
Vraný Jiří 132, 144, 152, 291
Vyšín Karel 25, 88, 201
Wagner Jan 71, 133
Zimmerman Petr 220
Zmek Bořek 247

Abstrakty ke komentované bibliografii LGHSP 1969-1981

I. Genealogie

a. Genealogie šlechtická

1. Václav Elznic, *Tycho de Brahe a Elsnicové z Elsnic v Čechách*, LGHSP, č. 1, květen 1969, str. 5.

Autor, potomek šlechtického rodu Elzniců z Elsnic, řeší záhadu tradovanou ve svém rodu cca 250 let, totiž že křivoklátský lesmistr, Václav Kundrat Elznic, našel v roce 1640 pod křivoklátskými hradbami mrtvé tělo Tychona de Brahe. Toto tvrzení je ve zřejmém rozporu se skutečností, neboť známý astronom zemřel již v roce 1601. Přesto má pověst, jak Elznic dokazuje, opodstatněné jádro. Mezi Tychonem de Brahe ml. a Elsnici existovaly určité přátelské vazby, které autor potvrzuje objevem zápisu Bohuslava Elsnice a erbu Elzniců z roku 1607 v památníku Tychona ml., který se nachází v Národním muzeu. Tycho de Brahe st. měl v Čechách manželku a také pět dětí. Po smrti slavného astronoma prodala vdova jeho přístroje a knihovnu císaři za 20.000 tolarů, z nichž však obdržela pouze čtvrtinu. Poté, co musela Čechy z náboženských důvodů opustit, vymáhala svoji pohledávku na královské komoře. Ferdinand III. v roce 1628 povolil, aby jí byly vypláceny alespoň úroky na účet zabavených důchodů některých měst (Žatec, Chomutov, Rakovník). Z důvodu vymáhání těchto pohledávek byl povolen pobyt v zemi jednomu příslušníku rodu. Tím byl zprvu Tycho de Brahe ml., který zemřel v roce 1627. Po něm se tohoto úkolu ujal jeho mladší bratr George, který při poslední cestě do Rakovníka narazil na hlídku nepřátelského vojska. Útočiště hledal na Křivoklátě, kde měl přátele právě z rodu Elzniců, lesmistra Václava a jeho mladšího bratra Melichara. Před branami hradu byl však dostižen a zabit. Druhého dne z rána našel jeho oloupené tělo lesmistr Václav Elznic. V torně mrtvého se zachoval císařský dluhopis, který nadále na Rakovníku vymáhal Georgův švagr, pražský advokát Tengnágel. Autor svůj článek končí dovětkem, že ani Václavu Elznicovi nebyl osud nakloněn, neboť v roce 1643 způsobil jeho pacholek požár Křivokláta a Elznic spolu se svou rodinou byl odsud vyhnán. Součástí článku je i černobíle provedený erb Elzniců z Elsnic: polský štít s kosmým břevnem, v němž se nacházejí tři koule.

2. Viktor Palivec, *Purkyňova nobilita*, LGHSP, č. 2, červenec 1969, str. 4-5.

V roce 1969 uplynulo sto let od úmrtí slavného českého fyziologa a lékaře Jana Evangelisty Purkyně. Heraldiky a genealogy toto výročí zajímalo mj. z důvodu, že v roce 1869, v období těsně před smrtí, obdržel Purkyně za své všeobecně uznávané vědecké zásluhy a spořádaný život nobilitaci a byl mu udělen rytířský znak. Tomuto předcházelo udělení několik řádů ruských, pruských a rakouských (Leopoldův řád). Nositel Leopoldova řádu mohl zažádat o udělení šlechtictví. Sám Purkyně tak učinit nechtěl, podlehl až tlaku své rodiny, která také v budoucích generacích šlechtictví používala. V úvodu článku je zobrazen Purkyňův znak, který však díky špatné kvalitě tisku nelze blasonovat. V článku je tedy použit popis Dr. Jarmily Psotníčkové s určitými upřesněními.¹⁴² Štít rozděluje kosmé modré břevno v pravolevé orientaci. Pod břevnem je na pravé dolní straně šesticípá červená hvězda ve stříbrném poli, postavená na hrot. Nad břevnem na levé horní straně štítu je opět stejná

¹⁴² Časopis rodopisné společnosti XIV, 1942, str. 25.

hvězda, ovšem stříbrná v červeném poli. O štít jsou v klenotu opřeny dvě korunované turnéřské přílby a monile¹⁴³ k sobě hledím přivrácené, pravá nese rozestřené orlí křídlo obepínající stříbrnou šesticípou hvězdu. Z levé koruny vyrůstá dvojocasý stříbrný lev s napraženými tlapami a vyplazeným jazykem doprava ke křídlu obrácený. Příkryvadla na pravé straně jsou modrostříbrná, na levé pak červenostříbrná.

3. František a Vladimír Sedlák, *Hrabata Lucemburská na českém trůnu, Překlad s doplňky práce Jean-Roberta Schleicha de Bossé a Henri de Schleich – Bossé, Luxembourg, LGHSP, č. 2, červenec 1969, str. 14-21.*

Článek mapující kořeny českých králů z rodu Lucemburků od počátku tohoto rodu až do Zikmunda, posledního Lucemburka na českém trůně. Prvá lucemburská hrabata byla z rodu d'Ardennes. Zakladatelem lucemburského rodu byl Sigfrid, mladší syn hraběte Nigérica z Trevíru, hraběte du Bidgau a hraběte palatina Lotrinského a jeho druhé manželky Kunhuty. V roce 963 si Sigfrid vystavěl hrad na skalnatém pahorku zvaném Kozel, kolem něho postupně vzniklo město Lucemburk. Potomci Sigfridovi vládli hrabství až do roku 1136, kdy zemřel Konrád II., aniž zanechal potomka. Lucemburské hrabství přešlo do rukou Jindřicha IV. Slepého. Ze třetího manželství s Anežkou de Geldres se Jindřichovi roku 1186 narodila dcera Ermesinda, (†1247), která se v deseti letech provdala za Thibauta de Bar. Po jeho smrti se v roce 1214 provdala podruhé za Walérana III. de Limbourg (†1226), se kterým měla tři děti. Z tohoto manželství odvozují svůj původ budoucí čeští králové. Po Ermesindině smrti se 18. lucemburským hrabětem stal její syn Jindřich V., který se v roce 1240 oženil s Markétou du Bar. Z tohoto sňatku vzešli dva synové a dvě dcery. Roku 1281 po svém otci nastoupil jako lucemburský hrabě Jindřich VI. Ten však v roce 1288 padl v bitvě. Po něm se lucemburským hrabětem stal jeho syn Jindřich VII. (+1313), který v roce 1310 postoupil hrabství svému synovi Janovi (1296-1346), českému králi, kterého měl se svou manželkou Markétou Brabantskou. Sám Jindřich VII. byl v roce 1308 korunován římským králem a o čtyři roky později i císařem. Článek dále líčí poměrně známé osudy Jana Lucemburského, zvaného Slepý, uvádí výčet jeho dětí z obou manželství a poté velice detailně, na téměř třech stránkách, se zabývá poutí jeho ostatků a zejména jeho pohřbem v rodném Lucemburku v roce 1946. Poté článek postupuje k Janovu synu Václavovi, biřmovanému jako Karel, pozdějšímu českému králi a římskému císaři Karlu IV. (1316-1378). Opět je uveden výčet Karlových dětí ze všech manželství. Následuje Karlův syn Václav IV. (1361-1419), který zemřel bez potomků a konečně Zikmund (1368-1437), přes jehož dceru Elišku provdanou za Albrechta V. Rakouského článek dospívá až k Ladislavu Pohrobkovi, jehož smrtí v roce 1457 končí. Osudy posledních uvedených osobností jsou rovněž dobře známy a proto je zde netřeba je rozepisovat.

4. Oldřiška Jandová, *Příspěvek ke genealogii Gryllů z Gryllova a Martinovských neb Martinidesů z Gryllova.*, LGHSP, č. 6, duben 1970, str. 8-17.

První část dlouhé studie. Rodina Gryllů pocházela původně z Rakovníka a byla známa svými pokrokovými názory i kulturním, vědeckým a uměleckým, zejm. literárním, založením. Erb Gryllů bývá blasonován takto: V zlatém štítu červené srdce s červeným křížem na vrchu, ze spodu protknuté obnaženým mečem naspodu štítu postaveným, nad štítem kolčí helm se spuštěnými příkryvadly, s obou stran žluté i červené barvy, s točenicí týchž barev, na níž je mezi dvěma odvrácenými a rovně zakončenými buvolími rohy, z nichž u levého spodní a pravého hořejší část je žlutá, u předního pravého spodní a zadního levého vrchní část červená, samo červené srdce s křížem. V článku je uvedena i černobílá, nepříliš zřetelná kopie znaku.

¹⁴³ Monile je reliéfně zdobený přívěsek s ostatkem, upevňovaný na náprsní sponu liturgických oděvů katolických kněží.

Nad znakem se nacházejí Ježíšova slova „Vezmi svoji kříž a pod' za mnou“.¹⁴⁴ Pod znakem pak latinské verše Davida Krinita Nepomuckého z Hlaváčova, jejichž překlad zní: „Srdce, jež křížem značeno, naostřený meč, jež vtknut,/ čtenáři, co to as, upřímně vědět chceš?/ Úděl lidí ukazuje, v světě jaký že je zbožných,/ kříži co podřazeno, meči co zůstává./ Tato znamení Gryll vyvolil do znaku svého,/ tak dobře údělu béd by mohl pamětliv být.“ Autorka pak líčí generaci po generaci historii rodu Gryllů a Martiniců, počínaje rokem 1526, včetně charakteristik a osudů jednotlivých postav. Pro podrobnější vyličení peripetií rodů zde není vzhledem k rozsahu a článku místo. Součástí článku je i rozrod Jana st. z Gryllova (*1526) a jeho manželky Anny.

5. Oldřiška Jandová, *Příspěvek ke genealogii Gryllů z Gryllova a Martinovských neb Martinidesů z Gryllova*, LGHSP, č. 8, červenec 1970, str. 9-15.

Pokračování rozsáhlého článku z č. 7/1970. Hned na začátku se nachází perokresba Jana Grilla – s latinským nadpisem In effigiem Iohannis Grill Senioiris a Grillova. Pod Grillovou podobiznou se nacházejí latinské verše, které jsou níže přeloženy: „Šedesát a jeden Jan Gryll dovršil roků/ a byl stár, na této tváři podobě se zří,/ malíř s řezáčem nemohše zobrazit mysl,/ zbožností tak vážnou, jako zbožnou vážností,/ pozornému čtenáři na pohled znechalí/ v této knize, kterou pro každého vzdělal on. Přeložil Tomáš Mitis Lemúzský. Stat' dále pokračuje líčením generace za generací rodu Martinoviců, doplněnými životními okolnostmi jmenovaných předků. Tato řada předků končí dobrodincem měšťanstva Janem Martinidesem z Gryllova, který těsně před svou smrtí v roce 1807, založil nadaci pro studující latinských škol lounských a též dívčí nadaci, pamatoval rovněž i na chudé. Rozsáhlý článek je opatřen stejně rozsáhlým poznámkovým aparátem.

6. Eva Kuttelvašerová, *Metternišské rodové vývody z let 1620-1787*, LGHSP, č. 9., září 1970, str. 7-17.

Autorka v úvodu uvádí, že na tvorbě rodových linií se rovnou měrou podílejí heraldika s genealogií a jejich studium vyžaduje trvalou kombinaci obou disciplín. Podrobněji se českými a moravskými vývody zabývali pouze August Sedláček a V. Houdek. Z jejich studia vyplývá zjištění o úbytku rodových vývodů v období 17. a 18. století. Tento pokles nelze u nás vysvětlovat jako rostoucí podíl nešlechtického živlu, který rodové vývody nepotřeboval. Sedláčkovi i Houdkovi unikl jeden rys – vývody jsou jen doklady o rodové starobylosti a projevem historického zájmu a prestiže a slouží k účelům reprezentativním a nikoli právním. Tím se liší od vývodů v jiných zemích. Velký počet materiálu získala česká heraldika a genealogie po roce 1945 a 1948, kdy byly do státních archivů převezeny šlechtické archivy ze zestátněných velkostatků. Pozornost si zaslouží genealogické a heraldické materiály v rodinném archivu Metternichů. Ty se ocitly na Kynžvartu během útěku K. V. Metternicha a jeho otce před francouzskou armádou. Z Kynžvartu byl později rodinný archiv přenesen do Plasů. Vývody rodu Metternichů jsou stručně zachyceny v inventáři k archivnímu fondu Rodinný archiv Metternichů. Autorka nyní uvádí popis čtrnácti vývodů rodu, dále dvě tabulky: 1) Schéma rekonstruovaného vývodu ze 128 předků a 2) K. J. Metternicha z r. 1679. Potom následuje pět stránek znaků K. J. Metternicha z r. 1679 a také popis osmi generací Metternichů ve vývodu K. J. Metternicha. V posledním odstavci autorka uvádí, že česká heraldika a genealogie má svá bílá místa a mohlo by se tudíž zdát, že je zbytečné řešit problémy evropské. Opak je však pravdou. Článek je dále opatřen poznámkovým aparátem.

7. Jindřich V. Bezděka, *Šlechta a erbovníci z nejstarší gruntovní knihy příbramské 1512-1533*, LGHSP, č. 10, prosinec 1970. str. 15-18.

¹⁴⁴ Matouš 16:24, Marek 8:34.

Ve zlomku nejstarší dochované gruntovní knihy příbramské z let 1512-1533 (OkA v Příbrami¹⁴⁵) je obsažena řada zpráv a zmínek o různých osobách šlechtických nebo erbovních, které jsou jinak neznámé. Ve formě regest jsou zde v abecedním pořádku uvedeny zprávy o oněch osobách s pořadovým číslem zápisu (kniha nemá paginaci). Podle tohoto čísla lze snadno pořídit opis celého záznamu. Opisují pouze názvy rodu, nikoli peripetie v záznamech uvedené: Bechyně z Lažan, Berka Drahozubský z Dubé, Černý z Mladějovic, Drahoň ze Sádla, Chmelický ze Chmelic, Kaplíř se Sulevic, Karel ze Svárova, Kekule ze Stradonic, Kerunk z Lomu, Lvík z Hrádku, z Martinic, z Milletic, z Modřejovic, Ojír z Očedělic (Vojír z Učedělic), Penkar z Heydy, Pešík z Komárova, Plechta z Pleyšteina, Seletický ze Smojna, Stašek z Cidlliny, Šic Drahenic, Těžký z Hradiště, Trčka z Vitence, Vamberský z Rohatec, Vojír z Učedělic, Vrábský z Vrábí.

8. Oldřiška Jandová, *Rod protestantského direktora Kryštofa Kobra z Kobersberku po Bílé hoře*, LGHSP, č. 12, duben 1971, str. 5-15.

Kryštof Kobr, registrátor při královské komoře a malostranský měšťan, je osobností v literatuře dobře popsanou. Za své aktivity spojené se stavovským povstáním zaplatil po Bílé hoře hlavou, jako jeden ze sedmadvaceti českých pánů. Rozsáhlá studie se však nevěnuje jemu, ale spíše sledování větví jeho rodu a potomstva, což autorka s velkou pečlivostí činí počínaje Kobrovou manželkou Anežkou († po 1635) až po Jana Ignáce Gemricha z Neuberka (†1761), manžela Ludmily Terezie (†1734), pravnučky Kryštofa Kobra, kterou vymírá jedna větev rodu. Studie obsahuje i černobilé provedení erbu Kobera z Kobersberku, který nakreslil Karel Liška, a velice bohatý poznámkový aparát.

9. Zdeněk Pokorný, *Vypůjčený predikát*, LGHSP, č. 15, prosinec 1971, str. 3-16.

Rozsáhlá zpráva, která je dle autora o tom, jak si tzv. smečenští Stehlíci přivlastnili predikát plzeňských nobilitovaných měšťanů, Stehlíků z Čenkova a Treustätu. Nejprve zmínka o plzeňských Stehlících, pyšnicích se pravým predikátem. Jednalo se o starý měšťanský rod, jež doloženě žil v Plzni téměř pět set let a hrál ve městě důležitou úlohu. Erb a titul „z Čenkova“ získali od Rudolfa II. v roce 1598 jako erbovní strýci bývalého plzeňského arciděkana Flavia z Čenkova. Stehlíkové se tak stali erbovními měšťany, kteří tvořili v Plzni úzkou, nadřazenou vrstvu. V 19. století navíc započali používat slova rytíř, což předtím nečinili – Stehlík rytíř z Čenkova a Treustätu. Ve 2. pol. 19. st. se rozmohla shánka po šlechtických titulech a pochopitelně s touto poptávkou se objevili i genealogové, kteří za peníze vymýšleli rodokmeny a další falza. Jednomu podnikavému člověku, Antonínu Stehlíkovi, který nebyl s rodem spřízněný, se podařilo predikát si přisvojit prostřednictvím svatby roku 1822. Oddávající kněz se neodvážil zpochybnit údaje uvedených významných osob s predikátem a jen podle ústních prohlášení vyhotovil příslušný podklad. A tak na základě matričního záznamu vznikl nový Stehlík z Čenkova a Treustätu. Později si zajistil i další doklady. Celá koncepce podvodu byla založena na existenci syna nobilitovaného Františka Theofila Stehlíka, Josefa Antonína, který se narodil 13. března 1680, žil však jen pět měsíců, kněz ale jeho úmrtí nezapsal do matriky a tím bylo možné spojit ho později s žijící osobou téhož jména. Toto padělání bylo však jen začátkem řady dalších padělků, na nichž se podílely i osoby duchovní. Autor toto jednání podrobně popisuje a také vleklé úřední jednání s ministerstvem, kdy byl nakonec podvod v roce 1903 odhalen a v roce 1911 byl neoprávněně získaný predikát odebrán. O rok později došlo z moci úřední k rozsáhlé opravě všech matrik, kde byl falešný predikát zapsán, což se dotklo tří generací smečenských Stehlíků. Článek je opatřen dvěma perokresbami erbů a také bohatými poznámkami pod čarou.

¹⁴⁵ Dnes Státní okresní archiv

10. Václav Elznic, Dr., *Nejstarší prameny původu Elzniců z Elznic*, LGHSP, č. 15, prosinec 1971, str. 17-24.

Autor pojednává o původu svého rodu. Rytířský rod Elzniců z Elznic žil v Čechách od roku 1471, zakladatelem české větve byl Hanuš Elznic, který téhož roku opustil za dramatických okolností svůj hrad Rathen v dnešním Saském Švýcarsku. Všeobecně se zastává Sedláčkův názor, že jméno rodu pochází od staroslovanského sídliště Olešnice, dnes Olesnitz u Plavna.¹⁴⁶ Autor dále zmiňuje erb rodu a uvádí, že o společném původu Elzniců v Čechách a Ölsnitzů v Německu nemůže být pochybností. Následuje blason erbu české větve rodu a poté i německé. Ölsnitzové opouštěli Olešnici záhy a získali další sídliště v saských Krušných horách, které nazvali Ölsnitz im Erzgebirge, tu držela jediná větev Ölsnitzů na přelomu 14. a 15. století. Z této větve pocházel již zmíněný Hanuš. Od polovice 14. století žili Ölsnicové rozšíření na území dnešního Saska, o čemž svědčí několik uvedených registů. Právě v roce 1971 byla nalezena záruční listina Reynprechta von der Olsenicz komturu a konventu bratří Německého domu z 16. 6. 1368. Autor uvádí její německý přepis i český překlad a připojil její fotokopii. Z obsahu listiny je zřejmé že Elznicové s Elznic žili v Čechách již v polovině 14. století. Heraldicky cenné jsou obě zachované voskové pečeti na listině, na jedné z nich je vůbec první zobrazení elznicovského štítu. Poté se autor zabývá osudy Elzniců v Horní Lužici, kde od roku 1426 drželi skalní hrad Rathen, o nějž v průběhu let sváděli boje s rodem Berků. Z Rathenu se postupem doby a s narůstajícími všeobecnými spory stal loupežný hrad, který byl dobyt saským kurfiřtem Ernstem a jeho bratrem Albrechtem. Hrad byl poté zbořen. Ölsnicům však bylo za podporu Matyáše Korvína vyplacena velká suma peněz, se kterou se mohli zakoupit v Čechách. Již z Čech pak podnikli poslední loupežnou výpravu do Horní Lužice, jak to zaznamenal v ocitovaném německém textu pisář Zhořelce Frawenberg. I tento text je zde přeložen do češtiny. V závěru článku jsou uvedeny prameny a v textu se nacházejí dvě perokresby erbu rodu Ölsnitz von der Ölsnitz, resp. Elzniců z Elznic.

11. Jiří Adler, *Nobilitovaní skláři Eisnerové*, LGHSP, č. 15, prosinec 1971, str. 25-27.

Autor na začátku uvádí, že nobilitace mezi sklářskými rody byla velmi řídká, nicméně k ní občas docházelo. Jedním z nobilitovaných sklářských rodů byli i Eisnerové. Do Čech přišli v roce 1670 z Dolního Rakouska a pracovali v Javorné u Železné Rudy. Odtud se zakrátko rozšířili po Šumavě, ale i do středních Čech, kde zakládali hutě. Jeden z členů rodu, Ignác Eisner, získal roku 1771 huť v Loukově, kterou značně zvelebil. Dosáhl pověsti „bohatého a slavného“ a nemilosrdně likvidoval konkurenci. Po získání huti v Loukově získal i šlechtický predikát za své zásluhy o sklářství. V článku je uvedena perokresba erbu od Karla Lišky i podrobný blason erbu. Po smrti Ignáce Eisnera se jeho majetek rozpadl a rodině zůstala jen sklárna v Krasoňovicích. V dalších letech potkávala sklářství jedna krize za druhou, způsobená nedostatkem dřeva. Sklářská tradice rodu Eisnerů končí roku 1871 zrušením poslední huti. K článku se připojen soupis pramenů.

12. Zdeněk Bičík, *O rodu Cyrany z Bolleshausu*¹⁴⁷, LGHSP, č. 17, květen 1972, str. 14-16.

Autor uvádí svou studii konstatováním, že původně uherský šlechtický rod Cyrany byl nobilitován roku 1722 a příliš výrazně se mezi nižší šlechtou neprojevil a patrně i brzy vymřel. Nicméně přeje si, aby jím zjištěná data byla impulzem k dalšímu pátrání. Nejstarším zjištěným předkem byl Emerich Cyrany, který padl v boji s Turky roku 1663. Jeho syn, Matěj Antonín, byl svým příbuzným doveden do Čech, do Kolína. Ještě v dětství se ho

¹⁴⁶ Václav Elznic po mnoha letech zjistil, že Elznicové pocházejí z Olešnice v Sasku, nikoli u Plavna.

¹⁴⁷ V textu je narozdíl od nadpisu psán Boleshausu s jedním l. Rovněž nejednotně je někdy psáno Boleshausu a jindy Bolezhauzu.

z milosrdenství ujal hrabě Romedius Konstantin Thun, majitel choltického panství. Matěj Antonín měl dva syny, jejichž osud je znám. První, František Tadeáš Judas, který byl předním chrudimským měšťanem a později chrudimským královským rychtářem a Romedius Václav, který byl roku 1722 povýšen do rytířského stavu s přídomkem z Boleshausu, který platil pro jeho potomky, nikoli však pro sourozence a otce. Současně také obdržel inkolát. V textu je uveden blason erbu a také jeho perokresba. Romedius Václav zemřel v roce 1758. Při projednávání závěti v roce 1760 jsou zmínky o synu Václavovi z prvního manželství a dceři Anně Barboře z manželství druhého a vdově, jeho druhé manželce, Anně Marii von Trippenbach. Autor pak tvrdí, že úmrtím Romedia Václava se uzavírá krátká dráha rytířského rodu Cyranyů z Boleshausu. V závěru se nachází poznámkový aparát a také poděkování institucím a jednotlivcům za pomoc s prací na této studii.

13. Roman Procházka, *Genealogie české větve rodu Dalquenů*, LGHSP, č. 18, červenec 1972, str. 17-19.

Autor nejprve seznamuje se stručnou historií rodu Dalkenů, kteří pocházeli z Alkeny v dnešní Belgii. Zakladatel nynějšího rozrodu v Německu, Nizozemí, Anglii a USA Tomáš Dalcken d'Alquen se za třicetileté války stal vrchním sudím a primátorem Lutychu. Jeden z jeho synů, Theodor, se vystěhoval do Německa, jeho syn Jan Leonhard Dalquen (†1732), námořní kapitán, měl syna Jana Jindřicha Dalquena, který založil českou větev rodu, která vymřela po meči v roce 1834. Autor dále popisuje rozrod výše zmíněného Jana Jindřicha a jeho manželky Zuzany Kateřiny Barthové.

14. Jan Skutil, *Základní moravské rody*, LGHSP, č. 22, květen 1973, str. 7-10.

Autor se ve své studii věnuje původu a osudům či charakteristikám nejstarších předbělohorských moravských šlechtických rodů, které se dle něho konstituují paralelně s dobou přemyslovských moravských údělů. Konstatuje, že genealogická posloupnost moravských Přemyslovců patří do genealogie pražské rodiny, ale vlastní moravský stát představovaly nejpřednější rody. V roce 1480 bylo v Brně na sněmu v přítomnosti krále Matyáše přijato usnesení o zasedání a přednosti jednotlivých moravských rodů v tomto pořadí: Cimburkové, Lipští, Lomničtí, Hradečtí, Pernštejnští, Šternberkové, Lichtenštejnové, Boskovici, Kunštátští, Pezinští, z Lichtenburka, Valdštejnové, Vlašimští, Sovinští, Krajíři, Žerotínové. Tyto rody tvořily reprezentaci Moravy a její vládu v 15. a 16. století, v době, kdy vrcholí moc stavovského státu, která se rovná téměř moci královské. Těmto rodům však byly k rozvoji a k vedení národa dány prakticky jen tři až čtyři generace. 17. a 18. století je již představováno rody jinými. Tyto základní rody 15. a 16. století však nejsou známy, jak by bylo třeba, poznání je dosud mozaikovitě, a to i přes úsilí Josefa Pilnáčka a jeho díla Staromoravští rodové. Ke globálnímu chápání moravské genealogie směřoval Ladislav Hosák (1898-1972), ale osudem nebylo mu dáno svou práci dokončit. Následuje stručný popis dějin a charakteristiky několika nejvýznamnějších moravských rodů. Článek je zakončen poznámkovým aparátem.

15. Jan Skutil, *Nejvýznačnější rody ve vývoji Moravy doby feudální*, LGHSP, č. 24, říjen 1973, str. 3-6.

Autor, moravský literární vědec, genealog a heraldik se v tomto článku opět věnuje dějinám středověkých moravských rodů. Konstatuje, že nejsložitější otázky moravské genealogie nacházíme ve 12. a 13. století, případně ještě dříve, kdy dosud neexistuje dostatek majetkoprávních a soudních zápisů a nejsou ještě ustáleny šlechtické přídomky. Nejdůležitějším ukazatelem genealogických vazeb je tak heraldický materiál. Kromě staršího díla Pilnáčkova, jsou pro toto období rozhodující práce Ladislava Hosáka otiskované pod

souhrnným názvem Příspěvky k starému rodopisu moravskému v Časopise Společnosti přátel starožitností českých, v nichž probíral nejvýznamnější rody a poukazoval na jejich vzájemné genealogické, heraldické a toponomastické vazby. Základem jeho výkladu jsou erbovní znamení, podle nichž se poznávala příznamení jednotlivých dalších rodin. Následně autor popisuje jednotlivé erby a významné moravské rody, které z nich pocházejí: erb rozletité střely, erb tří lekninových pupenů, erb zubří hlavy, erb křídla, erb lva na třech hůrkách, erb cimbuří, erb lekna, erb dvou beraních rohů, erb poloutrojčáří, erb jeleního rohu a erb hvězdy. Rodiny spjaté s jednotlivými erby zde pro rozsáhlost nerozepisují. Autor zakončuje konstatováním, že těmto jedenácti hlavním rozrodům předlucemburské Moravy je třeba věnovat pozornost, abychom mohli sledovat osudy jejich potomků v dalších staletích. Po článku následují poznámky.

16. Jan Skutil, *Dvě rodiny pánů Černohorských z Boskovic*, LGHSP, seš. 2, duben 1974, str. 19-24.

Studie začíná konstatováním, že mezi nejvýznamnější moravské středověké a raně novověké rody patřili Boskovicové, původem z Boskovic, erbu sedmizubého hřebene. Jedna větev tohoto rodu se psala po svém druhém rodovém sídle, Černé Hoře u Blanska, druhá větev se nazývala Letovská. Literatura k tomuto rodu je značně rozsáhlá, první komplexnější pohled na něj přinesl Bartoloměj Paprocký z Hlohov ve svém Zrcadle slavného markrabství moravského. Pozornost Boskovicům věnovali i Alois Vojtěch Šembera, Josef Pilnáček, Jan Knies a Ladislav Hosák. Autor poté připomíná některé slavné postavy Boskoviců a jejich historické angažmá od 15. století až do vymření rodu v roce 1597. Vaněk z Boskovic měl dva syny Beneše I. staršího Černohorského z Boskovic (1432-1475), který po otci zdědil panství černohorské, zatímco jeho mladší bratr Vaněk Letovský panství letovické. Z nejzajímavějších momentů patří zpětná konverze ke katolicismu Beneše Černohorského z Boskovic v roce 1451 a jeho bratra Vaňka Letovského v roce 1463. Po roce 1466 se Boskovicové stávají hlavními protivníky Jiřího z Poděbrad na Moravě. Tas z Boskovic (†1482) studoval v Itálii, kde byl silně ovlivněn humanismem, stal se knězem a v roce 1457 byl zvolen olomouckým biskupem. Nejprve podporoval Jiřího z Poděbrad, později ale přešel k Matyášovi. Dobeš z Boskovic byl vynikajícím válečníkem, který se zasloužil o Matyášovo dobytí Vídně. V téže roce však Boskovicové přecházejí na stranu císaře Fridricha a stávají se zapřísáhlými Matyášovými protivníky, neboť dal za domnělé spiknutí popravil Jaroslava z Boskovic, nejvyššího kancléře království českého. Vysokého postavení dosáhl i Albrecht Černohorský z Boskovic (†1572), nejvyšší komorník markrabství moravského, mecenáš umění, hospodář, organizátor a vynikající znalec práva. Jeho bratr a dědic, jeden z nejbohatších moravských magnátů své doby, Jan Šembera z Boskovic, byl barvitou figurou, proslulou řadou soubojů, milostných dobrodružství a stal se hrdinou vyprávění folklorního rázu. Poté, co v roce 1597 zemřel bez mužského dědice, přechází jeho majetek skrze sňatek jeho dvou dcer na rod Lichtenštejnů. Odchod moravských Boskoviců zdá se symbolizovat nástup nové doby, počátku těžkých bojů a změn v českém státě, stejně jako ji v Čechách symbolizovalo vymření Rožmberků, zakončuje autor svůj článek. Na závěr jsou uvedeny poměrně rozsáhlé poznámky.

17. Ivan Štarha, *Dva vladycké rody z Pernštejska*, LGHSP, seš. 3, červen 1974.

Autor na úvod konstatuje, že z okolí mocného hradu Pernštejna je ve 14. a 16. století známa řada zemanských rodů, z nichž většina patřila mezi perňštejské služebníky a pomáhala tomuto rodu s kolonizací kraje. Místní vlastivěda nechala tyto rody téměř bez povšimnutí, literatura ústřední o nich obsahuje řadu nepřesností a omylů. Jedním z těchto rodů byli vladykové z Býšovce a dalším vladykové z Horního Chlévského. Autor sleduje tyto rody a

jejich nabývání a pozbývání vsí, pozemků a nemovitostí od prvních zaznamenaných předků ve druhé polovině 14. století až do posledních představitelů rodů. Poslední Býšovci jsou doloženi na listině z roku 1521, poslední Chlévští jsou doloženi roku 1447, rod tedy trval od roku 1351 do roku 1447. Autor dále v pojednání na základě genealogických souvislostí a souvislostí v držbě půdy vyvrátil Pilnáčkův, názor, že rod Býšovců se štěpil na dva různé rody. U Chlévských zase na základě jediné zachované pečeti Filipa z Chlévského z roku 1415 opravuje znak, místo dvou ryb, které tam měly být podle Pilnáčka, na dva parohy v klenotu. Za článkem následuje rozsáhlý poznámkový aparát.

18. Karel Mornstein – Zierotín, *Mitrovští z Mitrovic a Nemyšle*, LGHSP, seš. 4, srpen 1974, str. 7.

Autor krátkého článku se nejprve ohrazuje proti tvrzení uvedenému ve 25. čísle LGHSP, str. 21, že kolébkou moravské rodiny Mitrovských z Mitrova a Nemyšle byl Mitrov. Dále uvádí, že prvním známým předkem tohoto rodu byl Litvín z Nemyšle (na Táborsku), který zemřel kolem roku 1380 a který zanechal šest synů. Jeho potomek Jan z Nemyšle v polovině 15. století koupil tvrz a statek Mitrovic (také na Táborsku) a ke svému starému jménu „z Nemyšle“ se začal psát i Mitrovský z Mitrovic. Větev rodu v Čechách vymřela během 17. a 18. století. Potomstvo moravské větve autor sleduje až do poloviny 19. století.

19. Václav Elznic, Dr.: *Nejstarší prameny k dějinám rodu Elzniců z Elznic (závěr)*, LGHSP, čís. 6, prosinec 1974, str. 16-18.

Autor navazuje na stejnojmenný článek uveřejněný v LGHSP č. 15, 1971, str. 17-24, kde bylo dokázáno, že domněnka prof. Augusta Sedláčka o původu starého vladyckého rodu Elzniců z Elznic byla správná, přestože ve své době nemohl přesně lokalizovat, jde-li o Olešnici v kraji Plavenském nebo o Olešnici v Saském Krušnohoří. Rovněž v Schumannově Lexikonu není uveden spolehlivý údaj o místě původu Elzniců. Autor se zprvu na základě určitých písemných zmínek ze 13. století mnoho let domníval, že jde o Olešnici v Plavenském kraji, což se ale ukázalo být mylným. Správný směr mu naznačily teprve souvislosti mezi loupežnou výpravou Hanuše Elsnice z Elznic na Lemberku do Horní Lužice v roce 1476 a zápisy mnichů v pirenské kronice z předchozích let, které daly pátrání po Hanušových předcích správný směr. Autor dále postupuje retrogádním směrem, od známého k neznámému, což znamená od přítomnosti k minulosti. Po vydání první části článku obdržel určité připomínky ze zahraničí, mj. upozornění na dva zajímavé registry z knihy Eberhardta hr. Haugwitz: „Die Geschichte der familie von Haugwitz“, které jsou v článku citovány v českém překladu. První regist z roku 1476 píše o stížném listu Hanuše z Elznic a všeho dvořanstva na Lemberku kurfiřtu Arnoštovi a vévodovi Albrechtovi Saskému na rytířstvo a města Horní Lužice, že se nechtějí účastnit války proti králi Uherskému. Ve druhém registu z roku 1492 Bertolt von Techvitz, Christoff von Hugewitz, hofmistr Baltazar Horle a Osswald v. d. Olssnitz zprostředkovávají narovnání mezi míšeňským biskupem a jakýmsi Meticzerelem za statky zaplavené při stavbě rybníka. Autora více než Osswald zajímá Baltazar Horle, který při obraně Rathenu utrpěl po skoku z hořícího hradu těžké zranění. Totožnost Hanse Ölsnicze von der Ölsnicz s Hanušem Elznicem z Elznic na Lemberku je prokázána, rovněž jeho dobrodružný život z mládí. Dobře známy jsou i osudy jeho otce Fridricha, v letech 1426-1436 hejtmana na Königsteině. Otázkou však zůstává, kdo byli jejich předkové. O vsi Olsenicz, která byla do 13. století známa jako Alzen, je první zmínka v německých pramenech z roku 1173. Ve 12. století náležela z větší části purkrabímu míšeňského a odtud považují němečtí badatelé Elsnice z Elznic za prastarý míšeňský rod. Ve 13. a 14. století již není o domicilu Elzniců pochyb. V listinách se Elznicové (v různých variantách příjmení) vyskytují v letech 1283, 1338, 1356, 1362 a 1386. Souvislý rodokmen začíná až výše uvedeným Friedrichem

(*kol. 1400 – † kol. 1466), který měl s manželkou Annou několik známých synů: 1. Friedricha ml. († před 1509), 2. Reinbrechta, 3. Hanuše, zakladatele české větve rodu Elsniců, v Čechách od r 1471 a 4. Kryka. Autor se dále věnuje rodokmenu německé větve rodu. Po Friedrichovi ml. zůstali čtyři synové (Asmus, Friedrich, Busso a Heinrich). Na přelomu 16. a 17. století zbyly v Saském Krušnohoří pouze dvě rodiny z celého rodu Őlsniců, byť s početným potomstvem. V roce 1670 v Lipsku umírá Ernst Wilhelm a přibližně v téže době, před rokem 1572 umírá z druhé rodiny nezletilý Hans Karl. Jimi se uzavírá tři sta let stará historie německé větve rodu Elsniců. Protože rozsáhlejší poznámky a literatura byly uvedeny v první části studie, je zde za konci uvedena poznámka jediná.

20. Jan Skutil, *Genealogie a biografie Petra Kuronského a Kateřiny Zaháňské*, LGHSP, seš. 10, říjen 1975, str. 18-21.

Autor v úvodu konstatuje, že Petr Kuronský a jeho dcera Kateřina Zaháňská jsou dvě nejvýraznější postavy českého empíru, které dodnes přežívají i v beletrii. Kateřina jako paní kněžna v Babičce Boženy Němcové, Petr v jednom z prvních Jiráskových románů Na dvoře vévodském. Petr Kuronský se narodil roku 1724 v kuronském Mitau jako syn velkostatkáře německého původu Jana Arnošta Bühreny (1690-1772), jenž si po francouzštině změnil jméno na Biron. Ten udělal velkou kariéru na carském dvoře, nicméně prodělal i sibiřské vyhnanství. Je však omilostněn a dostává zpět kuronské vévodství, které v roce 1769 postupuje svému synu Petrovi. Ten byl západoevropsky vzdělán, dětství prožil v Petrohradě a mládí v Jaroslavi i jinde v Rusku. Po třetím dělení Polska v roce 1795 se vzdává vévodství ve prospěch Ruska za vysokou roční rentu. Tím se stává jedním z nejbohatších lidí Evropy. Se svojí třetí manželkou Dorotou měl pět dcer. Ty sehrály významnou roli v evropském kulturním, společenském a politickém životě. v prvních desetiletích 19. století. Nejstarší z nich byla Kateřina Frederika Vilemína Benigna (1781-1839), kněžna z Babičky, dědička Petrova majetku, včetně knížectví Zaháňského. V roce 1804 se v Drážďanech seznámila s Klementem Metternichem, tehdy vyslancem, který se později vypracoval až na prvního ministra. Vzniklo mezi nimi dlouholeté přátelství, později snad i nenaplněná láska. Vztah mezi nimi však končí roku 1814. Kateřina se ještě účastní společenského života během vídeňského kongresu. Po něm se však stahuje do ústraní, žije střídavě v Ratibořicích a Itálii a v roce 1839 umírá ve Vídni. Autor končí svůj článek tak, že analýza genealogických vazeb Petra Kuronského a Kateřiny Zaháňské s reminiscencemi na jejich biografické události přispějí podstatnou měrou k pochopení zákulisí dvou předních českých literárních děl, zejm. Babičky Boženy Němcové, která Kateřinu ve svém díle oslavila a přispěla k její velké popularitě.

21. František Hyksa, *Hermenegild Jireček a příklad vývojové změny příjmení rodu*, LGHSP, seš. 11, prosinec 1975, str. 31-35.

Ve Vysokém Mýtě vzpomínali v listopadu 1974 stých narozenin místní klavírní virtuosky Noemi Jirečkové (*29. 7. 1874 Vídeň – †13. 2. 1963 Vysoké Mýto), dcery významného právního historika a c. k. ministerského rady Hermenegilda Jirečka. (*1827 ve Vysokém Mýtě). Autor se zabývá devíti generacemi jejího rodu od poloviny 16. století., kdy nejstarším známým předkem byl Jiří Vovčík. Je zaznamenáno, že v roce 1597 přispěl Vovčík z Chotěšin pěti kopami na koupi dílu vsi Džbánova. Urbář k roku 1600 kaligraficky přepsaný roku 1604 uvádí Jiřího Vovčíka z Chotěšin jako plátce úroku a jako dalšího na témže gruntě uvádí urbář Václava Jirečka. Toto druhé příjmení, Jireček, vzniklo jako zdrobnělina křestního jména patriarchy rodu Jíry Vovčíka z Chotěšin patrně takto: Jiří – Jíra – Jirka – Jirek – Jireček. V roce 1652 složil Václav Jireček, jinak Vovčík, částku 5 kop grošů. To je první výskyt jména Jireček vedle původního Vovčík, tato jména se v další době ještě různě střídala. Autor poté hojně cituje s pozemkových knih, kterými dokládá převody majetku mezi různými

generacemi Vovčíků – Jirečků. V deváté generaci se jako druhorozený z jedenácti dětí kováře Josefa Jirečka a Veronikou Tůmovou narodil výše zmíněný doktor Hermenegild Jireček, který byl později nobilitován „ze Samokova“, na památku svého původu z kovářské rodiny. Svě životní vzpomínky zanechal v knize „Rozpomínky z mládí“. Měl tři dcery, z nichž prostřední byla výše zmíněná virtuózka Noemi Jirečková.

22. Jaroslava Honcová, *Vývod kardinála Galena a průměrný věk šlechtických žen 1495 – 1920*, LGHSP, seš. 12, únor 1976, str. 17-22.

Jaroslava Honcová se zabývá desetigeneračním vývodem známého odpůrce nacismu blahořečeného kardinála Galena (1878-1946), který perfektně vypracoval Clemens Heitman. Svoji pozornost zaměřuje především na ženy ve vývodu a na jejich statistické a demografické údaje, Kardinálův vývod v desáté generaci eviduje celkem 1023 osob a příslušnými genealogickými údaji. Z toho je 512 žen, ze statistického zpracování je nutno z tohoto počtu odečíst 93 žen, které se ve vývodu opakují dvakrát v důsledku příbuzenských sňatků a 45 žen, ke kterým chybí datum narození nebo úmrtí. Zbýlých 373 žen je však dostatečně početný statistický soubor. Tyto ženy teritoriálně náleží do středoevropského prostředí a zajímavý podíl má i prostředí české. Průměrný věk dožití u žen z galenovského vývodu je 54,9 let. Tento výsledek však autorka diferencuje podle narození vždy v konkrétním padesátiletí. Tak ženy narozené v letech 1551-1600 se dožívaly v průměru 52 let, ženy narozené o padesát let později již 54 let a ženy narozené mezi roky 1651-1700 již 58 let. Stejný nárůst věku dožití patrně stoupal i v letech 1701-1750, kdy je průměrný věk 62 let, byť pro toto období existuje pouze malý a proto méně průkazný vzorek 23 žen. Rovněž podobně malý vzorek – 24 žen je v letech 1501-1550, kdy je věk dožití 56 let. Autorka článek doplnila vícero přehlednými tabulkami a grafy a zakončila jej poznámkami.

23. Karel Šamšínák, *Provázkové z Lanova*, LGHSP, řada 4, seš. 1, květen 1976, str. 14-16.

Mnozí čeští přírodovědci pocházeli ze šlechtických rodů, to je případ i Stanislava Provázka. Nobilitován byl teprve jeho otec Josef, narozený roku 1842 v Pravíkově u Kamenice nad Lipou. Ten vstoupil do armády a po třiceti letech služby byl povýšen do šlechtického stavu. Dosáhl hodnosti plukovníka. Následuje blason jeho erbu. V roce 1874 se oženil s Marií Koppovou a měl s ní dvě děti: 1) Stanislava (*12. 11. 1875 v Jindřichově Hradci), který vystudoval medicínu a podílel se na výzkumu mnoha nakažlivých nemocí. Sám se při práci v zajateckém táboře nakazil a v roce 1915 zemřel. Podle jeho jména je pak nazván původce skvrnivky *Rickettsia prowazeki*. 2) Jeho sestra Marie (*1880 v Jindřichově Hradci) studovala výtvarné umění ve Vídni, Mnichově a Paříži. Vystavovala na mnoha místech u nás i v zahraničí. Umírá bezdětná dne 4. 5. 1951 a spolu s ní vymírá i celý rod Provázků. O rodinnou hrobku Provázků v Kamenici nad Lipou se dnes (1976) nemá kdo starat a pozvolna se rozpadá, přestože v ní leží jeden z našich nejvýznamnějších přírodovědců začátku 20. století. Článek je doprovázen fotografií či snad kresbou znaku z městského muzea v Kamenici nad Lipou. Za článkem následuje seznam literatury.

24. Miloslav Trmač, *Jean Louis Raduit de Souches úspěšný obhájce Brna proti Švédům, jeho původ, potomci a dědicové na Moravě*, LGHSP, řada 4, seš. 2, červenec 1976, str. 33-41.

Mezi dramatické události konce třicetileté války na Moravě patří zejména dvě: 1) Dobyť Olomouce Švédy a 2) úspěšná obrana Brna pod vedením francouzského šlechtice Raduita de Souches. Tento vývoj přispěl k tomu, že metropolí Moravy se stalo Brno na úkor Olomouce. Má se za to, že Raduit de Souches se narodil ve francouzském La Rochelle dne 16. srpna 1608. Ve dvaceti letech se dal na vojnu, zprvu do švédských služeb, které však opouští a je angažován do služeb císaře. Po úspěšné obraně Brna je povýšen do baronského a později

hraběcího stavu a zakupuje statek Jevišovice a později i statky okolní. I nadále poskytoval císaři vojenské služby, byl však také obžalován a musel se obtížně hájit. Maršál umírá po těžké chorobě 12. 8. 1682. Pohřben je v Brně u sv. Jakuba pod náhrobkem, který zobrazuje jeho podobu a také uvádí jeho vojenské zásluhy. Potomci Raduita de Souches působili jednak v císařských vojenských službách a jednak to byli moravští velkostatkáři. Jeho vnukem vymírá rod po meči a dědičkami se stávají pravnučky. Centrum majetku přechází na Marii Vilemínu de Souches, která se v roce 1736 provdává za potomka španělské přistěhovalecké šlechty hraběte Jana Nepomuka Ugarte. Nyní následuje popis dokladu, který si prapředek Ugarte musel opatřit v rodném Španělsku. Z tohoto dokladu asi vyplývá nejstarší známý předek rodu František Ugarte. Poté se autor zabývá rodokmenem rodiny Ugarte, kteří se na zámku v Kravsku udrželi po přeslici až do doby po druhé světové válce, kdy v roce 1948 přešel jejich majetek na československý stát. Rody de Souches a Ugarte po sobě zanechaly několik stavebních památek – zámky v Jevišovicích, Kravsku, poutní kostel v Hlubokých Mašůvkách. Rodinné erby Raduita de Souches jsou zachovány na jeho náhrobku v Brně a na zámku v Jevišovicích. Portréty maršála de Souches ze zachovaly v Brně i v Hlubokých Mašůvkách. Genealogický materiál se uchovává ve Státním archivu v Brně, fond Jevišovice. V obrazové příloze se nachází dvojí provedení znaku rodu de Souches a jednak fotografie maršálova portrétu z Muzea města Brna, dále fotografie jeho náhrobku a fotografie erbů nad vchodem na hřbitov v Příměticích. Po článku následují rozsáhlé poznámky a čtyři genealogické přílohy podrobně mapující rody Ugarte a de Souches.

25. Karel Vyšín, *O erbu a rodu Bořanovských z Bytýšky 1451-1645*, LGHSP, řada 5, duben 1977, str. 9-15.

Začátkem autor uvažuje, zda rytířský rod Bořanovských z Bytýšky zařadit do staré české šlechty, nebo mezi šlechtu novou. Nikdo ještě neobjevil diplom o jejich nobilitaci. Jinak byli Bořanovští pražským patricijským rodem, který patrně využil svatováclavské smlouvy (1517) a pronikl mezi šlechtu. V desetiletí po Bílé hoře Bořanovští mizí z dějinné scény, možnou příčinou je vymření po meči, zchudnutí nebo emigrace. Další otázkou, s rodem spojenou je, jak získali feudální zemský statek a vytvořili z něho nový velkostatek Bořanovice. Zajímavým momentem je i návrat jedné z linií rodu zpět mezi měšťany a její zchlapění provozováním kovářského řemesla v Kutné Hoře a Praze. Další zajímavostí je, že se Bořanovští dostali do příbuzenského vztahu se starými panskými rody Valdštejnů a Sezimů z Ústí. Zikmund Bořanovský téměř dvacet let zastával funkci hejtmana komorního velkostatku Chlumec nad Cidlinou. Autor konstatuje, že rod nezaujal české heraldiky a genealogy, aby se mu věnovali, s výjimkou několika řádků Augusta Sedláčka, a svůj následující článek považuje za pouhou přípravu terénu před důkladným studiem rodu. Nejprve zmiňuje tři generace rodu Petra (†asi 1450), Zikmunda a Václava, kteří se ještě nepsali Bořanovští, ale pouze z Bytýšky. To, zda byl Václav synem Zikmunda, není prameny doloženo. Možná byl jen synem pastorním. Generační sled a rodokmen Bořanovských z Bytýšky začíná až Vavřincem, jehož vztah ke vsi Bořanovice je prvně doložen roku 1513 a který se proto začal psát Bořanovský z Bytýšky. Vavřinec spolu se svými čtyřmi syny získal v roce 1543 a 1547 obě části panství Pakoměřice a spolu se svým měšťanským majetkem tak nabyl značného jmění. To se však rozplynulo, když bylo rozděleno mezi čtyři syny. Po roce 1550 ekonomický rozkvět rodu ustrnul. Za zmínku stojí ještě výše zmíněné hejtmanství Zikmunda Bořanovického z Bytýšky v Chlumci nad Cidlinou, kde setrval až do své smrti roku 1608. Poté se jeho rodina ocitá ve svízelné ekonomické situaci. Dva synové, Jetřich a Albrecht sice jako jediní pozůstali v rodě dědi Pakoměřice, které však prodávají a stávají se roku 1616 šlechtickými bezzemky. Ani jeden z nich nezanechal potomka, a tak jimi někdy v letech 1621-1630 rod Bořanovských z Bytýšky vymírá. V článku je uveden nákras erbu Bořanovských z Bytýšky od Emila Konopáska. V úplném závěru se nachází poznámkový aparát.

26. Jaroslav Honc, *Rekonstrukce rodiny Marie Barbory Pálffyové, provdané Valdštejnové (1694-1769), a diferenční fertilita a mortalita*, LGHSP, řada 4, seš. 3, září 1976, str. 75-79.

Jaroslav Honc v úvodu uvádí, že rodina Václava Josefa Valdštejna (1695-1731) a Marie Barbory hraběnky Pálffyové (1694-1769) je příhodným objektem pro ověření metodických i technických zásad pro rekonstrukci rodiny, což je úkol ohlášený na prvním místě mezi tématy české kvantitativní genealogie. Shrneme-li zdlouhavý teoretický úvod, jde autorovi v podstatě o zavedení jednotného rodinného listu, který by byl schopen vyplnit i průměrný badatel a který by byl později zpracovatelný výpočetní technikou (tehdy ještě děrnými štítky a páskami) a prozatím ručně. Jako příklad si vybral rodinu V. J. Valdštejna a M. B. Pálffyové. O obou rodech není v literatuře mnoho zmínek, je jasné, že v době sňatku v roce 1713 byly oba rody na společenském sestupu a postupně rozprodávaly rodinný majetek. Manželé spolu prožili 18 let a po manželově smrti se vdova již znovu nevdala. Podle rodových zvyklostí se ocitla pod vlivem mnichovohradištských Valdštejnů. Své tři dcery umístila na vídeňském dvoře a dobře je provdala. V roce 1766 sepisuje svou závěť, univerzálním dědicem se stává Otto z Valdštejna, který ale dostal za povinnost výplaty mnoha kostelům a také udržení valdštejnského paláce. V té době žilo pět dospělých dětí M. B. Valdštejnové, pamatovala ale menší částkou rovněž na své vnuky a vnučky. Po její smrti roku 1769 se však majetek rodu rozplývá docela, Otto se stává důstojníkem a k dalšímu majetku se již nedostal. Závěť však pamatovala i na její zaměstnance a poddané, které zbavila poddanské závislosti. Mezi nimi byl i kuchař Thám, předek básníků a herců, bratří Thámů. V další části se Jaroslav Honc snaží o rekonstrukci rodiny Marie Barbory Valdštejnové. Manželé Valdštejnovi trvale sídlili v Rožďalovicích, kde vždy křtili a pohřbívali své děti, a kde provdali i jednu dceru V rožďalovických matrikách je zapsán úmrtní záznam manžela, 15 křestních záznamů dětí a 6 záznamů o úmrtí a pohřbech. Po přestěhování do Prahy roku 1757 patřila rodina do farnosti P. Marie na Louži., kde je také v roce 1769 zapsán pohřeb Marie Barbory. Mimo tyto dvě farnosti jsou evidovány svatby jejich šesti dětí a u tří dětí úmrtí, z genealogické literatury je známo šest jiných zápisů. Na základě těchto údajů Honc sestavuje vzorový rodinný list M. B. Pálffyové a V. J. Valdštejna a konstatuje, že na jeho základu je možné určit jedenáct statisticky využitelných údajů: 1) dožitý věk partnerů, 2) věk partnerů při svatbě, 3) počet porodů, 4) fertilita v pětiletých obdobích., 5) posvatební pohodový interval. 6) meziporodové intervaly. 7) průměrný meziporodový interval, 8) počet dětí, 9) úmrtnost dětí do 1 roku, 10) úmrtnost do 20 let, 11) dožilé věky dospělých dětí. V závěru autor uvádí: rekonstruovaná rodina Marie Barbory Pálffyové, provdané Valdštejnové dokazuje její vysokou fertilitu, střední zdravotní stav dětí i dobrý zdravotní stav přeživších dětí. Výší mortality dětí (6z15), věkem manžela a nízkým věkem dospělých dětí patří mezi horší populaci. Věk matky, krátké poporodní intervaly a vysoký početní dvojčat svědčí naopak o matčině vysoké vitalitě, vysvětlitelné dobrými životními podmínkami. V úplném závěru se Honc vrací k tématu rodinných listů a konstatuje, že jejich konkrétní náplň se bude vytvářet diskusí a kompromisem mezi minimalistickými a maximalistickými požadavky Příspěvkem do této diskuse je i výše uvedený článek Po článku následuje uvedení poznámek.

27. Jaroslav Bernard, *Úředník a feudál Burjan Svítkovský ze Škudl, jeho rod a velkostatek Skalice (1531-1605)*, LGHSP, řada 5, červen 1977, str. 54-65.

Autor začíná konstatováním, že populační přírůstek šlechty byl po mnoho století setrvale nízký. Tím vznikal trvalý hlad po vyšších úřednících, důstojnících a po vyšších představitelích církve. Tento populační deficit spojený s vymíráním členských rodů bylo třeba řešit povyšováním svobodných obyvatel rozmanitého původu zemí koruny do rytířského stavu. Autor klade otázku, do jaké míry se králi podařilo rozšířit šlechtickou základnu o biologicky aktivní, znalostmi přínosné a loajální jedince. Malým příspěvkem k odpovědi na

tuto otázku je historie rodu Svítkovských ze Škudl. Tento rod doložený v letech 1531-1623 byl předmětem vědeckého nezájmu, který se projevoval neznalostí i již známých skutečností o tomto rodu. Prvním známým zakladatelem rodu byl Burjan Svítkovský ze Škudl, který byl nobilitován spolu s udělením znaku (v textu je blasonován) v roce 1531, pravděpodobně na přimluvu Pernštejnů za věrné služby při správě jejich velkostatku Pardubice. Vojtěch z Pernštejna zanechal Burjanovi v roce 1534 rovněž bohatou závěť. V roce 1548 Burjan kupuje deskový statek Bláto, který vzápětí prodává se ziskem 275 kop. Volné peníze zapůjčuje Pernštejnům s výhledem na odkoupení části pardubického panství ve výši půjčky. V roce 1551 byla vyhotovena kupní smlouva mezi Pernštejnem a Burianem o prodeji tří vsí (Blížkovice, Skalice a Čankovice), z nich měl být teprve konstituován nový velkostatek. Právní postavení velkostatku však nebylo jednoduché, neboť prodávající Pernštejnové nebyli vlastníky, ale jen držitelé prodávaných vsí. Formálně zůstávaly vlastníkem cisterciácky, jejichž klášter zanikl za husitských časů. A tak se Burjan Svítkovský stal roku 1551 majitelem tří poddanských vsí, ale z nich vytvořený velkostatek, nazvaný Skalice, nebyl dědičným, ale zápisným s vyhrazeným právem výkupu králem nebo klášterem. Roku 1560 se Burjan Svítkovský stal královským komorním úředníkem. Umírá pravděpodobně v roce 1572 a zanechává svým synům velký majetek. Jeho synové Jan a Cyprián se začali starat o právní zajištění zděděného velkostatku Skalice. Byli ovšem obesláni královským prokurátorem do Prahy k jednání o vrácení velkostatku Skalice králi podle jemu vyhrazeného práva. Ve svých suplikách upozorňovali na otcovy zásluhy a tentokrát ještě měli úspěch. Úspěch měli i při úmrtí císaře Maxmiliána I. a při nástupu Rudolfa II., kdy byla držba statku listinou prodloužena na dva životy. Nedíl obou bratří byl zrušen a Jan se vzdal nároku na Skalici. Cyprián chtěl statek pojistit pro svého syna, ten však nečekaně zemřel a objevila se otázka, co se stane s velkostatkem po Cypriánově smrti. V roce 1586 byla vytvořena komise mající za úkol provést odhad velkostatku Skalice a rozhodnout, zda by mohl být natrvalo odprodán od komorního velkostatku Pardubice. Cyprián Svítkovský ve svém dopise komoře připomíná zásluhy svého otce, ničím jiným se však prokázat nemohl a nabízí, že „skrovný stateček“ Skalici odkoupí. Odhad ceny velkostatku však byl stanoven na 3000 kop českých grošů, takovou sumou Cyprián nedisponoval, a tak nebyl schopen prosadit záruky z roku 1575. Této situace využil Václav Berka, který velkostatek roku 1587 koupil. Tím skončil sen Svítkovských dostat se mezi střední rytířskou šlechtu království. V dravých časech a bez odpovídajícího potomstva nemohl rod Svítkovských ze Škudl ani jinak dopadnout. Cyprián zemřel kolem roku 1600, když předtím provdal své dvě dcery za rovněž zchudlé šlechtice, čímž byl ekonomický úpadek kdysi perspektivního rodu dokonán. V článku je uveden krátký rozrod Burjana Svítkovského ze Škudl a několik tabulek zabývajících se zejména finančním ohodnocením velkostatku Skalice. Po článku následuje poměrně obsáhlý poznámkový aparát.

28. Jaroslav Honc, *Falešný moravský rytíř pan Pavel Katarýn z Kataru a Rubinsteina a konfrontace české kanceláře v Praze a moravských stavů 1588-1613*, LGHSP, řada 5, červen 1977, str. 68-84.

Autor se v této studii zabývá osudy moravského šlechtice, pocházejícího z českého Pacova, Pavla Katarýna (asi 1555-1600), který byl zprvu úředníkem na velkostatku, poté moravským místopisarem a zemským purkrabím a svého času jedním z nejbohatších mužů Moravy a pánem stovek poddaných, který v letech 1588 – 1600 vytvořil na Moravě rozsáhlý systém sedmi velkostatků ve svém vlastnictví (Dalečín, Jimramov, Mitrov, Pernštejn, Kunštát, Šilperk, Borotín). Pavel Katarýn byl synem pacovského měšťana, bakaláře Václava Katarýna. Ten mnoho let působil ve službách rytíře Zikmunda Robmhapa a díky jeho intervenci obdržel erb. Pavel Katarýn by možná nevešel do obecného povědomí nebýt bezprecedentního činu, kdy byl dva roky po své smrti obžalován Rudolfem II. ze zfalšování svého šlechtictví, pro kterýžto těžký zločin měl být posmrtně zkonfiskován jeho majetek. Krále při sporu u

zemského soudu zastupoval již v jiném článku zmíněný prokurátor Jakub starší Vojska z Bogdunčovic. Proces u moravského zemského soudu skončil i přes tlak české kanceláře fiaskem. Přitom ještě roku 1599 byl Pavel Katarýn za věrné služby povýšen do panského stavu, obdržel predikát z Kataru a Rubinsteina a byl mu rozhojněn erb. Vzhledem k tomu, že se tak stalo krátce před jeho smrtí, nestačil již o přijetí do moravského panského stavu požádat a neučinili tak ani jeho synové. Po Katarýnově smrti v roce 1600 jeho synové Petr a Jan otcem pracně nabytý majetek rozprodali, vrátili se mezi drobnou rytířskou šlechtu a někdy po roce 1699 zanikli. Článek obsahuje nákres polepšeného Katarýnova erbu, jeho blason, krátký rozrod Václava Katarýna a rozsáhlý poznámkový aparát.

29. Jan Skutil, *Kučíkova genealogická práce o Berchtoldech*, LGHSP, řada 5, červen 1977, str. 87-91.

Před deseti lety (tedy v roce 1967) hodnotili místo hraběcího rodu Berchtoldů v dějinách Čech a Moravy i jejich rodinný archiv archiváři Bräuner a Hamerníková, věnovali pozornost především synům Prospera Berchtolda, lékaři, cestovateli a filantropovi Leopoldovi (1759-1809) a lékaři a botanikovi Bedřichovi (1781-1876), kteří se šíří svých zájmů naprosto vymykají představám o české a moravské šlechtě. Významný moravský kulturní pracovník a genealog Alois Kučík (†1956) sepsal dílo „Bedřich Všemír hrabě Berchtold“, které se coby rukopis nachází v pozůstalosti otce autora článku. Kučíkovo dílo je cenné nejen popisem Berchtoldových cest, ale i jeho biografií a genealogickou studií o rodině Berchtoldových. Ta pocházela původem z Tyrolska a dělila se na tři linie: Sachsengang, Sonenberg a linii moravskou čili uherčickou. První dvě linie vymřely v roce 1661, resp. 1840. Zakladatelem moravské linie byl Berchtold z Trientu, který byl roku 1616 povýšen do rytířského stavu s predikátem „z Uherčic“. Ten měl tři syny: Františka Benedikta, Matyáše Arnošta a Jakuba Filipa. Nejstarší z nich zdědil Uherčice a Vratěšín na Moravě. František Karel Berchtold (1664-1720) měl s druhou manželkou osm dětí. Mužské potomky z nich zanechali pouze František Antonín (1690-1746) a Adam Ignác. Otcem Leopolda i Bedřicha byl Prosper Antonín (1720-1807). V roce 1800 získal Leopold Berchtold rozsáhlý velkostatek Buchlov, spolu s buchlovským zámeckým archivem, který později Berchtoldové doplnili i o zbytky archivu svého. Pro další výzkum rodu Berchtoldů bude dle autora potřeba zodpovědět na otázku, zda skutečně existuje souvislost mezi třemi větvemi Berchtoldů, vyplnit mezery v berchtoldovské genealogii po roce 1720, kdy v Praze zemřel senior sekundogenitury, jehož potomci žili ještě ve 20. století (a možná žijí i dnes) a objasnit dvě roztržky uvnitř rodu – s Eleonorou Petřvaldskou a s Karlem Berchtoldem na Polici, kteří se s buchlovským Berchtoldy nijak nestýkali, ač byli blízce příbuzní. Za zmínku ještě stojí, že z rodu Berchtoldů pocházel i Leopold Berchtold z Uherčic, který byl na sklonku Rakousko-Uherska ministrem zahraničí, přičemž po babičce byl přímým synovcem vlastence Jana Jeníka z Bratřic. Článek končí schématem rodové afilace Jeníků, Vratěšlavů a Berchtoldů 1755-1942 a několika poznámkami.

30. Jaroslav Honc, *Rudolfův klenotník David z Bruselu a vymření rytířů Bryslů z Bryslu v Kratonohách roku 1692*, LGHSP, řada 5, září 1977, str. 114-128.

Rod rytířů z Bryslu patří k ojedinělým příkladem zdomácnění rodu původem z Belgie. Spolu s Matyášem odchází ze vzbouřeného Nizozemí po roce 1580 řada katolických emigrantů, včetně Davida z Bruselu, klenotníka, zlatníka, brusiče šperků a nákupčího drahých kamenů. David se uchytil na dvoře Rudolfa II., což se mu v důsledku stalo osudným. Když pro císaře zakoupil cenný diamant, byl v roce 1601 na cestě z Říma přepaden lupiči, okraden a zabit. Jeho synem a dědicem byl Jošt z Bryslu, který podniká v oboru finančních transakcí. V roce 1627 mu bylo uděleno šlechtictví a znak. I nadále se věnuje kapitálovým a majetkovým

transakcím. Zdá se jisté, že toto vše Jošt podnikal, aby si v příhodnou dobu mohl zakoupit šlechtický velkostatek a vstoupit mezi šlechtu, v čemž mu však zabránila smrt v roce 1635. Předtím se však v pozdním věku oženil s Veronikou Ostržtokovou, z čehož vzešli dva synové. Manželka mu rovněž dala zhotovit v kostele sv. Tomáše na Malé straně velký náhrobek s popisem jeho flanderského původu. Veronika se znovu provdala za Jana Alsterle, ale stala se pokračovatelkou Joštova díla a podařilo se jí vytvořit dva velkostatky – Kratonohy (vydělené z Chlumce nad Cidlinou) a Pořejov u Tachova. V roce 1658 dospěl její starší syn František Václav z Bryslu (mladší Jan Cyril zemřel) a jako dědictví po otci dostal velkostatek Kratonohy. František Václav se stal důstojníkem a v roce 1662 byl povýšen do rytířského stavu a stává se významným členem české šlechty. V roce 1675 mu umírá první žena, Marie Apolena. Druhou manželkou se stává Eleonora Coenensová. Protože širší příbuzenstvo Františka Václava vymíralo, získal i jejich majetek. Toho si ovšem dlouho neužil, protože roku 1683 umírá i on. Jeho závěť o osmi stránkách je mistrovským právním dílem. Univerzálním dědicem se stává František Felix Nicasius Brysl, který ovšem nebyl dobrého zdraví. Pro případ jeho úmrtí stanovil jako dědice invalidní nadaci a tak založil pražskou Invalidovnu. Vedle Bryslovy závěti lze jeho osobnost a majetek nejlépe poznat prostřednictvím dvou deskových inventářů velkostatku Kratonohy z let 1683 a 1686, dle nich vlastnil mnoho knih filosofických, teologických, chemických a alchymistických. Dále se na velkostatku nacházely dvě alchymistické laboratoře. František Felix vyrůstal na rodných Kratonohách, převzetí dědictví po otci se dočkal až v roce 1690. Oženil se Barborou Izabellou Michnovou, z manželství se narodilo jediné dítě, Barbora, pohrobek, která však po několika dnech zemřela. Mladý František Felix byl nemocí upoután na lůžko na svém sídle v Teplicích nad Metují, kde v říjnu 1692 nadiktoval svou závěť, neměl však už ani sílu ji podepsat. Protože jeho malá dcera záhy zemřela, připadl majetek substituovaným dědicům, strýci F. M. Asterlemu a vdově Barboře Izabelle Bryslové. Po čtyři generace budovaný majetek rodu neměl pokračovatele, protože spřízněné rody neměly potomstvo a vdova Barbora Izabella se znovu provdala, odstěhovala se a Kratonohy a Obědovice zanechala svým bratrům, kteří udrželi pouze Obědovice. Uvedena je tabulka Davidova rozrodu, afilační schéma Bryslů, Dobřenských, Straků a Alsterlů. Za článkem následují rozsáhlé poznámky.

31. Václav Elznic, *Poslední Elsnicové z Elsnic větve jaroměřské*, ZGHSP, č. 1-2, 1979, str. 3-21.

V roce 1670 přichází pětatřicetiletý syn Václava Konráda z Elsnic, druhdy forstmistra křivoklátského a pražského, František Albrecht Elsnic z Elsnic do Jaroměře. Sebou přivedl i svou manželku Alžbětu z Lisova a dvouletou dceru Kateřinu Kajetánu. Sotva manželé zakoupili dům, stihl Jaroměř v roce 1670 strašlivý požár, který zničil dvě třetiny města. V roce 1674 umírá manželka Alžběta a F. A. Elsnic se žení podruhé, bere si osmnáctiletou Marii Sidonii, z tohoto manželství se narodilo 6 dětí. Po posledním porodu umírá i Marie Sidonie a F. A. Elsnic se žení potřetí s vdovou Annou Marií Dobrovodskou, ta sebou přivedla čtyři děti a další čtyři děti se narodily ze společného svazku. F. A. Elsnic postupně rozprodal svůj majetek v Jaroměři a roku 1706 se odstěhoval do Přelouče. O společenském postavení F. A. Elsnice v Přelouči si můžeme učinit přesnou představu. Přišel s malým jměním, které však stačilo na zakoupení vlastního domu. Bylo mu již 70 let, což v té době byl požehnaný věk. Byl váženým a oblíbeným občanem. Svého predikátu již neužíval a tak je jedním z příkladů, kdy příslušníci staré šlechty po zchudnutí odkládali svůj titul i erb. Zemřel roku 1710, když svou manželku přežil jen o tři týdny. Jan Vilém Elsnic (1692 Jaroměř-1732 Přelouč) poslední syn F. A. Elsnice z 2. manželství. Ani on nepoužíval predikát ani erb. Oženil se s Annou a měli tři syny, z nich jeden zemřel krátce po porodu. Manželka však zemřela náhle již po sedmi letech manželství v roce 1730 a manžel ji následoval o rok a půl později ve věku 40 let. Zůstal po nich jediný sirotek Václav, ten však umírá v sedmi letech v Kutné Hoře. Toto by

mohlo nasvědčovat příbuzenství s hornickou rodinou kutnohorských Elsniců, která rovněž nepoužívala predikát. Posledním dítětem F. A. Elsnice z Jaroměře byl Antonín Ignác Elsnic, nar. roku 1703, který však roku 1717 tragicky zahynul pravděpodobně při pádu stromu. Nepřihlížíme-li k potomkům Františka A. Elsnice po přeslici, zbývá nám jeho syn František Rudolf (nar. r. 1680) a Jan Jakub (nar. 1678), o jejichž životních osudech není nic známo. Další syn, Jan Václav, byl dán na studia k jezuitům a postupně se v Praze stal magistrem svobodných umění. Poté však studia opouští a žení se v roce 1703 a Annou Barborou Schumanovou, narodily se jim čtyři děti. V roce 1711 však Jan Václav, podruh, umírá na souchotiny. Další osudy Barbory Schumanové, ani jediného přeživšího z jejich dětí Leopolda Václava nejsou známy. Pokud bylo možné vysledovat osudy Elsniců z Elsnic po Bílé Hoře, nelišily se příliš od rodů, které se odmítly vrátit do katolické církve. Téměř všichni Elsnicové opustili zemi do roku 1628. Muži se většinou dali do služeb protestantských knížat. V zemi zůstal pouze Václav Kunrát a jeho bratr Melichar, kteří měli katolické manželky. Ve Válečném archivu Státního archivu rakouského nalézáme i prvního Elsnice z Elsnic narozeného v Čechách, prvorozeného syna Jana Václava ryt. z Elsnic. Antonín Elsnic z Elsnic, nar. 1704, sloužil dle kmenového listu u dragounského pluku knížete Lichtensteina. Zemřel v roce 1782 a zanechal vdovu a čtyři děti, mezi nimi i Jana Nepomuka, narozeného 1749, který sloužil jako kadet u dragounského pluku Josefa Liechtensteina, kde byl povýšen na podporučíka. Zemřel v roce 1784 jako svobodný. Jeho bratr Ondřej František Josef z Elsnic byl dán do Tereziánské vojenské akademie, z níž však byl pro nenáležitě chování vyloučen. V roce 1775 byl odveden ke kyrynskému pluku jako pouhý vojín, postupně se vypracoval na podporučíka. Největší vojenské proslulosti dosáhl Antonín svobodný pán z Elsnic, nar. 1742. Jeho kariéra začala v Tereziánské vojenské akademii, postupně se vypracoval roku 1796 na generála a svobodného pána a po úspěších na italské frontě byl roku 1799 jmenován polním maršálem. Po bitvě u Marenga roku 1800 byl dočasně dán na odpočinek, ale v roce 1802 byl povolán jako armádní inspektor s titulem dvorního rady. Zemřel roku 1826. Maršálovi synové, rovněž svobodní pánové, nastoupili vojenskou dráhu s různým úspěchem, Kazimír se stal nadporučíkem, Friedrich majorem, Antonín studoval vojenskou akademii, ale z armády vystoupil. Syn majora Friedricha, též Friedrich, byl rovněž dán na vojenskou akademii, ale nedokončil ji, byl z ní vyloučen a poslán na rok do vojenské polepšovny. Poté narukoval, coby prostý vojín, v roce 1861 k vojenským myslivcům, odtud ale ještě téhož roku dezertoval neznámo kam. Autor naznačuje, že by to mohlo být do Zamoří. On byl posledním členem jaroměřské větve Elsniců i posledním šlechtickým potomkem kdysi vladyckého rodu Elsniců v Čechách. Po článku následují rozsáhlé poznámky a rozrod Františka Albrechta z Elsnic.

32. Jiří Čoupek, *Poslední Tunklové na Moravském Slovácku*, ZGHSP, řada 7, č. 1, 1980, str. 33-37.

Původ rozvětveného rodu Tunklů z Brníčka a Zábřehu není přesně znám. Mikuláš Tunkl obdržel od markraběte Jošta roku 1398 do zástavy město Hranici a Hartl Tunkl byl roku 1420 purkrabím na Cvilině, později získal Štítinu a získal i polovinu Pelhřimova a různá zboží ve Slezsku. Na Moravě se roku 1419 vyskytuje Jan Tunkl z Drahoslavic, syn Aleny a Mikuláše, který před rokem 1434 získal Brníčko, dále Jedovnici a Leznici a Zábřeh. Měl dva syny, Jiřího a Jana, kteří pomáhali císaři Fridrichovi obklíčenému ve Vídni, za což jim byl obnoven stav korouhevných pánů a později byli přijati do panského stavu markrabství moravského. Jiříkovi potomci odešli do Čech, působí zde ve vysokých úřadech, ke konci 16. století ovšem tato větve vymírá. Rod rychle chudne a jeho zbývající členové se v 16. století až do roku 1620 ocitají v ústraní. Teprve počátkem 17. století se objevují patrně potomci Jana Tunkla (†1487) a jeho synů Jana, Jiříka a Albrechta, jejichž syny byli Jan Albrecht a Jan Mikuláš. Prvně jmenovaný držel v letech 1620-1637 Lhotici, kterou odkázal staršímu synovi. Mladší syn

Zdeněk Dominik (†1703) byl v roce 1678 inspektorem ve Velkém Meziříčí a potom hofmistrem ve Včelnici u Jindřichova Hradce. Od něho odvozují svůj původ všichni pozdější Tunklové. Autor však poté líčí osudy pouhé jedné větve rodu od konce 18. století až do století 20. Karel Tunkl, narozený 23. listopadu 1863 ve Starém Hrozenkově, se stal obchodníkem zbožím smíšeným a v letech 1897-1906 i starostou obce. V roce 1908 mu ministerstvo vnitra potvrdilo příslušnost k svobodným pánům Tunklům z Brníčka a Zábřehu a povolilo mu užívání predikátů a příslušného erbu, jehož blazon je v článku obsažen a jehož zobrazení se nachází na konci tohoto čísla časopisu. Zemřel svobodný roku 1924.

33. Petr Marek, *Genealogie a Heraldika Dubánků z Duban*, ZGHSP, č. 3, 1980, str. 42-48.

Článek se zabývá dvěma rody, které se psaly z Duban, Dubanští z Duban u Litoměřic, kteří měli ve štítu beránka a Dubanští z Duban u Pardubic, kteří měli ve znaku kačera. Podle jiných šlo o labuť. Prvním z Duban u Pardubic se psal Pěšík z Duban († po 1393). Poté autor probírá jednotlivé generace až do vymření rodu Adamem Dubánkem někdy po roce 1534. Dubanští byli ve své historii málo početní a nikdy nedrželi žádný větší majetek. V článku je uveden rodokmen Dubanských a seznam jejich mužských příslušníků, jejich věk dožití, celkový počet dětí a z toho počet synů. Článek končí krátkým seznamem literatury a v příloze jsou znaky Dubanských v rámci zásobníku znaků, nejprve popis, poté vyobrazení erbů.

34. Jiří Jareš, *Heraldika a genealogie Leskovců z Leskovic*, LGHSP, řada 5, prosinec 1977, str. 156-175.

Rozsáhlá stať o rodě Leskovců z Leskova. Autor v úvodu zmiňuje akademika Dobiáše (1888-1972) a jeho objemnou knihu „Venkovská zboží na Pelhřimovsku v letech 1415-1623“, kde se na 800 stranách věnuje osudům výše zmíněného rodu. První Leskovec se připomíná roku 1329, plně sledovatelný je rod od poloviny 15. století. Vymírá roku 1681, když předtím poklesl mezi nejchudší šlechtu. Následuje blason Leskovského erbu a schéma rozrodu Leskovců, kdy každému mužskému členovi rodu je dáno konkrétní číslo od 1 do 28. Autor nyní podle těchto čísel líčí životní osudy, manželky, děti a majetkové poměry toho kterého příslušníka rodu. Pro velkou rozsáhlost nelze zde vše detailně rozepisovat. Autor konstatuje, že život a osudy posledních Leskovců hovoří o poklesu úspěšnosti, energie a vitality a tvoří tak zákonitý závěr dějin rodu v době kdy měl nejlepší vyhlídky na další společenský a hospodářský vzestup. Dále se autor prostřednictvím tabulek věnuje statistice Leskovců, kde na jednotlivých po sobě jdoucích generacích je zřetelně patrný klesající počet dospělých Leskovců. V dalších tabulkách se nachází bohatý statistický materiál o rodu Leskovců, např. jmenovitý seznam všech 28 rodin Leskovců s příslušnými základními životopisnými údaji. Z tabulek vyplývá velký počet rodin bez dospělých synů, nebo pouze s jediným synem. Průměrným věkem Leskovských mužů ve sledovaném období bylo 55,2 roku, u žen 43,4 roku, Stať končí uvedením poznámek a seznamem znaků překreslených do znakového zásobníku, znaky jsou zde podle jednotlivých osob, měst a institucí blasonovány a poté v příloze na stranách 237-248 jsou uvedeny jejich černobílé nákresy.

35. Jaromír Vrána, *Zchlapělý rytířský syn Mikuláš Buzický z Buzic a zánik velkostatku Stráž na Jistebnicku r. 1601*, LGHSP, řada 6, květen 1978, str. 77-80.

Matriční zápis o svatbě Mikuláše Buzického a Alžběty Hodějovcové roku 1620 v Jistebnici nešel pozornosti několika genealogů, nejprve Dobřenského, od něho jej znal August Sedláček. Dějiny jihočeských rytířů Buzických z Buzic poprvé načrtl Antonín Rybička a po něm August Sedláček. První člen rodu Buzických se připomíná na tvrzi Buzice roku 1384. Poté se Buzičtí rozcházejí do služeb mocnějších feudálů a vytvářejí čtyři rodové větve, jež se všechny vyznačovaly slabou vitalitou a vymíráním ještě v 16. století. Vymírání šlechtických

rodů kolem roku 1600 se vysvětluje masovou emigrací, propadnutím do řad měšťanů, svobodníků nebo úředníků. Příklad Buzických ukazuje ještě možnost další a to tu, že i když rod biologicky přetrvával, právně zanikl pro morganatický sňatek a nemanželský původ. Bohuslav Buzický (asi 1500- asi 1580) zakoupil v roce 1548 ves Střítež za dobrou cenu 437,5 kopy českých grošů. Václav Buzický z další generace rodu přikoupil ke Stříteži ještě další pozemky a statky. Majetkově byl tedy úspěšný, ne tak ale v rodinném životě, kdy nezanechal dědice. Střítež byla roku 1601 prodána a získaná suma 4250 kop českých grošů byla rozdělena mezi 12 dědiců. Důvodem prodeje Stříteže byly dluhy. Statek byl v nejstarším ocenění statků v bechyňském kraji v roce 1523 oceněn na 300 kop českých grošů. Při prodeji roku 1548 to již bylo zmíněných 437,5 kop českých grošů. Jeho cena tak za 53 let vzrostla pětinasobně, z indexu 100 k roku 1548 na index 485,7 roku 1601. Je s podivem, že Buzičtí se v této situaci prudkého růstu cen nemovitostí zadlužovali vyšším tempem, než rostla cena jejich nemovitostí. Dějiny rodu Buzických ale obsahují i další záhadu. Jeden dospělý dědic po roce 1601 přeci jen byl, Mikuláš, syn zemřelého Václava Buzického. Při své, v úvodu zmíněné svatbě v roce 1620, mu bylo asi 25 let, což by znamenalo, že v době smrti jeho otce roku 1601 mu bylo asi šest let. Rod tedy roku 1601 nezanikl po meči. Ze svatební formulace však vyplývá, že onen Mikuláš nebyl rytířem, ale jen synem rytíře, což poskytuje pouze jedno vysvětlení, že byl nemanželského původu a tedy bez práva ne erb. Tomu by odpovídala i volba manželky z poddanského rodu. Do poddanského stavu snad přímo neklesl a zachoval si část osobní svobody. Na Jistebnicku zůstal i po roce 1620, jeho potomstvo se však odsud rozprchlo a kromě názvu rybníka „Buzický“ po nich ve Stříteži nezůstala ani památka. A tak je tento případ rozporuplný, ačkoli rod biologicky roku 1601 nevymřel, přesto od téhož roku nepokračoval.

36. František Chocholatý, *Genealogie opavských Přemyslovců 1255-1525*, LGHSP, řada 6, září 1978, str. 129-153.

V roce 1978, kdy studie vznikala, se slavilo 600 let od úmrtí císaře Karla IV., ale také 700 let od bitvy na Moravském poli, kde zahynul Přemysl Otakar II., Karlův praděd. Autor považuje právě ono 700. výročí za příležitost ke splátce dluhu české genealogie vůči rodu opavských Přemyslovců. Ten založil nemanželský syn Přemysla II. a Anežky z Kuenringu (Palceřika) Mikuláš, který se narodil kolem roku 1255. Otec mu sice vymohl uznání u papeže, neměl však nárok na český trůn. Rod opavských Přemyslovců měl až do svého vymření i se svým zakladatelem celkem 28 mužských členů a 20 dospělých žen. V rámci přehlednosti, a protože tištěný rodokmen by byl obrovský, vytváří autor přehledné rodové schéma opavských Přemyslovců, nejprve mužů a poté i žen s jednoduchým číselným označením, které se mi však pro daný účel zdá vhodné. Poté líčí spleť historii opavských Přemyslovců od prvního Mikuláše (asi 1255-1318). Mikuláš byl zdatným válečníkem a oporou svého otce. V bitvě na Moravském poli byl zajat a strávil tři roky v uherském zajetí. Smrt otce zastihla Mikuláše jako držitele Opavska s hradem Hradcem. Titulován byl jako „pán opavský“. Zda Mikuláš založí novou rodinu, nebylo vůbec jasné, protože byl svobodný. To však vyřešil sňatkem s Adelhaidou Habsburskou roku 1285. Po určité době zastával funkci zemského maršálka a králova rádce a důvěrníka. Jeho nejstarší syn, rovněž Mikuláš (1288-1365) obdržel roku 1318 knížectví Opavské v léno od českého krále Jana a je mu oddaným leníkem. V roce 1336 král Jan navíc uděluje Mikuláši II. Opavskému a jeho potomkům Ratibořské knížectví, uprázdněné po Piastovcích. To zůstalo ve starší linii opavských knížat trvale až do jejich vymření roku 1521. Dokonce změnilo i jejich původní příjmení Opavský na Ratibořský. Autor poté sleduje všech 28 jednotlivých členů rodu, vypisuje jejich životopisná data a životopisné črty a popisuje různá dělení a slučování opavského a ratibořského knížectví až po posledního Valentina Opavského (1485-1521), po jehož smrti zdělila knížectví ratibořské opolská knížata. Autor uvádí tabulku vztahu Karla IV. a opavských Přemyslovců, mapku Opavského

knížectví a jeho krnovského, hlubčického a opavského dílu roku 1377 a dále tabulku počtu dospělých členů rodu opavských Přemyslovců. V závěru autor dodává, že smyslem studie bylo probudit zájem o genealogii a heraldiku nejvyšší Opavské rodiny a o studium opomíjeného Opavska, alespoň částečně splatit dluh české genealogie k českým rodům královským a knížecím a rozšířit komparativní základnu české genealogie. Za studií následuje poznámkový aparát.

37. Jaroslav Honc, *Předci, rodina a prvních 100 potomků českého krále Karla IV. v letech 1241-1777*, LGHSP, řada 6, září 1978, str. 154-184.

Jaroslav Honc v úvodu vyzdvihuje vzdělání, a to i literární, Karla IV. Ve svém životopise *Vita Caroli* se Karel zmiňuje o svých předcích, sourozencích, o složitých příbuzenských vztazích svého rodu a francouzských králů atd. Autor nyní vyslovuje větu, kterou cituji: „Praktická živá genealogie v době Karla IV. nebyla ještě degradována na prostou pomocnou vědu historickou, byla spíše ‚základní‘ vědou historickou a nepominutelnou funkcí informátora ve složitých dynastických souvislostech doby, která bezostyšně podrobovala své sňatkové politice a vysoké evropské politice osobní přání a zájmy synů a panovníků.“ Nyní se autor zabývá předky Karla IV. Vychází z vývodu 64 předků, který kdysi zpracoval Vladimír Janovský. Nejprve z jakých zemí Karlovi předkové pocházeli? Výsledek je překvapující z regionu Čech měl Karel pouze 1 předka, z Polska a Ruska 4 předky, z Řecka rovněž 4, z Uher 3, z Německa 19, s Francie 22 a z Belgie a Lucemburska 11. Malý podíl zastoupení českých předků je dán zásadou českých králů nebrat si za manželky nevěsty z domácích šlechtických rodů. Dále je zajímavé, že Karlovův otec měl vcelku skromný původ, když měl mezi předky pouze Filipa Švábského, krále římského (1198-1208) a samozřejmě svého otce, císaře Jindřicha VII. Z matčiny strany je vývod bohatší, mezi jeho předky patřil Vladislav II.¹⁴⁸, český král, dva uherští králové, dva byzantští císařové, císař Friedrich Barbarossa a další. Dále se Jaroslav Honc zabývá svým oblíbeným tématem, totiž rekonstrukcí rodiny Karla IV. Čtyři manželství Karla IV., z nichž vzešlo 8 živých dětí – 5 dcer a tři synové, svědčí o jeho vitalitě a také o velkých možnostech sňatkové dynastické politiky. Jeho děti představovaly velký genetický i politický potenciál. Honc dále uvádí list rekonstruované rodiny Karla IV., kde jsou zachyceny jeho čtyři manželky a 12 jeho potomků, z nichž čtyři zemřeli jako děti. Vzhledem k nedostatku informací ze 14. století, nejsou uvedené údaje stoprocentně jisté. Rekonstruované čtyři rodiny Karla IV. dokládají nízký věk dožití jeho čtyř manželek (32, 24, 23, 47 let) a jejich rozdílnou vitálnost. Údaje o meziporodových intervalech a fertilitě Karlových manželek dokumentují spíše neúplnost podkladů. Příznivý populační vývoj Karlových dětí byl dán hlavně dlouhověkostí synů Václava a Zikmunda. Populační vývoj vnuků byl již vrcholně slabý a tak se stalo, že rod Lucemburků vymřel po meči již smrtí Zikmunda v roce 1437. Po přeslici pak Lucemburkové vymřeli vnučkou Karla IV. Eliškou roku 1451, mladší vnučka, Zikmundova dcera Alžběta zemřela o dva roky dříve. Posledním mužem z lucembursko-habsburského rodu byl Albrechtův syn Ladislav Pohrobek, který zemřel jako sedmnáctiletý v roce 1457. Alžběta však povila svému manželovi, českému králi, Albrechtovi dvě dcery Annu a Alžbětu, v nichž rod Karla IV. pokračoval dále. Jaroslav Honc poté rozvíjí myšlenky na využití počítačové techniky při zpracování historických statistických pramenů. Poté uvádí seznam 107 dospělých potomků českého krále a císaře Karla IV. s příslušnými životopisnými údaji. Tento seznam zabírá 5 stránek a další dvě stránky zabírá Schéma rozrodu Karla IV. Císaře a krále českého 1316-1789. Dalším tématem, kterým se autor zabývá, jsou osudy potomků Karla IV. v českých zemích ve 14. – 18. století. Potomky dělí na pět bloků. V prvních pěti generacích rozrodu Karla IV. lze zřetelně vidět důsledky volby partnerů podle politických a diplomatických hledisek. Důsledkem byla manželství

¹⁴⁸ Proč nejsou započítáni velcí přemyslovští králové od Přemysla Otakara I. do Václava II.?

s neshodami, bezdětná manželství, či manželství s pouhým jedním dítětem. Druhý blok rozrodu patří Pánům z Hradce a Jindřichovu Hradci. Třetím blokem rozrodu jsou Karlovi potomci žijící na Kosti a později na Bílině. Nejpozoruhodnějším blokem Karlových potomků je však skupina slavatovsko-žerotínská. Od všech ostatních se liší svou protestantskou orientací. Poslední, šestý, rozrod tvoří potomstvo Adama Slavaty z Chlumu a Košumberka, jehož nejmladším vnukem, Karlem Slavatou, který kvůli církevní dráze odmítl být pokračovatelem rodu. Rod tak roku 1712 vymírá. Autor k závěru dodává, že zjištění dalších potomků Karla IV. k již uvedeným 108 bude v 18., 19. a 20. století jednodušší pro pramennou bohatost. Za článkem následují poznámky.

38. Františka Vachtová, *Hrad Valdek, tři sňatky panny Adličky z Valdeka a problémy české genealogie doby Karla IV. v letech 1352 – 1377*, LGHSP, řada 6, září 1978, str. 185-198.

Na pozadí zříceniny kdysi mocného hradu Valdeka autorka vypráví o jeho dějinách, dříve mocných rodech, zmiňuje rozdílnost názorů Františka Palackého a Augusta Sedláčka na počátek rodu Zajíců z Valdeka, uvádí část žalozpěvu nad hrdinskou smrtí Viléma Zajíce z Valdeka v roce 1319. Dále nastoluje otázku, jak to, že linie žebrácko-hazemburských Zajíců patřila ke stavu panskému, zatímco linie valdeckých Zajíců pouze mezi rytíře. Nejvíce se však autorka soustředí na postavu Adličky Beškovcové z Beškovic, kdysi mocného avšak brzy vymřelého šlechtického rodu (zhruba v letech 1350-1360). Ale vlastním jádrem článku je zajímavé soudní jednání, kdy byl před arcibiskupskou konzistoří v roce 1377 veden spletitý případ bigamie a biandrie mezi Adličkou Beškovcovou z Beškovic, Markvartem z Řebříku a Záluží, Vaňkou z Pušperka (iniciátorkou procesu) a Jindřichem z Rýzemberka, kdy hlavním předmětem sporu bylo trvání manželství mezi Vaňkou z Pušperka a Markvartem ze Záluží. Důvody tohoto sporu, při němž byly odhaleny výše uvedené skutečnosti dvojženství a dvojmužství, byly pravděpodobně majetkové povahy. Článek je zakončen poznámkovým aparátem.

39. Vojtěch Losenický, Jaroslav Honc, *Rodové spříznění českých Kapříků – Lesonických, dánských Brahů a vestfálských Gansneb – Tengenagelů v letech 1460-1695*, ZČHGS, č. 1-2, 1981, 10-78.

Autoři zprvu líčí rod Kapříků, od pol. 17. stol. používajících přídomek z Lesonic, nejčastěji bezvýznamných a chudých šlechticů, majících své působiště na Jičínsku a Hořicku (Konecchlumí) a později se stěhujících blíže k Hradci Králové, do Nechanic. Autor uvádí rozrod Kapříků od Jana, purkrabího na Veliši (†1480) až po Jana Jindřicha ml., kterým rod roku 1681 vymírá po meči. Autor však přiznává, že první čtyři generace rodu mají charakter pouhé pracovní hypotézy. Po rozrodu je uveden rodový znak Kapříků Lesonických z Lesonic a po něm tabulka spříznění Kapříků, Brahů a Tengenagelů. Zachycen je rovněž rozrod Smiřických, neboť Albrecht Kapřík Lesonický z Lesonic vykonával pro tento rod funkci štolmistra. Později za třicetileté války se účastnil bojů na císařské straně. A v letech 1620 – 1644 se Kapříkové opět vracejí do řad české šlechty, kdy Jan Jindřich Kapřík uprostřed třicetileté války zakládá nový velkostatek Těchlovice a jako vlastník zemskodeskovního statku byl od roku 1633 řádným členem rytířského stavu. Rod jako takový měl dobré vyhlídky do budoucnosti, kdyby si je sám nezhatil. V roce 1650 se v Hradci Králové v opilosti utkali dva synové Jana Jindřicha, přičemž stejnojmenný syn, Jan Jindřich ml., zabil svého bratra Albrechta. Přestože za tento čin nebyl vážněji potrestán, podstatně, a jak se ukázalo i fatálně, oslabil biologickou sílu svého rodu. Umírá roku 1681 bez mužského dědice a pohřben je bez uvedení predikátu jako prostý člověk. Tak vymřel rod Kapříků po meči. Nyní autor opouští rod Kapříků a líčí dvě generace dánských Brahů v Čechách 1599-1654. Slavný astronom Tycho se Brahe prožil posledních dva a půl roků života v Čechách, kde roku 1601 zemřel.

Zůstala zde po něm však jeho rodina. Nyní autor uvádí znaky vývodu Tychona de Brahe z osmi předků, jak je zachycen ve Vunšvicově sbírce. U jednotlivých rodin je stručný blason erbů a poté následují kresby všech těchto erbů. Rodiny Kapříků z Lesnic a Brahů se prolínají někdy po roce 1650 ve sňatku vnuka slavného astronoma vrchního vachtmistra Otty Tychona s dcerou Jana Jindřicha Kapříka st., Kateřinou Lidmilou, majitelkou statku Těchlovice. Po smrti Otty Tychona roku 1662, prodala vdova Kateřina Lidmila statek Těchlovice a zakoupila svobodnický dvůr v Břežanech blíže Praze a po zbytek života žila v zajetí dluhů a pohledávek, přičemž kupodivu bohatla. Její záležitosti však byly tak komplikované, že potřebovala vlastního advokáta, kterým byl Kryštof Ignác Týbler. Ten se také po její smrti roku 1680 stal jejím hlavním dědicem. A když příštího roku zemřel i Jan Jindřich ml., byl to naprostý konec rodu Kapříků i českých Brahů. Poslední část své práce věnuje Losenický pokračování Brahů po přeslici v rodu Gansneb-Tengnagelů a hrabat z Lissau 1601-1695. Nyní uvádí znaky vývodu Františka Gansneb-Tengnagela (†1623) z osmi předků podle Vunšvicovy sbírky. U jména rodiny je opět stručný blason a následuje osm nákresů znaků uvedených rodin. František Gansneb-Tengnagel byl pomocníkem a odchovancem Tychona de Brahe na Uranienburkské observatoři. V roce 1601 se oženil s Alžbětou, třetí astronomovou dcerou. Zprvu se u dvora těšil pověsti nástupce velkého astronoma. Později přestoupil ke katolicismu a byl císařem pověřován diplomatickými službami, pravděpodobně měl část viny i na vpádu Pasovských do Čech v roce 1611. Umírá v roce 1623 ve věku 47 let. Jeho manželka Alžběta zemřela o deset let dříve v Řezně, kde pobývala do doby, než utichne rozruch kolem angažmá jejího manžela při vpádu Pasovských. Měli dvě děti. Syn Rudolf dlouhou dobu usiloval o přijetí do rytířského stavu království na základě zásluh svého otce, což se mu nakonec podařilo, mj. i pro sňatek s českou šlechtičnou Alžbětou Františkou Beřkovskou ze Šebířova. Proslul tvrdým vymáháním dluhů po T. de Brahe od města Rakovníka a také se stal hejtmanem pražského hradu. Roku 1672 jím vymřela po meči česká linie rodu Tengnagelů. Zůstaly pouze dvě dcery, z nichž jedna se provdala za bohatého svobodného pána Rudolfa Adama z Lissau. V roce 1698 zemřela poslední pravnučka slavného dánského astronoma. Následuje dlouhý seznam poznámek.

b. Genelogie občanská

40. Petr Gunderman, *Kladrubský hřebčín – Jeden z hřebčineckých mistrů*, LGHSP, č. 2, červenec 1969, str. 6-13.

Obsáhlejší studie se v první své části zabývá problematikou svobodnických rodin před zrušením roboty, po kterých zůstalo jen málo stop, což platí zejména o jejich erbech. Svobodnictví bylo výsadou zaručující určitá základní práva v převážně robotním a poddanském prostředí. Svobodník byl odpovědný pouze králi prostřednictvím jeho úradů. Feudálové, v jejichž zájmu bylo mít co nejvíce poddaných, se však snažili svobodnictví co nejvíce potlačit. Svobodnické rodiny si tak musely svá práva bedlivě střežit a mít je osvědčená prostřednictvím dokumentů. Za tímto účelem byly vedeny méně známé Svobodnické desky. Tyto desky pro českou zemi jsou uloženy ve Státním ústředním archivu v Praze 6.¹⁴⁹ Kromě desek se často nalézají listiny o svobodnictví i v dalších archivech. Velká většina svobodných osob žila volně, bez pozemkového majetku a podle příležitostí přijímala zaměstnání v královských nebo panských službách, zejm. jako úředníci nebo služebníci. Vyšší úřední místa zastávali svobodníci erbovní, ačkoli bez predikátu. Po zrušení nevolnictví a později i roboty ztratilo svobodnictví svůj význam a zaniklo. Ve druhé, rozsáhlejší, části studie se autor pokouší zrekonstruovat život svobodnické rodiny pocházející od svobodníka Christiána Arnošta Göntnera, penzionovaného ředitele kladrubského hřebčína. Při

¹⁴⁹ Dnes Národní archiv.

projednávání jeho pozůstalosti v letech 1772-1773 se ukázala série pečeti, z nichž autor vyjmul skupinu sešvagřených rodin z druhé pol. 18. století a uvedl k nim životopisy. Ve studii je uvedena tabulka s nejstarším známým rodinným rozrodem. V krátkých životopisných medailoncích jsou zmíněna dvě pokolení potomků Christiána Arnošta a jejich osudy často spjaté s kladrubským hřebčínem. V úplném závěru autor prohlašuje svůj záměr předvést důležitost kritického zhodnocení a doplnění genealogického bádání na základě i nejnepatrnějších stop z pramenů, přičemž schémata rozrodu mají být pouze pomocnou faktologickou tabulkou. Bez navázání na souběžné historické události a bez oživení rozrodu vlastnostmi jednajících osob je třeba považovat celou sepracnější práci pouze za přípravou.

41. Jaromír Prusík, *Prusíkové, rodová zvláštnost*, LGHSP, č. 2, červenec 1969, str. 22-23.

Rod Prusíků, jehož je autor článku příslušníkem, je možné sledovat od roku 1515, kdy se v obci Sedlec na Plzeňsku narodil první zaznamenaný předek rodu Vojtěch Prusík. Dle frekvence výskytu jména na severu Polska poblíž Pruska pochází rod prapůvodně snad z této oblasti. Autor článku dosáhl světového unikátu, když za dobu jedenácti let za pomoci evropských i zámořských úřadů vypátral všechny nositele tohoto příjmení na světě. K 30. 6. 1968 žilo v tehdejší ČSSR 57 Prusíků. Na celém světě pak 148 nositelů tohoto příjmení. K téže době bylo rovněž zachyceno 670 jiných příjmení a mnoho tisíc lidí příbuzných s Prusíky po přeslici. Nashromážděné údaje umožňují autorovi zjistit zajímavá statistická čísla, např. že asi 60 Prusíků nezemřelo přirozenou smrtí nebo že průměrný věk mužských předků Prusíků činil 65 let. Z rodu Prusíků vzešly také některé významné osobnosti: slavista prof. F. X. Prusík, překladatel a přítel A. P. Čechova Dr. Bořivoj Prusík, průkopník moderních postupů v medicíně MUDr. Bohumil Prusík a profesor vídeňské konzervatoře Dr. Karel Prusík.

42. Ladislav Procházka, *Jak vzniklo příjmení Procházka?*, LGHSP, č. 4, prosinec 1969, str. 4-6.

Ještě ve druhé polovině 16. století bylo jediným a rozhodujícím jménem jméno křestní. Když bylo zapotřebí přesnějšího odlišení, používaly se přezdívky, zprvu proměnné, v 17. století se z nich však ustálila dnešní příjmení. Jednou z těchto přezdívek, ze které se v 17. století stalo jedno z nejběžnějších českých jmen, je Procházka. Existuje několik vysvětlení vzniku tohoto příjmení. Antonín Kotík uvádí: „Procházka je ten, kdo se rád prochází.“ Profesor Thomayer upřesňuje: „...Procházka byla v nejstarších dobách přezdívka pro řezníky, kteří se skutečně po kraji procházeli a vhodná dobytčata kupovali.“¹⁵⁰ V obdobném smyslu používá tuto přezdívku i J. Š. Baar ve svém díle „Osmačtyřicátníci“. Autor píše, že s ohledem na častý výskyt jména Procházka nemůže být tento výklad plně uspokojující a kloní se poněkud k vysvětlení Dr. Vladimíra Procházky, který po studiu pramenů došel k závěru, že přezdívka Procházka byla dávána sedlákům a poddaným, kteří ze svého gruntu sběhli a poté se na něj zase navrátili.¹⁵¹ Ani toto zdůvodnění však plně nevysvětluje četnost tohoto příjmení i v městském prostředí, autor tedy dochází k závěru, že přezdívka Procházka byla dávána i jiným osobám procházejícím světem jakožto vandrovní tovaryši. Oporu pro svůj výklad nalézá v četných gruntovních knihách a starých matrikách, které v další části článku hojně cituje. V závěru autor uvádí, že i když svou hypotézu o vzniku příjmení Procházka považuje za dostatečně prokázanou, přeci jenom by poslední slovo mělo náležet jazykozpytcům, kteří by na materiálu z 16. a 17. století prokázali, že později používané slovo vandr je totožné s původním ryze českým slovem procházka, a tím by spor rozhodli s konečnou platností.

¹⁵⁰ Naše řeč, roč. IX/1925, str. 9.

¹⁵¹ Viz Naše řeč, roč. XLI/1958, str. 111-112.

43. Viktor Gentner, *K rodině písmáka F. J. Vaváka*, LGHSP, č. 5, únor 1970, str. 12.

Autor při bádání po jiném rodu narazil na osobu Vojtěcha Vaváka, syna známého milčického rychtáře a lidového písmáka. Pokusil se sledovat jeho život. Vojtěch Vavák se narodil 8. 3. 1777 v Milčicích jako sedmý syn F. J. Vaváka. Ten dbal o vzdělání svých dětí, které posílal do škol a tak dvanáctiletý Václav putuje nejdříve do Německa a o tři roky později do budějovických škol. V roce 1797 byl Vojtěch umístěn do pražské zeměměřičské školy a poté do Chomutova jako silniční komisař. Vojtěch dvakrát ovdověl, celkem byl třikrát ženat. Zemřel 14. 8. 1861. Jeho třetí manželka ho přežila o sedm let.

44. Rudolf Hlava, *Rodové záznamy Františka Martina Pelcla*, LGHSP, č. 10, prosinec 1970, str. 4-5.

Autor hned v úvodní větě tvrdí, že jedním z rodopisných pramenů jsou záznamy na předešlých starých knih, bohužel mnoho z nich bere za své při převazbách. Nazmar tak přijdou cenné rodopisné doklady. Autor vlastní Bibli českou z roku 1780, která kdysi patřila F. M. Pelclovi a který do ní prováděl vlastnoručně psané zápisy o předcích a dětech. Po něm knihu zdědil syn Václav Prokop Pelcl, který na předsádku rovněž psal záznamy o svých dětech. Komu z Pelclů Bible patřila po roce 1851, než se dostala k autorovi, záznamy chybí. O Pelclech se zachovalo několik záznamů psaných latinsky s uvedeným českým překladem, a výčet jejich dětí, psáno dvěma různými rukama.

45. Jindřich Procházka, *Po stopách českých vystěhovalců do Chorvatska*, LGHSP, č. 10, prosinec 1970, str. 9.

Autorovi předkové emigrovali v letech 1878-1882 do chorvatského městečka Veliki Zdenci, kde žila početnější česká komunita. Celkem jich odešlo 44. Autor po roce 1935 začal pátrat po důvodech jejich odchodu a po tom, kteří z krajanů se tam přistěhovali jako první. Dále v této otázce cituje Etnografii rakouské monarchie a profesora Rudolfa Turčina. Autor nakonec vystopoval předka, který se do Velikich Zdenců přestěhoval již v roce 1848, oženil se a dle místních zvyků přijal příjmení podle usedlosti. Autor vyslovuje naději, že podobně bude možné vystopovat i další české emigranty, kteří přijali nečeská jména.

46. Zdeněk Bičík, *Rody v zaniklé vsi Lepějovicích*, LGHSP, č. 12, duben 1971, str. 3-4.

Dnes zaniklá obec Lepějovice, která se nacházela poblíž Valů u Přelouče, je poprvé písemně zmíněna v roce 1167. Místní kostel sv. Mikuláše se uvádí jako farní roku 1350. Lepějovice byly koncem 15. století připojeny ke statku Valy a na počátku 18. století k panství Choltice. Dochované archivní prameny neumožňují přesně stanovit dobu zániku obce. Soupis poddaných podle víry a berní rula uvádějí minimální osídlení ještě v pol. 17. století. Jako maximální hranici existence obce lze však považovat přelom 17. a 18. století. V další části článku autor uvádí jmenovitě držitele gruntů od počátku 17. století a jména narozených uvedená v matrikách v letech 1655-1699. Celkem zde za toto období došlo k deseti křtům a jednomu sňatku, což je dokladem toho, že šlo o ves velmi malou. Následuje poznámkový aparát a soupis použité literatury.

47. Václav Elznic, *Několik poznámek k 230-letému¹⁵² výročí F. J. Vaváka Milčického*, LGHSP, č. 13, červen 1971, str. 6-12.

Autor uvádí článkem tvrzením, že v řadě známých selských rodů v Čechách zaujímají Vavákové jedno z prvních míst a to zásluhou Františka Jana Vaváka (1741-1816), rychtáře a

¹⁵² (sic!)

písmáka z Milčic. O to více překvapující je, že samotný rod Vaváků do dneška věnoval málo pozornosti svému rodopisu. Jediným pramenem tak zůstává již letitá obsažná studie Jana Hellicha z roku 1900 „Rod rytířů Vaváků z Adlaru“. Hellich sepsal všechny rody s predikátem z Adlaru, jehož nositeli měli být na přelomu 15. a 16. století i Vavákové. Tomu však odporuje August Sedláček, který tvrdí, že rodina Vaváků z Adlaru nikdy neexistovala. Skutečně se pak prokázala existence nobilizačních falz z konce 19. století. Vavákové však byli v Čechách již před Karlem Vavákem Vyšerovickým, který byl dle Vaváka, rychtáře a písmáka, jeho pradědem a držitelem tvrze, dvora a vsi Vyšerovice a vnukem vůbec nejstaršího známého Vaváka, Jana, sedláka z Nové Vsi r. 1586. Např. zápis o Petru Wawakovi z roku 1543. Autor konstatuje, že ve středověku žili Vavákové jako vladycký rod a na začátku novověku jako svobodnický selský rod. Osudy Vaváků po třicetileté válce byly stejné jako osudy velké části zchudlé šlechty. Autor poté na základě Hellicha sleduje rod Vaváků na Poděbradsku, je zde otištěna i kopie vývodu „Vývoj rodu Vaváků na Poděbradsku z Věstníku kraje Poděbradského, ročník III. – 1901“. Rovněž uvádí některá Vaváky jmenovitě a také prostřednictvím zápisů z matrik. Článek končí tam, kde vlastně začal, u osoby Františka Jana Vaváka a jeho osudů a názorů, zejména úcty k selskému stavu. V závěru článku jsou uvedeny prameny.

48. Otto Bernardin, *Rod Bernardinů v Plzni*, LGHSP, č. 14, září 1971, str. 3-5.

Autor uvádí, že ho od jakživa zajímala záhada jeho předků, o kterých však ničeho nevěděl. Teprve v pozdním věku pocítil, že by měl práci na rodopise zanechat odkaz svým potokům. Impulsem k tomu mu bylo nalezení „Wanderbuchu“ jeho dědečka z roku 1837. V této knížce byly kromě razítek navštívených měst uvedeny i poznámky o rodinných událostech. Autorovo další bádání přineslo plody v pětisetstránkové knize „Paměti rodu Bernardinů“. Autorovi předkové byli původem z Itálie a k nám se dostali jako stavitelé pravděpodobně v 16. století. Jejich původní příjmení znělo Bernardi. Poté autor líčí životní příběhy několika generací svých předků a uvádí, že od roku 1777 se začínají psát s *n* na konci – Bernardin. Generace předků žily hlavně v Polné a v Plzni. Dnes jsou Bernardini rozšířeni v mnoha zemích Evropy a také v USA. Autor líčí setkání se jmenovcem z Francie, který mu vysvětlil původ jména – mladé dívky chodily posluhovat do kláštera Bernardinů, což se někdy neobešlo bez následků. Takto narozené děti se jmenovaly Bernardini, ač spolu navzájem nemusely být příbuzné. Autor hodlá ve své práci pokračovat v Itálii a doufá, že mu poskytne mnoho radosti.

49. Karel H. Sklenář, *Habent Sua Fata Libelli*¹⁵³, LGHSP, č. 10, prosinec 1970, str. 3-4.

Autor zdědil po předcích vzácnou knižní památku, jíž je, citujme knihopis, „Postylla česká, totiž kázání na evangelia, kteráž se v nedělské a jiné sváteční dny přes celý rok čtou, a téměř všecka na řížských sněmích v Bormusu a Řezně, kteříž nedávno držáni byli, kázána skrze Jana Hoffmeistera bratra poustevníka řádu svatého Augustina. Na česko přeložil Jan Stranněnský v Hradci Králové. Tištěno v Prostějově skrze Jana Gunthera“. Prvotní osudy, jak se kniha dostala do držení autora rodu, nejsou známy. Původně asi patřila nějakému knězi, poté se dostala do laických rukou mlynáře na Českobrodsku. Nejpozději od poslední čtvrtiny 18. století je již majetkem rodiny sedláka Vojtěcha Macháčka, zbraslavského poddaného v Radostíně. Když vymřely všechny děti z rodu Macháčků, zdědil Postilu jejich strýc a autorův děd Karel Sklenář. Do knihy byly činěny vpisky například o přírodních pohromách narození dětí, úmrtích a sňatcích členů rodiny. Knižní výpisky tohoto druhu mohou často dobře nahradit chudou řeč matrik. Členové, kteří takové výpisky najdou, mají o nich informovat redakci LGHSP, kde mohou být zveřejněny a badatelům se tak mohou do ruky

¹⁵³ Lat. I knihy mají své osudy.

dostat jinde nedohledatelné údaje. Pod článkem jsou uvedeny dvě vysvětlivky a pozn. redakce: Pro pravděpodobnost badatelského nálezu je nepříznivé to, že antikvariáty odmítají knihy s vpisky.

50. Václav Elznic, *K článkům s Vavákovským námětem*, LGHSP, č. 16. březen 1972, str. 21.

Množství článků o rodu Vaváků publikovaných v LGHSP č. 5, č. 13, č. 14 a č. 15 doplňuje Václav Elznic. Jako rodinná památka nachází se v soukromých rukou veřejnosti dosud neznámý Vavákovou rukou psaný rodokmen datovaný do roku 1808, počínající zakladatelem větve milčické Karlem Vavákem Višerovickým, který léta Páně 1639 prodal tvrz, dvůr i ves Višerovice dvě míle od Prahy a poddal se do Peček, skrze manželství s Kateřinou pannou po Janovi Švehlovi dcerou a sirotkem. Vděčnosti zasluhuje Vavákův syn Vojtěch, zeměměřič a později silniční komisař v Chomutově, kde nakonec zemřel. Vojtěch posílá 28. února 1857 V. Hankovi do Muzea království českého zásilku s 22 literárními pozůstatky svého otce. Sám Vojtěch však česky již neuměl. Autor při pátrání po stopách falz našel roku 1971 supliku Weroniky z Lipé a na Kolíně (ponížená a sирé vdovy) k Ferdinandovi I. z roku 1562. Autor cituje začátek supliky. Některá slova v části první věty jsou poměrně zdařilým falzem Müllerovým, které mělo vzbudit zdání šlechtického původu. Na základě tohoto můžeme doplnit Hellichovu tabulku rodu Vaváků o jednu generaci tak, že manželka zde uvedeného Jana Vaváka, sedláka z Nové Vsi (1586), byla Regina Podmokláková, dcera Jana Podmokláka ze vsi Lošan. Je to nejstarší prabába rodu Vaváků, třetí prabába milčického F. J. Vaváka. Skutečným falzem je však listina 1684/2 ze stejného archivu. Jde o originál mandátu císaře Ferdinanda šeptmistrům a konšelům kutnohorským z roku 1561. Listina je pravá až na slovo poddaného (tj. Jana Waváka z Nové Vsi), které A. Müller znečitelnil skvrnou a místo „z Nové Vsi“ přepsal „z Vlkova.“ Autor dále doplňuje: Vojtěch Vavák se oženil podruhé roku 1821 v Chomutově se sestrou své první ženy Emanuelou. Potřetí se ženil roku 1835 s Annou Johannou Friesseovou z Chomutova.

51. Viktor Genttner, *Kladrubští hřebčineční úředníci*, LGHSP, č. 18, červenec 1972, str. 6-17.

Autor začíná svou dlouhou studií otázkou, kdo se zasloužil o vypěstění kladrubského koně, jestli ti, již tento projekt financovali, nebo ti, kteří chov přímo realizovali. Domnívá se však, že tomu bylo stejným dílem. Dále se chce stručně věnovat jmenným zmínkám o osobách patřících mezi úředníky hřebčína, přičemž u některých se nehodlá vyhýbat ani genealogickým příbuznostem, které sahají i do ostatních hřebčinů. U všech postav je patrné, že musely postupovat od píky, stupeň za stupněm a jen nemnozí dosáhli nejvyšších stupňů kariéry. Poté se autor věnuje popisu hierarchické personální struktury vedení hřebčince. Dále již postupuje od nejstaršího známého představeného kladrubského hřebčince Kryštofa Augusta de Milhern (1622-1666), uvádí blason jeho erbu a zmiňuje se krátce o jeho dceři a vnučce. Poté na dvou stranách autor uvádí „Tabulku přesunů úředníků kladrubského a kopčanského hřebčínu v 18. a na zač. 19. století“. Dále pak autor pokračuje a v časové posloupnosti uvádí vedoucí a úředníky hřebčína, často s podrobnostmi o jejich rodině nebo o nich samých, až po Jana Lobkowicze, pravděpodobného ředitele hřebčína v letech 1839-1846. Na straně 13 jsou uvedeny čtyři perokresby pečeti vedoucích hřebčince. Ve studii je také uvedeno několik poznámek pod čarou.

52. Jan Křivohlávek, *Šilarové v Bystrci*, LGHSP, č. 19, září 1972, str. 12.

Bystrc¹⁵⁴ je vesnička ležící v Orlických horách poblíž Jablonného nad Orlicí. Vznikla pravděpodobně při kolonizaci kraje ve druhé pol. 13. století. Zhruba před 200 lety se zde

¹⁵⁴ Autor používá název obce jednou jako Bystrc, jindy jako Bystřec. Sjednotil jsem na Bystrc.

usadil rod Šilarů (Širalů). Prvním historicky známým příslušníkem rodu je Jiřík Šiller, chalupník z Ostrova u Lanškrouna, odtud se rod patrně přes Čermnou dostal do Bystrce. V Bystrci byl prvním Jan Šilar, který v roce 1776 obýval chalupu č. 110. Autor poté sleduje historii rodiny, včetně vojenské služby, konfliktů se zákonem atd. až do nedávné doby, kdy zemřel poslední potomek rodu v Bystrci. V chalupě, kde Šilarové dlouho žili, se dodnes říká u Šilarů a tato přezdívka se přenesla i na novou rodinu, která ji obývá.

53. Zdeněk Bičík, *Rod sochaře Jakuba Teplého (1729-1802)*, LGHSP, č. 14, září 1971, str. 6-7.

Pardubický sochař Jakub Teplý je typickým představitelem českého měšťanského rokoka. O jeho původu nebylo dlouho jasno, nakonec však bylo mj. i autorem z matrik zjištěno, že pocházel ze selského rodu z Platěnic. Jakub Teplý absolvoval vídeňskou akademii, o prvních třiceti letech jeho života je známo jen málo. Později se objevuje jako majitel domu v Pardubicích. Zemřel v Pardubicích 20. února 1802. Jeho dílo, zahrnující práce sochařské, řezbářské a štukatérské, vznikalo mezi lety 1758-1799. Dodnes ožívuje památkovou rezervaci města Pardubic a je středem pozornosti návštěvníků Pardubic. Za článkem následuje rozsáhlý poznámkový aparát.

54. Jaroslav Jíhlavec, *Neobvyklý rodopisný pramen*, LGHSP, č. 19, září 1972, str. 17-18.

V okrese Praha-západ se nachází obec Statenice, která dříve bývala rozdělena mezi několik vrchností. Při prodeji jedné části vsi v roce 1674 byl pořízen „Inventář hospodářský nábytkův a potřeb na dvoře statenickém“. V něm jsou vypsány jednotlivé hospodářské potřeby, nářadí, dobytek podle druhu a drůbež. Po tom ovšem v inventáři následuje odstavec, kde je uveden soupis poddaných z rodů Ševčíků a Šestáků, celkem 9 osob. Po tomto odstavci inventář končí výkazem sklizeného obilí. Uvedený záznam o poddaných je dokladem, že leckdy lze rodopisné zprávy najít na místech neočekávaných a také dosvědčuje tehdejší právní a sociální postavení poddaných, kteří jsou zde vykazováni podle kusů, a to i na statcích v církevním vlastnictví. Článek je zakončen poznámkami.

55. Jan Krivohlávek, *Neobvyklá příloha pozůstalostního spisu*, LGHSP, č. 21, březen 1973, str. 4-5.

Autor uvádí, že v pozůstalostních spisech magistrátu Vysokého Mýta z roku 1809 byl nalezen zajímavý dokument, totiž rozrod napsaný na vnitřních stranách dvoulistu modrého papíru, vyjadřující příbuzenské vztahy dědiců po Vojtěchu Schauerovi, včetně tabulky rozrodu. Ta je na závěr článku přetištěna. Text rozrodu je psán německy, tabulka česky. Pravost rozrodu je ověřena pečeti děkana Karla Kumpošta. Na levé straně dvojlistu se nachází autorem neidentifikovaný filigrán. Schauerové jsou velmi stará vysokomýtská rodina, prvně se zde připomínají r. 1475. Z rodiny Schauerů pochází například literát Hubert Václav (Gordon) Schauer a hudební skladatel František Schauer. Článek je opatřen poznámkami.

56. Zdeněk Bičík, *Rody zaniklé osady Luhy u Choltic (okres Pardubice)*, LGHSP, č. 21, březen 1973, str. 8-9.

Zaniklá obec Luhy u Choltic je prvně doložena k roku 1464, od roku 1541 patřila k choltickému panství, s nímž byla spojena až do svého zániku. Přesné místo obce není známo. Traduje se, že zanikla během třicetileté války a v roce 1707 jsou v ní evidováni pouze dva chalupníci. Dle berní ruly však obec nebyla za třicetileté války patrně zničena celá, možná zanikly jen grunty, které nemohly být znovu osazeny poddanými a byly proto připojeny k panskému dvoru. Dva grunty jsou uvedeny v purkrechtní knize panství Choltice

v letech 1654-1672 a v urbáři z roku 1685. Po roce 1707 byly patrně tyto chalupnické grunty zrušeny a rovněž připojeny ke dvoru Luhy. Autor dále uvádí z matriky obce Svinčany, zápisů dalších far a archivních materiálů panství abecední přehled obyvatel obce před jejím zánikem. Tento přehled sahá zhruba do roku 1700, poté se v matrikách vyskytují převážně jen zaměstnanci panského dvora Luhy. Za článkem následují poznámky.

57. Viktor Palivec, *Josef Jungmann (Genealogická miscela)*, LGHSP, č. 24, říjen 1973, str. 30-32.

Letos (v roce 1973) je to 200 let od doby, kdy se v Hudlicích na Křivoklátsku narodil Josef Jungmann, přední národní buditel, vlastenec, jazykovědec, překladatel, literární historik a básník. UNESCO jeho výročí zařadilo mezi světová kulturní výročí roku 1973. Původ Jungmannova rodu na Křivoklátsko nelze dosud zcela zjistit. Existují tři verze možného původu, 1) Bavorsko, 2) Duchcovsko a 3) Jungmann sám se domníval, že pochází ze Saska. Prvním jeho doloženým předkem podle matričních záznamů je Matěj Jungmann (1590-1651), který měl za manželku Kateřinu. Tento Matěj je pravděpodobně synem Jiřího, statkáře v Hudlicích u Hajných, který se dožil 99 let a který přišel se svým bratrem Františkem z Duchcova za dolování rtuti. Matěj měl s Kateřinou čtyři děti, z nichž Václav měl později dětí osm, z nichž Pavel, praděd Josefa Jungmanna, měl dětí sedm, z nichž Matěj s manželkou Annou byl buditelovým dědem. Rodiči Josefa Jungmanna byli Tomáš Šimon Jungmann a Kateřina Jungmannová. Autor konstatuje, že v rodině Jungmannových je rodové křížení charakteristické. Několik případů autor zmiňuje a poté se podivuje, jak přes toto rodové křížení dosáhl rod Jungmannových v potomcích Tomáše Šimona a Kateřiny tak vysokého intelektuálního stupně, kdy sledovaný Josef Jakub byl náš slavný buditel, jeho bratr Antonín byl profesorem lékařské fakulty a zakladatelem pražské porodnické školy a rektorem a třetí bratr Jan byl knězem Křižovníků s červenou hvězdou. Josefovo potomstvo však vymírá po meči a přežívá jen v linii dcer Anny a Kateřiny. Se svou manželkou Johannou Světeckou z Černčic se Josef Jungmann poznal v Litoměřicích, kde vyučoval na gymnáziu. Oddáni byli v roce 1800. Johanna pocházela ze staročeského rodu časem poněmčeného. Následuje uvedení blasonu erbu Světeckých. Jungmann se však velice staral o české uvědomění své manželky a povedlo se mu vrátit část litoměřické rodiny Světeckých českému jazyku a národnímu uvědomění. Po článku následují poznámky, na straně 2 tohoto čísla LGHSP se ještě nachází rozrod Jungmannova rodu od prvního doloženého předka Matěje a jeho ženy Kateřiny.

58. Ladislav Procházka, *Poznámky rodopisce (Obsah přednášky z 12. 3. 1973)*, LGHSP, č. 24, říjen 1973, str. 6-21.

Na základě studia mnoha historických pramenů zpracovaná rozsáhlá genealogicko-vlastivědná studie rodu Procházků, ale i rodů jiných, vázících se k autorově rodnému kraji – Hornokrutsku, sahající od husitských válek v podstatě až do 80. let 19. století. Studie je opatřena dvěma poznámkami pod čarou, končí uvedením humorných zápisů z matrik, se kterými se autor během svého studia setkal.

59. Vratislav Grolich, *Wankelovy genealogické a heraldické zájmy*, LGHSP, seš. 3, červen 1974, str. 16-17.

Jindřich Wankel (1821-1897), lékař a otec moravské archeologie. Jeho životním dílem jsou *Bilder aus der Mährischen Schweiz und ihrer Vergangenheit*¹⁵⁵ (Videň 1882). Ač německy psané, zapadají do kontextu národního obrození na Moravě, stylisticky jsou plodem

¹⁵⁵ Obrazy z Moravského Švýcarska a jeho minulosti.

vlasteneckého romantismu. Jako hutní lékař Salmových železáren věnoval Wankel toto dílo členu své zaměstnavatelské rodiny a jako dík za podporu, jíž se mu od Salmů dostalo, uveřejnil v něm rozsáhlé poznatky genealogické i heraldické o rodu Salmů-Reifferscheidtů. Dalším Wankelovým dílem je spisek *Der Bronze-Stier aus der Býčí skála – Höhle*,¹⁵⁶ pojednání o jeho nálezu plastiky bronzového býčka, který předcházel světoznámému objevu rituálního knížecího pohřbu z doby halštatské. Na základě výše uvedeného nálezů studuje býčí kult u starých civilizací i jeho emblémová zobrazení, včetně zobrazení na mincích a obzvláště si všímá symbolu býčí hlavy nebo rohů v heraldice. Obě Wankelovy práce vypovídají o jeho širokém vlastivědném zájmu i o jeho živém zájmu o genealogii a heraldiku.

60. Vlastimil Holejšovský, *Soupis Svobodníků z roku 1605*, LGHSP, seš. 5, říjen 1974, str. 3-10.

Na počátku svého článku autor upozorňuje na koncept listu Rudolfa II. ze 17. ledna 1605, který se nachází ve Státním ústředním archivu v Praze¹⁵⁷ a který byl určen hejtmanu Plzeňského kraje, radě i jiným krajským hejtmanům, aby provedli kontrolu svobodníků, dědiníků, nápravníků a také svobodných rychtářství a jejich statků a gruntů na základě císařem poskytnutého seznamu těchto osob, který měl být aktualizován. Záměrem císaře bylo zjistit skutečný stav, aby nebyl krácen na svých právech, například na poskytování dopravy při válečných taženích, což bylo úkolem svobodníků. Autor uvádí celý text konceptu. Díky tomuto nařízení zachoval se seznam všech svobodníků ze všech krajů království Českého z roku 1605. Je ovšem nutno mít na paměti, že byl pouhým podkladem pro zjištění skutečného stavu a tedy není přesným a dokonalým výčtem svobodnictví k 17. lednu 1605. Dále autor uvádí tabulku počtu svobodníků podle jednotlivých tehdejších krajů v letech 1550, 1557, 1603, 1605, 1615 a 1620. K roku 1605 je ve všech krajích napočteno 400 svobodství. Holejšovský uvádí také počty nápravníků, dvořáků, svobodných rychtářů, manů, měšťanů, duchovních a šlechty držících svobodné statky v některých krajích. Následuje jmenný seznam svobodníků z roku 1605 dle tehdejších jednotlivých krajů, kterým článek končí.

61. Leopold Kaňok, *Rodiště Pavla Křížkovského z XVI. století*, LGHSP, seš. 5., říjen 1974, str. 14-17.

Autor odkazuje ke studii Adolfa Turka ve Slezském Sborníku, č. 2-3, 1945, str. 125-133, která obsahuje řadu příjmení z Holasovic na Opavsku. Holasovice jsou rodištěm známého hudebního skladatele, sborníka, kněze a Janáčkova učitele Pavla Křížkovského.¹⁵⁸ Studie vznikla na základě urbářů ve Státním archivu v Opavě.¹⁵⁹ Ukazuje, jak vznikala některá příjmení podle pracovní činnosti nositelů, překladem do němčiny, komolením původních příjmení nebo jiným výkladem původního příjmení v němčině. Je uvedeno několik příkladů vzniku německých příjmení. Turek dále v přehledné tabulce uvádí podle urbářů z let 1523, 1531, 1535 a 1559 abecední seznam příjmení držitelů usedlostí v Holasovicích v letech 1523-1559. Do dnešní doby se v Holasovicích udržely pouze rody Kořistků a Kožaných. Příjmení Křížkovský se ve starých holasovických pramenech nevyskytuje, podle nejstarší pozemkové knihy Holasovic daroval Josef Hulva svou chalupu zeti Ignátu Křížkovskému a dceři Tekle, jež byla babičkou Pavla Křížkovského. Příjmení Křížkovský je na Opavsku poprvé doloženo k roku 1725 v Rohozanech.

¹⁵⁶ Bronzový býček z jeskyně na Býčí skále.

¹⁵⁷ Dnes Národní archiv v Praze.

¹⁵⁸ Narodil jako Karel Křížkovský 9. ledna 1820 v Holasovicích, zemřel 8. května 1885 v Brně.

¹⁵⁹ Dnes Zemský archiv v Opavě.

62. Vlastimil Holejšovský, *Příbuzenství Elišky Krásnohorské s Františkem Škroupem*, LGHSP, seš. 6, prosinec 1974, str. 4.

23. října 1853 se oženil MUDr. Josef Pech, městský lékař v Trhových Svinech, syn Ondřeje Pecha, natěrače z Prahy a Marie Svobodové z Března u Mladé Boleslavi, narozený 20. července 1826 s Gabrielou, dcerou Jana Perlíka a Františky Škroupové, dcery Dominika Škroupa, učitele v Osicích a Anny Langrové ze Sedlice. MUDr. Pech byl unilaterálním bratrem v té době šestileté Alžběty Pechové, pozdější to spisovatelky Elišky Krásnohorské. Ta se bratrovým sňatkem stala vzdálenou příbuznou dvou slavných mužů: skladatele Františka Škroupa a v té době již zesnulého básníka Josefa Jaroslava Langra. Poté se autor ve zbytku článku zabývá převážně životními osudy Jana Perlíka (1795-1867), zkušeného obchodníka a hospodáře, který si v roce 1832 vzal za ženu sestru skladatele Škroupa Františku (1805-1841).

63. Jan Křivohlávek, *Jména osedlých v Bystřeci před a po třicetileté válce*, LGHSP, seš. 6, prosinec 1974, str. 14-15.

První připomínka obce Bystřec¹⁶⁰ v okrese Ústí nad Orlicí pochází z roku 1277. Obec vždy bývala součástí lanšpersko-lanškrounského a později lanškrounského panství. Nejstarším pramenem uvádějícím jména osedlých je urbář lanškrounského panství z pol. 16. století a sahající přibližně do roku 1561. Tehdy bylo v Bystřeci 45 osedlých. Další urbář pochází z roku 1568. Zde je uvedeno 56 osedlých. Z třicetileté války údaje chybí, takže jména osedlých uvádí až berní rula z roku 1654, opět 56 osedlých. Posledním pramenem je gruntovní kniha obce Bystřec založená roku 1672. V té době má obec 63 osedlých. Je zajímavé, že během třicetileté války počet osedlých neklesl, jako v jiných oblastech Čech, kde došlo vlivem válečných strastí k značnému úbytku obyvatel. Ačkoli se počet obyvatel Bystřece nesnížil, došlo k výměně obyvatel a to tak, že z počtu 49 jmen v roce 1568 se jich v roce 1654 vyskytuje pouze 7. V letech 1654-1672 se velký počet jmen shoduje, což svědčí o určité stabilizaci obyvatelstva po třicetileté válce. Dále autor uvádí abecedně řazená jména osedlých podle jednotlivých roků – 1561, 1568, 1654 a 1672. Článek je zakončen poznámkami.

64. Hamar V., *O Hadech z Proseče a Pellerštejna (Památce Ivy Hadince)*, LGHSP, seš. 7, březen 1975, str. 4-10.

Příjmení Had se v českých písemných památkách vyskytuje v různých variantách, např. Hádek, Hádě, Hadinec. Původem jména je zřejmě nelichotivá osobní přezdívka, na důkaz čehož autor cituje jadrnou českou průpověď. Palacký uvádí, že přídomek Hádek se objevuje již v 10. a 12. století. Gebauer uvádí jeho výskyt k roku 1404, další výskyt tohoto jména na českém území lze datovat do roků 1417, 1452, 1503, 1507, 1511, 1538, 1524. V roce 1654 žije v Podkrkonoší, v Roškopově u Staré Paky, několik Hadů, jejichž rodová větev se rozrostla natolik, že je vesnička nemohla uživit. Hadové ji proto opouštějí a rozšiřují se do okolí. V roce 1757 mění vizitační komise pracující na revizi záznamů tohoto katastru příjmení Hadů na Hadinecz. Jako bylo toto příjmení rozšířeno po celých Čechách, bylo tomu tak i v Praze. Nejstarší zmínka o pražských Hadech je z roku 1476 na Novém Městě pražském, kdy je uváděn zedník a kameník Mikuláš Had. Hadové se v Praze postupně tak rozšířili, že je jen obtížné sledovat jejich vzájemné vztahy. V 16. - 18. století v Praze žili: 1) Hadové, 2) Hadové z Proseče a 3) Hadové z Proseče a Pellerštejna. Autor se dále věnuje osudům několika pražských nositelů příjmení Had – zámožného tiskaře Jana Hada, po jehož smrti roku 1541 tiskárnu vyženil spolu s vdovou po Janu Hadovi, Kunhutou, Jan Had Kantor (†1577). Ten

¹⁶⁰ Autor opět nekonzistentně píše Bystřec a Bystrc. Sjednotil jsem na Bystřec.

tiskárnu zdárně zvelebil a vytiskl mnoho českých tisků. V roce 1533 se stává městským konšelem a v roce 1556 obdržel pro sebe své potomstvo predikát „z Proseče“ a erb, jehož blason Hamar uvádí. Na několika stránkách pak sleduje rodovou linii Jana Kantora Hada až do 18. století. V závěru autor uvádí, že jeho studie si nečiní nárok na úplnost, avšak má ulehčit další rodopisné bádání. Studie je zakončena soupisem literatury.

65. Jiří Aleš, *Nové poznatky o původu rodu Mikoláše Alše*, LGHSP, seš. 8, květen 1975, str. 5-7.

Poslední práce o rodu Alšů právě dopsaná dlouholetým alšovským badatelem Janem Tomanem shrnuje dosud tradované domněnky a původu Alšova rodu a věnuje hlavní pozornost mirotické větvi. Toman došel ke zjištění, že první Aleš se v Písku vyskytuje roku 1656, kdy sládek Pavel Aleš a svou manželkou Magdalenou křtí syna Jana. Ve stejný rok se objevuje i záznam o křtu dalšího Jana, syna Jakuba Alše a jeho manželky Anny. Toman dokázal, že první, Pavel Aleš, je zakladatelem rodové větve, z níž se později narodil slavný malíř, zatímco autor tohoto článku pochází z větve druhé. V soupisu berní ruly k roku 1654 se ani jeden z Alšů v Písku nevyskytuje, museli tedy přijít mezi lety 1654 – 1656. Jak autor prokázal svým bádáním v berní rule, přišel Pavel z městečka Záblatí, kde tvořili jeden rod, pocházející původně z Horout u Záblatí. Na základě studia dostupných listin stanovuje tuto posloupnost. Nejstarší listina je z roku 1435, kdy Aleš Nedbalec z Horout kupuje část vrchu Vráž. V roce 1590 se statku ujímá Jakub Aleš, který od Voků z Rožmberka získává práva svobodného dvora. Po Jakubovi se roku 1616 dvora ujímá jeho syn Petr a po jeho smrti v roce 1651 jeho syn Jan a po něm roku 1677 syn Martin. V roce 1688 je dvůr prodán do cizích rukou. Při prodeji dvora vznikl rozsáhlý listinný materiál, který doplňuje a potvrzuje zde uvedená tvrzení, zejména lze považovat za prokázané, že Pavel Aleš z Písku je totožný s Pavlem Alešem ze Záblatí. Autor svůj příspěvek končí poděkováním několika pracovníkům archivů a soupisem pramenů.

66. Ladislav Procházka, *Rodopisná studie účastníků nevolnického povstání v roce 1775*, LGHSP, seš. 8, květen 1975, str. 14-23.

Uplynulo již dvě stě let (v roce 1975) od silných nevolnických bouří českého venkovského lidu, přesto je stále málo známo o životě jednotlivců, kteří se při něm angažovali. Autor tímto svým příspěvkem má na základě svých výpisků v úmyslu shromáždit rodopisné údaje o rychtáři Jiřím Jirouškovi (†1826) z Kostelní Lhoty, radikálním buřiči z jarních nepokojů na Poděbradsku a Matěje Šmejkalů (†1803) z Radlic, jednoho ze tří vůdců letního protestního pochodu na zámek v Kostelci n. Černými Lesy. Autor líčí podrobně životní osudy, rodové linie a majetkové poměry obou jmenovaných od vysledovatelných počátků jejich rodů. Za článkem následuje soupis literatury a po něm na vícero stránkách rodokmeny Jiroušků a Šmejkalů.

67. Jaroslav Honc, *Genealogická interpretace křestního zápisu Matěje Kopeckého z 24. února 1775*, LGHSP, seš. 8, květen 1975, str. 25-28.

Interpretace matričních záznamů již před jejich zákonnou úpravou z let 1770 a 1784 a zejména pak po ní bývá pro rodopisce většinou bezproblémovou záležitostí. Potíže může přinést pouze matriční událost osoby nepatřící do místní farní komunity (různé migrující osoby, např. vojáci, cikáni, kočovní herci apod.), ke které na území farnosti došlo, byť k těmto docházelo poměrně zřídka. Školským příkladem, jak řešit interpretaci matričního zápisu „cizofarníka“, je křestní zápis slavného loutkáře Matěje Kopeckého (v roce 1975 se připomínalo 200 let od jeho narození). Až do roku 1944 se uvádělo mylné datum a místo loutkářova narození – 28. květen 1862 Strážovice. Toto bylo částečně uvedeno na pravou

míru, když Libočanský farář Marek vydal křestní list M. Kopeckého učiteli a archiváři Janu Tomanovi z Milovic, který údaj v něm uvedený, 24 února 1755, ihned publikoval, ovšem i s chybami vzniklými špatným čtením textu. Honc poté uvádí správný přepis latinského křestního záznamu. Farář zapisující křest nezapsal místo narození a u rodičů jako zaměstnání uvedl histriones Praga - herci z Prahy, aby bylo jasné, že nejde o místní farníky. Při hledání interpretace loutkářova křestního zápisu však unikala jedna důležitá věc, totiž nedostatek informací, že by místo narození bylo stejné jako místo křtu, tedy Libčany. Samotného Kopeckého a jeho rodinu, ani faráře, který v zápise neuvedl místo narození, to patrně nijak netrápilo a v průběhu života uváděl jako místo narození právě je. Honc tvrdí, že při pečlivější interpretaci křestního zápisu M. Kopeckého z 24. února 1775 lze místo narození určit téměř s úplnou jistotou a to na základě uvedení kmotrů a svědků křtu, kdy přestože v případě Kopeckého všichni patřili k místní společenské špičce, je nejdůležitější, že malého Matěje ke křtu doprovodila Barbora Podrazilová, manželka panského krčmáře z velké hospody č. 1. v Těchovicích. Spolu se svým manželem působili jako kmotři – ona 22krát, její manžel 2krát. Z těchto celkem 24 kmotrovství jich bylo 100 % z Těchlovic a ani jediné z Libčan. Honc se tedy na základě toho domnívá, že Matěj Kopecký se narodil v Těchlovicích č. 1, v místní hospodě, což by bylo vcelku vhodné místo pro porod a dočasný pobyt jeho matky Marie Alžběty Kopecké. Po článku jsou uvedeny poznámky.

68. Vladimír Ort, *Orlt, Orlt-Dvořák, Ort*, LGHSP, seš. 9, červenec 1975, str. 23-25.

Autor líčí osudy rodu Ortů na panském dvoře ve Střehomi u Sobotky na kosteckém panství od roku 1595, kdy se zde zakoupil Kašpar Orlt. Z dominikálu se tak stal rustikál. Zvelebený dvůr přechází roku 1609 na Kašpara druhého syna Jana, který na něm hospodaří 33 let až do své smrti v období třicetileté války. Ta znamenala pro celý kraj obrovskou pohromu, zejména díky opakovaným nájezdům Švédů. Roku 1642 přechází zbídačelý dvůr na Jana syna Martina Dvořáka (1617-1697). Autor si důkladněji všímá jeho osudů. Martin Orlt, pro rozlišení psaný Dvořák, převzal silně zadlužený dvůr, od té doby zvaný „U Dvořáků“, a po 53 letech jej předal úplně bez dluhů. Zanechal po sobě několik dětí. V roce 1745 se Orltové začínají psát jako Ortové. Grunt měli v držení déle než 350 let. Součástí článku je i fotokopie česky psaného gruntovního zápisu z roku 1642, kterým se hospodářem na dvoře stává Martin Orlt – Dvořák.

69. Alfons Nečásek, *Staré rody zapadlých vlastenců v Podkrkonoší*, LGHSP, seš. 9, červenec 1975, str. 25-30.

Autor v úvodu vyjmenovává starobylé rodiny Patočků, Mařatků, Vodsed'álků, Ďoubalíků, Rónů, Metelků, Kramářů a Nečásků z Vysokého nad Jizerou, které bylo známo jako Větrov z románu Zapadlí vlastenci. Jiná příjmení se v místních matrikách a gruntovních knihách téměř nevyskytují. Založení města není známo, farní kostel byl zasvěcen patrně za Karla IV. Obyvatelé byli původem Němci a Češi, kteří vzájemně splynuli. První seznam poddaných je z roku 1565. Již tehdy se mezi majiteli gruntů objevuje „Necziassek“. Při ničivých požárech, které město potkaly, byla zničena většina písemných památek. Zachovala se pouze stará Pamětní kniha, přinesená sem protestantským kazatelem Nigrinem, přecházejícím do hor po Bílé hoře. Vysocké matriky začínají rokem 1695 a objevují se v nich výše uvedená rodinná jména, z čehož lze usoudit, že většinu obyvatelstva již tehdy tvořily tyto starobylé a rozvětvené rody. Povoláním to byli většinou chalupníci a domkáři, tkalci, řemeslníci, kteří pracně obdělávali kamenitá políčka. Častým jevem byly hlad a nouze a z nich vyplývající nemoci (např. v letech 1770 až 1772), které si, dle svědectví matrik, vyžadovaly velké množství obětí. Autor poté sleduje životní osudy generací Nečásků na pozadí osudů jejich města. V 19. století došlo k odlivu Vysockých z chudého horského kraje do měst a rovin, hlavně do Prahy. Rozvětvený

rod Nečásků ve Vysokém vymřel v roce 1891 a dnes ho tam připomíná jediný pomníček na místním hřbitově. Ve světě se mnozí z Vysockých proslavili. Narazíme-li dnes na nějaká příjmení vyskytující se v tomto článku, zcela jistě jde o člověka majícího kořeny ve Vysokém nad Jizerou. Za článkem je uveden seznam tří pramenů.

70. Otto Bernardin, *Pláničkové v Plánici*, LGHSP, seš. 10, říjen 1975, str. 22-25.

Plánice se nachází v Pošumaví, v kraji Karla Klostermanna. Od roku 1144 patřila nepomuckým cisterciákům. V roce 1188 je zmiňována jako hornická obec, počátkem 14. století je povýšena na město. Autor dále blasonuje plánický erb. Plánice často měnila majitele. Byli jimi: Kostkové, Švambergové, Šternbergové a Martinicové. Dále autor líčí osudy starého roku Pláničků, který žil v Plánici odedávna. První záznamy o něm se vyskytují v městské knize již na konci 16. století, kdy je v zápisu z roku 1596 uveden konšel Jan Plánička. Další zmínka je z roku 1620, kdy purkmistrem byl muž opět jménem Jan Plánička. Ten v roce 1628 odkázal svůj dům a hospodářství svému synovi Matějovi (*1639), který byl panským úředníkem a bakalářem filosofie. Matěj zemřel v roce 1650 a Bernardin opět dlouze cituje z jeho poslední vůle a soupisu jeho majetku. Dědici se stali synové Jan, Mikuláš, Kašpar a Matěj, spolu s manželkou. Autor dále cituje vlastnoruční dopis Matěje Pláničky, který je opatřený pečeti, naneštěstí nečitelnou. Dodatečně je zde uveden zápis o Matějově křtu. Bernardin se poté již ve větší stručnosti věnuje sledování dalších generací rodu Pláničků až do první poloviny 20. století. Potomkem rodu byl i slavný fotbalový brankář František Plánička. Pláničkové se v Plánici udrželi dodnes (psáno v roce 1975). Autor končí svůj článek poděkováním plánickým historickým pracovníkům za pomoc.

71. Jan Wagner, *Krkonošské sklárny a rody jejich huťmistrů*, LGHSP, seš. 10, říjen 1975, str. 3-11.

Před článkem na straně dvě se nachází černobílý nákres erbu huťmistrů Schürerů z Waldheimu. Neprostupné a bohaté krkonošské lesy nutily vrchnost, které patřily, aby je hospodářsky využívala. Z tohoto důvodu přidělovala sklářským huťmistrům vymezené lesní oblasti, aby zde mohli kácet dříví a vyrábět popel a vytápět pece. Vedle sklářských pecí postupně vznikala i potřebná infrastruktura. Obvyklým jevem bylo stěhování hutí, huťmistrů a dělnictva, nejčastěji kvůli vyčerpání zásob dřeva. Ve sklářství se již ve 2. polovině 16. století vytvořily sklářské rodové dynastie a někteří huťmistři dosáhli i erbovního listu, např. Schürerové z Waldheimu. Autor poté jmenuje jednotlivé krkonošské skelné hutě: Vítkovice, Rokytnice nad Jizerou a Rokytno, Rýžoviště, Nový svět – Harrachov, Bedřichov. V jednotlivých lokalitách podrobně líčí osudy generací huťmistrů z rodu Schürerů, Müllerů, a Donthů. Na závěr článku autor konstatuje, že sklářská výroba v Krkonoších patří svým charakterem i svou důležitostí na přední místo v hospodářském podnikání majitelů panství. Jeho postupný zánik byl způsoben nedostatkem dřeva a nárůstem jeho ceny. Po článku následuje rozsáhlý soupis pramenů.

72. Jiří Adler, *Posázavské skelmistrovské rody (Přednáška na schůzce členů GHSP)*, LGHSP, seš. 10, říjen 1975, str. 12-18.

Autor se na začátku snaží vymezit Posázaví geograficky – zhruba od Ostředka na západě po Jihlavu a Herálec na východě, zabírá i několik hutí u Chotěboře. Jižní hranice není zcela jasná. Časově spadají počátky zdejšího sklářství hluboko do středověku, nejstarší doložené sklárny jsou však v Herálci a okolí a u Benešova na černovickém panství. O některých sklárnách se zmiňují již Stránský a Balbín. Vývoj sklářství nebyl prost zvrátů. Po konjunkturu v první čtvrtině 18. století, dochází v polovině téhož století za válečných časů k první velké krizi sklářství, které se začíná vzpamatovávat v 70. letech 18. století, aby jej napoleonské

války a státní krach v roce 1811 na tomto území zcela podlomily. Konečnou ránu rozvoji posázavského sklárství dal technický rozvoj, kdy hutě postavené kvůli dřevu v málo přístupných oblastech většinou vyrábějí jen surové výrobky, které dodávají k dalšímu zpracování do severních Čech. Dále Adler uvádí názvy hlavních osob hutě a náčrt jejich pracovní náplně: Skelmistr – nájemce, případně majitel sklárny, šalíř – topič, na huti byli obvykle čtyři, šmelcíř – staral se o sklářský kmen, tj. o poměr druhů hmot. Dále se autor podrobně zmiňuje o některých sklářských dynastiích, zejm. o Adlerech, dále o Eisnerech, Šindlerech, Seewaldech, Friedriších, Čapcích atd. V závěru konstatuje, že tento výčet skelmistrovských rodů nepovažuje za vyčerpávající, účelem jeho přednášky bylo seznámení se specifickou genealogií sklářů. Na závěr je uveden soupis pramenů a literatury.

73. Jaroslav Honc, *Tři genealogické poznámky k dvoustému výročí nevolnického povstání roku 1775*, LGHSP, seš. 11, prosinec 1975, str. 20-31.

Ve dnech 10. a 11. září 1975 se v Novém městě nad Metují konalo vědecké sympozium bilancující ze všech hledisek výsledky dvacetiletého výzkumu velkého nevolnického povstání roku 1775. Příspěvek Jaroslava Honce „Tři genealogické poznámky“ nebyl na sympoziu proslaven, ale byl upraven pro publikaci formou článku. První z jeho tří částí uvádí příklad nebezpečné záměny stejnojmenných rodin (otázka blízké či vzdálené příbuznosti milčických Vaváků a roudnických Chvojků), část druhá se týká diskriminace vzbouřenců z hlediska církevních matrik (imperfektnosti matrik) a konečně část třetí naznačuje možnosti a cesty, kterými by česká genealogie mohla pomoci k dalšímu poznání nevolnického povstání roku 1775, zejm. skrze charakteristiky jeho jednotlivých účastníků. První část pojednává o otázce blízké či vzdálené příbuznosti milčických Vaváků a roudnických Chvojků, kdy je zajímavé, že písmák a rychtář Vavák byl loajálním úředníkem, zatímco jeho vzdálený příbuzný (nikoli bratranec, jak se kdysi soudilo) Jan Chvojka byl „selským císařem“. Autor ve druhé části článku mimo jiné uvádí počty obětí v jednotlivých šarvátkách, z nichž mnozí nebyli z pomsty zapsáni do církevních matrik, a v části třetí se věnuje genealogickému průzkumu účastníků povstání z roku 1775 a uvádí jejich abecední seznam. Jedná se celkem o 185 osob, z nichž pět nebylo možno určit jménem, což je však pouhý zlomek všech účastníků povstání. V závěru Dr. Honc navrhuje provedení průzkumu, týkajícího se známých účastníků povstání ve spolupráci Genealogické společnosti s různými historickými institucemi, která by mohla být dalším krokem k přeměně české genealogie z dosavadní epizodické genealogie na genealogii kvantitativní. Po článku následuje rozsáhlý poznámkový aparát.

74. Věra Sekotová, *Život a rodina Ch. P. Erxlebena, manufakturního podnikatele v Lanškrouně*, LGHSP, seš. 12, únor 1976, str. 6-16.

Základ k pozdějšímu rozmachu textilního průmyslu na Ústecku a Lanškrounsku na začátku 19. století položil Christian Polykarp Erxleben. Vzhledem k jeho důležitosti pro tento kraj, rozhodla se autorka vylíčit jeho osudy. Lanškrounské panství patřilo již v 18. století k vyspělým textilním oblastem a do poloviny 18. století zdomácnělo venkovské plátenictví i v podhůří Orlických hor. Po polovině 18. století začal rychleji růst počet přadláků a tkalců, kteří svou produkci dodávali převážně do vnitrozemí. Životní podmínky přadláků a tkalců byly špatné, mzda byla nízká a ocitali se v závislosti na „sběračích příze“ (faktorech), kterými byli převážně bohatší obyvatelé venkova – rychtáři, hostinští atp. Jedním z takových faktorů v Lanškrouně byl i František Perníkář, který jinak provozoval i vinopalnu. Tomu se kdysi zakalila jedna dávka vína a on skrze prostředníka požádal chemika Christiána Polykarpa Erxlebena, aby mu víno vyčistil. Dříve než se Erxleben stihl do Lanškrouna dostavit, Perníkář zemřel. Erxleben však nakonec zůstal v Lanškrouně po celý život a oženil se s Perníkářovou dcerou. Ch. P. Erxleben se narodil v roce 1769 v rodině protestantského kazatele. Vyučil se

lékárníkem a také studoval na univerzitě, byl to vzdělanec, chemik a botanik, který své podnikání prováděl na vědeckém základě. V roce 1791 odchází z Vídně do Náchoda, kde měl manufakturnímu podnikateli Františku Sperlingovi předvést nové způsoby bělení, jeho návrhy na založení společnosti odmítal, měl v úmyslu podnikat sám. Od Anny Pernikářové převzal vinopalnu a rovněž si v Lanškrouně otevřel lékárnu. Povšiml si rovněž, že v Lanškrouně se pěstuje vysoce kvalitní len, který se zde ale pouze spřádá a nikoli tkal. Najal tedy tkalce, které vybavil tak, aby mohli tkát jemná plátna. Zřídil si i vlastní úpravnu a bělidlo, aby mohl zboží dodávat do zahraničí. V roce 1802 si požádal o zřízení textilní továrny, což mu bylo guberniem povoleno s omezením, že se bude věnovat pouze zpracování lnu. Jako značku směl používat štít s císařským orlem. V roce 1804 Erxleben ovdověl a o rok později se ženil podruhé (viz přílohy I. a II. v závěru). V roce 1808 realizuje svůj plán vybudovat u Lanškrouna velké bělidlo. Jeho nákres se nachází na str. 10 a 11 tohoto článku. V roce 1817 došlo k velké bídě tkalců a přádláků lnu nejen na Lanškrounsku, ale i na Hradecku a Bydžovsku. Byl proto zřízen erární ústav pro výkup lněného plátna, jeho vedením byl pověřen komerční rada a továrník Ch. P. Erxleben. Jeho majetek se stále rozrůstal, vlastnil pivovar, statek, lékárnu a textilku, kde zaměstnával 156 lidí. V roce 1826 postavil v Lanškrouně novou valchu a od roku 1828 své zboží i potiskoval. Kromě dodávek pro armádu vyráběl Erxleben i kapesníky. V té době však zpracování lnu dosáhlo hranice svých možností a počalo ustupovat perspektivnějšímu zpracování bavlny. Úpadku své firmy se Erxleben nedožil, zemřel v roce 1831. Za jeho dědiců kolem poloviny 19. století upadá podnik do konkurzu, je zavřeno bělidlo i valcha, které později kupuje město Lanškroun. Podnikání, jež bylo v podstatě kombinace manufakturní a domácí výroby, nemohlo obstát. S průběhem průmyslové revoluce, během níž, zhruba v letech 1820-1870, se nejdůležitějším textilním oborem stává bavlnářství a zpracování lnu a výroba plátna stagnují a jejich význam klesá. Za článkem následují rozsáhlé poznámky a dvě přílohy – I. rekonstrukce rodiny Anny Pernikářové, provdané Erxlebenové a II. Rekonstrukce rodiny Anny Zeglitzové, provdané Erxlebenové.

75. Jiří Světlík, *Jan Heyrovský a jeho rod v Rokycanech v XVII. – XIX. století*, LGHSP, seš. 12, únor 1976, str. 36-42.

Před vlastním názvem studie se nachází poznámka, že jde o kolektivní práci několika členů GHSP. Připojena je i úlitba režimu, že „socialistické archivnictví skýtá pro podobné akce dobré podmínky a že lze i v genealogii pracovat kolektivně.“ V úvodu vlastní studie se konstatuje, že ani v Soupisu poddaných podle víry z roku 1651 ani v berní rule o tři roky později se jméno Heyrovských v Rokycanech nevyskytuje. Ovšem již rokycanská křestní matrika z let 1684 a 1695 uvádí dvě rodiny Hejrovských. Další matriky se bohužel nedochovaly a tak přímou linii rodu Hejrovských můžeme vysledovat teprve od roku 1732, kdy v Rokycanech žije rodina Josefa a Anny Heyrovských. Rodina se již od té doby píše s „y“. Anna brzy umírá a Josef se žení podruhé, z tohoto manželství se narodil Matěj Heyrovský (*1740). Ten se roku 1762 žení s vdovou Ludmilou, dcerou Josefa Reslera. Postupně se jim narodilo 12 dětí. Z nich autora zajímají dva nejvýznamnější synové – Ignác a Ferdinand Šimon (1761-1839). Ignác se stal knězem, roce 1789 měl primici, stýká se z obrozenci, například básníkem A. J. Puchmajerem. Pokřtil například budoucího básníka Jana z Hvězdy. V roce 1805 obdržel od rokycanského magistrátu pochvalné vysvědčení za svou činnost. Ferdinand Šimon vystudoval gymnázium a stal se doktorem práv. Ve věku 29 let se stává rokycanským purkmistrem a v této funkci vydrží celých 41 let, během kterých musí řešit různé složité situace (např. stav po požáru), ale přivedl město k rozkvětu, začez v roce 1835 obdržel věkou zlatou medaili za zásluhy. Se svojí manželkou Rozálií Dorotou Cardello měl šest dětí. Z nichž tři chlapci: Jan, Karel a Ignác studovali na lázeňském gymnáziu. Jan vystudoval polytechniku v Praze a nastoupil ke knížeti Schwarzenbergovi jako lesnický praktikant. Syn Karel se roku 1849 stal báňským úředníkem a později profesorem

Báňské akademie v Příbrami, kde také roku 1863 zemřel. Další Ferdinandův syn Ladislav (*1849) se stal také rokycanským starostou. Dcera Aloisie Filipina se provdala v roce 1835 za MUDr. Karla Brože, za zmínku stojí, že u Brožových koncertoval roku 1841 Bedřich Smetana, který si pochvaloval pěvecké výkony Aloisie Filipiny. Součástí článku jsou dvě poznámky. První se zabývá tím, že jako rodiště Rozálie Doroty Cardello se uvádí buď Praha, nebo Březnice. Vyloučeny jsou však Rokycany. Druhá poznámka se blíže zabývá osobou lesníka Jana Heyrovského, který se po cestách v cizině byl roku 1834 jmenován zemským zeměměřičem. Citován je jeho svatební zápis z roku 1832. Kmotrem jednoho z jeho dětí byl mj. Jan Jeník z Bratřic. Rodina udržovala dobré styky s Františkem Palackým, který byl švagrem Jana Heyrovského. Synové Jana Heyrovského se stali rovněž vynikajícími lesníky. Z Heyrovského potomstva se ve 20. století nejvíce proslavil první český nositel Nobelovy ceny, vynálezce polarografu, akademik Jaroslav Heyrovský, dále vynikající entomolog Leopold Heyrovský a odbojový pracovník za druhé světové války, zakladatel a první předseda ilegálního Revolučního národního výboru a starosta Rokycan v letech 1939-1945, Rudolf Heyrovský. Za článkem následuje soupis pramenů a literatury a na straně 42 i tabulka rozrodu Heyrovských.

76. Jiří Aleš, *Počátky rodokmenu rodu Alšů*. LGHSP, řada 4, seš. 2, červenec 1976, str. 29-33.

Další ze série článků o počátcích rodu Alšů. Navazuje na článek téhož autora Nové poznatky o původu rodu Mikoláše Alše, LGHSP, seš. 8, květen 1975, str. 5-7. Na základě nových poznatků umožňuje sestavit pořadí a velikost rodin Alšů v hlavním kmeni držitelů dvora a také poukázat na zakladatele vedlejších linií mirotických a píseckých Alšů. Následuje přehled rodokmenu od prvního Aleše Nedbalce, který do Horout přišel zřejmě ze vsi Nedbalec v roce 1590 a seznam dalších držitelů statku v Jiroutech až do Martina Alše, který statek v roce 1688 prodal. Od hlavního kmene se ve vedlejší linii II. oddělují písečtí a mirotičtí Alšové a ve vedlejší linii III. písečtí Alšové, jejichž potomkem je i autor tohoto a dalších alšovských článků. Autor se dále věnuje sfragistice Alšů, v českokrumlovském muzeu byly nalezeny dvě listiny patřící poslednímu heroutskému Alšovi – Martinovi. Jednu z nich použil při prodeji sňatku 1688. Nese iniciály M a A a je zobrazena na obrázku 1. obrazové přílohy. Pečetní pole má tvar kruhu o výšce 14mm a šířce 15 mm. Následuje podrobnější popis pečeti. Druhá pečeť Martina Alše (příloha obr. 2) je pozoruhodná tím, že má jiný obsah, i když několik shodných prvků. Výška pečeti je 14 mm, šířka 13 mm. Opět následuje podrobný popis pečeti. Po stranách jsou písmena M a špatně čitelné A. Část těchto informací autor použil při úvodní přednášce u příležitosti výstavy o rodu Mikoláše Alše v Letohrádku Hvězda. Závěrem autor děkuje za pomoc pracovníkům archivů a uvádí soupis pramenů, vložena je obrazová příloha s nákresy obou pečeti a dvěma reprinty listin.

77. Vlastimil Holejšovský, *Julius Zeyer a Stoneovi*, LGHSP, řada 4, seš. 4, listopad 1976, str. 113-115.

Autor v roce 75. výročí básníkovy úmrtí a 135. výročí (v roce 1976) jeho narození přepracovává svou starší práci o Juliu Zeyerovi o hlediska, která v době jejího vzniku za německé okupace nemohla být zmíněna. Autor zprvu pojednává o dvou rodinách Stoneů, Angličanů usedlých v Praze, jejichž oba otcové byli šlechtickými štolby. Starším z nich byl William (*1813 v Portsmouthu), mladším Henry Edward (*1815 v Sussexu). Holejšovský nyní líčí první část osudu rodů Stoneů. Přesto, že rodiče byli anglikány, obdržely děti souhlas, aby byly pokřtěny jako katolíci. Zeyera spojil se Stoneovými patrně zájem o studium angličtiny a odtud plynou některé anglické motivy v jeho dílech. Mladší generace Stoneů se prosadila ve strojírenství a v dovozu, později i místní výrobě kvalitních zemědělských strojů a Charles Stone (†1907) se stal i nájemcem hospodářského dvora Eduarda Clam-Gallase

v Andělce na Frýdlandsku, kde však jejich rodinu potkala tragédie, když z důvodu nemoci umírá třicetiletá Marie Antonie. Zeyer své přátele na Frýdlandsku rád navštěvoval, zde také napsal v roce 1874 novelu *Miss Olympia*, z níž je cítit básníkův citový vztah k o šest let mladší Mary Anně Catharině Stoneové. Jí rovněž věnoval svou povídku „Vůně“. Zeyer se později s Mary Annou setkal v Sienně roku 1883, v roce 1890 spolu cestovali po Španělsku a naposledy se viděli koncem roku 1892 v Bologni. Inspirovala ještě mnoho postav žen v jeho románech. Zpět k rodu Stoneů, nejmladší Stoneové byli úředníky, Henry jako hospodářský adjunkt v Dobřenicích, Alfredovo označení neznáme. V závěru článku autor s politováním konstatuje, že se mu přímé potomky pražských Stoneů nepodařilo vypátrat.

78. Jaroslav Honc, *Završená rekonstrukce rodiny Magdaleny Čudové, babičky B. Němcové a východočeská genealogie*, LGHSP, řada 4, seš. 4, listopad 1976, str. 129-132.

Autor vychází z publikace Irman, Adolf, Rejchrt Rudolf, *Pravda o matce Boženy Němcové*, Česká Skalice, 1973, kterou pokládá za základní úspěch české genealogie. Dřívější snahy lokálních badatelů, učitelů i literárních historiků se ukázaly marnými, neboť postrádaly systematickosti a nevyužívaly všech archivních pramenů. Úspěšný byl proto až detailní průzkum autorů (za pomoci mladých rakouských genealogů) v kladských rodných a úmrtních matrikách, kde Novotní pokřtili 9 dětí a 5 jich pohřbili. Na základě zjištěného lze sestavit vývod Boženy Němcové ze 4 předků, který je v článku také uveden. „Největším přínosem východočeských genealogů pro moderní českou kvantitativní genealogii je však kompletace rodových dat o dětech manželů Novotných, umožňujících rekonstrukci jejich rodiny a plnou srovnatelnost historicko-demografických ukazatelů populačního profilu rodiny,“ oceňuje Jaroslav Honc. Následuje tabulka rekonstrukce rodiny Magdaleny Čudové provdané Novotné. Ani po vydání záslužné práce východočeských genealogů není rodinný list bez mezer, chybí dva údaje o narození obou rodičů a úmrtní data dvou dětí. Bude zapotřebí ještě genealogického došetření. Dále Jaroslav Honc uvádí statistické údaje vypočtené z rekonstrukce rodiny, jde opět o 11 ukazatelů: 1) dožitý věk partnerů, 2) věk partnerů při svatbě, 3) počet porodů, 4) fertilita matky v pětiletých obdobích, 5) posvatební porodový interval, 6) meziporodové intervaly, 7) průměrný meziporodový interval, 8) počet dětí, 9) úmrtnost dětí do 1 roku, 10) úmrtnost dětí od 1 do 20 let a 11) dožití věky dospělých dětí a uvádí k tomu relevantní data.

79. Vlastimil Holejšovský, *Tři Václavové Frýdové a původ Jaroslava Vrchlického*, LGHSP, řada 4, seš. 5, únor 1977, str. 154-161.

Rozsáhlý článek pokoušející se najít předky básníka Jaroslava Vrchlického (vl. jménem Emil Frída 1853-1912) před rokem 1680, tedy před Václavem Frýdou, prvním známým předkem Jaroslava Vrchlického. Autor prochází mnohé generace rodů Fridrichů, Frydrychů i Frýdů v Kouřimském kraji, rovněž vyvrací a opravuje některá tvrzení z knihy Josefa Metoda Jakubička *Z dějin rodu Jaroslava Vrchlického*. Pátrání nebylo ani přes veškeré úsilí úspěšné, nesporné propojení s dalšími generacemi Frýdů nebylo navázáno. Článek je zakončen mnoha poznámkami.

80. Miloš Munzar, *Nevolník Eliáš Munzar a jeho velkostatek Filířovice u Dvora Králové nad L. v letech 1615-1757*, LGHSP, řada 4, seš. 5, únor 1977, str. 162-171.

Tereziánský katastr roku 1757 uvádí jako držitele filířovického velkostatku u Dvora Králové nad Labem nikoli šlechtice, ale poddaného nevolníka Eliáše Munzara, autorova praděda. Jeho velkostatek existoval jako samostatná správní a berní jednotka až do roku 1698, později přešel do majetku Dvora Králové a zanikl až při raabizaci. Mohlo by se zdát zvláštní, že v době utužování nevolnictví prostoupil poddaný člověk mezi vlastníky velkostatků, jimiž byli

šlechtici. V roce 1615 umírá dvorský patricij a spoluměšťan Jan Kapelle, který vlastnil kromě městského domu i největší poddanskou usedlost ve Filířovicích. Městská rada rozhodla, že nový majitel statku již nebude z dvorských měšťanů, ale bude to poddaný ovšem s vysokou finanční sumou. A tak se majitelem filířovického statku stává v roce 1615 Jiří Munzar, původně z Chotěvic. Uvedena je tabulka generačního sledu rodu Munzarů. V roce 1638 přebírá statek Jiřího syn Jan. Autor dále uvádí populační a historicko-demografický profil rodiny Munzarů. Po otci Janovi dědí statek Eliáš Munzar (1650-1728), který měl ze tří manželství 25 dětí. Byl tedy vzorem vitality. Rekonstrukce rodiny Eliáše Munzara, stejně jako předtím Jana Munzara a Jiřího Munzara je přiložena v přehledné tabulce. Munzarův statek podléhal stejným zbožním zákonům, jako ostatní poddanské statky. Byl tedy normální poddanskou nemovitostí, ceněnou výše než ostatní nemovitosti pro svou velkou rozlohu – výměrou odpovídal ploše dvou lánových statků. V roce 1697 se Eliáš Munzar dostává do přímého sporu s královédvorskou městskou radou, přičemž podkomořský úřad rozhodl o vynětí statku z pravomoci městské rady ve Dvoře Králové. Od té doby se Munzarův statek stal po stránce daňové stejně samostatným, jako kterýkoli statek feudální. Tento stav trval více než padesát let, než se město Dvůr Králové a Eliášovi dědici dohodli na výkupu bývalého statku, nyní rozparcelovaného na menší části. Eliášova snaha po daňové samostatnosti byla úspěšná, nikoli však jeho snaha získat postavení svobodníka, ačkoli jim fakticky byl. Článek je zakončen poznámkovým aparátem.

81. Jaroslav Jíhlavec, *Repliky šlechtických příjmení Vančura, Materna a Trmal*, LGHSP, řada 5, červen 1977, str. 66-67.

Jaroslav Honc a Jiří Bílý nadnesli ve svých příspěvcích v čísle 4 LGHSP otázku replik šlechtických příjmení pro nešlechtické uživatele, např. Berka, Trčka, Koloredo. Jaroslav Jíhlavec konstatuje, že výskyt šlechtické tradice v rodinách nešlechtického původu, je v každém případě pozoruhodný a není rozhodující, ukáže-li se její nesprávnost a neprůkaznost. Poté uvádí tři příklady šlechtického příjmení u nešlechtických nositelů. Prvními jsou rytíři Vančurové z Řehnic, kteří již od 15. století drželi početné statky na Mladoboleslavsku a později i Královéhradecku. Roku 1713 byli povýšeni do panského stavu. Ve stejné době i stejné oblasti se roku 1583 vyskytuje hajný Vančura na panství Zvířetice. Ten je buď přímo totožný, nebo příbuzný s Janem Vančurou držícím v Těšnově nedaleko vsi Bradlce poddanský grunt. Druhým příkladem jsou Maternové z Květnice, jejichž dějiny začínají roku 1501 v Přitocce u Kutné Hory. V době jejich populačního rozmachu žilo také několik Maternů poddanského původu, a to v Libochovičkách, Olšině a v Chlumu u Jablonce. Konečně třetí rod Trmalů se od 15. století šířil z Benešovska do středních a východních Čech. Rod vymírá v poslední čtvrtině 17. století. V letech 1671-1676 však žil ve vsi Husinci sedlák Jan Trmal. Autor nyní vysvětluje původ uvedených jmen – Vančura ze jména Václav, Materna ze jména Matěj a Trmal od slovesa trmáceti. Tato jména tedy mohla vzniknout ve šlechtickém i nešlechtickém prostředí. Článek zakončuje tak, že otázku replik šlechtických jmen vyřešíme pouze trpělivým sledováním dalších dokladů a osob. Následují poznámky.

82. Zdeněk Bičík, *Generační sled Lautnerů a Vojtěch Lautner v Pardubicích (1871-1936)*, LGHSP, řada 5, červen 1977, str. 94-95.

Vojtěch Lautner, kapelník, skladatel a pedagog, patřil v letech 1903-1936 k výrazným postavám pardubického kulturního života. Diplomovou práci o V. Lautnerovi napsala Anna Fajkusová. V ní uvádí genealogický sled Lautnerů od Vavřince Lautnera, nar. 1687, až po výše uvedeného kapelníka Vojtěcha Lautnera, který zemřel v roce 1936. Autor dále uvádí Lautnerův krátký životopis. Narodil se roku 1871 ve Skočicích u Plzně, hudební vzdělání získal v kapele svého otce, poté na vojenské hudební akademii a na konzervatoři ve Vídni.

Několik let působil v Kutné Hoře jako kapelník hornické hudby, zde hlavně skládá. V roce 1903 odešel do Pardubic, kde převážně diriguje a učí. Byl nadšeným vlastencem, sportovcem a Sokolem. Autor uzavírá svůj krátký článek slovy původně určenými pro jiného hudebníka: „To byl český muzikant...“ Následují dvě poznámky.

83. Jaroslav Kovář, *Ještě k počátkům rodokmenu rodu Alšů*, LGHSP, řada 5, září 1977, str. 106-111.

Autor navazuje na dva články Jiřího Alše a jeden Václava Starého, které v LGHSP vyšly v letech 1975 a 1976 a věnuje se nejstaršímu známému předkovi rodu Alšů – Aleši Netbalcovi. Autor považuje za prokázané, že Aleš Netbalec z roku 1435 je předkem Jakuba Aleše z roku 1590, přestože v mezidobí 155 let chybí přímé důkazy rodové návaznosti, ale navíc existuje i rozdíl v příjmení. Tuto návaznost dokládá listina Petra Vlacha z Březí z roku 1435, která se v držení rodu majitelů dvora uchovává až do současnosti. Příjmení Aleše Netbalce se zachovalo v názvu vsi Nedbalec, ale i vsi Albrechtovice, protože Aleš je zkrácenina jména Albrecht. Autor posléze na základě určitých fakt vyslovuje domněnku, že Aleš Netbalec, nebo některý jeho předek stejného jména, přišel z Německa jako kolonizátor, pravděpodobně lokátor, proto po něm nesou jméno dvě výše uvedené vesnice. Později se zde stal rychtářem a získal osobní svobodu. Během husitských válek však nebylo na husském panství, kam výše jmenované obce patřily, bezpečno. Proto si rychtář a svobodník Netbalec zakoupil dvorec v Horoutech, které roku 1420 ztratily svou vrchnost. Sebou si přivedl svou rodinu a také člověka, který se pravděpodobně jmenoval Anton Sklenář. Toto vše byla zatím jen hypotéza. Faktem, však je, že v jeho potomstvu se udrželo vědomí svobodně nabytého dvora a mnohá pokolení přinesla takový plod, jakým byl vpravdě lidový malíř Mikoláš Aleš. Za článkem následuje poznámkový aparát.

84. Rudolf Zrůbek, *Doplňky k rodopisu loutkářů z východních Čech z let 1768 – 1902*, LGHSP, řada 5, prosinec 1977, str. 204-207.

Regionální historik Rychnovska, Stanislav Dvořák, jež byl již členem Rodopisné společnosti československé, nashromáždil velké množství matričních výpisů z Rychnova nad Kněžnou a okolí. Autor si tento materiál prošel a našel v něm určité doplňující údaje a rodové souvislosti českých loutkářů. Vyslovuje naději, že by tyto údaje mohly zajímat širší okruh čtenářů, včetně potomků zmíněných rodů, které se pohybovaly na širokém území. Zrůbek zmiňuje tyto rodiny: 1) Loutkáři Hanušové – shromážděny údaje o šesti příslušnících této rodiny. 2) Komedianti Dubští - shromážděny tři izolované záznamy o členech rodiny Dubských 3) Komedianti a loutkáři Meissnerové – osm příslušníků, přitom rodová příbuznost některých z nich není prokázána. Z uvedeného materiálu a rozrodů je patrné, že české loutkářství 18. a 19. století bylo svázáno rodinnými svazky a bylo vlastenecky a pokrokově zaměřeno. Za článkem následují krátké poznámky.

85. Rudolf Melichar, *Genealogie a počátky našeho průmyslu na příkladu kovářského rodu Melicharů*, LGHSP, řada 6, únor 1978, str. 25-41.

Historie kovářského rodu Melicharů začíná v Prasetíně, kde žil Jan Melichar. Tomu se roku 1692 narodil Jan Melichar II., který se vyučil kovářem a přesídlil do Jetřichovic, u něho se témuž řemeslu naučil i jeho syn Jan III. Ten měl šest dcer a tři syny, mezi nimi i Jana IV., všichni synové se vyučili také kováři. Jan IV. převzal po otcově smrti jeho kovárnu, zatímco potomci druhých dvou bratří založili samostatné větve kovářů. Jan IV. požádal o přijetí do cechu v Pacově a bylo mu vyhověno. Jan IV. měl pět synů a jedenu dceru, Dva synové, Jan V. a Petr se vyučili kovařině, ostatní sourozenci pracovali v zemědělství. Janem V. kovářská tradice v Jetřichovci končí, jeho potomci již v ní nepokračovali. Naproti tomu v Čechách

v Podblanicku se rozvíjely další větve jetřichovických Melicharů. Nyní je podrobně líčen životní příběh generací kovářů pocházejících od syna Jana III. Vojtěcha, který se ocitl na Podblanicku. Jeho synem byl kovář Jakub (*1781), který měl syna Františka. A právě Františku Melicharovi, který se z prostého kováře svou pilí a umem vypracoval v předního výrobce secích strojů nejenom u nás, a později v Evropě, ale i ve světě. Ten se přestěhoval do Brandýsa nad Labem. Byl držitelem mnoha průmyslových patentů. Velký úspěch se svými výrobky měl na průmyslové výstavě v Táboře v roce 1871, kde získal státní cenu. V Brandýse vybudoval velkou továrnu, přesto stále působil jako vynálezce a zlepšovatel. Horečné životní tempo se projevilo na jeho organismu, v 56 letech poprvé onemocněl. Přes to, že dosáhl značného bohatství, neztratil sociální citění. Zdravotní stav se mu neustále zhoršoval, až nakonec 28. června 1907 zemřel. Dokonce i nad hrobem má symbolicky postaveny sochy dělníka a dělnice. Brandýský podnik pracoval nadále, i když se jeho výrobní program změnil. V roce 1975 oslavil sto let od svého založení. Následuje uvedení pramenů a literatury.

86. Otto Bernardin, *Václav Brožík – slavný český malíř*, LGHSP, řada 6, únor 1978, str. 41-44.

Malíř Václav Brožík se narodil 6. března 1851 v Hamru u Třemošné. V mládí vstoupil do učení v tiskárně, později pracuje u malostranského kamenotiskaře. V roce 1873 odchází do Mnichova, kde se zdokonaluje v malbě. V roce 1877, už jako známý autor historických výjevů, odchází do Paříže. Mezi jeho díla patří „Eva z Lobkovic u svého otce v žaláři“, „Svatební průvod královny Kunhuty“, „Loučení Přemysla Otakara II. před válečným tažením do Rakous“, „Poselství krále Ladislava ke dvoru Francouzskému“, „Karel IV.“ a snad nejznámější dílo „Mistr Jan Hus na koncilu kostnickém“. Po vypsání životopisu Václava Brožíka autor vypisuje životopisná data jeho předků počínaje Vítem Brožíkem (*1658), nejstarším zjištěným předkem, a samotným Václavem Brožíkem konče. Za článkem následuje uvedení pramenů.

87. Vladimír Kejla, *Rodopisná práce Marie Křížové z Loun*, LGHSP, řada 6, září 1978, str. 206-209.

Autor uvádí, že vloni (1977) se při pátrání po svých předcích korespondenčně seznámil s lounskou rodopisnou badatelkou Marií Křížovou a s její celoživotní prací. Marii Křížové bylo v té době 81 let a byla zkušenou badatelkou. Její práce se nacházejí rozptýlené v několika archivech a mezi příbuzenstvem. Proto autor považuje za užitečné seznámit s jejím dílem i ostatní rodopisce, kteří mohou využít jejich poznatků. První její rodopisnou prací je „Rod Křížů z Domoušic“ z r. 1941. Rod Křížů počíná Janem Křížem, který byl v letech 1657-1675 rychtářem v Domoušicích. Dále autorka zachycuje rozrod potomků Václava Kříže, nar. 23. 9. 1786 a sleduje i větvení dalších rodů. Nyní autor článku uvádí abecedně seřazený seznam příjmení, vyskytujících se v rodě Křížů. V roce 1976 vydala Marie Křížová „Dodatky k rodokmenu Křížů z Domoušic v okrese Louny“, kterými dovádí historii rodu až do současnosti a ve stejném roce vydal ONV 50 výtisků „Rodokmen Křížů z Domoušic v okrese Louny, díl II.“ Opět je připojen abecední seznam příjmení. O rok později rozmnožil ONV¹⁶¹ Louny pro potřeby okresního archivu další práce Marie Křížové: „Rodokmen Petržilků a Vernerů ze Smolnice a Bočků z Úlovic v okrese Louny“ a „Rodokmen Pázlerů z Ročova v okrese Louny“. Opět z každého díla následuje abecední seznam příjmení. Všechny autorčiny studie obsahují nepřehledné množství jmen a dat sebraných z mnoha matrik a různých pramenů. Od ledna 1978 jsou autorčiny uvedené práce zařazeny i v knihovně GHSP. Následuje uvedení literatury.

¹⁶¹ Okresní národní výbor.

88. Karel Vyšín, *Rodina Adeliny Palacké provdané Krauchenbergové 1862-1958*, LGHSP, řada 6, září 1978, str. 205-206.

Z korespondence mezi Františkem Palackým a rodinou jeho jediného syna, prof. Jana Palackého, je patrné jisté odloučení. Archivní inventář pozůstalosti Františka Palackého v letech 1846-1875 zachycuje 82 dopisů od jeho syna, ale pouhých 6 dopisů od jeho snachy Adeliny z let 1868-75 a několik málo dopisů od jeho vnuček Olgy a Adeliny. U sňatků dětí Františka Palackého je patrná jistá dvojpólovost, zatímco Jan si vzal příslušnici přední německé rodiny, Marie naopak reprezentanta české nové politiky F. L. Riegra. Z rekonstrukce rozrodu Františka Palackého v inventáři zpracovaném Jaroslavou Hoffmanovou¹⁶² je zřejmé, že jinak impozantní a vypovídací hodnota rodinného archivu Palackých, je v otázce rodiny Jana Palackého rovna nule. Chceme-li tedy najít údaje zda a kde žili, resp. žijí potomci Jana Palackého dnes, musíme údaje o čtvrté, a jediné přeživší, Palackého vnučce Adelině Palacké, hledat mimo tuto archivní základnu. Řeč údajů jasně vypovídá, že rodina Krauchenbergova, kam se Adelina provdala, se nadále vzdalovala od rodin Riegrů, Brafů a Červinků, což je také vysvětlením, proč již tři pravnucci Františka Palackého nepatří mezi jeho „blízké“. Do rozrodu Palackého však právem náleží. Autor všechny údaje čerpal z vlastních dokumentů ve své genealogické sbírce. Po článku následují poznámky a náčrt vývodu Františka Palackého.

89. Zdeněk Putna, *Nečasův statek v Horních Vilémovicích z hlediska genealogického a sociologického*, ZGHSP, č. 1-2, 1979, str. 42-45.

Horní Vilémovice se v době náboženské nesvobody po ohavné rebélii¹⁶³ staly střediskem evangelického života na Třebíčsku. Těchto dějin se účastnily a jejich tíhu nesly i čtyři generace rodu Nečasů: v 60. a 70. letech 17. století Matěj Nečas, na konci 17. století Jan Nečas, v první polovině 18. století Karel Nečas a v době, kdy přežívaly staré pořádky, Jakub Nečas. Nečasové byli královskými svobodníky, přesto se jejich život příliš nelišil od života prostých poddaných Valdštejnů. Výměra jejich hospodářství činila něco přes jeden lán. Pravděpodobně byli známí jako lidoví lékaři a snad jim to pomohlo hrát jejich roli v životě tamních protestantů. Nepatřili však k původním obyvatelům obce a jejich původ zůstává nejasný. Prvním držitelem svobodného gruntu byl Matěj Nečas s manželkou Zuzanou. Ve farních matrikách obce Kamenice, pod kterou Horní Vilémovice spadaly, se nacházejí první zápisy o narození Matějových dětí až od roku 1656. Z čehož lze usuzovat, že Nečasovi přišli do obce v tomto roce nebo krátce před ním. Měli šest známých dětí. Matěj však ovdověl a s druhou manželkou Juditou měli další děti. Pokračovatelem na Gruntu byl na Nečas s manželkou Žofií. Že by Jan byl synem Matějovým nelze z pramenů dovodit. Jan s Žofií měli deset dětí. Třetím držitelem gruntu byl Karel Nečas s manželkou Kateřinou (oddáni 1707). Manželství bylo bezdětné a Karel záhy ovdověl. V roce 1710 se žení podruhé s Kateřinou Cahovou, z tohoto manželství pochází dvanáct známých dětí, mezi nimi v roce 1728 syn Jakub, který se stává nástupcem na gruntu. S ním zprávy o Nečasech v Horních Vilémovicích končí. Patrně to souvisí s jeho vězněním roku 1754 a nálezem zakázaných knih na jeho statku v roce 1761. Poslední zmínky z kamenické matriky o něm jsou z roku 1758 a 1760 s jistotou se však dá předpokládat, že nevymřeli. Zajímavé osudy měl i Jakubův bratranec Václav (*1734), který se v roce 1759 v Nosislavi oženil s Elisabethou Reinhatin z Uher ze Sv. Jana, možná, že i to je dokladem tvrzení kaplana Augustina Kratochvíla z Vlastivědy moravské, že vliv nosislavského protestantismu sahal až za hranice Moravy.

90. Jaroslav Jíhlavec, *Tomáš Hadodyk a jádro tradice*, ZGHSP, č. 1-2, 1979, str. 46-47.

¹⁶² HOFFMANOVÁ, Jaroslava, *Písemná pozůstalost Františka Palackého a jeho blízkých 1772-1968*, Archiv národního muzea v Praze, 1976.

¹⁶³ Míneňo české stavovské povstání.

Autor líčí příběh muže, jehož život se zachoval pouze v ústní tradici a jehož v roce 1965 hledali příbuzní ředitele Vincence Šofflerleho, který byl v letech 1891-1901 řídícím učitelem v Libčicích nad Vltavou. Ten si pamatoval, že v sousedních Letkách žil podivný muž, o němž se říkalo, že je polským emigrantem a že se snad jmenoval Hadotik. Na to zareagoval libčický kronikář Adolf Jeřábek, který si od otce pamatoval, že dotyčnému se říkalo Hadodyk a prý o sobě tvrdil, že je francouzským šlechticem. Bydlel ve velké boudě a živil se prodejem ovoce a jídlo získával od dobrých sousedů. Jeřábek pátral v Libčických matrikách a nenašel zápis o jeho smrti. Dodatečně se dozvěděl, že Hadodyk spadl ze stromu a zlomil si páteř. Sousedé ho odvezli do Prahy do nemocnice a tam zemřel. Kronikář Jeřábek dodatečně zjistil v matrice obce Minice úmrtní zápis, podle kterého Tomáš Hadodyk, žebrák, bytem v Letkách č. 8, narodil se se 15. 12. v Kozinci a zemřel 30. 6. v Letkách. Dle tohoto již nebylo těžké, aby autor článku našel křestní zápis a zjistil, že šlo o nemanželského syna Tomáše Hadodyka, vysloužilého vojáka a Anny, dcery po zemřelém chalupníku z Letek. Takto byl tedy odhalen původ syna, nikoli však otce, od něhož zřejmě vznikla ona tradice, že byl cizího původu a ani to, po jakých životních peripetiích se ocitl v Kozinci.

91. Zdeněk Šamberger, *Mladý Palacký a rodopis*, ZGHSP, č. 3-4, 1979, str. 13-19.

Článek je inspirován stým výročím úmrtí slavného historika a 180. výročím jeho narození. Palacký, dle vlastních slov, přišel do Prahy, aby mohl blíže studovat historické prameny, zejm. husitství. K nim se sice později dostal, nejprve ovšem musel osvědčit své kvality jako rodopisec ve šternberském archivu. Teprve po zdárném dokončení tohoto úkolu stoupla jeho prestiž jako historika a dali mu i na přímluvu Dobrovského doporučení ke studiu ve známějších šlechtických archivech v Třeboni a Roudnici. Jeho zpracování šternberské genealogie je v roce 1825 zveřejněno v Hormayerově Taschebuchu. Opět na přímluvu Dobrovského je Palacký pověřen sepsat rodopis Černínů. Při této práci se poprvé dostává do zemských desk. Palackého práce věnovaná černínskému rodu vyšla v roce 1826 opět v Hormayerově Taschenbuchu. Palacký se dále zajímal o rody Kinských a Althanů. Při studiu rodu Kinských se seznámil s tzv. Vunšvicovou sbírkou a navrhl, aby ji získalo Národní muzeum. Rodopis umožnil Palackému přístup do vyšších kruhů. Přičemž jeho čeští přátelé se báli jeho odrození. K čemuž, jak víme, nedošlo a Palacký svému národu věnoval obrovské historické dílo. Článek je zakončen poznámkami.

92. Rudolf Zrůbek, *Varhanáři Hanischové*, ZGHSP, č. 3-4, 1979, str. 43-45.

Článek nese podtitulek „Příspěvek k hudební topografii severovýchodních Čech. Autor sleduje rod varhanářů Hanischů od ne zcela ověřených počátků. První doložený předek Christoph Hansch (asi 1598-1669) žil na Malé Straně v Orlických horách s manželkou Annou. Autor dále sleduje jednotlivé generace rodu až k rokytnickému Franzi Hanischovi, který opravoval hudební nástroje a jehož první známou prací jsou varhany z roku 1749 v kostele sv. Jiří v Horních Heřmanicích. Poté se stavba varhan udržuje v dalších generacích rodu, vynikli v ní František Hanisch z Jakubovic a zejm. Amadeus Hanuš (*1813) z Rychnova nad Kněžnou, tradice trvala až do roku 1900, kdy se jméno Hanisch objevuje naposledy u stavby varhan v kostele sv. Petra a Pavla v Dobrém u Dobrušky. Rod Hanischů se v podhůří Orlických hor během několika generací velmi rozrostl a jejich příjmení se objevuje ve více variantách Hányš, Hajnyš i původní Hanuš. Uvedena je literatura a v ní i popis několika postavených nástrojů.

c. Teorie genealogie, genealogické prameny a obecně genealogické články

93. Karel Beránek, *Genealogické prameny v církevních fondech Stát. ústř. archivu v Praze*, LGHSP, č. 10, prosinec 1970, str. 11-12.

Důležitou složku fondů Státního ústředního archivu¹⁶⁴ tvoří církevní fondy, zejm. pak Archiv pražského arcibiskupství, který později, po exkomunikaci Konráda z Vechty, splynul s archivem metropolitní kapituly a nyní je uložen v Archivu pražského hradu. Pro genealogické účely mají význam hlavně protokoly se záznamy manželského soudu a tiskem vydané ordinace kněží i konfirmační knihy. Vlastní archiv pražského arcibiskupství se váže k obnovení arcibiskupského stolce r. 1561 a nastolení Bruse z Mohelnice jako arcibiskupa. Autor dále zmiňuje prameny důležité pro genealogy: katalogy ordinací 1604-1767, kněžských závětí 1671-1777, akta manželského soudu 1621-1740, zpovědní seznamy pražské diecéze 1671-1811. Dalším důležitým církevním archivem uloženým ve Státním ústředním archivu jsou tzv. Jesuitica, tj. archivy české provincie jezuitského řádu. Pro genealoga mají význam zejm. katalogy řádových členů, nekrologia klášterů, elogia a zvláštní postavení má archiv milosrdných bratří s nemocničními protokoly dnešní nemocnice na Františku. Mimo tyto hlavní fondy existují ještě fondy nižšího významu. Článek je dále opatřen poznámkovým aparátem.

94. Viktor Palivec, *Úmrtní diagnózy*, LGHSP, č. 3, září 1969, str. 5-7.

Jedním z důležitých údajů v rodopisném bádání je údaj o úmrtí a jeho příčině. Tyto údaje jsou cenným materiálem historickým a statistickým. Přesné určení příčiny úmrtí u předků však není jednoduché, zejm. protože mu předkové nevěnovali velkou pozornost a tím ani pečlivost a spolehlivost, přičemž ve starých matrikách mu nevěnovali pozornost vůbec, později ho zaznamenávali jen neurčitě a kuse a teprve s rozvojem lékařské vědy v 19. století se příčina úmrtí stanovovala přesněji. Starší diagnózy bývaly pouze přibližné a popisovaly spíše příznaky než příčinu. Často rovněž jeden název označoval několik nemocí, nebo naopak. Autor uvádí několik nemocí a množství jejich názvů – mor, tyfus, příjici, tuberkulózu a chřipku. Velice pestrá byla i lidová jména nemocí. Těžká situace pro genealoga nastává tam, kde jsou výrazy mnohoznačné. Zajímavé jsou poměrně četné názvy nemocí a příčin úmrtí, v nich se objevuje některý světec nebo biblická postava, např. tanec sv. Víta nebo nemoc sv. Valentina. Prameny uvádějícími příčiny úmrtí jsou matriky, úmrtní listy a ohledací listky. Tyto prameny lze kombinovat s rodopisnými a lékařskými díly, jejichž stručný výčet autor v závěru článku uvádí.

95. Gabriela Maršálková, *Změny jmen v dědinné knize opatovické z let 1595 až 1610*, LGHSP, č. 3, září 1969, str. 13.

Vznik českých příjmení je samostatnou, již poměrně propracovanou součástí naší genealogie. Přesto může každý rodopisec k této tematice přispět doklady ze své badatelské práce. Toto činí i autorka článku. Ta pochází z rodu Lacinů, který žil v Opatovicích u Jevíčka. Ve Velkých Opatovicích se zachovala Dědinná kniha opatovská z let 1595-1610, do níž se zapisovaly majetkové převody, související povinnosti a splátky. Autorka z této knihy hojně cituje, mj. i zápis z roku 1598, který dokládá, jak se změnilo jméno sedláka Havla Laciny na Havel Sedlák. Potomci pod příjmením Sedlák pak žili až do roku 1952, kdy zemřel poslední člen rodu, který nezanechal mužských potomků, Alois Sedlák. V závěru pak autorka z Dědinné knihy opatovské uvádí ještě příklad přeměny křestního jména na příjmení Tomáš – Tomášek.

96. MUDr. Jan Kapras, *Co také odkazují předkové*, LGHSP, č. 4, prosinec 1969, str. 8-10.

Autor píše, že ač si člověk v posledních tisíciletích kolem sebe vytvořil umělé prostředí, stále zůstává příslušníkem živočišné říše s jejími biologickými zákony a ve své biologické

¹⁶⁴ Dnes Národní archiv.

podstatě, genech a genetické informaci a vrozených vlohách představuje kontinuitu předchozích generací s generacemi budoucími. Dále se autor zabývá otázkou vrozených dispozic pro nějaké onemocnění, které by člověka nemusely překvapit, kdyby o nich věděl. Pak by mohl činit preventivní kroky, aby onemocnění nevzniklo, Lékaři tomu říkají ochranný rodinný režim, Vrozené dispozici nepředstavují pevně daný osud. Podmínkou je však vědět co nejpodrobněji o co nejširším okruhu svých pokrevních příbuzných. V praxi se lékaři setkávají s tím, že původní velké rodiny se rozpadly a z malých zhruba čtyřčlenných rodin nelze získat dostatečně podrobné informace. A tak je nutné pacienty žádat, aby hlouběji prozkoumali svůj rodokmen, neboť tak jako známe své základní údaje, měli bychom také znát podrobnosti o své rodině, základní údaje rodokmenu, přičemž čím širší obsáhneme příbuzenstvo, tím přesnější závěry bude možné učinit. Pod článkem je poznámka redakce s výzvou, aby badatelé rovněž ve svých vývodech a rozrodech sledovali i údaje o zdravotním stavu a příčinách úmrtí a rovněž na fotografiích vzhledové znaky. Obohatí to nejen poznatky o členech rodu, ale vyplynou z toho závěry pro budoucnost své osoby i potomstva. S řešením těchto otázek nabízí redakce ochotnou pomoc.

97. Vilém Saitl, *K zahájenému vydání soupisu příjmení (rodných jmen)*, LGHSP, č. 6, duben 1970, str. 3-7.

Nejobsáhlejší seznam příjmení nacházíme v berní rule z roku 1654 a v Soupisech poddaných podle víry z roku 1651, rodná jména lze získat i ze zemských desek. Po třicetileté válce zůstalo mnoho vdov a sirotek, kterých se ujala vrchnost, ti však své rodné jméno ani neznali, nazývali se tedy křestním jménem a povoláním. Dále k sestavení rodokmenu slouží matriky a pozemkové knihy. Nejstarší matriky pocházejí zhruba z roku 1560. Nedostatek katolických kněží vyžadoval spojování neobsazených farností s těmi obsazenými, takže jejich obvody byly příliš velké a obsahovaly mnoho vesnic. Při práci na rodokmenu je tedy nutné projít matriky všech okolních i vzdálenějších obcí. Navíc nebyla uváděna rodná jména manželek, v této situaci může napomoci pozemková kniha. Rodopisec někdy ztratí stopu svého rodu. Stává se tak zejm. v případě nemanželských dětí, kde není uveden otec. Aby autor pomohl odstranit tyto badatelské problémy, sestavil „Soupis rodných jmen v Čechách“ z různých pramenů, matrik, soupisu poddaných, zemských desek, berní ruly atp. Údaje autor zapisoval dvojmo na kartotéční lístky. Vzor jednoho kartotéčního lístku je uveden v článku. V době vzniku článku měl autor podchyceno 100 000 rodných jmen, přičemž každý den přibývalo padesát dalších.

98. *Abecední rejstřík jmen badatelských objektů z. 1. – 4. čísla GH – Listů*, LGHSP, č. 6, duben, str. 5-7.

Název dostatečně odpovídá obsahu. U každého jména je uveden odkaz na stránku a číslo sešitu LGHSP.

99. Jindřich V. Bezděka, *Sňateční záznamy Proboštského archivu Svatohorského*, LGHSP, č. 8, červenec 1970, str. 4-9.

Autor uvádí svůj článek tvrzením, že archiv proboštského úřadu svatoborského v Příbrami rozpadá se na zhruba tři epochy: 1) éra jezuitská 1647-1773, 2) éra svatobořských proboštů 1773-1861 a 3) éra redemptoristů 1861 – do nedávné doby. Každá éra chová množství málo známého nebo vůbec neznámého rodopisného materiálu, zejména záznamů o sňatcích, méně o křtech a také o pohřbech na Svaté hoře prováděných na třech místech v kryptách. Ve stati má být podán přehled svatohorských sňatků ze západních Čech, které mají vyjít v přehledném podání ve Zpravodaji Kroužku přátel rodopisu a heraldiky při Městském archivu v Plzni. Stať zahrne však jen záznamy prvních dvou ér, protože redemptoristé již vedli matriky regulární

jako každá jiná světská fara. Celý proboštský archiv byl nedávno přenesen do Státního ústředního archivu v Praze¹⁶⁵ a přiřazen k fondu Jesuitica. Na šesti stránkách jsou potom uvedeny zkrácené záznamy o sňatcích pocházejících z tohoto fondu od roku 1686 do roku 1782. Pokud by měl někdo zájem o plná znění záznamů, necht' se obrátit na autora.

100. K článku Jindř. V. Bezděky v č. 8 Listů GH Svatohorské sňatky, LGHSP, č. 10, prosinec 1970, str. 9-11.

Nepodepsaný článek. V článku uvedeném v 8. čísle LGHSP neuvedl Jindřich V. Bezděka všechny svědky, kněze aj. Zapůjčil však své texty, ze kterých byly dodatečně sestaveny seznamy vynechaných jmen jako badatelská pomůcka. Následují vysvětlivky zkratk, poznámky k některým sňatkům. Poté již následuje poměrně dlouhý seznam vynechaných jmen.

101. Viktor Genttner, *K dějinám Golčova Jeníkova*, LGHSP, č. 10, prosinec 1970, str. 12-14.

Autor začíná svůj článek připomenutím historie golčovsko-jeníkovské manufaktury na tabák dle Venturovy knihy „Dějiny c. k. továrna na tabák v Sedlci 1812-1912“. Dále uvádí, že z jeníkovských matrik získal zajímavé poznatky o zaměstnancích této tabákové manufaktury, která zde stála již v roce 1775. Poté uvádí některé zajímavosti ze života úředníků a pracovníků manufaktury i místního zájezdního hostince, jež byl jakýmsi přirozeným informačním centrem.

102. Jindřich V. Bezděka, *Skorotín – zaniklá ves u Příbramě. Příspěvek k dějinám rodu Bechyňů z Lažan*, LGHSP, č. 11, únor 1971, str. 7-8.

Zaniklá tvrz Skorotín s přilehlou vesničkou byla založena kolem roku 1320 a jako vladycké sídlo se připomíná od roku 1359. Autor poté sleduje změny vlastnictví vesnice a tvrze až do 18. století, kdy se zmínky o tvrzi již nevyskytují. Přesné datum jejího zániku se nedochovalo. V závěru autor vysvětluje původ názvu Skorotín, jakožto Skorotův Dvůr.

103. *Abecední rejstřík jmen badatelských objektů z 5. – 10. čísla GH – Listů*, LGHSP, č. 11, únor 1971, str. 17.

Název dostatečně odpovídá obsahu. U každého jména je uveden odkaz na stránku a číslo sešitu LGHSP.

104. Viktor Genttner, *Obora Jeho Milosti císařské, kladrubská. Příspěvek k dějinám kladrubského hřebčince*, LGHSP, č. 13, červen 1971, str. 13-19.

Autor uvádí, že dějiny kladrubského hřebčince, chovu koní atd. jsou již důkladně popsány. Nikdy však nebylo zachyceno personální obsazení, případně funkční zařazení pěstitelských pracovníků. Vytvořila se zde pevná síť rodin, českých i německých, v nichž se zkušenosti dědily z generace na generaci. Hřebčinecká čeleď byla na rozdíl od poddaného obyvatelstva olivřejovaná, povšechně byla nazývána knechty, ve smyslu čeledíni. Nyní autor uvádí hierarchické uspořádání pracovníků hřebčince a poté hrubý abecední, čtyřstránkový, seznam knechtů a kovářů hřebčince, které se mu podařilo podchytit z různých pramenů. V závěru zmiňuje otisky pečetidel knechtů, z nichž někteří měli svá vlastní a někteří používali pečetidla jiných osob. Na str. 18 je dvanáct takových pečeti zobrazeno v perokresbě. Článek končí uvedením pramenů.

¹⁶⁵ Dnes Národní archiv.

105. Jan Skutil, *Potíže při rozvoji genealogického a heraldického bádání na Moravě*, LGHSP, č. 14, září 1971, str. 5.

Autor na začátku vyjadřuje politování, že na rozdíl od Prahy, Plzně a Jílového se nepodařilo založit pobočku GHSP na Moravě. Moravská genealogie a heraldika jsou značně odlišné od české, i když od vrcholného středověku jsou rodiny české a moravské vzájemně blíže spřízněné a mnoho českých rodů přeneslo své těžiště na Moravu a naopak. Zde pak vzniká první potíž, v genealogických pracích zpracovaných v Praze není plně využit moravský materiál, kdežto na Moravě se plně důvěřuje materiálu českému a k pramenům se již nejde. Další základní problém raně novověké moravské genealogie a heraldiky je v tom, že zejména v 17. století zesílilo na Moravě zakupování se šlechtických rodin dolnorakouských, štyrských, slezských a také uherských. Takže genealogické studium se neobejde bez znalostí souvislostí s mimo moravskými rody. Rozvoji moravské genealogie a heraldiky rovněž brání nedostatek tradice studia těchto historických disciplín. Autor na závěr konstatuje, že přes všechny výše uvedené obtíže byl ustanoven redakční kolektiv, který má v úmyslu sestavit Genealogický slovník moravské šlechty.

106. Leontina Mašínová, *Za oponou věků*, LGHSP, č. 16. březen 1972, str. 3-6.

Spisovatelka zpočátku uvádí, že většina rodopisců získala zájem o své předky ještě předtím, než začala chodit do školy, když jim matka začala vypravovat, jaké to bylo, když byla malá. V tomto příběhu ožili dědové a babičky a probudila se touha znát minulost rodiny. Autorka potom uvádí své zkušenosti s rodopisem a historií vlastní rodiny. Cituje přitom zápisy z matrik, výhostný list z Trhového Štěpánova do Kutné Hory a list o řádném na svět zplození z Trhového Štěpánova. Autorka má ve svém rodě i Václava Budovce z Budova, jednoho z popravených 27 českých pánů, jehož osudy představila v knize Hořící sloup. O jeho vnukovi Václavu Theodorovi, žáku J. A. Komenského, napsala v knize Nesmrtelný poutník. Na závěr uvádí, že netušila, že se těmito historickými postavami bude zabývat ve vlastním rodopisném bádání. V příloze tohoto čísla časopisu je i reprodukce portrétu Václava Budovce z Budova.

107. Václav Elznic, *Nobilitační spisy ve St. ú. a. v Praze*, LGHSP, č. 16, březen 1972, str. 10-13.

Když v roce 1920 došlo ke spisové rozluce mezi Československem a Rakouskem, byla nám postoupena i část registratury vídeňského ministerstva vnitra. Nejde o materiál mimořádné ceny. Pro rodopisce a heraldiky je však zvláště poutavý samostatný fond ŠA (šlechtický archiv), který byl zřízen roku 1835 ještě při česko-rakouské dvorské kanceláři a od roku 1848 byl veden při nově zřízeném vídeňském ministerstvu vnitra. Obsahuje materiál trojího druhu: 1) šlechtické nadace (kartony 1-24), šlechtické nadace, dobročinné nadace, čestné výsady atd. Poté je uveden seznam 26 nadací. 2) Osobní šlechtictví (kartony 25-52), najdeme zde rodové doklady, rodopisné a právní námítky rozhodujících úřadů, policejní relace, povolovací dekrety a udělovací diplomy panovníka. Poté je zde otištěn abecední seznam nobilitovaných osob z let 1833-1918. 3) Udělování erbů a pečeti městských a duchovenských (kartony č. 53-59). Následuje abecední seznam 152 položek. Jako literatura je v závěru uveden *Průvodce po Ústředním archivu Ministerstva vnitra v Praze*, Praha 1952, str. 122-123 a 162-167.

108. Miloslav Špaček, *Z krypt přerovských kostelů*, LGHSP, č. 19, září 1972, str. 2-7.

V úvodu autor seznamuje s výsledky svého genealogického bádání v přerovských matrikách, které patří k nejstarším na Moravě, i v jiných knihách. Nejstarší přerovská matrika počíná rokem 1629. Autor zde uvádí přepis dvou odstavců její latinské předmluvy. Druhá nejstarší

matrika počíná rokem 1673 a třetí rokem 1689. Autor k těmto matrikám za okupace sestavil indexy a vypsal si z nich množství záznamů. Dále se autor zabývá pohřby a to v kostelích nebo kryptách. Nato uvádí dlouhý seznam osob pohřbených v kryptách jednotlivých přerovských kostelů. První zapsaný pohřeb je z roku 1658, poslední z roku 1866. Na konci článku je uveden soupis použité literatury.

109. Jan Skutil, *Genealogie na Moravě*, LGHSP, č. 20, prosinec 1972, str. 23-25.

Obsah přednášky, která byla pronesena dne 24. října 1972 na ustavující schůzi místní pobočky v Brně GHSP. Některé myšlenky: Moravská genealogie patří k opomíjeným disciplínám, oproti Čechám zaostává již zhruba sto let. Upozornění na dosud aktuální dílo Bartoloměje Paprockého z Hlohov z roku 1593 „Zrcadlo slavného margrabství Moravského“. Dílo Paprockého by si vyžadovalo moderní kritickou edici. Dalším důležitým dílem je spis Tomáše Pešiny z Čechorodu „Prodromus Moraviographiae“.¹⁶⁶ Autor dále chronologicky jmenuje publikace a autory důležité pro moravský rodopis. V závěru konstatuje, že moravská genealogie stojí na prahu nové doby, je potřeba vzbudit o tuto disciplínu větší zájem. Tomu by mohla pobočka Společnosti v Brně velice napomoci. Dále řečník vidí jako nutné zpracovat kriticky genealogii předbělohorské Moravy, revidovat dosud podniknuté výzkumy, ale soustředit se i na zemanský, městský, poddanský rodopis, příp. si povšimnout i genealogie městské chudiny. Po vykonaných dílčích tematických celcích by pak bylo třeba přistoupit k soubornému zpracování moravské genealogie.

110. Jaroslav Jíhlavec, *Vesniční řemeslníci na počátku 18. století*, LGHSP, č. 21, březen 1973, str. 6-8.

Autor v úvodu odkazuje na prof. L. Profouse, který v článku „Potřeba genealogického slovníku na Moravě“¹⁶⁷ kdysi konstatoval, že největší problémy činí občanskému rodopisu rody úřednické, obchodnické, mlynářské, krčmářské atd. a navrhl, že by bylo ku prospěchu abecední sestavení těchto rodů a jejich členů podle dominikálních knih, či jiných pramenů. Jedním z takových pramenů, poznamenává autor, jsou fassé¹⁶⁸ tereziánského katastru pro Čechy. Zpracování soupisu výše uvedených řemeslníků pro celé Čechy by však byl úkol dlouhodobý, vyžadující více badatelů. Snadnější je pořídit takové soupisy pro jednotlivá panství nebo teritoria. Na ukázkou zde autor představuje soupis řemeslníků pro devět vyjmenovaných sousedících obcí v okolí Únětického potoka. Řemeslníky lze rozdělit do tří kategorií: 1) přímo spjatí se zemědělstvím (kováři, mlynáři, pastýři), 2) pracující výhradně v panských podnicích (sládkové, bečváři atd.), 3) ostatní řemeslníci (řezníci, ševci, zedníci, truhláři apod.). Autor poté v českém překladu uvádí příklad zápisu o jednotlivých řemeslnících a poté abecední přehled 53 řemeslníků ve sledované oblasti, obsahující jen nejstručnější rodopisná data. Článek je zakončen poznámkami.

111. Václav Elznic, *Nejstarší matrika Berounská*, LGHSP, č. 22, květen 1973, str. 10-11.

Beroun má jednu z nejstarších matrik u nás, zápisy křtů v ní začínají již roku 1601. Je psána česky, zpočátku dokonce krasopisně a skvělým jazykem. V roce 1623, berounská fara přechází od utrakvistů na katolíky. Poslední zápis utrakvistického kněze je graficky uspořádán tak, jak to v jiném případě popsal Rudolf Melichar, do tvaru kalicha.¹⁶⁹ Znění zápisu je zde přetištěno. V roce 1820 měl matriku v rukou zapálený vlastenec Jan Jeník z Bratřic, kterému

¹⁶⁶ Předchůdce moravopisu.

¹⁶⁷ Časopis Společnosti přátel starožitností, r. LIV., 1946, č. 3 -4, str. 102.

¹⁶⁸ Tj. přiznání

¹⁶⁹ *Louňovická kniha purkrechtní*, LGHSP, č. 15, prosinec 1971, str. 30.

ji zapůjčil berounský děkan J. A. Seydl. Vysloužil si za to od Jeníka z Bratřic list plný díků. Důvody, které ho k zapůjčení vedly, spolu s děkovným listem děkan vlepil do přídešší knihy. Obojí je v závěru článku ocitováno.

112. Jaromír Prusík, *O lepší využití urbářů našimi genealogy*, LGHSP, č. 23, srpen 1973, str. 3-7.

V úvodu autor uvádí, že urbáře, seznamy hospodářských povinností poddaných vůči vrchnosti, jsou nejspolehlivějším přehledem o předcích před zavedením matrik. Většinou byly sepsány v 16. nebo 17. století, v některých případech i podstatně dříve. V nejstarších urbářích jsou uvedena pouze jména poddaných, urbáře jsou ve špatném stavu a špatně čitelné. Výjimku z těchto pravidel tvoří „Urbář Kaceřovský“, který dal pořídit v roce 1558 Florián Gryspek z Gryspeku na svém sídle v Kaceřově v tehdejší rakovnickém kraji. Kaceřovský urbář byl vydán tiskem v české verzi již roku 1896 slavistou F. X. Prusíkem a znovu vydán byl v době vzniku článku v edici „Radimova Lípa“ Okresního muzea Plzeň – sever. Urbář nejprve popisuje uspořádání, hospodářské zázemí a poplužní dvory patřící k zámku Kaceřov. Uvádí i robotní povinnosti, jež nebyly vysoké, a dávky. Co je však pro genealoga nejdůležitějšího, jména poddaných jsou i s použitím již stálého příjmení. Autor dále uvádí podle jednotlivých vsí k panství patřících jména a příjmení poddaných, aby pomohl badatelům, kteří by v této oblasti hledali své předky. V závěru autor vyslovuje politování, že tímto způsobem není vydáno tiskem více urbářů a vyslovuje naději, že situace se v budoucnosti snad zlepší.

113. Vladimír J. Sedlák, *Příspěvek k rodopisu šlechty na Žatecku z právního rukopisu č. 3454 v Národní knihovně ve Vídni*, LGHSP, č. 23, srpen 1973, str. 8-23.

Autor v rozsáhlé studii uvádí, že český právní rukopis 3454, uložený v Národní knihovně ve Vídni, pocházející z poloviny 15. století není badatelům neznámý. V minulosti se jím zabývali právní historici, profesori Jaromír Čelakovský, Rudolf Schranil a František Čada a též profesor Bedřich Mendl. Dva prvně jmenovaní v rukopise shledali nejstarší známý text tzv. Soběslavských práv neboli Práv Většího města pražského datovaný dokonce incipitem a explicitem k Sv. Jiří roku 1447. Rukopis dále obsahuje některé výtahy z práv zemských podle knihy Ondřeje z Dubé, do nichž jsou však vřazeny i jiné, cizí, materiály. Kromě již uvedených částí rukopis obsahuje i „...práva pražská, nejprve o konšelích a purgmistru, kterak se mají mieti v úradě...“ Tato část není prací jednotnou, ale spojením českého překladu německých práv konšelských Starého města pražského asi z roku 1380 a českého zpracování lenní části Švábského zrcadla z počátku 15. století. Kromě tohoto vlastního obsahu se v rukopise nalézají rovněž různé osobní zápisy a poznámky, včetně latinských a českých lékařských předpisů, které jakoby volaly po tom, aby z nich byl určen autor a majitel rukopisu. Čelakovský podle místních a osobních jmen soudil, že majitelem rukopisu byl některý žatecký měšťan, což se autor na základě citování mnoha úryvků z rukopisu snaží dokázat. Přičemž dochází k závěru, že místem vzniku rukopisu je vesnice Hradiště nad Ohří a jako majitel a písař rukopisu připadá do úvahy pouze Jan Pitrkaf z Hradiště a Touchovic. Toto se autor snaží podpořit i rozbořením Pitrkafova písma (bastardy) a uvedením Pitrkafových dějin Hradiště nad Ohří od konce 14. století. Studie je zakončena poznámkami, latinským extraktem ze zemských desek království Českého v rukopisu 3435 a latinskými a českými zápisy z těchto desek a poznámkami k nim.

114. Jan Skutil, *Genealogie a heraldika ve vlastivědě moravské*, LGHSP, č. 25, prosinec 1973, str. 8-12.

Autor zprvu definuje pojem Vlastivěda moravská jako rozsáhlé místopisecké kompendium, které bylo vydáváno od r. 1896 až do přítomnosti Musejním spolkem v Brně. Autor si

podrobněji všímá, jak kompendium Vlastivědy moravské přispělo k celkovému vývoji moravské genealogie a heraldiky, přičemž základní pozornost věnuje těm okresům a těm autorům, kteří přinášejí skutečně nové pohledy ve zpracování pramenného materiálu a naopak opomíjí ty, které se genealogickými a heraldickými otázkami zabývají jen všeobecně. Hlavními zmiňovanými autory jsou Jan Knies, autor okresu Blanenského a Boskovického, Jan Tenora, autor okresů Kunštátského a Bystřického, Dvorský, autor okresu Náměšťského. Dalšími významnými autory byli August Kratochvíl, Jan Tiray, František Václav Peřinka, E. Domlupil a V. Oharek. Článek následují poznámky.

115. Josef Polišenský, *Genealogie, rodopis v její dnešní podobě*, LGHSP, seš. 1, únor 1974, str. 3-7.

Přetištěno z 9. svazku vlastivědného sborníku Jižní Morava 1973 se souhlasem vedení Okresního archivu Břeclav se sídlem v Mikulově a autora. Autor, renomovaný univerzitní profesor, zprvu definuje pojem genealogie na základě AŽ Malého encyklopedického slovníku z roku 1972, kde na str. 344 stojí, že je to: „jedna z pomocných věd historických, studuje rodové a rodinné souvislosti jednotlivců a vztahy hospodářské, kulturní a právní z nich vyplývající“. Autor dále rozvádí, že koncem 18. stol. přestala být genealogie výlučnou záležitostí šlechty, v neširším slova smyslu zasadila jednotlivce i větší skupiny různě příbuzné nebo blízké do času a prostoru, a umožňuje studovat problémy, které řeší historická statistika, demografie, dějiny lékařství apod. Poté následuje výklad po osnově: 1) Genealogie a kvantifikace. Nejpádňším důvodem pro pád starých předsudků není, že šlechtu pohltila buržoazie, i ta v dnešní době ztratila své postavení, ani ne rčení, že všichni pocházíme z Adama a Evy, ale docela obyčejná matematická úvaha. V první generaci jsou 2 jedinci, ve druhé čtyři, v sedmé generaci 64 předků, v 11. generaci 1024 předků, o generaci později již 2048 předků, teoreticky by každý z nás měl okolo roku 1300 (21 generace) přes milion předků a v době velké Moravy (36 generace) zhruba 34 miliardy předků. Což však není možné. Teoreticky by se vývod rodokmenu měl rovnat trojúhelníku, jehož vrcholem jsme my a který se donekonečna rozšiřuje. V praxi se trojúhelník ovšem brzy zužuje. To je způsobeno například vzájemnými sňatky mezi předky a také tím, že naši předkové se pohybovali ve stejném geografickém a společenském prostředí, což mělo za následek vznik pevných sňatkových okruhů, které přetrvávaly i stovky let a to má za následek že se ve vývodu předků objevuje stále více totožných jedinců, čím hlouběji jdeme do minulosti. 2) Genealogie popisná a genealogie použitá. Genealogie popisná (vypravující) sleduje jedince v rámci rodiny, rodu, třídy a společnosti a přináší faktografické poznatky základní povahy. Genealogie použitá se oproti tomu z velkého počtu dat snaží abstrahováním dospět k stanovení základních tendencí vývoje. V závěru autor obzvláště připomíná dílo Zrcadlo slavného markrabství moravského od Bartoloměje Paprockého z Hlahol, díky němuž má Morava v dějinách naši genealogie průkopnické postavení.

116. Iv. K. J. Štafl, *Čeští usedlíci v USA (Trochu poznámek)*, LGHSP, seš. 1, únor 1974, str. 9-10.

Autor konstatuje, že mnozí usedlíci českého původu nemají o rodopis vůbec zájem. Čeští přistěhovalci jsou rozptýleni po celých USA, nejvíce se jich však nachází v tzv. „Středních státech“, jde hlavně o vystěhovalce z Pelhřimovska, Podblanicka a Táborska. Emigrace z těchto oblastí byla v letech 1850 – 1914 obrovská. Vhodným výchozím bodem pro badatele mohou být „Dějiny desetiletého trvání Spolku českých osadníků v Chicagu“ (1908). Uvedeny jsou i další materiály vhodné k bádání. Pokud jde o místní dějiny českých osad a českého tisku v USA, téměř kompletní soubor těchto tiskovin z 19. století je uložen v knihovně Náprstkova muzea v Praze. Bohatou literaturu o životě českých menšin má i knihovna Čs.

ústavu zahraničního v Praze. S obecnými dotazy se je možné obrátit se na „The Institute of American Genealogy“ v Chicagu.

117. Olga K. Millerová, *Po stopách českých vystěhovalců do Spojených států*, LGHSP, seš. 1, únor 1974, str. 10-11.

Autorka konstatuje, že nalézt předky v USA je velice nesnadné. Toto tvrzení podporuje několika body ilustrujícími tuto skutečnost: 1) Přistěhovalec mohl změnit své příjmení. 2) Mnoho starých usedlíků nerado mluví o své minulosti. 3) Ve velké většině států USA nebylo povinné hlášení narození, sňatku nebo úmrtí. To se dělo až od 20. století. 4) Seznamy lodních pasažérů neposkytují údaje, kde se cestující po vyloďení usadil. Pod dalšími body je uvedena nápověda pro úspěšné vyhledání svých předků v USA. 5) Počínaje rokem 1790 se každých deset let v USA koná sčítání lidu. 6) Pátrá-li se po někom, kdo je dosud výdělečně činný, je dobrým zdrojem informací Úřad sociálního pojištění v Baltimore. 7) Jde-li o občanské doklady, je nutné vědět, ve kterém státě se hledaný usadil. Žádal-li o americké občanství, podával žádost řediteli okresního soudu. 8) Zná-li badatel církevní afiliaci hledaného, mohou být církve dobrým zdrojem informací. 9) Emigranti ve středoamerických státech, kteří si ihned zažádali o práva usedlíků, jejich žádosti se nacházejí v kanceláři sekretáře daného státu. 10) V každém státě a většině okresů a měst byly vydány historické publikace popisující jejich založení a obsahující statistiky a krátké životopisy rodin prvních usedlíků. Kopie těchto historických materiálů se nacházejí v Národní knihovně ve Washingtonu D. C. 11) Užitečné může být sledování inzerátů v českých novinách vydávaných v USA. Jejich kompletní seznam se nachází v publikaci „Union List of Newspapers“ od Winnifred Gregory.

118. Jaroslav Jíhlavec, *Osazování poddanských usedlostí v 17. století*, LGHSP, seš. 1, únor 1974, str. 11-14.

Autor na úvod konstatuje, že již v první polovině 17. století se stávalo, že poddaní lidé samovolně opouštěli své grunty a přecházeli na jiná panství, čili zbíhali. Autor uvádí dva případy z roku 1607 a 1619. První z případů měl za následek změnu příjmení z Jankův na Nevyhoštěný, protože jmenovaný zběhlík Adam Jankův se nemohl prokázat výhostným listem. Značného rozsahu nabylo zbíhání po třicetileté válce v souvislosti s úbytkem obyvatelstva a množstvím neosedlých gruntů. Autor dále uvádí vícero případů takového zběhnutí z 2. poloviny 17. století z krajů slánského a boleslavského. Závěrem konstatuje, že 17. století se při značných přesunech obyvatelstva mezi různými kraji, i pro časté změny hospodářů v poddanských usedlostech je jednou z nejobtížnějších částí občanského rodopisu, zvláště pokud při tom došlo ke změně příjmení. Přesto se však mnohdy najdou, jak ukazují v článku uvedené příklady, údaje o původu nově osedlých a pomohou osvětlit neprobádaná místa v rodové posloupnosti. Cennou je pak navíc skutečnost, že staré pozemkové knihy i jiné soudobé prameny často poskytují závažné informace, které umožňují nastínit a lépe pochopit prostředí i právní, hospodářské a sociální poměry jejich předků. V tomto okamžiku vážné rodopisné bádání překračuje meze individuálního zájmu a může přispívat k regionální historii, historii jednotlivých míst či oblastí, zakončuje autor. Na závěr článku jsou uvedeny poznámky a prameny.

119. Leopold Kaňok, *Soupis majitelů usedlostí hukvaldského panství podle seznamů komínů z roku 1667 a lánských rejstříků*, LGHSP, seš. 3, červen 1974, str. 20-33.

Moravské lánové rejstříky, které jsou obdobou české berní ruly, byly podkladem pro placení daní. Uvádějí kromě jmen majitelů usedlostí i výměru a kvalitu půdy. Seznam komínů z roku 1667 sloužil rovněž jako podklad pro berně a patří mezi přípravné práce pro vypracování tereziánského katastru. Obojí je nedocenitelným genealogickým materiálem doplňujícím

matriky a ukazujícím stav poddanské půdy na Moravě a zejména hrůzné důsledky třicetileté války. Hukvaldské panství, k němuž příslušela i Ostrava, patřilo olomouckému biskupství, jeho správním střediskem byl hrad Hukvaldy. Originál soupisů je německý. Po krátkém obecném úvodu následuje obsáhlý, více stránkový soupis majitelů usedlostí podle jednotlivých měst, městeček a vsí panství.

120. Eduard Maur, *Historická demografie a genealogie*, LGHSP, seš. 4, srpen 1974, str. 4-7.

Článek počíná konstatováním autora, že studium demografie se dnes stává nezbytným předpokladem a součástí kvalifikace pracovníků všech společenských věd. Demografii definuje jako společenskou vědu, zkoumající počet, strukturu, vývoj a zákonitosti vývoje obyvatelstva. Demografie sama o sobě je věda svou podstatou historická, proč se tedy hovoří o speciální historické demografii? Historická demografie je demografií období předstatistického, v němž ještě nebyly vedeny spolehlivé statistiky struktury a pohybu obyvatelstva. Ty si historický demograf musí teprve vytvořit statistickým zpracováním výsledků masové evidence obyvatelstva a procesu jeho přirozených změn, tzn. na základě soupisů obyvatelstva a evidence porodů, sňatků a úmrtí. Historická demografie si tak vytváří vlastní metodiku, v níž jsou pravidla demografické statistiky spojována se zásadami historiografické kritiky a interpretace pramenů. Tuto metodiku lze použít nejen pro období předstatistické, ale i pro období docela nedávná. Dále se autor zabývá rozmachem historické demografie po druhé světové válce především v zahraničí – Francie, Anglie, Polsko. V našich zemích má historická demografie starou tradici sahající až do dob osvícenců, v čele s J. A. Riegerem. Několik prací z této oblasti publikoval i František Palacký. Dnes (1974) je koordinačním centrem historické demografie Komise pro historickou demografii při kolegiu ČSAV v Praze pod vedením P. Horské. Historická demografie má patrně ze všech historických disciplín nejbližší ke genealogii, její některé postupy byly genealogií přímo ovlivněny. Historickou demografií a genealogií spojuje především pramenná základna, jež se z velké části překrývá. Jsou zde ovšem i rozdíly, historického demografa, na rozdíl od geneologa, zajímají i anonymní údaje, statistiky atd. Což vyplývá z faktu, že konečným cílem demografie je postižení zákonitostí populačního procesu, individuální osudy lidí jej zajímají jen z tohoto pohledu. Na závěr autor uvádí shrnutí svého článku: „Jak vyplývá z uvedeného přehledu, existuje mezi historickou demografií a genealogií řada styčných bodů a tato skutečnost přímo volá po spolupráci.“ Na úplném závěru je uveden seznam českých učebnic demografie, učebnic historické demografie, základních prací oboru a prací vycházejících z genealogií.

121. Jaroslav Pánek – Pavel R. Pokorný, *Genealogická sbírka Antonína Norberta Vlasáka*, LGHSP, seš. 4, srpen 1974, str. 8-15.

Autoři se zmiňují o téměř neznámé rukopisné práci významného regionálního historika 19. století Antonína Norberta Vlasáka, uložené v Okresním archivu v Benešově a nesoucí zřejmě dodatečně kýmsi doplněný titul „Šlechta česká roku 1589 a vývody rodů jejich. Rukopis Ant. N. Vlasáka“. Název a vrocení však vůbec neodpovídají obsahové náplni sbírky. Rukopis není svázan a tvoří ho 450 volných listů. Vznik sbírky lze datovat do 30. a 40. let 19. století. Sbírkou zůstala bez jakéhokoli ohlasu u badatelské veřejnosti. V závěru autoři pro větší přehlednost uvádějí vícestránkový abecední seznam rodů ve sbírce zastoupených. Po tomto seznamu následuje rozsáhlý poznámkový aparát.

122. Karel Sklenář: *Archivní prameny k událostem roku 1848 a jejich rodopisné využití*, LGHSP, seš. 4, srpen 1974, str. 16-23.

Na úvod rozsáhlého článku autor uvádí: „Rodopiscova práce nemá a nesmí končit nashromážděním jmen a dat narození, oddavek a úmrtí. Zvláště u významných členů, zařazených do rodokmenu nebo vývodu jsou tyto údaje jen rámcem pro obraz životní dráhy zjištěného předka, dráhy, kterou dílem řídila jeho práce a vůle, dílem na ni působily vnější události. V duchu takového pojetí rodopisné práce pokusím se v následujícím povědět to podstatné o pramenech k událostem v roce 1848.“ Následuje podrobný popis příčin a průběhu událostí roku 1848 a to v Praze, ale i na venkově. Sbírka pramenů k roku 1848 je uložena ve Státním ústředním archivu v Praze a skládá se z pěti fondů: 1) Registratura svatováclavského výboru, 2) Registratura Národního výboru, 3) Archiv Národních gard, 4) Vyšetřovací komise a 5) Sbírka tisků. Poté autor uvádí několik knih, které by si měl rodopisec pro práci s těmito fondy přečíst a uvádí též omyly v těchto knihách se nacházející. Na závěr autor líčí agitační činnost Fastera a Kampelíka na venkově.

123. Jan Skutil, *Poznaňský rukopis J. Jafeta „O stupních přátelství krevního“*, LGHSP, seš. 6, prosinec 1974, str. 5-14.

V archivu města Poznaň a Poznaňského vojvodství se ve fondu Braci Czescy nachází rukopis sign. 669 s latinským názvem *De gradibus Matrimonii conscriptus Liber Bohemicus cum adjacentibus brevioribus uno polonico et duobus latine*. Český titul zní „Zákona Božieho a práv jeho o stupních přátelství krevního i příbuzného mezi manželi zapověděných, krátké a sprostné vyložení“. Tato kniha, známá Josefu Jungmannovi a Josefovi Jirečkovi, se týká právních příbuzenských svazků a je sepsána bratrským knězem Janem Jafetem z potřeby poznat pravidla zapovězené příbuznosti a krevnosti při uzavírání sňatků. Je významná po stránce jazykové, literární i stylistické, genealogické a terminologické. Skládá se z patnácti kapitol, z nichž pro rodopisce jsou nejdůležitější kapitoly 12. a 4., které uvádějí přesnou českou příbuzenskou terminologii z počátku 17. století a také konkrétně stupně příbuzenství. Autor poté uvádí názvy všech patnácti kapitol knihy. Následuje vypsání názvů jednotlivých příbuzných v hlavních liniích ve formě určitého slovníčku. Poté je v textu citována IV. kapitola - „Které osoby krevní se v tomto zákonu božím a jeho právních výslovně a sumovně zavírají a manželství zapovídají“. Tyto božské zápovědi jsou v rukopise názorně vysvětleny ve čtyřech schematických tabulkách, které jsou v článku uvedeny. Článek končí poznámkovým aparátem.

124. Jan Skutil, *Genealogie a antroponymie (Přednáška proslovená dne 15. října 1974 na členské schůzi místní pobočky GHSP v Brně.)*, LGHSP, seš. 7, březen 1975, str. 10-19.

Autor v úvodu konstatuje, že genealogie a antroponymie jsou si blízké nejenom předmětem svého zájmu, ale i obsahem zkoumaného materiálu, ačkoli obě postupují metodicky různě a odlišný je i jejich cíl. Pro množství styčných bodů je však nutné, aby genealog znal základy antroponymie a vice versa. Antroponymie jako vědecká disciplína vzniká v 19. století, zatímco původ genealogie sahá k počátkům novověku, ne-li přímo do starověku. Genealogie určuje příbuzenské vztahy, zatímco antroponomastika vývoj a funkci vlastního jména. Autor poté uvádí přehled vývoje antroponomických soustav od starověkého Říma, přes středověk až po 18. století, kdy byla v Čechách stanovena závaznost příjmení a jejich neměnnost na základě stávajících jmen nebo přezdivek, a to jak osobních, tak po domě. Vznik příjmení obyvatelstva byl dlouhodobý proces, který ve střední Evropě probíhal během 16. – 18. století. Základní genealogická vazba v dvoučlenném antroponomickém systému je, že dědičné antonymum je příjmení, zděděné po předcích, zatímco křestní jméno se vztahuje k jedné osobě. Zvláštní typ jmen představují jména po domech – i ona jsou dědičná a vztahují se na obyvatele daného objektu, byť se na něj přiženil nebo přišel později. Např. bylo-li ve vesnici více nositelů stejného příjmení, dostali jméno podle domu: Procházkové na rychtě,

Procházkové u trávníčku atp. Autor končí konstatováním, že v evropském kulturním dědictví představují genealogické vazby v antroponymickém sepětí vynikající roli a spojením znalostí obou věd lze vysvětlit mnohé kulturní, jazykové i historické zřetele. Za článkem následují poznámky. Článek je dále doplněn mnohastránkovou přílohou uvádějící abecední „Přehled antroponym zemskodeskových držitelů podle jejich rodových toponym“ sestavený z toponym vyskytujících se v roce 1459 v brněnských pùhonech.

125. Otakar Frankenberger, *Genealogie a prameny vojensko-historické*, LGHSP, seš. 9, červenec 1975, str. 4-6.

Speciální vojensko-historické prameny se objevují v archivech až v době, kdy vzniká samostatná vojenská správa, oddělená od administrativy civilní. V době stavovského státu si správa vojska vyžaduje tolik písemností, že vznikají zvláštní vojenské archivy. K jejich využití je zapotřebí znát jejich uložení, případně v čem byly publikovány a rovněž je třeba mít určité znalosti vojensko-historické. V 16. století vytlačuje žoldnéřské vojsko starou zemskou hotovost. Verbování bylo prováděno pomocí tzv. verbovacího listu, který od panovníka obdržel zkušený velitel. Ten pak musel sestavenou jednotku postavit k „mustrunku“ (přehlídce). V archivech se nalézají velké množství verbovacích listů a záznamů o mustrunku. V mustrovních záznamech jsou někdy uváděna jména vojáků, vždy ale jména důstojníků. Jsou tedy dobrým pramenem pro genealogy. Verbovací listy jsou co do počtu uváděných osob chudší, většinou uvádějí pouze jméno pověřeného důstojníka. Hojnost těchto pramenů skýtá Státní ústřední archiv¹⁷⁰ ve Fondu militare. Po třicetileté válce dochází ke změnám, vzniká stálá rakouská armáda, tvořená sedmi pěšími a sedmi jízdními pluky. V důsledku centralizace vojenských záležitostí po bitvě na Bílé Hoře mizí prameny vojenského rázu ze zemských archivů, ale jsou soustřeďovány ve Vídni v Kriegsarchivu. V 18. století dochází k další změně, dobrovolné verbování se mění v násilné odvody, kdy vojáci musí sloužit doživotně. V roce 1771 byl každému pluku přidělen rekrutovací obvod, v Čechách se doplňovalo 23 pluků z celkových 59, kterými rakouská armáda disponovala. Některé materiály, zejména vojenské matriky jsou uloženy ve Vojenském historickém ústavu na Invalidovně.¹⁷¹ Některé materiály lze najít i v archivech patrimoniální správy, protože rekrutování bylo především záležitostí vrchnosti. Za revolučních a napoleonských válek se zvyšoval počet vojsk, ale snižovala se délka služby ze čtrnácti na deset a poté na sedm let. V době míru dostávala část mužstva po třech letech dovolenou. Důležitým genealogickým pramenem pro celé 19. století mohou být každoroční rakouské schematismy, obsahující jména všech aktivních, záložních i penzionovaných důstojníků. K velké reformě voj. služby dochází v roce 1867, kdy se její délka zkracuje na tři roky. Doklady lze vyhledávat přímo ve vojenském archivu. Armáda se tehdy dělila na tři části: K. u. k. Armée – císařská a královská armáda – společná pro celou říši, K. k. Landwehr – císařsko-královská domobrana v Předlitavsku a K. u. Landwehr v Uhrách. Složky Landwehru se doplňovaly teritoriálně z obvodů, v nichž byly posádkou, což usnadňuje genealogické bádání u pěchoty, u jezdeckých dragounských útvarů, dělostřelectva a u důstojnictva, které bylo překládáno bez ohledu na národnostní nebo místní princip, není situace tak jednoznačná. Závěrem je konstatováno, že vojenské prameny mohou poskytnout genealogům mnoho cenných informací a dosud nebyly plně využity.

126. Leopold Kaňok. *Moravské enklávy ve Slezsku v době lánových vizitací*, LGHSP, seš. 9, červenec 1975, str. 12-21.

¹⁷⁰ Dnes Národní archiv.

¹⁷¹ Dnes ve Vojenském ústředním archivu v Praze 6, Ruzyně.

Moravské enklávy ve Slezsku vznikly z olomouckých biskupských statků na Opavsku, které v té době příslušelo k Moravě. O jejich rozšíření se velice zasloužil olomoucký biskup Bruno ze Schauenburku (1247-1281). Tyto statky zůstaly olomouckému biskupství i po vzniku opavského knížectví, které vytvořil Jan Lucemburský pro Mikuláše II. vyčleněním z Moravy. Zůstaly při Moravě a platily na nich moravské zemské zákony. V roce 1849 byly tyto enklávy soudně a daňově připojeny ke Slezsku, politicky však stále zůstaly při Moravě a to až do vzniku Československa, kdy po roce 1918 splynuly se Slezskem. Třicetiletá válka rozvrátila berní systém v Čechách i na Moravě. V Čechách je pokusem o nápravu berní rula z roku 1654, na Moravě lánové rejstříky, které po II. lánské revizitaci v roce 1669 jsou nevyčerpatelným zdrojem hospodářských, demografických a hospodářských údajů, ale také údajů pro rodopisce, na důkaz čehož autor uvádí v přehledném abecedním pořadí mnohastránkový seznam usedlých z lokalit, kde se před německou kolonizací uchovalo domácí obyvatelstvo. Číslem za jménem je označen rok výskytu, není-li u jména uveden, je jím rok 1676. Po seznamu následuje uvedení literatury pramenů.

127. Jiří Musil, *Mrtvý bod v rodokmenu*, LGHSP, seš. 10, říjen 1975, str. 25-26.

Mrtvým bodem v genealogii se nazývají takové případy, kdy badatel nemůže pokračovat v dalším postupu vpřed proto, že nejsou k dispozici žádné archivní materiály, případně jsou ztraceny, nebo ztrácí-li se informace o hledaných osobách z důvodu stěhování na neznámé místo nebo nesprávných zápisů v matrikách atp. Dojde-li k tomu, musí rodopisec logicky kombinovat, zvažovat, srovnávat a snažit se rekonstruovat možné události, v žádném případě však fantazírovat nebo fabulovat. Vždy je jistá naděje, že se třeba i po letech objeví nové stopy. Na závěr autor uvádí čtyři příklady matričních rodných záznamů, které se ocitají na mrtvém bodě.

128. Václav Elznic, *Četnost křesťanů jmen v slánských matrikách na konci 19. stol.*, LGHSP, seš. 12, únor 1976, str. 25-26.

Autor uvádí svůj článek slovy, že v minulých staletích byla určitá jména pro některé rody téměř charakteristická. Synové dostávali jméno po otcích, dědech a pradědech a podobně i dcery po matkách, babičkách a prababičkách. Při tehdejší početnosti rodin dostávaly další děti jména i po kmotrech a kmotrách, dalších příbuzných atd. Ovšem i běžná jména podléhala dobovým a módním změnám. Zajímavé proto jsou statistiky křtěných dětí z různých dob a míst. Autor si pro svou úvahu vybírá jména ze slánských matrik za 10 let na konci 19. století. Od roku 1885 do roku 1894 se zde ročně narodilo průměrně 172 chlapců i 172 děvčat. Autor pro zajímavost uvádí, že z 370 narozených dětí v roce 1894 jich bylo mrtvě rozených 23, což vyčísľuje na 62,2 % (*sic!*). Nyní se Elznic dostává ke statistice jmen chlapců v ročním pořadí. Celkem se za sledovaných deset let narodilo 1721 živých chlapců. Vyjmenuji alespoň pět nejčastějších jmen: 1) Josef, 2) František, 3) Václav, 4) Karel, 5) Antonín. Následuje též statistika u 1722 živě narozených dívek. Opět uvedu pouze prvních pět nejčastějších jmen: 1) Marie, 2) Anna, 3) Božena, 4) Růžena, 5) Antonie. Dnešní oblíbená dívčí jména se v zápisech nevyskytují ani jednou, a to ani např. Jitka, Věra, Lenka, Libuše, Eliška. V závěru se autor zabývá prvními výskyty některých jmen u nás. Zikmund Winter píše, že prvního Josefa našel v Litomyšli roku 1502 a druhého v Koříně u Litomyšle roku 1504. V Praze se první Josef vyskytuje k roku 1566. Je to způsobeno židovským původem jména, které se v Čechách rozšířilo teprve zásluhou Českých bratří. Ještě hůře na tom je Marie, kterou nenajdeme ani v 16. a 17. století. Pokud se v matrice objeví nějaká Mařka atp., jde o odvozeninu ze jména Marie Magdalény. Později se však Marie díky protireformačnímu tlaku stala nejrozšířenějším ženským jménem u nás. Naopak velmi populárními jmény se starobylým výskytem byli Jiří,

Jan a Václav, v knize pražských měšťanů z let 1550-1600 je z více než 2000 jmen 412 Janů, 170, Jiřích a 119 Václavů. Vojtěchů je kupodivu pouze šest.

129. Rudolf Zrůbek, *Starý hřbitov v Rychnově n. Kn.*, LGHSP, seš. 12, únor 1972, str. 27-34.

V Rychnově nad Kněžnou, uprostřed moderního sídliště, se kolem kaple Proměnění Krista Pána nachází starý hřbitov. Dle autorových poznámek poslední pohřeb se zde uskutečnil roku 1907. Na hřbitově se rovněž nachází památník padlým z prusko-rakouské války roku 1866. Autor prochází hřbitovem a čte jména zesnulých spolu s jejich náhrobními nápisy, případně dodává určité životopisné poznámky týkající se zemřelého. Výsledky této výpravy popisuje na sedmi tiskových stranách. Na závěr uvádí kresby dvou znaků nacházejících se na náhrobcích rychnovského hřbitova, z nichž jeden je nečitelný a druhý patří Františku Wimmerovi z Wimmersfeldu. Nakreslil Jiří Bílý.

130. Jaroslav Honc, *Možnosti a cíle kvantitativní genealogie a heraldiky*, LGHSP, řada 4, čís. 1, květen 1976, str. 1-13.

Ze všech pomocných věd historickým jsou tři, které jsou společné jak vědecké obci, tak laickým badatelům. Jsou to genealogie, heraldika a numismatika. Tato dvojkolejnost sebou nese početné výhody i nevýhody pro oba partnery – vděčnou čtenářskou obec pro ryze odbornou problematiku a semknutí lidových pracovníků s vědci při řešení společných úkolů. V zájmu obou partnerů i rozvoje genealogie a heraldiky i numismatiky bylo a je užitečné občas se zamyslet nad možnostmi a cíli koexistujících složek a cílů. Vzhledem k rozsáhlosti Honcova zamyšlení uvedu vždy pouze název jednotlivého odstavce, který sám situaci dobře charakterizuje.

- 1) Zaostávání české genealogie a heraldiky.
- 2) Orientace a koncepce vědecké práce v GHSP.
- 3) Kvantifikace v české genealogii a heraldice.
- 4) Cíle a tematika české kvantitativní genealogie a heraldiky.
- 5) Rekonstrukce rodiny a čeští genealogové.
- 6) Demografické a populační sondy a čeští genealogové.
- 7) Kolektivní biografie a čeští genealogové.
- 8) Soupis pramenů české genealogie a heraldiky.
- 9) Frekvence a tvorba příjmení a křestních jmen.
- 10) Frekvence, tvorba a symbolika městských znaků, šlechtických znaků a výrobních znamení.
- 11) Rodová sociální deklasace a kapilarita.
- 12) Genealogické a heraldické právo
- 13) Terminologické slovníky a atlasy české genealogie a heraldiky.

Za článkem následuje poznámkový aparát.

131. Vilém Jersák, *Petr Figulus a jeho rod*, LGHSP, řada 4, seš. 1, květen 1976, str. 23-24.

Autor v úvodu konstatuje, že o původu jména i předků Petra Figula, zetě Komenského, bylo již napsáno mnoho dohadů a poznatků. Figulus se narodil roku 1619 v Jablonném nad Orlicí. Jersák věnoval velkou pozornost zápisům v gruntovních knihách Jablonného nad Orlicí v letech 1564-1670, ale Figula tam nenalezl. Autor tedy hledal českou variantu latinského jména – hrnčíř, až konečně našel Jana Zelynku, hrnčířského mistra, o němž další bádání dokázalo, že je otcem Petra Figula. Dle zápisů je patrné, že Jan Zelynka, hrnčíř, v roce 1623 sběhl se svou manželkou a synem Petrem do Lešna, kde někdy mezi lety 1833-1841 zemřel.

Osiřelého Petra se ujal bratrský kněz Jan Solnický a nasměroval jej na kněžskou dráhu. Z Petrových synů si příjmení Figulus podržel pouze jediný Samuel. Autor nyní své poznatky podkládá citacemi z pozemkových knih panství Lanškroun a uvádí poznámkový aparát.

132. Jiří Vraný, *Zajímavé zápisy v matrikách*, LGHSP, řada 4, seš. 1, květen 1976, str. 26-27.

Ve starých matrikách se často najdou zajímavé a kuriózní případy. Autor uvádí čtyři z nich. Vnučka známého Fabricia, defenestrovaného roku 1618, porodila na útěku dítě, jehož otec nebyl známý. Dítě bylo křtěno v Bělé pod Bezdězem farářem Parvusem, pozdějším farářem ve Mšeně. V nejstarší mšenecké matrice je o tomto křtu záznam ze dne 10 srpna 1636, zápis je kusý, matkou je však Sylvie, dcera Jana Václava z Hohenfallu na Řepně, který je rovněž kmotrem dítěte, jež dostalo jméno Felix. Svědky byli Petr z Radouně a jmenovitě neuvedená manželka rychtáře. Dále autor vysvětluje polemiku, která kdysi vznikla a to, proč bohatí lidé volili za kmotry svých dětí chudinu nebo i žebráky. Pravděpodobně to bylo mylnou interpretací biblických výroků a o chudých duchem a velbloudu v uchu jehly. Chudáci tak dle tehdejších představ mohli dítěti pomoci lépe ke spasení. To je asi příčinou toho, že v zápisu v mšenské matrice z roku 1644 jsou jako kmotři a svědek uvedeni tři mělničtí žebráci. Velmi zajímavý zápis zapsal v červenci 1644 již známý farář Parvus, kdy napsal: „křtil jsem dceru Jana Žabky (jeho dámy aneb první s biřicem odešla a on sobě druhé vzal, jménem Dorota).“ Ze zápisu je jasné, že Žabkova první žena nezemřela, ani s ní nebyl rozveden. Podle všech pravidel by šlo tedy o nemanželské dítě. Autor nabízí toto vysvětlení, do roku 1627 byli ve Mšeně duchovní českobratřští, poslední z nich farář Abraham Heřman odešel toho roku do Žitavy a odtud do Ameriky. Je tedy možné, že farář Parvus nepovažoval první sňatek uzavřený nekatolickou autoritou za platný. Poslední zápis z téže matriky je také poněkud kuriózní: 9. dubna 1674 byli pokřtěni syn Jiří a dcera Kateřina Václava Dutýho, poustevníka od sv. Jiří, matka Kateřina. Je dosti divné, že by poustevník měl rodinu a tak se patrně za tímto pojmenováním skrývá něco jiného. Za příklady z matrik následuje seznam tří pramenů.

133. Jan Wagner, *Genealogické prameny v literární pozůstalosti L. Mašínové*, LGHSP, řada 4, seš. 2, červenec 1976, str. 42-43.

Začátkem roku 1976 převzal Literární archiv Památníku národního písemnictví literární pozůstalost zesnulé spisovatelky Dr. Leontiny Mašínové. Kromě rozsáhlé korespondence, rukopisů a výstřížků obsahuje i bohatý genealogický materiál, který jí byl pomocníkem při vzniku jejích beletristických prací, kde se držela zásady, co nejvíce se přiblížit skutečnosti. Rozsáhlý je tak zejména materiál o Budovcích z Budova, jež použila v románu Hořící keř a též do trilogie o Janu Ámosu Komenském. Dalším závažným genealogickým pramenem je soupis sestavených rodokmenů erbovních i občanských rodin, který je uveden v závěru. Mezi nimi jsou např. Budovcové z Budova, Dačičtí z Heslova, Harantové z Polžic a Bezdrůžic, Elsnicové z Elsnic, Kaplířové ze Sulevic, Slavatové z Chlumu a Košumberka atd., ale i rody dalších významných osobností, např. J. A. Komenského, Josefa Jungmanna, Johna Milтона a George Washingtona.

134. Jan Křivohlávek, *Obyvatelé Bystrce v Německé Rybné (Rybné nad Zdobnicí)*, LGHSP, řada 4, seš. 2, červenec 1975, str. 60-62.

V roce 1783 jsou v rámci tzv. raabizace na řadě panství v Čechách rozparcelovány a rozprodány nevýnosné dvory. Velké komplexy půd byly rozprodány zejm. na Pardubicku. Na Lanškrounsku vznikly celé čtyři nové vesnice. Rovněž na sousedním Žamberecku byl v obci Německá Rybná rozparcelován panský dvůr, jeho díly byly roku 1791 prodány. Majetek ze

stávajících budov posloužil na stavbu nových obydlí. Rozdělením tohoto dvora vznikla nová část vesnice ve vzdálenosti půl hodiny od Rybné a dostala jméno Dvorek. Díly byly prodávány obyvatelům žamberského panství, ale i panství jiných, ti však museli být propuštěni z jurisdikce své stávající vrchnosti. Mezi prvními kupci byli obyvatelé Bystrce, jejichž jmenný seznam s uvedením dílu a případně i rodinných příslušníků následuje. První fáze vystěhovalectví z Bystrce do Rybné byla uzavřena v roce 1802. I později však do Rybné přicházejí další obyvatelé Bystrce. Během následujících let se však většina potomků obyvatel původem z Bystrce z Rybné odstěhovala a v 60. letech 20. století zde žije jen Antonín Hrdina, učitel, knihovník a kronikář s manželkou a v čísle 12 rod Kašků. Za článkem následují poznámky.

135. Jan Skutil, *Genealogie Mrštíkova roku na vsi*, LGHSP, řada 4, seš. 3, září 1976, str. 64-69.

Jan Skutil, v úplném úvodu svého článku konstatuje, že na genealogii nejvýraznější moravské kroniky z konce 19. století Rok na vsi autorů Aloise a Viléma Mrštíkových (knižně vydáno 1904) lze nahlížet dvojím způsobem, vnitřním a vnějším. Stránka vnější si všimá vývoje textu, jednotlivých postav, srovnávání literárních předloh a modelů s jednotlivými jednajícími osobami, po stránce vnější si povšimneme vazeb mezi postavami v kronice se vyskytujícími a jednajícími. Do románové kroniky se vešla celá ves, téměř pět set postav. Genealogy by jistě velmi zajímala analýza jednotlivých postav, včetně zjištění, které stály Mrštíkům předlohou. Podklady k tomu bychom našli v autentických záznamech postav dlouholetého písmáka a kronikáře Viléma Pernikáře, dobrého známého Mrštíků. Autor v dalším textu ztotožňuje některé literární postavy se skutečnými lidmi.

136. Bohumil Fremut, *Ideové náměty a úvahy o genealogii a heraldice*, LGHSP, řada 4, seš. 4, str. 101-113.

Autor začíná poeticky vzletnými slovy, obraty a obrazy a v podobném duchu se nese i celý článek. Starodávné zpěvy měly začasť genealogický obsah. Dnešní strohé rodokmeny mají původ v umělecky vyvedených stromech života, jež dosud zdobí ne jeden hrad či zámek, například hrad Pecka, kdysi majetek po všech stránkách vzdělaného Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdržic. Autor teď přechází ke genealogické a heraldické etice a konstatuje, že Harantův erb zůstal čistý, ač on sám zaplatil hlavou za spoluúčast na panském povstání, v kontrast k němu klade jeho potomka Kryštofa Viléma Haranta, který roku 1680 brutálně potlačoval nevolnické povstání a tím svůj štít poskvrnil. Podobný případ je znám z rodu Kaplířů ze Sulevic, Kašpar Kaplíř byl popraven na Staroměstském náměstí, jeho vnuk přispěl roku 1683 k obraně Vídně. A tak erby často nezářily ctí a za porušení přísah případně za změnu víry se nikdo nestyděl. Etický pojem cti ztrácel svůj druhdy rytířský charakter u mnoha nositelů erbovních znaků. Výsledkem byly výtržnosti v krčmách, vražedné souboje, přepadání sousedů, kupců atd. Stylizovaný strom života (arbor genealogica) dnes již také nezaručuje privilegované postavení v zemi. Erb se později stával předmětem touhy neurozených domácích, ale i cizích kariéristů, vojáků, úředníků atd. Proti přijímání cizinců vystupoval Bohuslav Balbín a také biskup Jan Hynek Dluhoveský. „Z dřívějšího zaměření rodokmenu na původ a jeho stáří se v moderní době vyvíjí zájem o zachycení a soustředění co nejširšího materiálu genetického z celých rodových generací, aby bylo co nejvíce podkladů pro komplexní zpracování a vědecké zkoumání vývojové zákonitosti celé společnosti, z hledisek biologických, v medicíně, psychologii, eugenice, antropologii, v pohledech sociologických na právní a hospodářské závislosti, na vztahy v populaci a demografii, v etice, pedagogice aj.“

vysvětluje dlouze autor. Genealogické souvislosti mezi potomky a předky a příbuzenstvem z matčiny strany podmiňují dispozice zkoumaného probanta a tím i její podíl na dědičných i výchovně usměrněných vlastnostech fyzických psychických. Mnoho genealogických a heraldických pramenů jednotlivých badatelů zůstává doma a často při úmrtí badatele vezmou za své. Proto by bylo třeba zřídit ústřední genealogický ústav, kde by byly všechny sbírky jednotlivých badatelů shromážděny, jak o to svého času usilovala již Rodopisná společnost československá. Autor dále uvádí ideální počet předků do 30 generace 2³⁰. Tak tomu však není díky úbytku předků. Poté se autor zabývá vývojem šlechtictví, přestože na začátku cituje z Charty OSN: „Všichni lidé se rodí svobodní a sobě rovni co do důstojnosti a práv.“ V běžném chápání ztotožňuje se šlechtictví s feudalismem. Ne každý šlechtic byl feudálem, ale mnohý feudál nebýval vůbec šlechticem. Dále se autor zabývá volbou a užíváním znaku, mesaliancemi a morganatickými svazky a dědickými záležitostmi, jež se vztahovaly výlučně na manželské potomstvo a žádostmi o legitimaci, erby a šlechtictví, z čehož se ve své době stal, řečeno dnešními slovy „výhodný byznys“. Poté pojednává o dvou nejstarších českých znacích: orlici a dvouocasém lvu. Dále vrací opět k heraldice a genealogii a konstatuje, že se ve své podstatě poslání znaku i rodokmenu nemění. Poutají stále příslušníky určité skupiny nejenom ve smyslu sociálním, ale také profesním, kulturním, duchovním atd. Nezanikla ani stará vyznamenání a řády. Zprvu čistě vojenské byly po roce 1948 nahrazeny řád revolučními, budovatelskými a pracovními. Řád SNP, Řád republiky, Řád Klementa Gottwalda, Řád práce aj. Autor doplňuje, že nositelé našich nových řádů vstupují do historie za zásluhy o budování nového společenského života jako jednotlivci i jako pracovní kolektivy dělníků, rolníků a inteligence, jako průkopníci nově pojatého šlechtictví práce po přežilé aristokracii ducha a rodu. „Takový už je zákon vývoje lidské společnosti, domnívá se autor.“ A poslední věta článku zní: „Pokračováním v rodopisné a heraldické práci se navazuje na minulost a tím nejlépe se stírají třídní rozdíly v souhlase s přeměnami nynější společnosti.“

137. Václav Elznic, *Prosebný list pobělohorských exulantů císaři Ferdinandu III. roku 1637*. LHGSP, řada 4, sešit 4, listopad 1976, str. 115-126, rejstřík na str. 138-140.

Česká historiografie v uplynulých třech dekadách (v roce 1976) věnovala značnou pozornost pobělohorské šlechtické i měšťanské emigraci v obou vlnách, první bezprostředně po Bílé hoře a druhou po vypovědacích dekretech v roce 1627 a 1628. Po odchodu ze země však česká emigrace nesehrála rozhodnou úlohu. Po české politické i ekonomické dějiny 17. století znamenal odchod mnoha tisíc šlechtických a měšťanských rodin mnoho a proto je už od poloviny 19. století vděčným tématem historických studií. Velké množství archivních materiálů zpřístupnil v 19. století Tomáš Bílek, který zvolil formu vyčerpávajících excerpt. Stranou historického zájmu zůstala při studiu pobělohorské emigrace problematika populační a demografická, V letech 1618 – 1648 ubylo v Čechách asi půl milionu obyvatel. Poddaní na rozdíl od šlechty a měšťanů nemohli zemi legálně opustit a proto nelegálně sbíhali k evangelickým feudálům do Polska, Saska, Lužice, Braniborska a na Slovensko. V naději na blízký návrat se mnoho exulantů uchýlovalo do Saska. V roce 1637 se souhlasem saského kurfiřta poslali císaři Ferdinandovi III. prosebný dopis, v němž pokorně žádali o milost a o povolení návratu do království. Elznic uvádí celý text prosebného dopisu i seznam exulantů, který po něm bezprostředně následuje. Celkem je v něm uvedeno 404 osob, z toho 123 mužů a žen panského a rytířského stavu a zbytek 281 je měšťanů. Prosba saských exulantů byla císařem zásadně odmítnuta. Přesto však je dnes soupis 404 exulantů usazených v Sasku cenným přínosem k dějinám 17. století a jeho edice jistě dobře poslouží české individuální a kvantitativní genealogii, končí svou studii Václav Elznic. Za článkem následuje poznámkový aparát a německé znění prosebného dopisu.

138. Helena Janderová, *Jmenný fond v urbáři velkostatku Kostelec nad Černými lesy z roku 1565*, LGHSP, řada 4, seš. 5, únor 1977, str. 141-149.

Roku 1558 získal velkostatek Kostelec nad Černými lesy dvořan Jaroslav Smiřický a na základě toho vznikl první černokostelecký, původně nedatovaný urbář. Tento na rozdíl od mnoha jiných spisů přežil rok 1800. Je dobrým pramenem pro studium vzniku jmenného fondu. Dále uvádí soupis poddaných Jaroslava Smiřického platících pozemkovou rentu a výjimečně i poddané sousedních velkostatků, usedlých na pozemcích patřících kosteleckému panství. Následuje tři a půl stránkový seznam jmen poddaných. Kostelecký urbář je i bohatým zdrojem pro poznání jmenného fondu na Černokostelecku. V souboru 452 poddaných, již 72 % mělo vedle křestního jména i jméno druhé, příjmení. Následně je uveden abecední soupis kosteleckých poddaných z roku 1565, kdy k 370 kosteleckým příjmením patří ještě 32 jmen po chalupě. Uveden je abecední seznam příjmení v kosteleckém urbáři. Pro Kostecko byly nejrozšířenějšími vzory příjmení osobní vlastnosti a fyzické rysy nositele příjmení. Dále následuje abecední soupis příjmení podle typu zaměstnání. Ta vyjadřují bohatost regionu s výrazným podílem hrnčířství a vinařství spolu s velkým lesním hospodářstvím. Stejně snadno se příjmení tvořila v přátelském ovzduší jako zdrobněliny (hypokoristika) Na Kostecku je v 72% použito křestní jméno nebo jeho zdrobnělina, V celkových počtech připadala na jména typu hypokoristického celá šestina. Následuje tabulka struktury fondu 317 příjmení v kosteleckém urbáři z roku 1565 a struktury fondu 501 křestních jmen v kosteleckém urbáři z roku 1565. Autorka končí článek konstatováním: „Studium příjmení i křestních jmen a propočty struktur jmenného fondu jednotlivých souborů statisticky dostatečně velkých je sice technicky náročné a metodicky neověřené, ale pro potřeby české genealogie a v zájmu archivního materiálu jej nelze odkládat. Pořízení soupisu 317 příjmení na Černokostecku a propočet četnosti těchto 317 příjmení a 501 křestních jmen má vedle informačního poslání i funkci podnětnou a diskusní.“ Za článkem následuje uvedení poznámek.

139. Věra Sekotová, *Vrchnostenská křestní matrika pro poddané v Bratčicích 1642-72*, LGHSP, řada 4, seš. 5, únor 1977, str. 150-154.

Významným a všem zvyklostem se vymykajícím archivním fondem, poskytujícím vhled do života našich předků, je rukopis č. 345 a 346 archivního fondu Žleby. Feudální velkostatek Bratčice u Čáslavi vznikl roku 1555 a existoval asi 120 let. Patřil Bohdaneckým z Hodkova, kteří postupně upadli do dluhů. Novým majitelem se roku 1614 stal Jiří Dobřenský z Dobřenic. Statek Bratčice však zůstal stále zadlužen. V roce 1642 získal Bratčice Bernard Šmerovský z Lidkovic (asi 1610-1664), zeť Jiříka Dobřenského z Dobřenic, který zastával mnohé významné funkce v Praze. Na jeho kariéře jsou nejzvláštnější dvě věci - nerozšířil svou majetkovou základnu, měl pouze dva menší rytířské velkostatky s 21, resp. 34 poddanými. A přes svou zaneprázdněnost funkcemi v Praze dokázal u statku Bratčice vybudovat dobrou administrativu. Bratčice byly patrně nejmenším velkostatkem, který měl pro správu poddaných a režijní náklady sepsaný urbář, připomínaný roku 1668. Kromě něj vytvořil pro své poddané velkostatkovou křestní matriku. Ta měla dva seznamy, Seznam narozených a pokřtěných dětí z let 1642-1668 a o něco mladší seznam 1642-1672. Bratčická matrika se uvedenými údaji neliší od matrik církevních podle římského rituálu z roku 1614. První soupis obsahuje 246 zápisů dětí z Bratřic, u těch, co zemřely do jednoho roku, je uveden i zápis úmrtí. Druhý soupis, možná vzniklý jako opis prvního, však úmrtí dětí vynechává, uvedeno v něm je 189 dětí. Oba soupisy se týkají pouze dětí z Bratřic, jsou vedeny chronologicky, pečlivou rukou, bez zkomolenin. Nepochybně vznikly v kanceláři velkostatku jako pomůcky k evidenci poddaných. Zachoval desítky informací o populačním vývoji na

jednom z nejmenších velkostatků v období, kdy jsou takové údaje vzácné nebo vůbec neexistují. Poté je v textu otištěn abecední Seznam poddaných v Bratčicích, jejichž děti byly evidovány v bratčické matrice 1642 – 1672. Kromě osob uvedených jménem a příjmením, jsou v matrice uvedeny i osoby uvedené pouze křestním jménem (např. Adam šafář). V závěru autorka konstatuje, že ačkoli je bratřická matrika počtem záznamů v porovnání s mnoha desítkami křestními záznamy z Čáslavska a okolních regionů zanedbatelná, zaslouží spolu se správou o ní i její informativní výčet. Po článku následují poznámky.

140. Václav Elznic, *Historicko-genealogický spolek Herald v Praze*, LGHSP, řada 5, duben 1977, str. 5-8.

Na přelomu 19. a 20. století vzniká v Čechách silná touha některých vrstev po vyšším společenském uznání, které příslušelo šlechtě. Kde existuje poptávka, vzniká zároveň nabídka, a tak se objevují genealogičtí agenti - jednatelé, kteří za úplatu obstarávali podklady pro získání nebo opětovné získání nobility, tyto doklady však byly začasť falšované. V letech 1900 – 1904 vedl c. k. zemský trestní soud v Praze proti těmto jednatelům hromadné trestní řízení. V této situaci vzniká u nás první společnost věnující se heraldice a genealogii. V roce 1900 je ustaven heraldicko-genealogický spolek Herald. U zrodu tohoto spolku stál drážní zaměstnanec Adolf Řídký. Na ustavující schůzi byli přítomni pouze čtyři lidé. Spolek v příštím roce začal vydávat vlastní časopis nevalné úrovně Herald. Po vznesených proklamacích v prvním čísle, však následovala již jen další dvě čísla. Spolek Herald měl krátký život, již v roce 1902 byl úředně rozpuštěn, neboť Adolf Řídký rovněž stanul před soudem ve věci výše uvedeného falšování listin za účelem osvědčení šlechtictví.

141. Viktor Genttner, *Henrik Frantz – zajímavá postava Rychnova nad Kněžnou*, LGHSP, řada 5, duben 1977, str. 24-26.

Viktor Genttner líčí osudy mimořádné a svérázné postavy z Rychnova nad Kněžnou, Jana Henrika (Jindřicha) Frantze (1668-1777), který se doloženě dožil 109 let. Ač sám bezdětný, spolu s manželkou býval často kmotrem rychnovských dětí, včetně F. M. Pelzla. Povoláním byl perníkář a preclíkář a zkoušený výrobce postního pečiva. Byl váženým členem cechu mlynářů a pekařů. Podílel se i na správě města, nejčastěji jako radní. Po smrti první manželky se ve věku 79 let ženil podruhé s jednatřicetiletou Annou Eleonorou, dcerou rychnovského purkmistra, tím se spřížňuje s místní honorací a ještě více posiluje své postavení ve městě. V roce 1757 přijímá za vlastní děvče-nalezence Annu. Ve věku 104 let přežil dokonce mor ve městě, teprve v roce 1776 učinil poslední vůli a rok na to zemřel. Z vtipných poznámek v poslední vůli můžeme usuzovat na jeho svéráznou národu. Jeho osoba měla dosah i po smrti, své umělecké jméno si po něm zvolily vídeňské spisovatelky 19. století Henriete a Emma Frantzové.¹⁷² Autor vyslovuje politování, že se barvitá postava Frantzova nedostala do některé z povídek výše uvedených spisovatelek. Po článku následují poznámky.

142. Viktor Genttner, *Počtení metody v heraldice a genealogii (2. část: Genealogie)* LGHSP, řada 5, červen 1977, str. 45-54.

Druhá část autorova pojednání, navazující na část první věnovanou heraldice. Autor konstatuje, že na rozdíl od heraldiky se výpočetní technika na poli genealogie ve světě používá již deset let. Poté se zabývá metodikou sběru dat, která by byla přenositelná na kartičky pro počítačové zpracování. Dílčích kartiček by bylo více druhů podle pramene, z něhož byly údaje vypsány. K sestavení základního životního schématu by sloužila Výsledná

¹⁷² Vlastním jménem Františka a Marie von Pelzeln, byly příbuzné s F. M. Pelzlem.

životopisná karta jednotlivce. V článku je uvedeno vícero vzorů jím navržených kartiček s údaji. Po pojednání následují poznámky.

143. Václav Fürst, *Jihočeští ovčáci*, LGHSP, řada 5, červen 1977, str. 84-87.

Po třicetileté válce, jež svou ničivostí zasáhla i Jižní Čechy, zůstalo na Hlubocku mnoho neosídlených gruntů a to ještě i padesát let po válce. Vrchnosti rovněž chyběli poddaní a poplatníci. Jedním z řešení této situace bylo zakládání ovčinců a dovoz dobrých chovných plemen. O ovce se starali zkušení chovatelé „mistři polní“. Kolem roku 1685 bylo na hlubockém panství 9 ovčinců a další ovčince byly zakládány i na jiných panstvích. Ze soupisu poddaných, matrik a dalších pramenů můžeme zjistit informace o ovčácích. Jejich postavení bylo hierarchizované. Na vrcholu pyramidy stál mistr polní – vedoucí a odpovědný hospodář na ovčíně. Jeho zastupoval Meisterknecht, mistrův pacholek, Masterknecht byl krmičem ovcí, Lämmerknecht krmil a ošetřoval jehňata a Hammelknecht byl ovčácký pacholek, který ošetřoval skopce, tzv. „skopař“, na nejnižším stupni stál Zutreiber – pohůnek, pasák. Mezi ovčineckým personálem vládla profesionální soudržnost, jak o ní vypovídají matriky. Na panství Třeboň a Hluboká působili jako polní mistři předkové autora článku. Ten zmiňuje nejstarší čtyři generace svého rodu, jehož jméno se psalo v různých obměnách, od roku 1661 do roku 1780. Potomci rodu Fürstů, z nichž jedna větev se stala sedláky a druhá lesníky, ještě žijí a autor by uvítal každou zmínku o nich. Článek redakčně upravil Ladislav Procházka.

144. Jiří Vraný, *Zajímavý seznam farníků*, LGHSP, řada 5, červen 1977, str. 92-93.

Všeobecně se má za to, že vydáním tolerančního patentu roku 1781 byla ihned uvolněna cesta nekatolíkům praktikovat svou víru. Autor však na základě „Indexu jmenného matrik narozených, oddaných a zemřelých od r. 1744 – 1784“ římskokatolické fary Tuchoměřice, uloženého v SOA v Praze 2 poskytuje jiný obraz. Z jedné strany knihy se nachází uvedený index, z druhé strany pak soupis farníků k roku 1789, kde se posuzuje jejich vztah ke katolické církvi. Děje se tak prostřednictvím šestnácti předepsaných otázek, jakéhosi formuláře, původně psaných v latině, přičemž autor uvádí i jejich překlad. Ještě osm let po vydání tolerančního patentu, zajišťujícího náboženskou svobodu si tedy tuchoměřický farář vedl podrobné záznamy o chování svých farníků a o jejich vztahu ke katolické církvi. Možná je to dáno i tím, že Tuchoměřice původně patřily jezuitům, kteří zde zůstali i po zrušení řádu v roce 1773 v rámci Studijního fondu.

145. Jan Skutil, *Dolnorakouský zemský archiv a moravská genealogie*, LGHSP, řada 5, září 1977, str. 131-132.

Vědečtí pracovníci vídeňského ústavu Silvia Petrin a Fritz Eheim vydali publikaci *Das Niederösterreichische Landesarchiv*, Wien, 1977, která má pro naše badatele význam nejen metodologický, ale obsahuje přímo i informace genealogického a heraldického charakteru. Vzhledem k tomu, že jsou zde stručně vyčísleny i materiály pro české a moravské dějiny, je tento informativní přehled vítanou a nezbytnou příručkou, zejm. pro moravskou genealogii a heraldiku a mohl by být vzorem i pro naše publikace.

146. Jan Podhola, *Rekonstrukce a fertilita šlechtických rodin v Čechách podle gothajských almanachů*, LGHSP, řada 5, prosinec 1977, str. 177-194.

Pro poznání a pochopení populačního vývoje v českých zemích v předstatistickém období vede trnitá cesta, protože badatel sám si musí materiál v archivních fondech najít, utřídit, shrnout a zpracovat a vyhodnotit. Shromažďování údajů o svých předcích je pro genealoga běžné. Proto je samozřejmé a zákonité, že v posledních několika letech byl v rámci GHSP dán

prostor otázkám historické demografie, publikovány byly některé teoretické statě a tři praktické ukázky rekonstrukce rodiny. Ohlášeny jsou další práce členů GHSP na téma fertility. Zájem české genealogie o historicko-demografickou tematiku se soustřeďuje do období zhruba 1780-1870, kdy jsou již podklady snadněji dosažitelné. Z hlediska historické demografie jde o období klíčové, s prvními náznaky plánovaného rodičovství a s nástupem nových generací osvobozených od poddanství. Rovněž vznikají výrazné populační přebytky. Soustředění co největšího počtu rekonstruovaných rodin z tohoto období by jistě uvítali pracovníci v oboru historické demografie pro posouzení, jak diferencovaně se jednotlivé skupiny podílely na tvorbě populačních přebytků obyvatelstva českých zemí. Po roce 1848 dochází k populačnímu úbytku šlechty. Mělo by se především zjistit, zda šlechta vůbec měla populační přebytky na udržení pozic v držbě velkostatků a při zastávání důležitých administrativních pozic. Dále autor popisuje vznik gothajských almanachů, které jsou dobrou pramennou plně komparativní základnou pro odborné studium šlechtické populace. Autor se nyní pokusí pracovat se studijním vzorkem 19 českých šlechtických rodin podle zásad gothajských almanachů, přičemž vzorek byl vytvořen tak, aby zahrnul ročníky, které revoluční rok 1848 zastihl ve významných rodinných pozicích. Dále následuje tabulka ročníkového složení 19 vybraných šlechtických rodin souboru JP1.¹⁷³ Zmíněné údaje postrádají narativní prvky, slouží k vyplnění rodinných listů, u nichž se počítá s počítačovým zpracováním. Dále následují tabulky Listů rekonstruovaných rodin oněch devatenácti rodů české vyšší šlechty v období po roce 1848. Autor pro větší srozumitelnost zavedl pro každý list kódové označení. Např. GHSP LRR JP 1 07 – což vyloženo je GHSP – provenienční označení Genealogické a heraldické společnosti, LRR – list rekonstruované rodiny, JP – iniciály badatele, tomto případě Jan Podhola, 1 – list 1, 07 – číslo rodiny, v tomto případě hraběte Jana Harracha. Tento statistický soubor čítá 41 rodičovských partnerů a 127 dětí ze 125 porodů. Ženy se dožívaly průměrného věku 58 let, muži 69 let. Muži uzavírali sňatek průměrně v 31 letech, ženy ve 20 letech. Průměrný počet dětí byl šest. Nejzávažnějším ukazatelem biologické vitality každého sledovaného populačního vzorku je fertilita žen, která udává počet dětí narozených za pět let ve sledovaných manželských párech. Následují grafy věku snoubenců při uzavření sňatku a dosaženého věku manželů a mnoho dalších tabulek: 1) dosažený věk, stáří při uzavření sňatku a počty dětí v souboru, 2) fertilita v rekonstruovaných rodinách české vyšší šlechty období po roce 1848 počty narozených dětí v pětiletých obdobích, 3) průměrná fertilita žen v pětiletých věkových skupinách souboru 19 šlechtických rodin, 4) meziporodové intervaly v rekonstruovaných rodinách české vyšší šlechty období po roce 1848, 5) průměrné meziporodové intervaly (kalendářní měsíce), 6) grafy frekvence meziporodových intervalů, intervaly mezi 1. a dalšími porody, 7) tabulka úmrtnost dětí ročníků 1842-1880 ve sledovaném souboru, 8) historicko-demografické ukazatele souboru 19 šlechtických rodin období okolo roku 1848. Po zpřesnění a doplnění by takový soubor propočtených ukazatelů mohl vytvořit i vstupní soubor informací pro strojové zpracování výpočetní technikou a pro sestavení a přesné klasifikování biogenetického obrazu rodiny či souboru rodin.

147. Jaroslav Honc, *Soupis řezačů drahých kamenů v letech 1529-1701*, LGHSP, řada 5, prosinec 1977, str. 195-197.

Autor zprvu zmiňuje badatelské a odborné dílo novopackého rodáka PhDr. Stanislava Urbana (1923-1975). Urban je autorem knihy *Řezači drahých kamenů v Čechách v 16. a 17. století*, kterou vydalo Uměleckopřemyslové muzeum v Praze v roce 1976. Úprava a broušení drahých kamenů zažily v Čechách dvě konjunktury, první za vlády Karla IV., druhou za Rudolfa II. Bohatství drahých kamenů lákalo do Čech řezače i z jiných zemí. Stanislav Urban vypsál

¹⁷³ Jan Podhola 1

každé jméno, s kterým se v pramenech setkal, a vytvořil abecední soupis řezačů drahých kmenů.

148. Jaroslav Honc, *Genealogie a ceny poddanských nemovitostí a půdy do roku 1848*, LGHSP, řada 6, únor 1978, str. 1-20.

V úvodu své studie autor zdůrazňuje, že genealogie už dávno není pouhou vědou o rodových a rodinných souvislostech jednotlivců, ale zabývá se navíc biologickými, hospodářskými, kulturními a právními vztahy, vyplývajícími z těchto souvislostí. Zájmem české genealogie je, aby neustrnula ve stavu „genealogie pro genealogii, ale aby v duchu svých stanov pěstovala cílevědomě teoreticky i prakticky pomocné vědy historické, zejm. heraldiku, genealogii a sfragistiku. V prvních letech organizační výstavby GHSP to nebylo možné, nyní ale dozrály podmínky první nové pracovní skupiny GHSP již v roce 1977 a na pravidelných pondělních schůzkách genealogů se za poslední tři roky dvakrát objevilo téma cen poddanských nemovitostí a půdy. Dobře je známo, že neexistuje rodokmen, rozrod nebo vývod, který by vedle řemeslnických, dělnických, úřednických neevidoval nemovitosti a půdu. Cenné prameny jsou obsaženy v českých pozemkových knihách. V roce 1958 se na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy ustavila z iniciativy profesora Václava Husy pracovní skupina pro dějiny cen a mezd. V uplynulých dvou desetiletích vydala tato skupina čtyři sborníky informující o jejích záměrech a výsledcích. Při tomto rozsahu studie cen však zůstalo. Českým archivům a historické práci vtiskly specifickou náplň a tvář tři druhy pramenů: 1) desky zemské pro evidenci majetkových změn šlechtických rodů, 2) matriky pro evidenci obyvatel a 3) pozemkové knihy pro evidenci majetkových změn poddanských nemovitostí a půdy. Pouze v Čechách představují pozemkové knihy v letech 1550-1848 pět a půl milionu údajů o trhových cenách převáděných poddanských nemovitostí. Autor nyní zmiňuje použití počítačů a stanovuje sled rubrik o dvaceti bodech, které by se do počítače zadávaly, kromě toho stanovuje typy nemovitostí o dvanácti bodech. Posléze svůj postup ukazuje prakticky na našem zatím nejstarším záznamu o ceně poddanského statku z roku 1381, který však pro svoji ojedinelost postrádá možnost srovnání. Po třicetileté válce byly zpravidla zakládány nové pozemkové knihy a tak roky 1648 a 1848 jsou dobře doloženy. Nejčastější námitkou vpádu počítačů na pole genealogie je to, že tak přestává mít své kouzlo a jedinečnost, ale mění se ve zmeř údajů na počítačových sjetinách. Pro dějiny cen, jež jsou samy o sobě číselnými údaji, je to vše nezbytné. Smyslem obtížného sběru, hodnocení a třídění jednotlivých dat o cenách poddanských nemovitostí a půdy je zjištění jejich obecných zákonitostí do roku 1848. Již nyní však vyplouvá na povrch skutečnost, že vzestup cen poddanských nemovitostí vysoce převyšoval míru inflace české měny. Dle kusých údajů ze 14. a 15. století činila cena poddanské nemovitosti zhruba 10 kop českých grošů, v polovině 16. století pak již 20 kop českých grošů a během tohoto století cena vzrostla asi pětinasobně. Poté následovala katastrofa třicetileté války. Po níž došlo k prudkému poklesu cen nemovitostí, mnohdy až na nulu. A teprve cenový vývoj koncem 17. století a ve století 18. se pozvolna vracel k předbělohorskému období. Autor poté uvádí nezávazné schéma růstu cen poddanských nemovitostí od roku 1400 do roku 1848. Autor poté konstatuje, že GHSP má přes svůj amatérský charakter sílu vytvořit pracovní skupinu pro dějiny cen poddanských nemovitostí a půdy a v 17 bodech stanovuje její povinnosti. Následně autor počítá, že členům GHSP pomohou členové fakultní skupiny, např. Doc. Josef Petráň, Dr. Eduard Maur, Dr. Miloslav Bělohávek i sám Jaroslav Honc, který do této skupiny také patří. Následuje poznámkový aparát.

149. Jaroslav Honc, *Negenealogický obsah pojmů „předek, potomek“ a jména, původ a fluktuace rožmberských pacholků v Praze 1545-1553*, LGHSP, řada 6, květen 1978, str. 73-78.

Jsou věci, které se ani v průběhu staletí nemění. Jednou z nich je doprava materiálu na staveniště nějaké budovy. V roce 1545 se rozhodli poručníci posledních Rožmberků, Viléma a Petra Voka, vybudovat jim palác v Praze, několik desítek metrů od sídla krále. Stavba renesančního paláce probíhala v letech 1545-1553. Hlavní starostí bylo finanční zabezpečení, dostatek domácí i zahraniční pracovní síly a také zajištění logistické, tj. právě ona přeprava rozměrných nákladů. Veškerý stavební materiál se dopravoval z přístavu v Podolí pod Vyšehradem. Rožmberští stavitelé nemohli pro dopravu použít roboty poddaných ze svých velkostatků a také nechtěli najímat drahé pražské formany, proto situaci vyřešili tak, že do Prahy převedli dva čtyřspřežní koňské potahy se čtyřmi pacholky a jedním šafářem. Počet koní postupně stoupl až na 16. Správce paláce Valentin Hospodář vedl účetnictví, při němž uvedl jmenovitě všechny šafáře a pacholky, kteří se v Praze při stavbě paláce vystřídali, včetně doby jejich služby a jejího vrocení. Autor nyní uvádí přepis Abecedního seznamu rožmberských šafářů a pacholků u koní v Praze 1545-1550. Dále uvádí místa, většinou vzdálená, odkud pacholci na stavbu přicházeli. Na stavbě docházelo k časté fluktuaci, takže se Valentin Hospodář při výplatě alikvótní částky z ročního pevně stanoveného platu (6 kop míšeňských) nezatažoval rozepisováním jmen. Do účtů uvedl pouze jméno pacholka, který byl ve službě na začátku nebo na konci výplatního období a ostatní uvedl pojmy jako jeho „potomky či předky“. Nyní autor uvádí přepis dvou zápisů z účetních knih, které výše uvedenou praxi potvrzují. Od Valentina Hospodáře tak víme, že v 16. století v běžné řeči neměly pojmy „potomek“ a „předek“ genealogický obsah, ale znamenaly prostě „předchůdce“ nebo „nástupce“.

150. Jaroslav Šanda, *Židovské archiválie a prameny pro rodopisné práce*, LGHSP, řada 6, květen 1978, str. 81-83.

Mezi dvěma světovými válkami se v českých zemích vytvořil schopný badatelský kolektiv dějin Židů, který vydal sedm svazků Sborníku Společnosti pro dějiny Židů. Jejich plodnou práci však přerušila druhá světová válka a persekuce Židů. Proto autor považuje za nutné připomenout si znovu pramennou základnu židovské genealogie. Židovské matriky byly vedeny v místech židovských náboženských obcí. V letech 1734 až 1797 bylo nařizováno, aby Židé vedli matriky jako katolíci. Vedl je rabín, později však laici pod vedením katolického faráře. Nařízením z roku 1868 byla stanovena veřejná platnost židovských matrik. V téže době byli také Židé zrovnoprávněni s ostatním obyvatelstvem. Za Protektorátu byly židovské matriky soustředěny v Praze. Dnes (v roce 1978) jsou uloženy na ObNV¹⁷⁴ Praha 1. V těchto matrikách se nacházejí knihy narozených, svatební i úmrtí. Uzavírání sňatků se povolovalo (do roku 1849) pouze nejstaršímu synovi a ten byl řádně zapsán do matriky. Další synové se ženili tajně a jejich děti byly považovány za nemanželské. Později bylo toto zmírněno a ženit se mohli i další dva synové v rodině. Úmrtí se zapisovalo do matriky obce, která měla židovský hřbitov. Seznamy židovských obyvatel pořizovala a vedla vrchnost na svých panstvích na podkladě dvorských dekretů. Poté následuje výčet šesti druhů židovských seznamů. Výraznými kulturně-historickými památkami jsou židovské hřbitovy, nejstarší žulový náhrobek u nás se nachází v Jistebnici u Tábora a je z roku 1639. Autor uvádí jeho text. Na závěr pak doporučuje, aby při malé relativní početnosti archivních pramenů k židovské genealogii, bylo před vlastním archivním studiem vytěženo co nejvíce materiálů v knihách, slovnících a časopisech. Následuje uvedení několika poznámek.

151. Václav Elznic, *Židovská jména a příjmení podle patentu z roku 1797 a v libeňské matrice z let 1794-1818*, LGHSP, řada 6, květen 1978, str. 83-86.

¹⁷⁴ Obvodní národní výbor.

V ohromné záplavě zákonů, patentů a dekretů chrlených Josefem II. jsou i nařízení o vedení matrik a o výlučném postavení němčiny, to se dotklo nejprve křesťanských matrik, ale v roce 1787 i matrik židovských – každý židovský otec, poručník nebo svobodný žid musel pro sebe a pro svou rodinu zvolit na věčné časy německé jméno a to do 30. listopadu 1787 oznámit své vrchnosti nebo magistrátu. Všechny židovské matriky musely být vedeny německy. Brzy se však ukázaly nedostatky kvapného nařízení, protože Židé ochotně přijímali nová německá jména a tak zanikal původní rasový rozdíl. Jazyková opatření se jich nedotkla, neboť většinou němčinu používali jako druhý nebo dokonce první jazyk. Z těchto důvodů byl již 12. prosince 1787 vydán další dekret, jímž bylo židům povoleno používat jen určitých jmen. Autor zde uvádí jejich soupis pro muže i ženy. Dále se autor soustředí na konkrétní příklady z Libně, která na přelomu 18. a 19. století byla ještě vesnicí, přesto měla židovskou obec, synagogu a hřbitov. Na matrice narozených a zemřelých z let 1794 až 1818 autor zkoumá, do jaké míry židé dodržovali Josefova nařízení i po jeho smrti. V matrice je zapsáno 610 narozených a 460 zemřelých Izraelitů. U mužů rabíni zachovávali důsledně císařovo nařízení, u žen se však objevovala i jména módní (např. Katharina, Scharlotta, Regina, Helena, ale i jedna Františka). Protože zápisy obsahují i jména rodičů, lze z nich zjistit i prvotní židovská jména. Autor jich na ukázkou namátkově několik desítek uvádí. Zajímavá je rubrikace matriky zemřelých, levá strana je vyhrazena pro označení úmrtí z přirozené příčiny, pravá pak pro úmrtí násilné.

152. Jiří Vraný, *Porodnost a frekvence křestních jmen na Mšensku v letech 1671-1770*, ZGHSP, č. 1-2, 1979, str. 23-42.

Autor uvádí, že v rámci plnění úkolu GHSP „Rekonstrukce rodin“ byl rovněž použit „Index narozených“ katolického farního úřadu ve Mšeně, v chrámu sv. Martina, který je uložen ve Státním oblastním archivu v Praze na Karlově. Tento index byl zřejmě pořízen v 19. století, je velmi pečlivý, přesný a úplný. Proto byl využit k pořízení několika statistických, demografických i jazykově zajímavých témat: 1) Počet pokřtěných dětí za sto let od roku 1671 do roku 1770 v jednotlivých desetiletích, 2) Výskyt a četnost křestních jmen za tutéž dobu v jednotlivých desetiletích, 3) Výskyt příjmení ve sledované době a oblasti. Do roku 1770 je v indexu uvedeno celkem 8308 dětí, z toho 4269 chlapců a 4039 dívek. Dvojčat se narodilo 116. Vývoj porodnosti: průměrné přírůstky počtu narozených během těchto sta let (1671-1770) mezi jednotlivými desetiletími je 1,16%. Frekvence a výskyt křestních jmen, zaznamenáno je celkem různých 76 jmen mužských a 39 různých jmen ženských. Četnost je následující Jan 25,8%; Václav 16,5%; Jiří 10,3 %, František 10,0%; Josef 9,9%; Matěj 6,0%; Antonín 4,1%, Jakub 2,1%; Martin 2,0%; Vojtěch 1,8%; Ondřej 1,5%. Ostatní jména se vyskytují v méně než jednom procentu případů. U ženských jmen je četnost tato: Anna 30,1%; Kateřina 14,7%; Dorota 12,2%; Alžběta 6,8%; Veronika 6,4 %; Rosalie 6,2%; Marie a Ludmila 5,4%; Františka 3,8%; Magdalena 1,6% a Barbora 1,5%. Ostatní jména se vyskytují v méně než 1% případů. Dvojitá křestní jména jsou v indexu uváděna jen zřídka. Pokud jde o výskyt příjmení, tak 8308 křestním jménům odpovídá 534 příjmení. Autor nyní uvádí seznam příjmení v abecedním pořádku. Pokud bude uznáno, že takto zpracované indexy mohou sloužit dalšímu genealogickému, demografickému nebo jazykovému bádání, existuje velká možnost získat z nich v krátké době nepřebornou zásobu křestních jmen, příjmení a demografických údajů. Za článkem následuje osm tabulek s údaji a prameny.

153. Vladimír Kejla, *Nedoceněný rodopisný pramen*, ZGHSP, č. 1-2, 1979, str. 47-49.

Autor v úvodu tvrdí, že k nejdůležitějším rodopisným pramenům se svým významem řadí vojenské kmenové listy a kvalifikační listiny důstojníků c. k. rakousko-uherské armády a prvorepublikové Československé armády. Tyto listy obsahují mnoho životopisných údajů, popis osoby, průběh její vojenské služby a také úmrtí nebo vymazání z vojenské evidence. Ve

Vojenském historickém archivu v pražské Invalidovně (Karlín)¹⁷⁵ jsou vzorně uloženy kmenové listy z let 1775-1886. Kmenové listy ročníků 1891-1900 jsou (v roce 1979) uloženy v Archivu vojenské evidencie osob v Trnavě. Čítají deset tisíc fasciкул uložných na chodbě, které se rozpadají vlivem vlhka, plísní, hlodavců atd. Kromě toho jsou určeny ke skartování. Nejde o planou hrozbu. Ročníky 1887-1890 již byly předtím odvezeny čtyřmi nákladáky do sběru. Pokud se nepodniknou rychlé kroky k záchraně trnavského souboru kmenových listů, budou ztraceny doklady o vojenských osudech našich předků, ale i mnoha významných osobností.

154. Marie Marešová, *Genealog a historická demografie*, ZGHSP, č. 3-4, 1979, str. 19-21.

Množství archiválií předkládaných v badatelných archívu je dokladem, jak moc se dnešní veřejnost zajímá o genealogické bádání. Jde o světový trend, ale i o míru kulturní vyspělosti společnosti. Rodopis je velice široký – od prostého sbírání dat až k vysoce fundovaným studiím, ve kterých je rodokmen zasazen do kontextu vlastní doby. Zde si badatel již nevystačí s matrikami, ale pokračuje studiem pozemkových knih a různých písemností patrimoniálních úřadů. Po vyčerpání všech pramenů se stává, že genealog rozšíří svůj zájem na celou obec, či větší region. Tady již přestává být genealogem, ale vstupuje do oblasti regionální historie a historické demografie. Ta u nás nemá dlouhou tradici, stejně jako demografie novodobá. Zájem o novodobou demografii však začíná u demografie historické. Pro léta před rokem 1850 se musí teprve vytvářet předpoklady pro vlastní demografickou práci. K tomu nemá nikdo blíže než genealog nebo regionální pracovník. Historická demografie má za úkol zjistit počet obyvatel a jejich migraci zejm. v letech 1650 – 1850, tzn. nahradit v tomto úseku neexistující státní statistiky. Tato práce vyžaduje, aby byly nejenom číselně vytěženy matriky, ale aby byly shromážděny i všechny dostupné dílčí statistické údaje přímé i nepřímé. Matriky bývají zpracovávány tzv. čárkovací metodou. Katastrální hledisko je mnohem naléhavější u vesnického regionu. Katastrální vytyčení sledovaného území je přímým předpokladem úspěšné a kvalitní práce. Vymezením regionu a zjištěním natality a mortality však není zdaleka hotovo, protože není znám skutečný počet obyvatel. Zde přichází ke slovu regionální badatel, který zná odbornou literaturu a patrimoniální fondy a jiné písemnosti. Přesné statistické údaje máme k roku 1842 z topografie Sommerovy a k roku 1848 Palackého Popis království českého. Každý číselně spolehlivý údaj je stavebním kamenem statistické konstrukce, do které postupně budujeme výsledky zjištěné mortality a natality. Zmapovat tímto způsobem území našeho státu je toho času nemožné. Nezbývá proto nic jiného než činit dílčí sondy, čím více jich však bude, tím přesnější bude celkový výsledek. Každý údaj je tedy přínosem do velkého díla, na němž mají právě genealogové a regionální pracovníci svůj velký podíl.

155. Vladimír Kejla, *Evidence osob v rodokmenu*, ZGHSP, č. 3-4, 1979, str. 21-24.

Snaha o vytvoření optimálního systému číslování počtu osob v papírových vývodech, rozrodech a rodokmenech. Doplněno soupisem literatury.

156. Jindřich Francek, *Z dějin matriční agendy farního úřadu v Nechanicích nad Bystřicí na přelomu 19. a 20. století*, ZGHSP, řada 7, č. 1, 1980 str. 28-33.

Nechanice nad Bystřicí byly v 2. polovině 19. století všestranně zaostalým regionem. Nebyl zde průmysl, ani zemědělství, a tak obyvatelé přišli na způsob obživy, který je postupně proslavil po celém světě, stali se harfeníky. Harfenistáři (manažeři) najímali na Nechanicku hudebníky, a to často i děti, a odváželi je do ciziny, kde je různě využívali, až zneužívali.

¹⁷⁵ Dnes Vojenský ústřední archiv Praha 6, Ruzyně.

Pobyt v cizině se protáhl na mnoho let nebo třeba na celý život. Když se harfeníci vraceli po čase domů, přivázeli sebou matriční doklady různých zemí, které na vyzvání předkládali nechanickému farnímu úřadu. V 90. letech 19. století stál v jeho čele pečlivý farář Josef Hlava. Ten matriční doklady posílal úřední cestou k překladu a potom je čísloval, opatřil registrem a zařadil do sbírky, kterou sám založil a o kterou pečoval. Jedná se celkem o čtyři sešity dokladů o narození, sňatcích i úmrtích. Dříve byli při církevních vizitacích knihy považovány za matriky, dnes ale jsou klasifikovány jako knihy pamětní. Za článkem následují poznámky

157. Erik Bouza, *Archivní prameny ke genealogickému studiu v severovýchodních Čechách*, ZGHSP, řada 7, č. 1, 1980, str. 35-37.

Autor pro účely tohoto článku vymezuje severovýchodní Čechy oblastí tří okresů - Trutnova, Náchoda a Rychnova nad Kněžnou. Moderní bibliografie vydané Okresní knihovnou v Náchodě jsou zatím k dispozici pouze pro Polici nad Metují a Nové Město nad Metují. Odkazy na starší literaturu najdeme v soupisech památek historických a uměleckých. Matriky, vesnické pozemkové knihy, katastry a archivy panství s rodinné archivy ze severovýchodních Čech jsou uloženy ve Státním oblastním archivu v Zámrsku. Ten vydal v roce 1965 obsáhlého Průvodce po svých archivních fondech a pravidelně vydává sborníky prací východočeských archivů. Stranou zájmu badatelů stojí zatím urbáře, soupisy poddaných a jejich povinností a platů. V Zámrsku je uložen i Soupis poddaných podle víry z roku 1651. Archivy měst, obcí, far, škol, cechů, spolků okresních úřadů, okresních soudů, okresních zastupitelství apod. jsou uloženy v Okresních archivech. Rodopisci zatím velmi málo využívali městské knihy. Pro rodopisce mají význam i berní rejstříky, mnoho jich bylo vydáno tiskem. Rovněž opomíjené jsou smolné knihy, i tu se zachovala řada jmen a zajímavých údajů a zachovací, zhostné listy, školní matriky, knihy domovského práva a knihy cizinců v archivech měst a obcí. Stranou badatelského zájmu stály také farní archivy, soupisy duší a snubní protokoly. Jsou dalším bohatým zdrojem údajů. Tyto prameny jsou uloženy v okresních archivech. Průvodce po fondech a sbírkách vydaly ve Východočeském kraji jenom Okresní archivy Litomyšl a Náchod. Ostatní archivy své průvodce nevydaly, ale základní informace se nacházejí v publikaci „Okresní archivy Východočeského kraje – soupis fondů k 1. 1. 1967.“ I po letech má cenu „popis městských archivů v Čechách Miroslava Volfa z roku 1947.

158. Jaroslav Bernard, *Matriční úskalí rodopisce*, ZGHSP, řada 7, č. 1, 1980, str. 37-39.

Každý badatel pracující s matrikami narazí čas od času na nějaké úskalí, nečitelný text, zkomoleniny, zápis do špatné knihy atd. Existují však i záhadnější příběhy a o jednu takovou záhadu se chce autor podělit. Při studiu porodnosti a úmrtnosti dětí v obvodu fary Bozkov od roku 1695 do roku 1746 napočítal 218 sňatků, 589 křtů a 1108 pohřbů, z čehož bylo 497 dětí do deseti let. Vysokou úmrtnost lze přičíst na vrub chudobě kraje. Tím ovšem nelze vysvětlit, že počet pohřbů téměř dvojnásobně přesahuje počet křtů narozených dětí. Když autor předložil tyto údaje odborníkům, buď nad nimi vrtěli hlavou, nebo si mysleli, že špatně opsal čísla. Vysvětlení se však nakonec přeci jenom našlo. Bozkovský kostel tehdy fungoval jako filiální kostel v Semilech a pokud nebyl Bozkovský kostel obsazen, vedli agendu kněží v Semilech. Došlo k tomu, že křty a oddavky bozkovských zapisovali do semilských matrik, ale pohřby byly důsledně zapisovány v Bozkově do matrik bozkovských. Šlo patrně o to, že bozkovskému záduší a hrobníkovi šlo o poplatky z pohřbů a tak zápisy prováděl u nich patrně učitel nebo jiný gramotný člověk. Semilský farář byl naopak rád, že mu ubylo práce a cesty do sedm kilometrů vzdáleného Bozkova. Za článkem následují poznámky.

159. Alexandra Špiritová, prom. historik, *Poznámky k některým možnostem genealogických studií z let 1848-1900 ve Státním ústředním archivu*, ZGHSP, č. 3, 1980, str. 3-8.

Na úvod autorka tvrdí, že nesporně nejvydatnějším genealogickým pramenem pro rodopisce jsou matriky ve státních oblastních archivech. Státní ústřední archiv však takové prameny nespravuje, jeho fondy se skládají z bývalých registratur zemských úřadů i institucí a převzatých částí bývalých registratur vídeňských ministerstev. I tyto spisy lze použít pro genealogická bádání, i když je to mnohem složitější. Jako příklad autorka uvádí svou práci na soustředění biografického materiálu o českých a německých veřejných činitelích z Čech pro období 1848-1918, což je velké množství osob, cca 2000-2500, kteréžto číslo se však v praxi poněkud zúží. Z Ottova, Riegrova, Masarykova, Wurzbachova slovníku a z Gotthajského almanachu lze čerpat údaje pouze o šlechticích, z běžných slovníků pak hlavně o osobách literárně činných. Z úředních schematismů se jako nejlepší osvědčil *Catalogus Cleri*. Náhradou za chybějící schematismy by mohl být tzv. *Conretal status* vycházející každoročně od roku 1868. Bohatým pramenem údajů je archivní fond Politická organizační komise z let 1849-1850, Zemská komise 1853-1855 a Personální zemská komise 1555-1868. Tyto komise se mohou díky svým údajům stát bohatým pramenem pro rodopis. Podobným pramenem mohou být do roku 1910 policejní přihlášky tvořící souvislou řadu při policejním ředitelství Praha. Ty mohou být doplněny knihami evidence obyvatelstva z let 1868-1929 též z fondu policejního ředitelství Praha. Všechny jmenované úřady mohou posloužit pro vyhledávání osob různého povolání, ale též vlastních, zejm. vyšších pracovníků. Na závěr by se autorka chtěla ještě zmínit o pramenech k poměrům venkovského i městského obyvatelstva. Z genealogického hlediska jsou dobrým pramenem tzv. *Fideikomisní spisy*, projednávající pozůstalostní řízení ve věcech svěřeneckých. Dalším vhodným fondem je Zemská vyvazovací komise 1849-1853 sloužící k provádění vyplacení poddaných z roboty. Badatelsky prakticky nevyužívané jsou spisy Zemské válečné odškodňovací komise pro válku 1866. Přestože autorka tvrdí, že zdaleka nevyčerpala všechny prameny k archivnímu studiu z období 1848-1900, věří, že její upozornění naleznou odezvu a umožní našim archivním fondům a pracovníkům archivu prohloubit službu badatelské veřejnosti. Článek doplňuje tabulka Přehled počtu státních úředníků podle funkcí v Čechách.

160. Jan Skutil, *Moravské zemskodeskové rody*, ZGHSP, č. 3, 1980, str. 8-11.

Autor v úvodu vyjasňuje několik základních otázek: územní rozsah Moravy ve středověku, vznik šlechty a její vztah k panovníkovi, vznik, definici a ocenění významu zemských desek, brněnských i olomouckých, vysvětlení proč byly na Moravě dvojí zemské desky. Předpokládá se, že Moravu dobyl kolem roku 1030 kníže Oldřich na Polácích. Byla rozdělena na tři úděly, Brněnský, Olomoucký a Znojemský, kde sídlili vedlejší příslušníci přemyslovského rodu. Ti však mohli dle zásady seniorátu usednout i na pražský knížecí stolec. Paralelně s knížecí mocí ve třech údělech započala se z vojenské družiny knížete konstituovat šlechta, jíž si panovník zavazoval udělením lén, zprvu ad personam, později dědičnými. V roce 1182 byla Morava proměněna Friedrichem Barbarossou v markrabství, aby se mohla stát říšským lénem. Tomu však zabránil Přemysl Otakar I. v bitvě u Loděnic r. 1185 a Morava zůstala nadále lénem českého knížete. Ve 12. a 13. století se na Moravě nevyvinula tak silná šlechta, jako v Čechách. Za Karla IV. byla Morava rozdělena na tři části, markrabství se sídlem v Brně, olomoucké biskupství a vévodství Opavské. Funkce markrabího připadla po smrti Jošta (1411) českému králi Václavu IV. a v rukou českého krále zůstala již navždy. Zikmund Lucemburský udělil jako císař Moravu v léno svému zeti Albrechtovi, který tak opět spojil funkci královskou a markrabskou, tak tomu bylo i za Jiřího z Poděbrad. Od roku 1478 byla Morava opět oddělena a spolu s vedlejšími zeměmi připadla Matyáši Korvínovi. Po Korvínově smrti roku 1490 byla Morava opět přenesena na Vladislava II. Moravský zemský sněm a soud v jednom byly nejvyššími úřady markrabství, tvořili je nejvyšší hejtman markrabství, olomoucký biskup, nejvyšší maršálek království Českého, nejvyšší komorník markrabství moravského, nejvyšší písař markrabství moravského a příslušníci nejmocnějších

rodů. Zemské desky představovaly soubor zápisů o sněmovních jednání obou cúd, zapisovaly se do nich landfrídy, panovníkova rozhodnutí a prodeje zemskodeskovních statků. Olomoucké zemské desky byly uloženy na radnici v Olomouci, brněnské v Brně. Soudy se střídavě konaly v jednom nebo druhém městě. Paralelně s deskami byly vedeny knihy púhonů. Závěrem autor odpovídá na otázku, kdo byl považován za zemskodeskovního šlechtice. Byl to každý majitel zboží zapsaného v zemských deskách, tvrzí, hradů, zámků poddanských městeček a tvrzí a také poddaných. V úplném závěru, před uvedením literatury autor vysoce oceňuje úlohu moravské zemskodeskovní šlechty v historických událostech až do roku 1848 a mnohdy i dále, až k roku 1918 i k roku 1945. Tato šlechta se účastnila politického života od 12. století a i když dnes již svou roli dohrála, je zapotřebí všestranné posouzení její historie, uzavírá autor.

161. Ladislav Olbrich, *České zemské desky*, ZČHGS, č. 1-2, 1981, str. 79-86.

Zemské desky, deponované v Státním ústředním archivu v Praze,¹⁷⁶ patří k nejcennějším archivním fondům ČSSR. Až dosud byly pokládány za vynikající zdroj pro genealogii šlechtickou, velice často v nich však najdeme i obsáhlé soupisy poddanského lidu. Vznik zemských desek se klade do let 1260-1278. V roce 1541 však shořely při požáru a pouze část z nich se podařilo rekonstruovat. Kvaternů zemských desk je celkem 1714, větších desek je 1397, menších 254 a stavovských 63. Nacházejí se v nich trhové zápisy, poručenství a kšafy, svatební smlouvy, hlášení se k dědictví, majestáty, královské konsensy k trhům, kvitance, zápisy dluhů, relace ze sněmů, púhony, obeslání a žaloby, dílčí cedule, výpovědi apod. Vývoj a členění zemských desk dle jednotlivých druhů jsou podrobněji uvedeny v Ottově slovníku naučném a v Ottově slovníku naučném nové doby. Fond zemských desk je popsán též v Průvodci po Ústředním archivu ministerstva vnitra, str. 45-53. Přehled zemských desk, jejich celkový popis je uveden v knize Václava Letošníka *Die Böhmisches Landtafel*. Inventář fondu Úřadu desk zemských zpracovala Dr. Burdová. Méně známou pomůckou, uloženou ve fondu Úřad desk zemských jsou Hasnerovy elaboráty. Občanský rodopisec si může z Hasnerových elaborátů pořídit seznam kvaternů a označení stran o sledované obci a v té se pokusit najít jména svých předků. Autor nyní uvádí jako příklad kšaft Oldřicha Sezimy Karla Skuhrovského ze Skuhrova atd., vysokého královského úředníka. Majetek odkazuje svým třem dcerám, včetně poddaných, jejichž povinnosti jsou v kšaftu vypsány. Připojena je specifikace poddanských úroků, u nichž jsou uvedena jména hospodářů a výše všech platů, ale i počet všech jejich dětí, jejich křestní jméno a věk. Tato jména z roku 1652 se dají srovnat s uvedenými jmény hospodářů v berní rule z roku 1654. Autor uvádí příklad obce Křížov, kde jsou u všech deseti hospodářů uvedeny peněžní úroky, ale i počet, jména a věk dětí. Takto podrobný zápis se však v zemských deskách vyskytne spíše ojediněle. Soupisy poddaných z jednotlivých panství z ještě starších dob se však vyskytují častěji. Účelem tohoto článku bylo upozornit badatele, že zemské desky nejsou pouze výborným pramenem pro vyhledávání údajů šlechtické genealogie, ale zdrojem informací i k poddanským rodům a že orientace ve velkém množství kvaternů tohoto fondu není tak obtížná, jak by se mohlo zdát.

162. Miloš Kouřil, *Moravské zemské desky*, ZČHGS, č. 1-2, 1981, str. 86-90.

Založeny byly Karlem IV. roku 1348. Protože moravský zemský soud zasedal střídavě v Brně a v Olomouci, vedly se dvě řady desk – brněnská a olomoucká. Obsahem se blíží deskám českým, Od roku 1642 byly desky vedeny pouze v Brně pro celou Moravu a současně byly založeny větší a menší kvaterny. K větším patřily tržní a k menším dlužní knihy. Do roku 1466 byly psány latinsky, od roku 1480 česky a po roce 1628 německy. Uloženy jsou ve

¹⁷⁶ Dnes Národní archiv v Praze.

Státním oblastním archivem v Brně.¹⁷⁷ Následuje seznam edic a literatura. Ze sporné agendy zemského práva vznikly Moravské knihy púhonů a nálezů. Nejstarší zlomek byl psán latinsky, poté česky. Nacházejí se rovněž ve Státním oblastním archivem v Brně. Opět autor uvádí edice a literaturu. Zemské desky v knížectví opavském a krnovském měly náplň obdobnou těm moravským, nazývaly se knihami zadními, na rozdíl od desk předních, což byla soudní registra. Desky knížectví opavského se dochovaly z let 1431-1850, knížectví krnovského z let 1404-1850. Vratislavským mírem roku 1742 byla obě knížectví rozdělena na dvě části – českou a pruskou. Autor nyní opět uvádí edice a literaturu. Zemské desky knížectví těšínského se formou i vedením liší od zemských desk v ostatních zemích koruny České. Nejsou to knihy deskového typu, agendu nevedl zemský soud, ale také knížecí kancelář. Ta vedla knihy o převodu majetku od roku 1549. Těšínské zemské knihy spravuje polský archiv Wojewodzkie Archiwum Panstwowe Cieszyn. Opět následuje uvedení edic, tentokrát byly vydány jen ukázky a literatura. Manské knihy (desky) olomouckého biskupství (od r. 1777 arcibiskupství) byly zřízeny pro evidenci držby manských statků biskupských leníků a byly vedeny v Kroměříži od r. 1320 do r. 1850). Pro rodopisce jsou nejdůležitější knihy púhonů z let 1353-1788. Na závěr jsou opět uvedeny edice a literatura.

II. Heraldika

163. Vladimír J. Sedlák, *Nachová barva ve znaku pražských šermířů*, LGHSP č. 4, prosinec 1969, str. 6-7.

Nachová, neboli purpurová, barva bývá považována za barvu pouze doplňkovou, užívanou teprve v době pozdní heraldiky zpravidla na vedlejších částech znaků, u plášťů a stanů, kardinálských klobouků atd. Užití purpuru u vlastního znaku je vsutku výjimečné. Jeden z takových příkladů však můžeme doložit i z české heraldiky. Při jmenování nových mistrů cechu pražských svobodných šermířů od péra a mistrů dlouhého meče obdržel každý nový mistr od císaře stříbrný odlitek uděleného erbu, ke kterému si pak doplnil své jméno a používal jej jako pečeť. Erb pražských šermířů udělený Rudolfem II. dne 7. března 1607 je znám. Autor v článku uvádí jeho blason. Méně je už známo, že byl tento erb změněn za Leopolda II. v roce 1688. Opět je uveden blason pozměněného erbu. V tomto erbu byl střední štítek nachové barvy, což je výjimkou v české i světové heraldice. V článku se nachází černobílé vyobrazení tohoto erbu od Karla Lišky, dále uvedení pramene a literatury.

164. František Hladeček, *Je rakouský zemský znak v erbu Neveklova?*, LGHSP, č. 5, únor 1970, str. 13.

Dle Ottova slovníku naučného vysadil v roce 1564 císař Ferdinand I. Neveklov na městečko a udělil mu městský erb: „V modrém štítu na zeleném trávníku dvě stříbrné věže, mezi nimiž rakouský znak zemský.“¹⁷⁸ Štít ve středu znaku Neveklova není však zemským znakem rakouským, ale rodovým znakem vladyků, kteří měli své statky od poloviny 14. století na území mezi Sázavou a Vltavou. Všichni tito vladykové používali téhož erbu: štít s břevnem a nad ním kolčí přilba s dvěma rohy. Heraldici se však při tomto znaku neshodují v otázce barev. Největší váhu mezi nimi má ale názor Augusta Sedláčka, který barvy určuje takto: bílý příčný pruh na červeném štítě a rohy červené, minimálně jeden z nich. Z tohoto důvodu není v erbu Neveklova rakouský zemský štítek, ale rodový znak vladyků z Neveklova. Článek

¹⁷⁷ Dnes Moravský zemský archiv.

¹⁷⁸ *Ottův slovník naučný*, Praha 1902, díl XVIII., heslo Neveklov, str. 256-257.

obsahuje dva černobílé nákresy, jeden erb městečka Neveklova a druhý erb vladkyň z Neveklova.¹⁷⁹

165. Kristián Turnwald, *Nejstarší výskyt přemyslovských českých znaků na mincích*, LGHSP, č. 7, červen 1970, str. 1-14.

Rozsáhlá a fundovaná studie je tou poslední, kterou autor vydal.¹⁸⁰ V úvodu uvádí, že nejstaršími dochovanými památkami opatřenými rytířskými znaky nejsou zbraně, či části rytířské výzbroje, mezi nejčastěji dochovanými středověkými památkami s heraldickou tematikou patří mincovní ražby. To se však týká pouze těch feudálů, kterým příslušel regál (mincovní právo). Tato rodová erbovní znamení byla ve 12. až 14. století velmi často umísťována do mincovního pole orámovaného opisem nebo ornamentem. V českomoravské přemyslovské numismatice se heraldika vyskytuje stejně často jako v ostatní Evropě. Takto znojenská větev Přemyslovců v kolem roku 1135 na jedné minci denárového typu určila rytířský erb celé dynastie Přemyslovců, rozkřídlenou orlicí. Autor je přesvědčen, že již jde o onu orlici v plameni, která podle Dalimila a Beneše z Veitmile byla znakem českého panovníka, který byl říšským arcibiskupem a že tedy byla získána jako derivát černé říšské orlice ve zlatém poli, a to již před druhou křížovou výpravou (1141-1148), na rozdíl od názoru prof. Vojtíška. K rané existenci znamení orlice je naopak protikladem užití druhého českého přemyslovského znaku, tj. lva. Ten byl užit až při ražbě za knížete Soběslava II. (1173-1179). Jeho nástupce, kníže Bedřich, vydal denáry jednou s orlicí a dvakrát se lvem. Obraz lva procházel neustálou proměnou, až na začátku vlády Václava I. roku 1235 se na jeho velkém brakteátu vyskytl vzpřímený dvouocasý lev, ovšem bez koruny a výtvarně obráceně. Na jiné téměř současné emisi Václava I. se však ještě objevuje orlice. Ještě za Přemysla Otakara II. se obraz lva objevoval při ražbě nekonzistentně, jako jednoocasý, stojící nebo kráčeující atd. Obraz orlice se za Přemysla Otakara II. již nevyskytuje. Zůstává jen jako znak markrabství moravského. Figura lva není neměnná zprvu ani za Václava II. Klasický gotický, český lev – dvojocasý, ve skoku a korunovaný, byl převzat do rubního mincovního obrazu pražských grošů, které, jak známo, byly v Čechách i na Moravě zavedeny roku 1300. Na závěr autor podotýká, že odborníci zabývající se pouze dějinami umění vykládají figuru lvice (lva) na českých, moravských a rakouských mincích 12. a 13. století pouze jako alegorii síly nebo potřeby zla. Na podkladě knižních iluminací a nástěnných maleb se na těchto mincích vyskytuje mnoho jednoznačných výjevů o oslavě panovnické moci a síly a o symbolizování dobra lvem na postavách Daniela, sv. Víta a Bruncvíka v náboženských a lidových pověstech a vzhledem k soudobé evropské heraldice a k postavení českého krále, následujícího v rámci římské říše hned po císaři, lze figuru lvice samotné v útočném nebo slavnostním postoji připsat poslání heraldického erbu podle zřejmého úmyslu panovníka i rytce razidel. Studii doplňují čtyři tabulky s mnoha černobílými vyobrazenými ražeb dokumentujícími autorovo tvrzení a bohatý poznámkový aparát.

166. Alois Příbyl, *Neznámé znaky několika českých a moravských rodů*, LGHSP, č. 7, červen 1970, str. 15-29.

Autor uvádí, že se všech panovníků 16. a 17. století, to byl Rudolf II., kdo udělil z titulu českého krále a markrabí moravského nejvíce erbovních listin a znaků obyvatelům českých a moravských obcí a měst. Autor klade za cíl své práce zmínit se o několik novoštitných erbovních nebo vladckých rodech, které byly v české heraldice dosud jen zmíněny, ale jejichž znaky zůstaly až dodnes prakticky neznámé. Hlavní důvod, zdali povýšený a jeho rod

¹⁷⁹ S článkem polemizuje. POKORNÝ, Pavel R., *Ještě ke znaku města Neveklova*, LGHSP, č. 10, prosinec 1970, str. 11.

¹⁸⁰ Zemřel 10. července 1970.

byl přijat do rytířského stavu nebo zůstal-li pouze erbovníkem, spočíval často na majetkových poměrech ale hlavně na známostech s vlivnými představiteli. Autor postupně podle stáří udělení erbu uvádí název rodu, okolnosti udělení erbu, blason a také celostránkový černobílý náčrt erbu. Vzhledem k tomu, že jde o velké množství blasonů a náčrtů, nebude je zde přepisovat. Rody následují v tomto pořadí: 1) Štířín ze Štířína, 2) Littvín z Polecka, 3) Příbramský z Milmštat, 4) Bureš z Libnova, 5) Kaňkovec a Žakovský z Kaňkovic, 6) Modlišovský z Kamenné vody, 7) Kadeřávek z Kutendorfu, 8) Kouřimský z Třebnice. Poté autor uvádí několik doplňků a oprav k znakům rodů již popsaných v různých spisech českých heraldiků: a) Buk z Bukoviny, b) Jordan z Uherčic, c) Kostelecký z Kostelce, d) Sedlovský ze Ctibořic, e) Zeydl z Bramstva. Studii uzavírá podrobný výčet literatury.

167. *Dvě heraldické poznámky, Recense článku B. Hemmerdingera, Paříž, LGHSP, č. 7, červen 1970, str. 31-32.*

Pod výše uvedeným titulem zveřejnil rovněž výše jmenovaný autor v časopise *Byzantynische Zeitschrift* v prosinci 1969 dvě heraldické statě. V první se zabývá iránským původem znaků. Autor pod šifrou VJS¹⁸¹ Hammerdingerovi oponuje a vyčítá, že setrvává na chybě, které se dopouštěli všichni stoupenci teorie východního původu znaků, totiž že pozoruje a hodnotí zevnější znaky heraldiky, ale nepřihlíží k samotné podstatě věci, k její duchovní náplni a myšlenkovému základu. Je velký rozdíl mezi znameními orientální symboliky sahajícími až do nejuvzdálenějších dob a mezi evropskými znaky majícími původ v pozdějším středověku jako výraz určitého společenského dění. Jde ale i o problematiku propastné vzdálenosti mezi Íránem a Evropou. Druhý Hemmerdingerův příspěvek se týká používání znaku posledních Angelovců, zlatého jednohlavého rozkřídleného orla v červeném poli, který po zániku Latinského císařství, opět přijali Paleologové a teprve později se orel změnil v dvojhlavého. Hemmerdinger z toho usuzuje, že je to odrazem tehdejšího dvojvládí. Šifra k tomu podotýká, že figura dvojhlavého orla je prastarého původu a byla známa již Chetitům.

168. Pavel R. Pokorný, *Ještě ke znaku města Neveklova*, LGHSP, č. 10, prosinec 1970, str. 11.

Autor upozorňuje na jisté nepřesnosti v článku o znaku města Neveklova, který byl uveřejněn v 5. čísle. Uvádí, že Neveklov se jako městečko (*oppidum*) uvádí již v roce 1301 v listině Václava II. Městečkem je nazván i v privilegiu Ferdinanda I. z roku 1564 – což je datum, které Widimsky uvádí jako datum povýšení na městečko a udělení městského znaku, kteroužto informaci převzal i Ottův slovník naučný. Pokorný dále cituje zmíněné privilegium Ferdinanda I. V tomto privilegiu však není o povýšení na město, či udělení znaku ani zmínka. K udělení znaku tedy muselo dojít jindy, pravděpodobně jde o znak osvojený. Autor končí konstatováním, že k uspokojivému vyřešení otázky městského znaku by bylo vhodné povšimnout si na místě samém výskytu a stáří jednotlivých památek.

169. Viktor Palivec, *Aeskulapův atribut. Medikoheraldická studie*, LGHSP č. 11, únor 1971, str. 9-15.

Rozsáhlá studie o starobylé lékařské symbolice. Prvořadým lékařským symbolem, pocházejícím ještě z antiky, je hůl obtočená hadem. Tento atribut byl připisován řeckému bohu lékařství Aeskulapovi. Ten je dodnes pokládán nejen za boha lékařství, ale i za patrona celého lékařského stavu. Autor se dále věnuje Aeskulapově genealogii, jeho kultu, hadí holi jako symbolu a jejímu zobrazování. Ve studii je na obrázku zobrazeno několik podob Aeskulapovy hole. Studie je zakončena rozsáhlejším poznámkovým aparátem.

¹⁸¹ V. J. Sedlák

170. Vladimír J. Sedlák, *Soupis nobilitačních diplomů v okresním muzeu v Litomyšli*, LGHSP, č. 12, duben, 1971, str. 16-19.

V roce 1933 odkázal místní obchodník a sběratel starožitností Q. Šimek městskému muzeu v Litomyšli mimo jiné i sedm nobilitačních listů, které zakoupil o dva roky dříve. Tyto listiny nikterak nesouvisejí s Litomyšlí původem ani obsahem. Autor uvádí podrobný popis všech diplomů, včetně blasonů a rozměrů listin. Diplomy pocházejí z časového období 1633-1895. S Litomyšlí je však naopak spojena jedna listina, která nepatří do výše uvedeného souboru, v článku je uvedena černobílá fotokopie nobilitačního diplomu litomyšlského občana, generála Václava Karla Žebro, z roku 1793, včetně blasonu.

171. Karel Liška, *K otázce erbu měst Přibyslavě a Polné*, LGHSP, č. 13, červen 1971, str. 3-5.

V dvojčísle 3-4 Erbovních sešitů (12/1969) klade Dr. Karel Schwarzenberg otázku, zda jsou tři ryby ve znaku města Přibyslavi odkazem na erb tří kaprů Žejdliců z Šenfeldu nebo na tři štiky, které byly dle staré tradice znakem Přibyslava, po němž město nese jméno. Jako úvod ke svému názoru cituje autor německé hlášení purkmistra Přibyslavi F. Skřivana krajskému úřadu v Čáslavi. Dle autora zde purkmistr projevuje velmi malou znalost erbu své vrchnosti a pravděpodobně nevěděl ani o přípisu Františka z Dietrichštejna ze 4. 4. 1631, který blasonuje přibyslavský erb i pečeť. Nicméně však může mít pravdu, když přisuzuje tři ryby Žejdlicům. Autor si dále vypomáhá znakem nedalekého města Polná, které mělo s Přibyslaví nejčastěji stejnou vrchnost. I v erbu Polné se vyskytuje motiv ryby a na pečetidle z roku 1588 se nacházejí tři ryby. Kromě toho erb Žejdliců z městské pečete mizí, když bylo panství konfiskováno ve prospěch Dietrichštejnů. Autor v závěru po srovnání se znakem Polné konstatuje, že je prakticky jisté, že tři ryby se ocitly ve znaku Přibyslavi, když se společně s Polnou stala majetkem Šenfeldských. K článku patří i kresby čtyřech pečeti Polné a Přibyslavi, které provedl Karel Liška a které pocházejí z Eichlerovy sbírky Národního muzea. Jako literatura je uveden jediný titul.

172. Vladimír J. Sedlák, *Erbovní vývod v kostele ledečském*, Příloha LGHSP, č. 14.

Práce nese podtitul „Závěrečná správa o výzkumu, provedeném Genealogickou a heraldickou společností v kostele svatých Petra a Pavla v Ledči nad Sázavou při příležitosti chrámových úprav pro potřeby nové liturgie 1. 9. 7. 0.“

173. *Městský znak Radotín*, LGHSP, č. 15, prosinec 1971, str. 30.

Radotín byl na město povýšen rozhodnutím KNV¹⁸² v Praze dne 22. září 1967. V dubnu 1971 získal schválený městský znak, tehdy nejmladší v republice. Autorem návrhu je Karel Liška. Článek obsahuje perokresbu znaku a stručný blason.

174. *Slovo redakce*, LGHSP, č. 16, březen 1972, str. 6.

GHSP dostala před časem několik dotazů týkajících se erbu Jakuba Krčína. Aby mohla vyvrátit mylné údaje tradované v regionální literatuře, uspořádala Společnost zájezd na Sedlčansko, kde řada heraldiků studovala materiál přímo na místě. Získané poznatky byly konfrontovány se zprávami původních pramenů. Výsledkem jsou následující dvě studie, na sobě nezávislé, ale doplňující se.

175. *K otázkám erbu Jakuba Krčína z Jelčan a Sedlčan*, LGHSP, č. 16, březen 1972, str. 7-10.

¹⁸² Krajský národní výbor

Autorem první studie je Pavel R. Pokorný. Uvádí, že původní znak byl Krčínům udělen 8. května 1509. Erbovní list krále Vladislava se však nezachoval. V roce 1541 pak bratři Jiřík a Jan Jelčanští obdrželi erbovní list, aby se mohli psát z Jelčan. Následuje blason uděleného erbu. Oba bratři, z nich Jiřík byl Krčínův otec, byli r. 1556 přijati do stavu rytířského. Listem vydaným Rudolfem II. v r. 1586 byl znak Krčínovi polepšen. Autor uvádí podstatnou část listu s podrobným blasonem a poté vyslovuje podivení nad tím, že tento majestát s velice podrobným popisem erbovního listu daného údajně Vladislavem II. nejmenovanému Krčínovu předku, nezná list daný Krčínovu otci Ferdinandem I. v roce 1541. Krčín současně s žádostí o polepšení erbu vznesl i žádost o uznání starobylosti rodu. Toho se mu však mohlo dostat pouze v případě, že byl rod již po tři generace v příslušném stavu. Proto se neuvádí majestát Ferdinandův. V roce 1586 již byla většina jagelonských listin nezvěstná a vydání erbu nešlo ověřit. Je proto možné, že královské kanceláři byl předložen list podvržený, což v té době nebyla tak neobvyklá praktika. Krčínův erb se zachoval na několika místech, které autor uvádí (kostel v Obděnicích, kostel v Dublovicích a v tzv. Krčínově kancionálu). Všechna tato ztvárnění odpovídají citovanému popisu. Přesto se v regionální literatuře, zejm. v monografii Čenka Habarta, objevila takřka fantastická tvrzení a popisy založené však na neznalosti blasonování. V závěru první studie je uveden soupis literatury a v textu je uvedena perokresba erbu.

Autor(-ři) druhé studie, uvedený pouze pod šifrou A. F. J. K., si na úplný začátek klade otázku, jak je to s papoušky v krčínovském znaku. Tuto otázku, zda papoušci mají být obráceni normálně vlevo, či neobvykle vpravo, si již předtím položila řada historiků a umělců, při hledání odpovědi se však dopustili omylu. Neřešili ji na základě původních pramenů a s uvážením heraldických usancí z přelomu 16. a 17. století. V erbovním listě z roku 1586 se nachází několik porušení heraldických pravidel, papoušek je v něm však vždy obrácen vpravo, jak je to u heraldických figur obvyklé. Co však zavedlo příčinu, že téměř ve všech moderních zobrazeních polepšeného erbu směřují papoušci doleva? Dle autorova názoru je to zapříčiněno překreslováním znaku podle několika provedení, ještě za Krčínova života, kdy byl vždy shodou okolností dán důvod, aby z důvodu heraldické kurtoasie¹⁸³ byli papoušci obráceni vlevo. Například na Krčínově náhrobku k kostele v Obděnicích nebo na náhrobku jeho dcery v kostele v Dublovicích měli papoušci hledět k hlavnímu oltáři, na Sedlčanském kancionálu bylo, dle autora, úmyslem, aby papoušci hleděli do vazby knihy. Autora v tomto závěru utvrzuje i to, že v Majestátu z roku 1586 je velice detailně popsáno atypické postavení ryb, zatímco o papoušcích takové zmínky nejsou, byli tedy umístěni normálně. Odchylná zobrazení papoušek byla dána pouze heraldickou kurtoazií. V novém erbu Krčínově je však přeci jen jedna výjimka z české heraldiky – v tinktuře 2. a 3. pole, která je popsána jako „v způsobu vodním“, což poskytuje velké množství možností výkladu barvy – modrá, zelená, stříbrná. Nahlédnutím do úředního vyobrazení v Saalbuchu zjistíme, že barvu lze označit jako tyrkysovou. Autor uzavírá slovy, že shrneme-li všechny poznatky a opřeme se o úřední, tedy autentické, popsání polepšeného znaku v Saalbuchu, můžeme s jistotou konstatovat, že papoušci mají směřovat normálně, tj. doprava a vodní pole má barvu zhruba tyrkysovou. Autor svá slova doplnil o vlastní náčrt Krčínova erbu dle těchto skutečností. Na konci studie je opět uveden soupis literatury.

176. Josef Kočandrlé, *Glosy ke znaku města Přibyslavi*, LGHSP, číslo 16, březen 1972, str. 17-19.

¹⁸³Z francouzského „la courtoisie“ - dvornost, zdvořilost, kde nositel znaku či erbu má přednost před pozorovatelem a erb se posuzuje z hlediska jeho držitele, který jako by stál za ním.

Autor sleduje reakci Karla Lišky¹⁸⁴ na článek K. Schwarzenberga¹⁸⁵, týkající se problematiky znaku města Přibyslavi, kdy K. Liška pro srovnávací účely mimo jiné použil práci A. Přibyla o znaku a pečeti města Polná. K. Schwarzenberg upozornil na možnost, že by pole městského znaku, dosud přisuzované Zejdlícům z Šenfeldu, mohlo být znakem Přibyslavy, který měl Přibyslav kolem roku 1250 založit a který měl mít v erbu tři štiky. Karel Liška však srovnáním heraldicko-sfragistických poznatků týkajících se Polné došel k utvrzení dosavadního názoru. Autor se nyní vrací k některým bodům Liškovy práce a znovu komplexněji rozebírá znak města Přibyslav. Erb byl udělen privilegiem z roku 1631 kardinálem Dietrichšteinem, v článku je uveden jeho blason (viz níže). Autor uvádí některé argumenty dotýkající se autenticity Paměti přibyslavské a dokonce sporu o Rukopisy, s určitými výhradami poté dochází k souhlasu s názorem K. Lišky o erbu Zejdlců ze Šenfeldu. Článek uzavírá slovy: „Shrnu-li řečené, má město Přibyslav od r. 1631 znak, jehož štít je dělený naším a v dolní půli nazděl. První pole je červené a nese dva zkřížené stříbrné vinařské nože se zlatými střenkami pod knížecím kloboukem, v druhém modrém poli plavou tři stříbrné ryby a v třetím zlatém poli jsou dvě zkřížené černé ostrve.“ Autor v článku uvádí vlastní kresbu erbu Zejdlců ze Šenfeldu a dále soupis poznámek.

177. *Možnosti heraldického a genealogického bádání v Polsku*, LGHSP, č. 16, březen 1972, str. 20.

Ve 14. čísle LGHSP psal J. Skutil o problémech genealogicko-heraldického bádání na Moravě. Stěžejním dílem, o které se moravská heraldika opírá, je Siebmacherův Wappenbuch, tam není možno přehlížet četné rodiny polské nebo polského původu. Vzájemným pronikáním i česko-polskými jevy v heraldice se dosud nikdo nezabýval. Badatelé pracující na poli heraldiky starobylých rodů na Moravě a ve Slezsku se nevyhnou pátrání po pramenech v Polsku. Rovněž tak i občanští genealogové rodin z pomezí severní Moravy. Autor již dříve informoval čtenáře o stavu heraldického bádání v Polsku. Vedle již citovaného Przekroju (Krakov), je možno k pátrání po rodinách použít všeslezský týdeník Panorama (Katovice). S řešením vážnějších historických dotazů se nabízí i Radio Polskie, další instituce, které badatelům pomohou, jsou Polska Akademia Nauk, Instytut historii a Dyrekcja Archiwum Panstwowego. Nejbohatší materiál obsahuje Archiwum Glów Akt Dawnych, Zde se nachází korunní matrika, privilegia královská i knížecí, nobilitační diplomy a zejména velká sbírka rakouských aktů toho druhu z území bývalého království haličského. Šifra IKJS.¹⁸⁶

178. Václav Ryněš, *K otázce vzniku pražského (arci)biskupského erbu*, LGHSP, č. 17, květen 1972, str. 5-9.

Autor zprvu zmiňuje galerii erbů zemí Koruny české na hradě Laufu u Norimberku, který v Nových Čechách dal postavit Karel IV. a kde jsou mj. uvedeny i znaky českých biskupů: arcibiskupa pražského a biskupů olomouckého, vratislavského a litomyšlského. Poté v souladu se zaměřením článku pozornost směřuje na znak pražského arcibiskupství, žlutému (zlatému) břevnu v černém poli. Polychromní kamenné provedení na hradě Laufu má břevno značně světlé, v jiných provedeních, např. v rukopisné I. části České kroniky zhotovené na příkaz Jana IV. z Dražic i v dalších je břevno ve skutečném, tmavším provedení. O ještě starší existenci pražského biskupského erbu svědčí znaky na pečetích pražského biskupského oficialátu a později i generálního vikariátu ze 14. století. Nejstarší známé vyobrazení pražského biskupského břevna na štítě je známo z pečeti oficialátu dvora pražského biskupa.

¹⁸⁴ LGHSP, č. 13, červen 1971, str. 3-5.

¹⁸⁵ *O přibyslavský znak*, Erbovní sešit 3-4, prosinec 1969, str. 4-5.

¹⁸⁶ Ivan K. J. Štafl.

Na listině datované 16. lednem 1319 je pečeť, ve středu jejíhož pečetního pole je stojící sv. Václav, s kopím a praporcem v pravici a s trojhranným štítem s orlicí v levici. Na pravé straně je rodový biskupův erb a na straně levé je erb biskupský. Tato dvojice erbů, rodového a biskupského, je potom dále vyobrazována na pečetích pražských oficiálů, později generálních vikářů i u nástupců Jana IV. z Dražic – pražských arcibiskupů. Tato dvojice erbů je dobře znázorněna v dolním triforiu chrámu sv. Víta, kde jsou busty všech arcibiskupských stavitelů katedrály – Arnošta z Pardubic, Jana Očka z Vlašimi a Jana z Jenštejna. Otázkou je, kdy asi tak vznikl erb pražských biskupů, s nímž se prvně setkáváme v roce 1319 (viz výše), otázka jeho vzniku však patrně souvisí s otázkou právního postavení pražských biskupů. Ti za své faktické postavení vděčili Přemyslovské dynastii, formálně však byli potvrzováni římským císařem, který je nechal ordinovat od mohučského arcibiskupa. Postupně se vztah pražských biskupů a přemyslovských panovníků natolik sblížoval, že podle kronikáře Františka Pražského byl biskup Tobiáš z Bechyně povinen vypravovat ke královským tažením vlastní vojenský sbor. Je tudíž dost dobře možné, že tento sbor potřeboval zvláštní znak odlišný od osobního znaku biskupova. Barvy erbu žlutá (zlatá) připomínají barvy říšského znaku, jen v obráceném pořadí. Ovšem ve 13. století byly již vztahy pražského biskupství s říší dlouhodobě přerušeny. Věrohodným se ale zdá, že v českém prostředí byl erb se žlutým břevnem v černém poli spojován se sv. Vojtěchem, druhým pražským biskupem. Je možné, že sv. Vojtěch mohl mít už v době předheraldické své znamení, které mohlo být společné pražskému kostelu i břevnovskému klášteru, jak by mohly naznačovat erby v kapli sv. Lazara ne Břevnově na náhrobní desce opata Zikmunda (1366-1381), z nichž jeden je podobný erbu pražských biskupů. Autor dále zmiňuje kanovníka vyšehradského a jeho líčení bitvy u Chlumce r. 1126, kdy byl nad českým vojskem vztyčen praporec sv. Vojtěcha, na němž, dle Přibíka Pulkavy, bylo „znamenie sv. Vojtěcha mučedníka Božieho.“ Toto by skutečně svědčilo o existenci Vojtěchova znamení, byť jeho popis není nikde uveden. Pouze Hájek z Libočan, jehož spolehlivost je však sporná, uvádí popis praporce Vojtěchova otce Slavníka: „štít zlatý a přeseň štrychy černé a v prostředku štrych bílý široký a na něm tři růže červené.“ Autor v závěru naznačuje, že Hájek pravděpodobně mohl tyto znaky znát z břevnovského relikviáře, kde jsou uvedeny mj. štítek s erbem arcibiskupství pražského černo-žluto-černě děleným a štítek konventu, na levé straně modrý s třemi koskými stříbrnými, pásy, z nichž na širším prostředním jsou tři červené růže. V článku je uvedena kresba Karla Lišky dle fotografie náhrobní desky opata Zikmunda, zakončen je rozsáhlým poznámkovým aparátem.

179. Viktor Palivec, *Medikoheraldické symboly*, LGHSP, č. 17, květen 1972, str. 11-13.

Autor již ve své studii otištěné v LGHSP č. 11 rozsáhle pojednal o Aeskulapovi, jeho dceři Hygiei a o jejich attributech. V této studii má za cíl upozornit na některé další medikoheraldické symboly, které se objevují v heraldice rodové, ranhojičských bratrstev a cechů, medicínských společností nebo lékařských fakult. Znaky s lékařskými znameními rozřídí je do tří skupin: 1) symbolizující lékařství vcelku nebo diferencovaně, 2) předměty a pomocné prostředky symbolizující praktickou lékařskou činnost a 3) motivy symbolizující etické a charitativní poslání lékařského umění a vědění. Renesance navazující na antické vzory do medicíny přivedla Aeskulapa, možná ještě více Hygieiu a také věhlasného lékaře Hippokrata. Křesťanství oproti tomu staví tři vlastní světce: Kosmu a Damiána, přičemž atributem prvního je lahvička na moč a druhého nádobka na masť. Dalším patronem lékařů je evangelista sv. Lukáš. Jeho atributem je okřídlený býk, symbol farmacie. Vedle jmenovaných univerzálních léčitelských postav existovaly postavy, jejich úkoly byly dílčí: sv. Rochus byl patronem proti moru, sv. Antonín proti kožní nemoci, Antonínovu ohni, atd. Kromě osob představovala někdy léčebné prostředky i zvířata: had, pes, koza, kohout, holubice. Častým symbolem farmacie byl jednorozec mající údajně schopnost zbavovat vodu bakteriálního znečištění. Dalším fantastickým zvířetem byl pták noh. K druhé skupině – lékařská činnost

byla symbolizována prostředky a předměty denní praxe, nebo také orgánem, který lékař léčil. Četná je skupina rostlinných motivů: aloe, arnika, květ bezu, květ máku, konvalinka, vavřín, lípa, granátové jablko, jmelí atd. S lepším se poznáním anatomie se do heraldiky dostávají lékařské nástroje a přístroje: pilky, lancety, kleště, skalpely atd. K třetímu bodu – lékařská etika, mající sloužit zdraví a životu, se promítá i do heraldiky v podobě znamení srdce, růže, stromů, hvězd atd. Nejznámější však je červený kříž a půlměsíc. Autor svůj článek končí konstatováním, že málokteré občanské povolání má takovou mnohovztažnost k heraldice jako právě lékařství. V úplném závěru je krátký soupis literatury.

180. Karel Liška, *Kožlany*, LGHSP, č. 17, květen 1972, str. 16.

Kožlany, starobylé město na Rakovnicku, slaví letos pětisté výročí rozmnožení svého městského znaku privilegiem krále Vladislava daném 27. července 1472. Poté je uveden překlad latinského privilegia s blasonem nového znaku. U znaku jsou dvě zajímavosti: v městské heraldice je ojedinělý výskyt „brunatné“ barvy horního pole znaku a v údaji o barvách dvou kosmých pruhů v dolní části štítu, kdy jsou pruhy popsány jako „žluté anebo nebeské barvy“. Za nebeskou se v tomto případě zřejmě považovala barva slunce. Kožlany byly povýšeny na městečko dle některých pramenů již v roce 1313, pak ovšem opět poklesly na pouhou ves a až císař Karel IV. ho v roce 1351 opět povyšuje na městečko s trhovým a hrdelním právem. Již v té době prý mělo městečko svůj znak, jehož stručný blason autor uvádí. Součástí článku je i perokresba znaku Kožlan a krátký soupis literatury.

181. *Poznámka*, LGHSP, č. 18, červenec 1972, str. 2.

Poznámka k článku K. Lišky v č. 17, LGHSP, kde se zabývá barvami města Kožlan. Liška se dotkl problematiky překladu latinského slova „flavus“ ve středověku. Základní význam tohoto slova je žlutý, ve středověké latině se však význam slova rozšiřuje a lze jím označit vše, co planě jasnou barvou, dokonce barvou modrou. Příklad tohoto užití lze nalézt v listině, kterou udělil Vladislav II. r. 1473 staroměstským kožešníkům. Zde se objevuje stejný obraz jako v kožlanské listině, jeho překlad je však dán vyobrazením v této listině – na modrém štítu kosmý pruh z bílých kožešin. Správný překlad tedy zní „blankytné neb nebeské barvy. To také odstraňuje anomálii štrychů ze dvou kovů vedle sebe v dolní polovině kožlanského štítu, uzavírá šifra VJS.

182. Ivan K. J. Štafl, *K erbům rodin královéhradeckých*, LGHSP, č. 18, červenec 1972, str. 3-5.

Autor nejprve poukazuje na dílo Antonína Rybičky, jenž ve své práci uvedl 55 významných, často erbovních rodin, které sehrály úlohu dějinách významného města Hradec Králové. Poté autor sděluje, že ve starých sbírkových fondech Krajského muzea v Hradci Králové objevil torza dvou sklenic ze zeleného skla a malovaných nastudeno. Jde o takzvané vilkumy – vítací číše. Původ sklenic je neznámý, snad jde o nálezy z demolic domů Starého města okolo roku 1900. První sklenice patřila Jiskrovi ze Sobince, primasovi města Hradce, nobilitovanému v roce 1558. Autor uvádí blason erbu, nesrovnalosti v barvách, které vnímali někteří badatelé, řeší odkazem na původní text v královských registrech, kde je obsažen blason podrobný. Druhá sklenice nese erb Klebsatla z Milhauzu. Autor opět uvádí blason erbu patrně z doby krátce po polepšení. Jde o rodinu německého původu, která se na poč. 16. století usídlila v Praze a v Hradci Králové. V roce 1596 jim Rudolf II. potvrdil původní erb a při té příležitosti ho na jejich žádost polepšil. Opět následuje blason původního i polepšeného erbu. Malba na sklenice však úřednímu popisu neodpovídá, barvy polí jsou opačné. Erb se nedá srovnat s žádným jiným, úmrtím Jana Klebsatla rodina z hradecké historie mizí a její osudy jsou nadále neznámé. Další podobný objev autor učinil v nezpracovaných fondech Okresního

a městského archivu v Hradci Králové. Zde našel erbovní list rodiny, kterou Rybička sice uvádí, nicméně bez popisu erbu. Dle Rybičky přišla tato rodina do Hradce Králové ve 2. polovině 17. století. Autorem nalezený erbovní list tvoří šest stránek pergamenu vázaných v deskách, je opatřen pečeti palatina Johanna Carla von Ellshaim, který byl sekretářem České královské komory. List ze dne 19. 11. 1653 je psán německy a uděluje hradeckému měšťanu Matouši Muratoriovi za statečnost a věrnost v dobách válečných erb a predikát von Neudorff. Následuje blason erbu, který je jednoduchý, ale nezvykle provedený, zejména použitím tzv. „pohanské koruny“. V článku jsou uvedeny perokresby všech tří erbů a poměrně dlouhý poznámkový aparát.

183. Ivain K. J. Štafl, *Záhady kol rodu a erbu Karásků (Lvovických) ze Lvovic*, LGHSP, č. 19, září 1972, str. 9-12.

Autor začíná svůj článek tím, že u příležitosti jubilejního roku vzpomínek na básníka a mecenáše umění Jiřího Karáska ze Lvovic (1871-1951) se snažil získat některé původní doklady o jeho rodu, přičemž objevil mnoho záhad a nejasností. Ač Karáskové patřili mezi „nejslovutnější“ hradecké rody, není známo, jak první Karásek s predikátem ke svému znaku a titulu přišel. Existují dvě verze, první, že rodina obdržela predikát v roce 1547, druhá, že se tak stalo v roce 1534 a udělen byl erb, jehož blason autor uvádí. V roce 1561 byl Jan Karásek ze Lvovic přijat do rytířského stavu a o rok později učinil přiznání ke stavu. Autor nyní uvádí stručný blason polepšeného erbu, jehož podobu užíval i básník Jiří Karásek ze Lvovic. Kdy, kde a proč k tomuto polepšení erbu došlo, nebylo známo. Autor však ve fondech Městského a okresního archivu v Hradci Králové zjistil, že v roce 1570 byl v hradecké knize „Liber Documentorum I.“ vložen revers bratrů Lvovických na dva majestáty, jeden byl vydán roku 1534 v Praze a druhý roku 1554 v Bruselu. V roce 1578 si tyto majestáty vyzdvihl jediný živý pozůstalý Teofil Lvovický ze Lvovic, jehož osobou rodina z Hradce Králové mizí. Znění majestátů, adresát a přesný blason erbu není znám. Autor vyslovuje domněnku, že k polepšení mohlo dojít pro zásluhy Cypriana ze Lvovic, vynikajícího astronoma a astrologa a pro jeho osobu. Další zajímavou domněnkou je, že když si poslední hradecký Karásek ze Lvovic, Teofil, vyzvedl roku 1578 v Hradci deponované majestáty a zmizel z Hradce, že o rok později vstupují do historie rakovničtí Rubínové Lvovičtí ze Lvovic, jejichž erb je dosud považován za erb Karásků ze Lvovic původem z Hradce. Autor se táže, zda tehdy nedošlo k nějaké adopci či potvrzení „strýcovství“ mezi těmito dvěma rody. V Hradci Králové se nedochovala žádná dobová podoba erbu Karásků. Autor vyslovuje předpoklad, že básník Jiří Karásek prováděl genealogická bádání ve Vídni a mohl ve svých poznámkách zanechat cenné nálezy. Dosud však žádný badatel genealogicky nezpracoval historii jeho rodu. Básníkův křest je zapsán v křestní matrice zaniklého kostelíka Sv. Filipa a Jakuba na Smíchově. Tento záznam je klíčem, tvrdí autor, a na závěr se ptá, kdo se tohoto klíče chopí. Článek je opatřen dvěma perokresbami erbu Karásků ze Lvovic, které provedl Zdirad Čech, dále poznámkami a soupisem literatury. V úplném závěru autor děkuje odborníkům, kteří mu při bádání pomohli.

184. Vlad. J. Sedlák, *Erb Skalických ze Skalice*, LGHSP, č. 20, prosinec 1972, str. 6.

V nedávné době se do rukou GHSP dostal neumělý, tužkou nakreslený a pastelkami kolorovaný znak, jež však jevil určité prvky starobylosti a pravděpodobně byl dělán podle předlohy z 16. století. Pod erbem bylo napsáno, že byl dán roku 1576 Janovi Skalickému, aby se mohl psát „ze Skalice“ V žádných relevantních dokumentech však tento erb nalezen nebyl. Vojtěch Král z Dobré Vody však tento erb zná, popis se od kresby liší pouze v barvách. Následuje blason erbu Skalických. Je dosti možné, že erb byl vydán s přijetím do rytířského stavu Jana Skalického. Český titulář z roku 1589 uvádí Václava Skalického mezi příslušníky rytířského stavu. Autor poté na základě informací poskytnutých Jindřichem Bezděkou,

emeritním příbramským archivářem, uvádí stručné životní peripetie Václavovy, až do roku 1610, kdy tento prodává svůj dům v Příbrami a mizí z paměti města. V té době kromě Václava žila Barbora Skalická ze Skalice, která v roce 1604 kšaftovala na Starém Městě pražském. Ta byla dcerou Adama Skalického ze Skalice a jeho manželky Anny z Perretu. Za článkem následují poznámky.

185. Alois Příbyl: *Neznámé erby několika českých a moravských vladyckých a erbovních rodů z 16. a 17. století*, LGHSP, č. 20, prosinec 1972, str. 7-22.

Autor úvodem konstatuje, že při průzkumu starých, převážně genealogicko-heraldických archiválií, uložených v archivech, se nacházejí erbovní listy a záznamy o nobilitacích mnoha rodin, jejichž erby se nenacházejí v žádné heraldické publikaci. Autor, jak již předeslal v jednom svém předchozím článku v LGHSP,¹⁸⁷ hodlá s těmito erby seznámit genealogickou a heraldickou veřejnost. Poté uvádí abecední seznam sedmnácti rodů, jejichž znaky nebyly až dosud zveřejněny. V textu pak jednotlivé rody blíže popisuje, ale tentokrát již podle data udělení erbovního listu nebo šlechtického diplomu. U každého popisovaného rodu je uveden blason a perokresba jeho erbu. Následuje dlouhý seznam použité literatury a poděkování pracovníkům archivů za zpřístupnění fondů a Zdiradu Čechovi za kresby znaků zmíněných rodů.

186. *Ze slavatovské heraldiky*, LGHSP, č. 22, květen 1973, str. 3-7.

Studie skládající se ze dvou článků dvou autorů. Prvním je Karel Liška a pojednává o udělení slavatovských pečeti šestnácti rychtám jindřichohradeckého panství, jako nejnižším orgánům vrchnostenské zprávy. Všech šestnáct rycht je uvedeno jmenovitě, spolu s krátkým popisem jim uděleného znaku a všech šestnáct pečeti nese letopočet 1658 – byly tedy uděleny při jedné příležitosti, pravděpodobně při nastoupení Ferdinanda Viléma Slavaty jako vladaře Hradeckého domu. Výjimkou je pečeť sedmnácté rychty, v Děbolíně, která nese letopočet 1680. Rychtám nebyly uděleny pečeti s celým slavatovským znakem, ale každá rychta má v pečetí pouze určitou část tohoto znaku. Doplnkem prvního článku jsou perokresby všech zmíněných pečeti a dvě podoby slavatovsko-hradeckého znaku. Autor druhého článku vystupuje pod šifrou J. V. S.¹⁸⁸ Zmiňuje se o článku Slavatovské palatináty Františka Teplého v ČČH XXX z roku 1924, který popisuje erby všech osob, které je obdržely od Viléma Slavaty z Chlumu a Košumberka, jakožto císařského palatina. Mezi těmito erby chybí ten, který obdrželi bratři Andreas a Georg Petzeltovi a který je uveden v Siebmacherově Grosses und allgemeine Wappenbuch, ve zprávě Heyera von Rosenfeld. Následně je uveden blason jejich erbu. Podle zprávy, kterou GHSP obdržela od H. Hadama ze Stuttgartu, není toho o tomto udělení mnoho známo, pouze to, co je obsaženo na dvou kartotéčních lístečích z pozůstalosti Heyera vonz Rosenfeld, uchovávaných v muzeu v Norimberku. Následuje německý text obou lístků. Heyer však neuvedl zdroj své informace. Autor na závěr konstatuje, že kromě této záhady bude v budoucnu nutno objasnit možný příbuzenský poměr k dalším Petzeltům původem z Chabařovic, zejm. k pražskému císařskému radovi Adamu Peceliovi, který v roce 1637 obdržel nobilitaci spolu s titulem z Adlerheimu.

187. *Ohlasy článku Al. Příbyla o neznámých erbech několika českých a moravských vladyckých a erbovních rodů*¹⁸⁹ z 16. a 17. století,¹⁹⁰ LGHSP, č. 22, květen 1973, str. 12.

¹⁸⁷ PŘIBYL, Alois, *Neznámé znaky několika českých a moravských rodů*, LGHSP, č. 7, červen 1970, str. 15-29.

¹⁸⁸ Jaroslav V. Sedlák.

¹⁸⁹ V nadpise je zřejmá chyba, opravil jsem ji.

¹⁹⁰ LGHSP, č. 20, prosinec 1972, str. 7-22.

Jaroslav Bernard se blíže věnuje osobě Buriana Svítkovského (č. 1 v Příbylově seznamu), který se od roku 1562 psal „ze Škudl a na Skalici“ a Ivain K. J. Štefl Dvořákovi z Freygranu (č. 13. Příbylova seznamu). Bernard uvádí několik pramenů.

188. Václav Ryneš, *Znak vyšehradské kapituly*, LGHSP, seš. 1, únor 1974, str. 8-9.

Kapitulní chrám sv. Petra a Pavla i jednotlivé kanovnické rezidence na Vyšehradě jsou na průčelí zdobeny znakem kolegiální kapituly, kterým jsou dva zkřížené zlaté klíče zuby vzhůru v červeném poli. Nad znakem je umístěna mitra s berlou. Je zajímavé, že bývalý kapitulní děkan a církevní historik J. T. Berghauer umisťoval před rokem 1762, kdy došlo ke zrušení exempce vyšehradské kapituly z moci pražského arcibiskupa, na svých exlibris nad znakem vyobrazení papežské tiáry. Znaky církevních institucí jsou v Čechách doloženy od první čtvrtiny čtrnáctého století (na titulním listu Pasionálu abatyše Kunhuty [před r. 1321], erb na pečeti pražského biskupství [1319] a na náhrobní desce břevnovského opata Oldřicha [1366]). Erb vyšehradského probošta, který od 11. do 15. stol. byl kancléřem českého krále a předním z duchovních knížat České koruny, je znázorněn mezi 110 českými erby na hradě Lauf u Norimberku. Zkřížené klíče vyšehradského znaku jsou nepochybně atributem sv. Petra, jemuž byl hlavní vyšehradský chrám od konce 11. století zasvěcen. Nejstarší vyobrazení vyšehradského kapitulního erbu je na deskách knihy z roku 1390 od Václava Králíka, který byl kapitulním děkanem a důvěrníkem krále Václava IV. Erb, na němž je pouze svatopetrský atribut, naznačuje, že vyšehradský kapitulní chrám byl původně zasvěcen pouze sv. Petrovi, teprve na sklonku 12. a 13. století byl doplněn o sv. Pavla. Tak tomu bylo i u jiných svatopetrských chrámů v té době. Na kapitulní velké pečeti z té doby se nacházejí postavy obou apoštolů vedle sebe. V roce 1678 se mezi vyšehradskými motivy výjimečně vyskytuje meč, kterým byl sťat sv. Pavel – na báni věže byl místo korouhve upevněn postříbřený meč, přes něj byly vprostřed položeny dva pozlacené kříže. Ani takto doplněný erb se znakem sv. Pavla nevytlačil původní znak se dvěma klíči z užívání, jak o tom svědčí průběh sporu o výzdobu radnice kapitulního městečka Vyšehradu v 18. století. Tehdy se Vyšehrad začal prohlašovat za královské horní město, a proto na svou radnici umístil říšského dvouhlavého orla, místo znaku své vrchnosti. V roce 1778 však musel být dvojhavý orel, symbol říšské říše, nahrazen původním vyšehradským znakem, přes sebe přeloženými klíči. Článek obsahuje kresbu znaku vyšehradské kapituly od Fr. Hammerschmida a je zakončen poznámkami.

189. Alois Příbyl, *O několika významných slovenských hornických městech a jejich znacích*, LGHSP, seš. 2, duben 1974, str. 3-10.

Autor se v článku zmiňuje o devíti významných slovenských hornických městech, z nichž některá dosáhla v minulosti statutu královského horního města. Jedná se o Bánskou Bystricu, Bánskou Štiavnicu, Dobšinou, Gelnicu, Jelšavu, Kremnicu, Rožňavu, Smolník a Spišskou Novou Ves. Převážná většina těchto měst byla založena v místech s výskytem kovových rud, ať již zlata, stříbra nebo mědi, či železa. Autor kromě popisu horního podnikání těchto měst uvádí i informace o jejich znacích, včetně zobrazení znaků z pera Karla Lišky (str. 6). Článek je v závěru opatřen poznámkovým aparátem.

190. Ivain K. J. Štafl, *Pražákové z Petřína (K erbům rodin královéhradeckých, II.)*, LGHSP, seš. 2, duben 1974, str. 10-12.

Autor zde navazuje na svůj článek „K erbům rodin královéhradeckých“, uveřejněný v LGHSP č. 18 v červenci 1972. Článku evidentně chybí úvodní část a začíná „in media res“, což značně snižuje jeho srozumitelnost. V Hradci Králové se usadil Jan Pražák, syn nabyvatele erbu a predikátu Benedikta, doktor medicíny († 1587) a založil zde rodinu. Jeho synem byl

Sixtus († 1607) a vnukem Martin († 1650). Poté se rodina, resp. zřejmě pouze její výraznější představitelé, z hradeckých pamětí vytrácí. Pražákové však v Hradci žili dále, čehož dokladem jsou staré i nové jmenné seznamy z Hradce a okolí i náhrobky na hradeckých hřbitovech. Pravděpodobně jde o potomky více rodin, mezi nimi snad ale budou i potomci některého z dávných Pražáků z Petřína. Od nich odvozuje svůj rod i početná a stará měšťanská rodina ze Solnice. Následuje blason erbu uděleného Benediktu Pražákovi v roce 1562. Autor dále uvádí, že šťastnou náhodou se zachoval pražákovský náhrobek ze zbořeného kostela Sv. Jana na cihelně, který je druhotně uložen v hradecké katedrále sv. Ducha. Z tohoto náhrobku autor pořídil náčrt pražákovského erbu. Článek končí uvedením literatury a poznámkami.

191. Karel Liška, *Moravský Beroun*, LGHSP, seš. 2, duben 1974, str. 12-13.

V úvodu autor připomíná, že koncem minulého roku (tj. 1973) byly povýšeny Moravský Beroun a Břidličná (dříve Frýdlant nad Moravicí) na město. Autor uvádí blasony a vlastnoruční zobrazení znaků a pečeti obou měst.

192. + Dr. Kristián Turnwald, *Nejstarší provedení feudálního erbu v Čechách*, LGHSP, seš. 2, duben 1974, str. 14-18.

Autor připomíná, že dosud převládal v literatuře i u odborné veřejnosti názor, že česká a moravská feudální heraldika je mladší, než heraldika v západních, středních a jižních oblastech Evropy. Z raného středověku se u nás dochovalo jen velmi málo heraldických památek. Je tomu tak proto, že naše země prodělaly v průběhu historie mnoho zlomů, poryvů a katastrof, při nichž tyto památky, převážně vázané na archiválie a architekturu, vzaly za své. Například žádná z pečeti nezasahuje zpět do doby vydání Zlaté buly sicilské roku 1212. Avšak nedávný (z pohledu roku 1974) archeologický objev v Radomyšli u Strakonic přinesl výsledek sahající dokonce ještě před tuto dobu. Zde na místě důležité křižovatky stojí románský kostel sv. Martina z let těsně před rokem 1200 nebo okolo něho. V roce 1964 byl objeven hřbitov, který se nalézal u tohoto kostela. Nad několika hrobovými místy se nacházely hrubě opracované kamenné desky, na některých z nich se nacházely různé druhy značek. Mezi těmito deskami se nacházejí dvě, na první je rytina pošikem položeného šípů neboli střel a na druhá obraz šípů mířícího vlevo a položeného na nenapjatém luku. Pod těmito náhrobky, byť bez nápisu, bezpochyby spočívali feudálové a znak šípů byl jejich válečným znakem. Tyto znaky jsou na deskách neorámované, což svědčí o jejich stáří, ze sklonku 12. století. Objev v Radomyšli se zdá být rozřešením záhady, co je to zavínutá střela v české, moravské a polské heraldice. Tento objev potvrzuje domněnku mnohých heraldiků, že jde o v gotickém stylu přestylizovaný luk s posazeným šípem. Autor končí povzdechem a otázkou, kolik pozdně románských heraldických památek asi vzalo za své při zavádění raně gotického slohu a pozdějších přestavbách. Za článkem následují poznámky.

193. A. B. Král, *Neznámý cechovní znak brněnských cínařů*, LGHSP, seš. 7, březen 1975, str. 3-4.

Znaky cechů stojí na okraji zájmu odborné heraldické literatury. Znalost cechovních emblémů rozšíří neznámý a nepublikovaný znak brněnského cechu zvonářů, lijců dělových hlavní a zvonářů, který se nachází v Městském muzeu v Brně. Znak je součástí upomínkového závěsného štítu, který zřejmě připomíná rok vyučení se těmito řemeslům - 1810. Autor dále ve třech odstavcích uvádí podrobný popis znaku a na základě legendy znaku určuje jména brněnských cínařů. Mezi nimi i Antonína Hirše a Jana Langa, kteří buď oba, nebo jeden z nich jsou pravděpodobnými výrobci štítu. Osvojený znak spojených liteckých cechů z roku

1810 je jevem svého druhu, protože žádná evropská literatura o cínařství nebo zvonařství podobný znak neuvádí. Za článkem následuje soupis použité literatury.

194. Viktor Palivec, *Monstra v heraldice*, LGHSP, seš. 7, březen 1975, str. 19-24.

Monstry se ve středověku rozuměly zjevy odporující přírodě, v křesťanském pojetí obyvatelé pekla. Autor uvádí jejich výčet: „Podle platného heraldického schématu jde o nadpřirozené bytosti, obludy, nestvůry, bájně tvory lidského nebo zvířecího původu či křížence obou.“ Většina těchto monster žila pouze ve fantazii lidí a navozovala pocit tajemna, hrůzy a děsu, někdy též personifikovala určitou ctnost nebo nectnost. Nejpravděpodobnější je, že se tato monstra ve stylizované podobě dostala do erbů evropských rytířů ve středověku v důsledku křížových výprav inspirována antikou a arabským světem. Počátky těchto zobrazení, zejména spojení lidského těla se zvířecím, sahají však mnohem dále do starověkých říší v Egyptě, Sumeru, Ugaritu, Persii, Indii a v Číně. Zobrazení monster na zbroji bojovníka mělo odedávna účinně ochraňovat bojovníka, zastrážit soupeře a podlomit jeho síly. Stejně tomu bylo i se zobrazením monster na rytířských erbech. Palivec dále vyjmenovává a popisuje různé druhy monster původem ze starověkého Řecka i starověkých říší a také různá fantastická zvířata mořská. Na závěr autor konstatuje, že i dnešní doba má svá monstra, Yettiho, příšeru Loch Ness, různé kryptidy, filmovou Godzillu atd. Jména monster také přežívají v některých úslovích, např. kluzký jako had, mlčí jako sfinga atd. Článek obsahuje zobrazení jednorožce, noha, Merleta, gorgoneionu. a Garudy. V závěru je uveden soupis literatury.

195. Karel Novák, Litoměřice, *O velkém saském znaku v Čechách*, LGHSP, seš. 7, březen 1975, str. 24-26.

Do roku 1918 vládli v Sasku Wettinové, kteří měli mnoho pobočných větví. Někteří saští vévodové rádi sídlili v Čechách. V Praze po nich zbyl „Saský dům“, v Ostrově nad Ohří velký znak vytesaný nad bránou do zámeckého parku. Předmětem autorova článku je však kamenný znak na paláci v Litoměřicích a vysvětlení jeho mnoha polí. Dal jej vytvořit saský vévoda Mořic Adolf (1702-1759), který byl v letech 1731-1733 biskupem v Hradci Králové a v letech 1733-1759 biskupem v Litoměřicích. Na straně 24 je náčrtek znaku, kde jsou jednotlivá pole označena číslicemi, v článku samém je pak vysvětlení všech dvaceti polí znaku, která reprezentují různá území, včetně Dolní Lužice, kdysi součásti české koruny. Článek je zakončen černobílou fotografií výše zmiňovaného znaku.

196. Otto Semrád, *Heraldická výzdoba na zámku Rožmberk nad Vltavou*, LGHSP, seš. 10, říjen 1975, str. 27-31.

Zámek Rožmberk nad Vltavou v Jižních Čechách, kdysi sídlo Vítkovců a Rožmberků, byl v 19. století tehdejšími majiteli Buquoyi romanticky přestavěn a jeho novogotické a renesanční interiéry byly vyzdobeny v duchu francouzsko-nizozemské heraldiky a rodovou heraldikou Buquoyů, kteří tak chtěli poukázat na rodovou spřízněnost se slavnými, zejm. nizozemskými rody. Heraldická výzdoba se nachází v okenních vitrážích a také v dřevěném obložení stěn nade dveřmi jednotlivých místností a na dřevěném vyřezávaném schodišti. Veřejnosti jsou přístupné čtyři místnosti. Hned první místnost je pozoruhodná. Jde o tzv. „Křížáckou galerii“ inspirovanou podobnou galerií ve Versailles, nacházejí se zde kopie portrétů vojevůdců a panovníků, kteří se účastnili křížových výprav, spolu s bohatou heraldickou výzdobou asi 99 dřevěnými malovanými štíty. Autor vyjmenovává dlouhý seznam rodů účastnících se III. kruciáty a tažení Ludvíka VII., včetně erbů templářů a johanitů. Dalšími významnými místnostmi jsou „Rytířský sál“ a „Knižecí pokoj“, kde se na oknech každého z nich nachází 15 vitráží. Semrád poté popisuje jednotlivé vitráže a jmenuje rody, kterým heraldická výzdoba patřila. Znázorněny jsou i znaky spřízněných rodů Egmontů a Hornů, z nich

pocházeli účastníci protišpanělské vzpoury v Nizozemí. Autor v závěru konstatuje, že v článku zmíněné rody, kromě Buquoyů, neměly žádný starobylý vztah k českým zemím. Za článkem následuje soupis použité literatury a jako ukázka autorova kresba jednoho ze znaků heraldické výzdoby oken, znak Jacquese se Luxemburg, spolu se stručným blasonem.

197. V. Holejšovský, *Malíři erbů*, LGHST, seš. 11, prosinec 1975, str. 1-10.

V úvodu autor konstatuje, že heraldika je umění a věda. Umění v tom smyslu, že věnuje pozornost původu štítu, jejich historii, pravosti, erbovnímu právu, terminologii atp. Vedle heraldiky – vědy existuje heraldika – umění, kterému se věnovala řada malířů, sochařů a stavitelů. Po tomto krátkém úvodu autor uvádí mnohastránkový abecední seznam těchto umělců. Mezi mnoha jinými nacházíme zde Václava Hollara, Krále z Dobré Vody, Josefa Mánesa, Matyáše Rejska, Bartoloměje Sprangera a Mikuláše Wurmsera.

198. Otto Semrád, *Zajímavý erb Borromeo*, LGHSP, seš. 11, prosinec 1975, str. 11-12.

Autor na ukázkou pro naše heraldiky vybral složený erb italského rodu Borromeo – Arese, který byl úzce spjat s rodem Viscontiů, milánských vévodů. Uvádí velice podrobný blason složitěho erbu. Na závěr konstatuje, že vyobrazený znak patřil italskému vlastenci a držiteli řádu Zlatého rouna Vitalienovi hraběti Borromeo-Arese (†1874), který byl účasten snahy osvobodit Benátsko z rakouské nadvlády, pročež byl vyloučen z řad nositelů řádu Zlatého rouna. Jako přílohu autor uvádí vlastnoruční kresbu zmíněného erbu.

199. Ludvík Schmidt, *Václav Weyrych z Gemesfeldu, regent harrachovského panství*, LGHSP, seš. 12, únor 1976, str. 35-36.

Autor se obrací k době, kdy harrachovské panství spravoval za mladého hraběte Ferdinanda Bonaventuru Harracha jeho strýc, kardinál a arcibiskup pražský Arnošt Vojtěch Harrach. V té době byl regentem panství Václav Weyrych. Ten patrně z důvodu, aby se vyrovnal jiným správcům panství, kteří bývali z nižších šlechtických rodů, požádal kardinála Harracha o povýšení do šlechtického stavu. Kardinál mu v roce 1647 titul udělil spolu s predikátem „z Gemesfeldu“, což znamená „z kamzičí skály“. Následuje blason Weyrychova erbu. Císař Weyrychovi v roce 1652 šlechtictví potvrdil. Václav Weyrych zemřel v roce 1660 v Jilmu a pohřben je v Jilemnicích. Potomci jeho rodu žijí dodnes. V závěru článku je zobrazen náčrt znaku Weyrycha z Gemesfeldu. Podrobnosti o jeho působení viz sborník Krkonoše č. 2/1975.

200. František Hyksa, *Znak Hermenegilda Jirečka ze Samokovu*, LGHSP, řada 4, sešit 1, květen 1976, str. 20-21.

V 11. sešitu LGHSP byl uveřejněn Hyksův článek o Rodu Vovčíků – Jirečků, ze kterého vzešel proslulý právní historik Hermenegild Jireček. Ten působil jako učitel češtiny a české literatury korunního prince arciknížete Rudolfa, začež mu císař v roce 1877 udělil řád železné koruny III. třídy za výtečné vyučování korunního prince. Jireček, pocházející z kovářského rodu, si do znaku dal tři kovářská kladiva v červeném poli a jako přídomek si zvolil „ze Samokovu“. Jeho erbovním heslem bylo latinské *Suae Quisque Fortunae Faber*.¹⁹¹ Na protější straně se nachází černobílý náčrt jeho erbu.

¹⁹¹ Lat. Každý svého štěstí strůjcem.

201. Jiří Bílý, *Erb Jiřího Mahena*, LGHSP, řada 4, seš. 2, červenec 1976, str. 63-64.

Autor se zabývá dvěma velikány české literatury – Jiřím Mahenem a Vladislavem Vančurou. Při vyslovení jména Jiřího Mahena (1882-1939) má se nám vybavít nonkonformní odpůrce tehdejší buržoazní společnosti a jeden z těch, kdo pomáhali utvářet postoj mladé generace po první světové válce. Proto nás může zarazit skutečnost, že používal starobylý erb. To má původ v rodinné tradici, zejm. u jeho otce. Jiří Mahen, vlastním jménem Antonín Vančura, pocházel z písmácké rodiny a stejně jako jiní písmáci, například slavný Vavák, se snažili své rodině dodat punc starožitnosti a spojit ji s některým starým rodem. V mládí se Mahen této tradici bránil, později ji však patrně shovívavě přijal, dokonce sám namaloval erb Vančurů, který se nachází v Památníku národního písemnictví. Jeho bratranec, spisovatel Vladislav Vančura (1891-1942), měl k tomuto jiný vztah a viděl v tom spíš zdroj literární tradice a studium rodu Vančurů z Řehnic se stalo jedním z podnětů pro napsání Markéty Lazarové. Zmínění Vančurové z Řehnic patřili ke starým českým rodům, predikát měli po vsi Řehnice u Mladé Boleslavi. V 15. století jsou vazby Vančurů nevysledovatelné. Teprve od Mikoláše (1493-1527) je lze sledovat přesněji. Rodina Vančurů z Řehnic byla rodina válečnická, někteří její příslušníci stáli při povstání na straně stavů a Švédů, jiní pak věrně sloužili Habsburkům, dokonce byli v roce 1746 povýšeni do panského stavu. Jedna z větví rodu, krnská, vymírá v 18. století, druhá, studenská, roku 1834. Vystávají tak otázky, vymřeli zchudlí Vančurové zcela, neměli potomky? Slavný August Sedláček dostával svého času mnoho žádostí o napojení různých nositelů jména Vančura na rod Vančurů z Řehnic, pročež měl díky své vědecké preciznosti málo pochopení. Autor vyjadřuje naději, že tuto spletitou otázku se podaří někdy v budoucnu vyřešit, ale v každém případě by nám měl znak Vančurů z Řehnic připomínat Jiřího Mahena a také mistra českého jazyka Vladislava Vančuru.

202. Viktor Palivec, *Tělesní lékaři Českých králů*, LGHSP, řada 4, seš. 3, září 1976, str. 70-75.

K okruhu osob pečujících o královo blaho patřil kromě kaplana, zajišťujícího blaho věčné, šaška zajišťujícího rozptýlení a dobrou náladu, patřil i lékař, pečující o královu tělesnou schránku. Pokud se lékaři osvědčili, dostávali za své služby různé výhody, hodnosti, ale i šlechtické tituly a zboží. Je však kupodivu, jak málo toho o těchto lékařích víme, zpravidla jenom jméno a příjmení. Z nejstarších dob knížecích za Boleslava II lze jmenovat třetího pražského biskupa Thidagga. Kdo ošetřoval krále Václava I. po ztrátě jeho oka není známo. Známo je naopak, že k osobním lékařům neduživého a psychicky nevyrovnaného Václava II. patřil Petr z Aspeltu. Slepotou byl postižen i první Lucemburk Jan, který začal slepnout během tažení na Litvu. Je známo, že prvního neúspěšného léčitele dal svrhnout do Odry, dále hledal pomoc u arabského lékaře i Francouze Chauliaca. Mezi další jeho lékaře patřili ještě rytíř Zdeněk a mistr Havel. Veškerá jejich snaha byla marná a král oslepl na obě oči. O králi Karlu IV. se traduje, že vysoké učení dal v Praze zříditi kvůli otcově nemoci. V té době se v Praze objevuje velké množství věhlasných doktorů. Sám Karel IV. trpěl „nemocí bohatých“, dnou. Pečoval o něj jeho přítel Angelus z Florencie. Vynikajícím lékařem Václava IV. byl Albík z Uničova, který byl povýšen na vladyku a obdržel znak. Dobré renomé si vysloužil Pavel z Kravař, lékař polského krále Vladislava, později byl však ve Skotsku upálen. Pocházel ze starobylého rodu, jeho erb je dobře znám. Z lékařů u dvora Zikmunda Lucemburského vynikali Marek a Prokop de Kutnis. O smrti krále Ladislava Pohrobka kolovaly mnohé pověsti, nejčastěji, že byl otráven. Nejmodernější věda však dokazuje, že zemřel na leukémii. Jiří z Poděbrad opět trpěl dnou a obezitou, mezi jeho lékaře patřili Jan Krčín, de Krain a méně známý Čejkeřík a Pavel Židek. O lékařích Jagellonců máme jen málo zpráv. U Vladislava se jmenuje Andělin Žid. Zato Habsburkové měli lékařů velké množství.

Lékařem tří císařů – Ferdinanda I., Maxmiliána II. a Rudolfa II. byl Jan Krato z Kreftheimu. Nobilitován byl Maxmiliánem roku 1567. Následuje blason jeho znaku. Jiným význačným lékařem byl Jan Kopp z Raumenthalu, nobilitovaný roku 1532. Opět je uveden popis jeho erbu. Léčil nejenom Ferdinanda, ale i švédského krále Gustava Vasu. Ferdinanda léčil rovněž Adam Lahnar z Kouby, nobilitovaný roku 1575, opět je uveden blason jeho erbu. Z osobních lékařů Ferdinanda I., Anny Jagellonské a Ferdinanda Štýrského lze jmenovat tyto: Jiřího Handshce z Limuz, nobilitovaného 1556, blason erbu je uveden Ondřeje de Gallis a Florýna Michala z Malštejna. Ten pocházel již od nobilitovaného předka (1558), blason jeho erbu rovněž následuje. Maxmilián II. měl ve svých službách nobilizovaného Tadeáše Hájka z Hájku a dále Jana Stodolia z Požova nobilitovaného r. 1575. Popis znaku opět následuje. Mezi dalšími významnými lékaři na Maxmiliánově dvoře se nachází známý botanik Petr Ondřej Mathioli, nobilitovaný roku 1562. Obrovské množství graduovaných lékařů, ale i ranhojičů se vystřídalo na dvoře Rudolfa II. Mezi lékaře patřili již zmínění Krato a Hájek a dále Adam Huber z Riesenpachu, Jakub Horčický z Tepence, který byl nobilitován roku 1608. Blason erbu opět následuje. Dobrým diagnostikem a Rudolfovým oblíbencem byl Christoph Guarinonius z Verony. Jeho znak na plastické pamětní desce není zcela čitelný, a tak je neúplný i jeho blason. Zanechal po sobě syna Hippolita, rovněž lékaře. Nešťastný osud z rukou kata Mydláře stihl po porážce stavovského povstání prvního anatoma u nás a věhlasného praktika Jana Jesenského z Jesené. Nobilitován byl již jeho otec, blason opět následuje. Na Rudolfově dvoře se však nacházela další plejáda lékařů, že zde není místo je všechny vypočítávat. Z bradýřů a ranhojičů, kteří byli rovněž nobilitováni, jmenujme: Matouše Schraga, Jana Althause, Matouše Mikuláše a Michala Lassau. Za Matyáše pokračoval ve službě Jesenský a Steinmetz, ale i Bartolomeus Paravicinus, Octavianus Resoratus z Freibergu a Tomáš Mingonius, který se proslavil zbohatnutím konfiskacemi po porážce stavovského povstání. Friedrich Falcký měl dva lékaře: Ondřeje Haberveschla a Šimona Partlice. Ferdinand III. měl dva vynikající lékaře Mikuláše Franchimonta a Marka Marci, Mikuláš byl roku 1648 nobilitován a opět následuje popis jeho erbu. I Leopold I. měl vyhlášené lékaře: J. F. Hertodta z Todtenfeldu, 1701 byl povýšen do rytířského stavu, uveden je pochopitelně popis jeho znaku. Druhým lékařem byl Jan František Löw z Erslsfeldu a Lojovic, čtyřnásobný rektor pražské univerzity. I on byl roku 1685 nobilitován, i zde je uveden jednoduchý popis znaku. Marie Terezie měla za osobního lékaře proslulého Gerharda wan Swieteny, který se stal svobodným pánem. Poslední korunovaný český král Ferdinand V. Dobrotivý po abdikaci přesídlil do Prahy. Zde jej léčili čtyři lékaři: Josef Tieftrunk, Ignác Taubenthaler, František rytíř z Guntneru a Dr. Seganini. Péče zřejmě Ferdinandovi svědčila, neboť se v Praze dožil 82 let. Za Palivcovou studií následuje rozsáhlý poznámkový aparát.

203. Vladimír Lešinger, *Vývoj a konečná podoba znaku města Šumperku*, LGHSP, řada 4, seš. 3, září 1976, str. 85-86.

Město Šumperk vzniklo někdy v letech 1269-1276, původně bylo majetkem markrabským, od roku 1562 bylo městem královským a po Bílé hoře pokleslo na město poddanské. Podoba nejstaršího znaku města není známá. Ferdinand I. v roce 1562 při povýšení Šumperka na město královské mu jako znak udělil stříbrný jelení paroh o šesti výhoncích v modrém poli. Jde o znak původní, neboť ve svém erbu ho uváděl i rod ze Šumperka (dle Pilnáčka). Tento polepšený znak je v článku blasonován. Tento erb byl však v literatuře překreslován s častými chybami. Obrazovou přílohu tvoří dva obrázky – obrázek původního erbu a obrázek erbu polepšeného z roku 1562 a kratší soupis literatury.

204. Viktor Gentner, *Počtení metody v heraldice a genealogii (1. část: Úvod a heraldika)*, LGHSP, řada 4, seš. 6, 1977, str. 188-197.

Autor se pokouší vytvořit jednotný systém popisu heraldických a genealogických údajů pomocí čísel, která by byla přenositelná na karty, případně do heraldického banku spravovaného některou centrální institucí. Uvažuje i o zpracování informací pomocí děrných štítků. V textu uvádí vícero případů číselných kódů a také vzor jím navržené karty s údaji.

205. Vlastimil Holejšovský, *Čistý štít*, LGHSP, řada 4, seš 6, 1977, str. 197.

O charakterních, čestných a poctivých lidech se říká, že mají čistý štít. Platí to i naopak. Toto má původ ve feudalismu, konkrétně v Anglii, kde ti rytíři, kteří se dopustili nečestnosti, byli potrestáni tzv. snížením znaku, tzv. abatementem. Tím mohlo být to, že erbovní figura provinilce trvale byla poškozena nějakým znamením. Autor například uvádí černý čtverec uprostřed štítu. Takto umenšený znak však platil jen pro svého majitele, nikoli pro jeho potomstvo. Určitým způsobem upravený znak byl udělován i levobočkům.

206. Viktor Palivec, *Heraldika v genealogické a heraldické společnosti v Praze*, LGHSP, řada 5, duben 1977, str. 1-5.

Autor se zabývá postavením heraldiky v GHSP. Ptá se, jaký je vlastně heraldický zájem širší členské základny v tehdejší době. Na základě vyhodnocení dotazníku GHSP se nejvíce členů zajímá o heraldiku rodovou – 46,5%, na druhém místě je heraldika cechovní – 26,6%, na třetím místě heraldika církevní – 22,5 %, na čtvrtém heraldika všeobecná - 14,7% a na pátém heraldika městská – 11,2 %. Tyto výsledky jsou poněkud překvapující. Autor dále uvádí i další statistické údaje. Konstatuje, že počet zveřejněných heraldických článků v prvních pěti letech trvání časopisu byl přibližně paritní s genealogií. Hůře však na tom heraldika byla s přednáškovou činností. V závěru autor načrtává velké vize rozvoje heraldiky do budoucna a klade asi otázku, zda by na některém českém nebo moravském hradě nemohlo být centrum české heraldiky. Článek končí vznešenými slovy: „Sine ira et studio (*sic!*) – pro čest a slávu české heraldiky.“¹⁹²

207. Karel Šamšíňák, *Znak a hrob Františka Josefa rytíře Gerstnera*, LGHSP, řada 5, duben 1977, str. 23-24.

Život a dílo F. Gerstnera byly předmětem výzkumu mnoha našich i německých historiků a historiků techniky. F. Gerstner se narodil v roce 1756 jako syn prostého řemenáře. Vystudoval pražskou univerzitu, kde se stal roku 1779 inženýrem. Působí jako profesor matematiky na univerzitě v Praze a v roce 1801 zakládá polytechnický ústav v Praze. Byl předním propagátorem železnice, průplavů a činitelem nastupující průmyslové revoluce. V roce 1808 byl vyznamenán Leopoldovým řádem, což bylo spojeno s možností nobilitace, čehož Gerstner využil a roku 1810 byl povýšen do rytířského stavu. Vybral si znak, který charakterizuje jeho zájmy – zemědělství a techniku. Znak se zachoval na jeho náhrobní desce v Mladějově u Sobotky, kde roku 1832 zemřel. V článku je uveřejněna fotografie této náhrobní desky a blason Gerstnerova erbu. Za článkem následují poznámky.

208. Viktor Palivec, *Soubor znaků sovětských měst*, LGHSP, řada 5, duben 1977, str. 26-27.

Viktor Palivec reaguje na článek Miluše Abrahamové: Historické znaky některých sovětských měst, *Ročenka Lidé a země* 1977, str. 96-102, který měl být pouze první částí, v níž autorka došla k písmeni P. Ruská šlechta původně znaky nepoužívala, jejich používání pro města,

¹⁹² Lat. Sine ira et studio - Bez hněvu a zaujetí.

oblasti a újezdy prosadil až stát v letech 1672, 1722 a 1785. V letech 1672 byl vytvořen Tituljarník, ve kterém se přísně používá heraldických pravidel, v roce 1722, za Petra Velikého, byl založen úřad Geroldija a v roce 1785 za carevny Kateřiny bylo zavedeno udílení městských znaků vládou. K polemice dochází u znaku města Pskova, kde není jasné, co za zvíře je ve štítu města zobrazeno. Původně se nazývalo bars (dnes znamenající pardál), poté běžící rys, krácející zlatý leopard, může však jít i o psa barzoje.

209. Karel Vyšín, *Literatura k nejstarší české znakové sbírce na hradě Laufu u Norimberka*, LGHSP, řada 5, září 1977, str. 111-113.

Když se blížilo 600. výročí úmrtí Karla IV. (1978), bylo to pro mnohé impulzem k zamyšlení nad jeho osobou a vládou i nad stavebními a uměleckými díly, která dal postavit, resp. zhotovit. Jeho snad nejcennějším příspěvkem k českomoravské heraldice bylo vytvoření erbovní galerie na hradu Laufu u Norimberka. Zde dal vytesat a polychromovat 110 znaků české šlechty, knížat, církevních institucí a měst. K závěru autor konstatuje, že pečlivé prozkoumání a popsání této znakové galerie by byl úkol pro GHSP. Výročí Karla IV. by mohlo mobilizovat i naše heraldiky a genealogy k osvětlení vzniku a významu znakové sbírky na Karlově hradě Laufu.

210. Jiří Jareš, *Slovo k heraldikům*, LGHSP, řada 5, prosinec 1977, str. 149-150.

Plány a výhledy heraldiků sdružených v GHSP. Záměrem je přispět především k rozšíření obecného zájmu o heraldiku, každý zájemce, který se na tomto záměru chce podílet, je vítán. Doporučení knihy Viktora Palivce „Heraldická symbolika. Jako příloha LGHSP bude vycházet tzv. Heraldický zásobník, Předložen program činnosti heraldiků.

211. Viktor Palivec, *Romance rozletitých feflíků*, LGHSP, řada 5, prosinec 1977, str. 151-154.

Netradičně zpracované vyličení dějin heraldiky od počátku do současnosti. Jednou z hlavních tezí je, že heraldiku lze řadit do dějin umění.

212. Petr Marek, *Méně známé znaky Lanškrounska z let 1267-1780*, LGHSP, řada 5, prosinec 1977, str. 154-155.

Autor nejprve líčí dějiny lanškrounsko-lanšperského panství. Prvně je zmiňováno v darovací listině Vladislava II. premonstrátům z Litomyšle. Za Přemysla Otakara II. bylo uděleno lokační právo bratrům Oldřichu z Drnholce a Heřmanu z Ostrohu z roku Kouniců. Později Václav II. daroval Lanškrounsko Záviši z Falkenštejna a jeho synu Ješkovi. V roce 1409 se hejtmanem panství stává Jan Strýček ze Strýčkova. Za panství Lichtensteinů zde působilo několik úředníků, na jejichž pečetích se dochovaly osobní znaky Fridrich Stanislav Kelbich (1647-1694), Bohumil Khüfer z Libína (1642) a původem belgický šlechtic Kašpar de Suenne, po něm zde působil i jeho syn Kryštof Kašpar. Další osobou je J. G. A. Bartoška a další. Roku 1594 se v Lanškrouně narodil Jan Marek Marci z Kronlandu, osobní lékař Ferdinanda III. a rektor Karlovy univerzity. Dále autor uvádí popis 14 znaků většinou zmíněných šlechtických rodů vázících se k Lanškrounsku, jejichž vyobrazení se nachází v příloze tohoto čísla (str. 221-236). Po článku následuje stručný soupis literatury.

213. Tomáš Krejčík, *K malířskému dílu Jana M. Prechlera*, LGHSP, řada 5. prosinec 1977, str. 176.

Naprostá většina malířů iluminací na erbovních listinách zůstává skryta v anonymitě. Pouze ve výjimečných případech se zachovaly aspoň jejich monogramy. Jedním z nich je Jan Michael Prechler. Z jeho prací je známa pouze miniatura z roku 1696 a další jeho dochované

prací je erbovní miniatura na listině z 29. května 1692, vydané v Laxenburgu. V ní císař Leopold I. povyšuje do hraběcího stavu Donáta Heislera za válečné zásluhy a polepšuje mu erb. Následuje blason erbu. Erbovní miniatura vyplňuje celou stránku. Výjev pod erbem znázorňuje dobývání opevněného pahorku dělostřelectvem a pěchotou, v popředí se nachází skupina jezdců. Po obou stranách výjevu se nacházejí alegorie vojenství – prapory děla, kyrysy atd. Na bubnu v pravém rohu je zřetelná signatura. Joh. Michael Prechler 1692. V horní části miniatury sedí císař, jeho syn Josef a kurfiřtové. Všichni se svými odznaky. Portréty jsou realistické, kompozice je promyšlená. Následuje několik poznámek.

214. Viktor Palivec, *Heraldica Curiosa*, LGHSP, řada 6, únor 1978, str. 20-25.

Jako téměř v každém oboru lidské činnosti, ani v heraldice nechybí určité zvláštnosti, výjimečnosti a kuriozity. Na tyto kuriozity upozorňovalo v průběhu doby mnoho autorů, na počátku 20. století H. G. Ströhl v časopise *Der Wappensammler* v letech 1901-1903. Články v něm byly různého zaměření: na rodové a městské znaky, koruny a klobouky, rodové archivy, výstavy, exlibris atd. Ströhl v tomto časopise založil rubriku o heraldických kuriozitách. Palivec pak uvádí několik příkladů z textu i s příslušnými blasony, jak je uváděl autor: znak anglické rodiny Dodge, v němž se nachází prs ronící mateřské mléko, starožitná rodina z Finkenaugenu má ve znaku tři oči, ve štítu Františka Leopolda hraběte z Puttereru jsou tři hroudy másla. Rod ruského původu Igelström měl ve znaku potok s pěti pijavicemi. Veronská rodina Bagolina má ve znaku pomeranč, z něhož odkapává šťáva, maďarská rodina Czoron měla ve znaku hlavu bachyně, ke které z druhé strany přibíhá sele. V erbu další maďarské rodiny Gutthay, který obdržela od Rudolfa II., je běžící osel, na kterém jede opice v červeném saku a klobouku a po boku má tureckou šavli. Nizozemské město Hensbroek má ve znaku krátké zlaté kalhoty, na nichž sedí slepice. Výše uvedené jsem neblazonoval, pouze jsem z nich vyňal onu kuriózní část. Palivec poté uvádí heraldické kuriozity domácí provenience: objevují se zde ryby s usekanými hlavami spojení panenské hlavy se zvířecím tělem nebo tělem monstra. Ve 14. století je doložen znak Bunka z Pelhřimova – báječný pták s panenskou hlavou a pavím chocholem. Často se na erbech vyskytuje useknutá turecká hlava. Ne všechna monstra se podařilo určit, Sedláček je nazývá „potvornými zvířaty, například rybou spojenou s jelenem. V české heraldice jsou i dva případy, kdy se v erbu vyskytuje opice Opice se v předheraldické době mimo evropský kontinent nacházela na bojové zástavě Ardžuny z Pánduovců, kdy zobrazení opičího boha Hanumana symbolizovalo oddanou službu a odvahu. Kuriózní znamení měl i Lorenc Oberndorf z Oberndorfu, kdy na štítu vpravo jsou přesýpací hodiny a vlevo kostlivec v ženských šatech – patrně symbol světské pomíjivosti. Obrazová příloha uvádí čtyři příklady kuriózních erbů, po článku následují poznámky.

215. Viktor Palivec, *Znak červeného kříže*, LGHSP, řada 6, květen 1978, str. 88-89.

V roce 1978 to bylo sto padesát let od narození zakladatele Mezinárodního červeného kříže Švýcara Jeana Henri Dunanta, prvního nositele Nobelovy ceny míru za rok 1901. Ten roku 1863 vytvořil tzv. komisi pěti, z níž později vznikl Mezinárodní červený kříž. Na konferenci, kterou svolali téhož roku do Ženevy, došlo k ujednání ženevské úmluvy z roku 1864. Do znaku si tato mezinárodní organizace dala řecký červený kříž v neohrazeném bílém poli, jenž je na počest Švýcarska jeho státním znakem s obráceným pořadím barev. Toto řešení navrhl lékař Louis Appius. Heslem organizace je *Inter arma caritas*.¹⁹³

216. Václav Elznic, *Znaky českých nositelů rakouských řádů v 19. a 20. století*, LGHSP, řada 6, květen 1978, str. 89-97.

¹⁹³ Lat. Láska mezi zbraněmi

Mnoho z čelných představitelů našeho politického, kulturního a uměleckého života bylo překvapivě vyznamenáno některým z vysokých rakouských řádů, které zakládaly možnost povýšení do šlechtického stavu a udělení znaku. Byl to účinný politický nástroj panovníků, jak si vytvořit loajální vrstvu z vynikajících jedinců. Elznic poté jmenuje nejdůležitější řády: 1) řád Marie Terezie, 2) Řád sv. Štěpána, 3) Leopoldův řád 4) Řád železné koruny. Dále autor uvádí životopisy čtrnácti nositelů rakouských řádů, kteří byli povýšeni do šlechtického stavu a obdařeni erbem v letech 1808-1916, včetně blasonu jejich znaků. V závěru konstatuje, že zájemců z řad nositelů řádů o udělení šlechtictví bylo mnoho, mnohým však nebylo vyhověno. Z výše uvedeného je zřejmé, že výsada udělení řádu a šlechtictví byla lákavá i v jinak protihabsburském prostředí. Na konci tohoto čísla časopisu se nacházejí znaky čtrnácti zmíněných osobností.

217. Karel Liška, Zdeněk Borek, *Znamení kohouta v městské heraldice*, LGHSP, řada 6, květen 1978, str. 98-100.

Ač se znamení kohouta vyskytuje v městské heraldice zřídka, přesto má mnoho významů: je symbolem zrodu a jitra, zatímco červený kohout je symbolem ničivého požáru. Patří k atributům sv. Víta, ale černý kohout je představitelem nečistých sil. Po tomto úvodu autoři uvádějí jména měst a obcí, které měly či mají ve znaku kohouta (Staré Ždánice, Přichovice, Františkovy Lázně, Proseč u Skutče, Bánov a Česká Třebová). Uvádí jejich stručné dějiny a také blasony erbů. Rovněž je obsažena pověst z České Třebové za vlády Václava IV. o písaři, který ztratil městskou pečeť a měl za to být pokutován na hrdle. Jeho manželka však za pomoci kohouta pečeť našla a na poslední chvíli zachránila manžela před smrtí. Kohout se pak ocitl v městském znaku. Na konci tohoto čísla se nacházejí nákresy těchto erbů.

218. Petr Marek, *Znaky hejtmanů panství Lanškrounsko-Lanšperského*, ZGHSP, č. 1-2, 1979, str. 1-3.

Výše zmíněné panství bylo dosti rozsáhlé, ale kvůli své odlehlosti bylo jen zřídka sídlem majitele. Správu přenechávali většinou purkrabím a hejtmanům. A právě jejich erby se zabývá tento článek. Purkrabí jsou zde vyjmenováni od prvního známého Ruperta z Onšova z roku 1322 až do posledního Vavřince Šebastiána Todtenwolfa z Lanškrouna. Po seznamu purkrabích následují ve stejném pořadí blasony jejich znaků označené písmeny ZZ a dvojčísly, takže se mají stát součástí zásobníku znaků. Za seznamem následuje literatura. Kresby znaků se pak nacházejí na konci dvojčísla.

219. Viktor Palivec, *Erbovní lékaři Českých velmožů*, ZGHSP, č. 3-4, 1979, str. 29-37.

Autor poté, co se v některém z minulých článků zaměřoval na lékaře českých panovníků, se tentokrát zaměřuje na lékaře českých velmožů. Dělí je na dvě skupiny, na graduované, neboli doktory a na ngraduované tzv. lékaře ve smyslu felčari, ranhojiči, léčitelé, ale i různí šarlatáni apod. O mnohém vypovídá uvedený veršik: „Ve třech podobách se lékař zračí, / andělem je, když k chorému kvačí, / bohem, když dovedl zdraví vrátit, / d'áblem však, má-li se honorář platit.“ Z dlouhého výčtu doktorů a lékařů, u kterých je vždy uveden blason jejich erbu, vyberu ty, podle mého názoru nejdůležitější. Věhlasným lékařem byl Tadeáš Hájek z Hájků. Vyhlášeným lékařem za Lucemburků byl Petr z Aspeltu, jež svým pacientům sloužil nejenom jako lékař, ale i jako zkušený diplomat. Další proslulý lékař Matyáš Borbonius z Borbenheimu, rodem z Kolínce, byl nejenom lékařem, ale i vychovatelem v rodině pana Jana z Vartenberka na Napajedlích. Osoby panského stavu léčil i Jan Jesenský z Jesené. Kvůli jím naordinovaným hygienickým zásadám mu jeho pacient Beránek, trpící francouzskou nemocí, vyhrožoval násilím. U Žerotínů se objevuje mezinárodně proslulý švýcarský

alchymista a lékař Paracelsus,¹⁹⁴ který však v Čechách mnoho štěstí s léčením neměl. Proslavený fyzik, lékař a profesor lékařství Jan Marek Marci z Kronlandu byl za obléhání Prahy roku 1648 vyžádán Švédy, aby pomohl nemocné manželce jejich generála Wittenberga, což za poněkud dramatických okolností učinil. Za článkem následuje seznam literatury.

220. Petr Zimmermann, *K historii Královéhradeckého městského znaku*, ZGHSP, č. 1-2, 1979, str. 37-42.

O historii znaku města Hradec Králové existovaly dlouhou dobu dvě pověsti. Autorem první je slavný rodák Bohuslav Balbín, který ve svém díle „*Epitome rerum bohemicarum*“¹⁹⁵ uvádí, že G (zkratka jména Georgius – Jiří) bylo do znaku města uděleno při slavnostní návštěvě města králem Jiřím z Poděbrad, která se dle Beckovského uskutečnila v roce 1458. Tato pověst začala žít vlastním životem a byla dlouhou dobu přijímána jako fakt. Později se proti tomuto názoru postavila skupina vědců, kteří tvrdili, že G je počáteční písmeno názvu města Gradec, což se zdálo být podporováno nejstarší pečetí městskou z roku 1362, na níž je trojramenný se vztyčeným dvojocasým lvem, kolem něhož jsou písmena Grätz, přičemž písmeno G je nad štítem. Obě dvě teorie žily svým životem vedle sebe, i když se vědělo, že pravdivá může být pouze jedna z nich. Vyřešení přišlo kupodivu z Kutné Hory, z heraldické výzdoby Vlašského dvora. Mezi znaky královských měst je tam i znak Hradce Králové, na němž ve štítě leží písmeno G. Protože je jasné, že tato výzdoba vznikla nejpozději roku 1400, kdy byl Vlašský Dvůr dokončen, znamená to, že Hradec užíval písmene G dávno před návštěvou Jiřího z Poděbrad, takže heraldická figura G z městského znaku je jasně počáteční písmeno jména města. Současná podoba městského znaku je však proti heraldickým pravidlům, lev vpravo obrácený je znakem českých králů, tedy vrchnosti města, kvůli spojení s G však byl lev obrácen a přestal být českým královským lvem, což ovšem tehdejší tvůrce nevěděl. Součástí článku jsou tři varianty vyobrazení městského znaku a za článkem následuje seznam literatury.

221. Miloslav Trmač, *Hraniční kámen se znakem J. L. Raduita des Souches ve Vranovské vsi u Znojma*, ZGHSP, č. 3-4, 1979, str. 46.

Ve Vranovské vsi na Znojemsku zachránili občané při úpravě místního rybníčku starý hraniční kámen a postavili jej do ohradní zídky rybníčka u hlavní silnice. Kámen má průřez 32x19 cm, je z místní šedé žuly, hrubě opracován a na přední straně má letopočet 1678. Znak tvoří krokev, tři srdce a půlměsíc, jde tedy o znak zachránce Brna před Švédy Jana Ludvíka Raduita de Souches. Za odměnu obdržel na Znojemsku několik panství. Zemřel roku 1683, pochován je v Brně u sv. Jakuba. Jeho polepšený znak můžeme spatřit na zámku a sýpce Jevišovicích a na kostele v Hlubokých Mašůvkách. Raduitův rod vymřel po meči i po přeslici již v 18. století. Připojen je náčrt onoho hraničního kamene.

222. Petr Marek, (autor obrazové přílohy A. Sýkora), *Trubka v heraldice*, ZGHSP, řada 7, 1980, číslo 1, str. 3-10.

Jde o doplněk k článku o Hložích ze Žampachu, který bude z technických důvodů otištěn později (*sic!*). Jsou zde uváděny další rody, které jako svého erbovního znamení používaly trubku. Uvedena jsou jejich jména, kratičkový blason a odkazy na ZZ. Poté je uvedena literatura a poté jsou opět uvedeny blasony erbů s odkazy na ZZ.

¹⁹⁴ Celým jménem Phillippus Aureolus Theophrastus Bombastus von Hohenheim.

¹⁹⁵ Lat. Výtah z českých dějin.

223. Karel Liška, Jiří Jareš (autor obrazové přílohy J. Oulík), *Trubka v městské heraldice*, ZGHSP, řada 7, č. 1, 1980, str. 10-14.

Autoři na úvod konstatují, že trubka je jedním ze symbolů, který se v naší heraldice vyskytuje často. Aby byly vyváženy články věnující se jí ve šlechtické heraldice, tento článek se zabývá heraldikou městskou. Autoři nyní popisují historii jednotlivých měst s popisem jejich znaku a odkazem na zásobník znaků. Jde o města: Rumburk, Jiřetín pod Jedlovou, Chrastava, Hrádek nad Nisou, Krnov. Za článkem následuje krátký soupis literatury

224. Jiří Jareš, *Dvorský okruh krále Václava IV., II. část.*, ZGHSP, řada 7, č. 2. 1980, str. 73-91.

V této druhé části článku autor uvádí souhrn osobních i heraldických údajů, včetně blasonů erbů, příslušníků okruhu dvora Václava IV., které jsou navíc zobrazeny v rámci zásobníku znaků na konci tohoto čísla časopisu.

225. Helena Janderová, *Perkmistři a písaři hor Viničných v Praze (1547-1618)*, ZGHSP, č. 3, 1980, str. 26-41.

Vinice byly kolem Prahy vysazovány odedávna, teprve Karel IV. svým vinařským privilegiem z roku 1358 ustanovil, že vinice mají být vysazeny ve třech mílích kolem Prahy. Zároveň zřídil úřad perkmistra, kterého měla každý rok moc jmenovat nebo odvolat Staroměstská městská rada a který měl o vysazené vinice pečovat. Úřad záhy nabyl velké důležitosti. Za husitských válek byly sice vinice zpustošeny, takže úřad dočasně ztratil na významu, brzy však došlo k obnově a již Vladislav II. v roce 1497 nařizuje autonomii úřadu perkmistra, takže se původní městský úředník ocitl ve službě krále. Autorka se dále zabývá perkmistry po roce 1547. Jmenoval je panovník ze staroměstských měšťanů. Příjem perkmistra spočíval v zisku z pokut nebo úředních výkonů a deputátu z každoročně vybraného perkrechtu, rovněž mu připadala jedna třetina ze zabaveného cizího vína. Autorka dále jmenuje řadu perkmistrů od roku 1547, včetně jejich stručného životopisu a odkazem na jejich erb v zásobníku znaků, připadalo-li to v úvahu. Byli to: Jiřík z Jelče, mistr Tomáš z Javořice, Šimon z Tišnova, Jan Medař, Jan Ornius z Paumperka, Jan Kapr z Kaprštejna, Martin Šenvold-Volovatý, Vavřinec Břekovec Šotnovský ze Závořic, Tomáš Šlemer z Častolovic, Adam Jeroným z Libušína, Jan starší Leděčský z Popic, Michal Piečka z Radostic a Kašpar Loselius z Velechova. Důležitou osobou v perkmistrovském úřadě byl písař. Autorka jich opět zmiňuje celou řadu. Obecně lze říci, že s postupem doby začala práce písaře ztrácet na důkladnosti a pořádku. Poté autorka přetiskuje text vinařského privilegia císaře Karla IV. z roku 1358 a uvádí prameny a literaturu. Následuje popis znaků s odkazem na číslo v zásobníku znaků. První je perkmistrovská pečeť a faksimile rukopisu Karla IV. a následují popisy znaků jednotlivých perkmistrů. Ještě dále se pak nachází příloha s touto sadou ze zásobníku znaků.

226. Karel Liška, *Nové městské znaky*, ZGHSP, č. 3, 1980, str. 55-57.

Známý heraldik jmenuje města, kterým byl v 70. letech minulého století udělen nový znak: Habartov, Raspenava, Rotava, Hostivice, Chropyně a Zliv. Autor tyto znaky blazonuje, opatřuje číslem ZZ a na závěr uvádí jejich kresby.

227. Zdeněk Slováček, *Kohout v české heraldice*, ZGHSP, č. 3. 1980, str. 58-77.

Autor v úvodu konstatuje, že kohout je jedním z nejstarších erbovních znamení, Byl kultovním zvířetem starých Galů, jak napovídá i sám jeho latinský název galus. Jako erbovní znamení je pro své vlastnosti a vzhled rozšířen dosti v Čechách i na Moravě. Autor říká, že za

poměrně krátkou dobu našel 130 výskytů kohouta v českomoravské a slezské heraldice. Následuje dlouhý výčet rodů se znakem kohouta. Po této části následuje soupis použitých pramenů. Další část článku tvoří Popis znaků s odkazy na ZZ a částečnými blasony a samotný závěr článku tvoří ZZ s dvaceti erby zmíněných rodů.

228. Alois Příbyl, *Vznik presbytáře kostela sv. Martina v Třešti a nález znaku pánů z Třeště v tomto kostele*, ZČHGS, č. 1-2, 1981, str. 1-9.

Prof. V. Richter, který se zabýval vznikem města Třešť i stavbou tamního kostela sv. Martina, soudil, že kostelní loď s věží stávaly již v době, kdy se kostel prvně připomíná (1349), presbyterium, že pak lze datovat kolem roku 1400. Autor článku v roce 1969 při vnitřních opravách zjistil, že na svorníku klenby kněžiště je dobře patrné erbovní znamení střely. Shodná střela se nachází i na náhrobním kameni, který je připevněn na vnější straně kaple třešťského kostela. Dalším studiem pak bylo prokázáno, že znak patří pánům z Třeště, kteří ve 14 století vlastnili původní vsi a tvrz. Třešť a třešťské panství drželi jen krátce, zhruba mezi lety 1338 a 1355. Z těchto skutečností se dá usuzovat, že presbytář kostela sv. Martina musel být postaven v době vlády pánů z Třeště, patrně před rokem 1349. V tomto roce zde byl farářem Bernard z Urbanče, který se v Třešti připomíná ještě roku 1353, v roce 1361 je již farářem jinde. Spolu se svým bratrem však kostelu sv. Martina v Třešti daroval 2,5 lánů ve vsi Peč jako věno na oltáře. S Richtermem lze tedy souhlasit v tom, že kostel byl vystavěn v 1. polovině 14. století, nicméně je třeba vyloučit jeho názor, že presbytář byl postaven kolem roku 1400. Dále autor připojuje několik poznámek k erbovnímu znaku pánů z Třeště, kteří měli ve znaku střelu. Nositelé tohoto znamení byli rozšířeni v jižních Čechách, na Moravě jen vzácně. Nejznámějším byl rod Bavorů ze Strakonic. Autor nyní uvádí blason jejich erbu. Bavoři ze Strakonic vymřeli již v 15. století. Je velmi pravděpodobné, že páni z Třeště s nimi byli příbuzní. Pro to mluví nejen znamení střely, ale též to, že zemský kmet Bavor, doložený 1139-1169, sídlil původně na moravských statcích a teprve poté přesídlil do Strakonic. Posledním výhonkem Bavorů ze Strakonic byli Benedové z Nečtin, kteří se připomínají jako baroni ještě v 1. polovině 19. století. Jejich znak obsahuje rovněž střelu. Autor poté řeší otázku tvaru hrotu střely, která má někdy srdčitý tvar a někdy tvar rovný. Uzavírá tak, že záleželo na libovůli rytce nebo kameníka, jaký zrovna vytesal hrot střely. Nyní jsou v článku uvedeny dva znaky – znak pánů z Třeště a znak pánů ze Strakonic, které si jsou v hrubých rysech podobné. Na konci článku se nachází rozsáhlý poznámkový aparát.

III. Sfragistika

229. Vladimír J. Sedlák, *O znaku pražských mydlářů*, LGHSP, č. 3, září 1969, str. 2-4.

Mydláři a svíčkaři tří měst pražských obdrželi v roce 1571 od Maxmiliána II. privilegium používat pečeti. V článku je uveden přesný popis pečeti z privilegia. V roce 1597 Rudolf II. udělil milost, aby směli místo dosavadního zeleného vosku pečeti své listiny voskem červeným. Pražští mydláři v odměnu svých zásluh v boji se Švédy požádali v roce 1650 o změnu cechovní pečeti a její rozhojnění. Změna byla v roce 1653 povolena. Opět následuje podrobný popis rozhojnené pečeti, jak je uveden v privilegiu. Zajímavostí je, že znak je zde popisován, na rozdíl od současných postupů, odzdoła nahoru. Součástí článků jsou dvě černobílé kresby zmíněných pečeti, které provedl Karel Liška a prameny a použitá literatura.

230. Viktor Genttner, *Některé zatoulané erby*, LGHSP, č. 3, září 1969, str. 8.

Autor uvádí, že při svém bádání v různých archivech si někdy obkresloval erby z pečeti. Sedm těchto nákresů z piaristického archivu ÚSA v Praze¹⁹⁶ dává touto formou k dispozici dalším badatelům.

231. Vladimír J. Sedlák, *Kostelec nad Orlicí*, LGHSP, č. 9, září 1970, str. 4.

Kostelec nad Orlicí je jedním z mála měst, které má ve znaku českého lva, patrně jako památku na doby, kdy patřil k potštejnskému panství, které drželi čeští králové. Hrabě Chamaré, když ve 2. pol. 18. století prováděl na Potštejně své výzkumy, našel starověké pečetičko o velikosti většího krejcaru. Chamaré si na pečetičko nechal přidělat rukověť a pečetičko sám používal. Na pečetičku byl neuměle provedený obraz sv. Jiří bojujícího s drakem a kolem něho v mezikruží dvou perlovců latinský nápis. Chamaré se domníval, že jde o pečeť hradu Potštejna, ale v nápisu je patrné slovo Kostelec. Jde tedy s největší patrností o pečeť Kostelce. Pro to by svědčilo, že sv. Jiří je patronem farního kostela kosteleckého. V článku je připojena nepříliš zřetelná kresba výše uvedené pečeti.

232. Karel Liška, *O znaku města Netolic*, LGHSP, seš. 6, prosinec 1974, str. 3.

Na stěně musea v Netolicích je zavěšeno staré víko truhlice ozdobené malbami dvou znaků, z nichž první je původní městský znak se znamením Panny Marie s Ježíškem, sedící na lavici v oblacích, pod nohama půlměsíc obrácený hroty vzhůru (toto znamení odkazuje na dávnou příslušnost města ke Zlatokorunskému klášteru a nachází se již na pečeti z roku 1362). Druhý znak je modrý štít, v němž je šikmo položená žerď, ze které splývá vlevo prapor pětkrát stříbrno-červeně dělený. To je dnešní netolický znak. Tento znak má původ v soudní pečeti z roku 1590, která je uložena rovněž v netolickém muzeu. Kromě této soudní pečeti je tam uložena ještě oválná pečeť, jež má v pečetním poli rovněž štít s praporem a v opisu Městská rada v Netolicích. Ta je pravděpodobně z poloviny 19. století. Autor teprve doma při detailnějším zkoumání pečeti z roku 1590 zjistil, že ve štítu se nenachází praporek, ale tzv. žíla neboli rychtářské právo. V 19. století tedy došlo k mylnému vyložení rychtářské pečeti a místo rychtářského práva se objevuje prapor, který se pak vyskytuje na dalších dvou pečetích z 19. století s německými opisy. Doba užívání nových pečeti se dá dosti přesně stanovit. V roce 1755 a poté v roce 1861 jsou na listinách uvedeny staré pečeti s Pannou Marií. Tento znak byl městskou radou používán až do nejnovější doby. Z toho by tedy vyplývalo, že pečeti s praporem byly využívány pouze v 1. polovině 19. století, možná od tolerančního patentu z roku 1781, kdy to mohlo být výrazem nesouhlasu obyvatelstva s katolickou církví. Později se pak netoličtí vrátili k tradičnímu znaku, který město používalo po pět století. Po článku následuje vyobrazení pěti zmíněných pečeti.

233. Karel Liška, *O znaku města Ostrov nad Ohří*, LGHSP, seš. 8, květen 1975, str. 4-5.

Městský znak města Ostrov nad Ohří nebylo dosud možno přesně vyložit, protože se nedochovalo původní privilegium jeho udělení. Ani městské pečeti při hledání příliš nepomohly, z devíti pouze jediná nese obraz dnešního znaku. Starý znak byl městu udělen Janem Lucemburským a Václavem IV. v letech 1331 a 1387. Teprve náhodný nález opisu znakového Privilegia Rudolfa II. v roce 1604 vysvětlil správně znakové znamení. Autor zde uvádí popis erbu v němčině. Spolu s tímto novým znkem bylo městu uděleno právo pečeti červeným voskem. Znění německého blasonu odpovídá také jediná pečeť s tímto znkem (na listině z roku 1711), patrně z doby, kdy byl znak udělen. Jsou na ní šplhající zvířátka, veverka. Jde o jediné zobrazení veverka v naší městské heraldice. Privilegium rovněž vyvrací domněnku, že lev do městské brány byl přidán až roku 1733 a že jde o rodový znak markrabat

¹⁹⁶ Dnes Národní archiv v Praze.

bádenských. Dnes užívaný znak Ostrova nad Ohří tvoří sedm věží se špičatými střechami, bez znaku lva v bráně. Autor připojuje nákres lva a také dvě pečeti – z roku 1623 a 1711.

234. Ivan Štarha, *Znak města Litovle a rychtářská pečeť z 16. století*, LGHSP, seš. 10, říjen 1975, str. 31-32.

Znakem bývalého královského města Litovle je štít s kaprem a štikou ve svislé poloze. Tento znak se nachází již na pečetí přivěšené k listině roku 1450. Pečeť je z černého vosku s latinským opisem SIGILUM. CIVIUM. DE. LUTHOVIA. Jiří z Poděbrad uděluje roku 1461 městu právo pečetit zeleným voskem, právo pečetit červeným voskem pochází od krále Vladislava II. z roku 1502. I na pozdějších pečetích je litovelský znak bez větší změny. Následuje popis litovelské pečetě o průměru 40 mm používané od konce 16. století do 18. století. Pečeť litovelského rychtáře na listě z roku 1606 se však od městského znaku podstatně liší. Pečeť má v průměru 26 mm, v pečetním poli má renesanční štít a na něm postavenou jednu rybu. Opis uvádí S + IUDICIS + LUTHOVENSIS. Znak rychtářské pečetě ze znaku města pouze vychází, snad jako vyjádření podřízenosti rychtáře městské radě. Jde o jeden z mála případů, kdy rychtář nepoužívá na pečetě přesného znaku města ani symbolu své moci (rychtářské právo, rámě s mečem). Za článkem následuje nákres znaku Litovle podle Františka Zvolského a nákres výše zmíněné rychtářské pečetě. Jako dodatek ke článku přidává na následující stránce Karel Liška nákresy čtyř litovelských pečetí z Archivu Národního muzea v Praze – z roku 1584, 1614, 1633 a 1662.

235. Karel Liška, *O rychtářských pečetích*, LGHSP, seš. 12, únor 1976, str. 23.

V desátém sešitu LGHSP byl otištěn článek Dr. Štarhy o rychtářské pečetě města Litovle, Karel Liška navazuje na tvrzení o výjimečnosti odlišnosti rychtářské pečetě od pečetě městské a uvádí, že má k dispozici takovýchto odlišných rychtářských pečetí 120. Poté uvádí šest kritérií, podle kterých tyto pečeti dělí a seznam měst, kde k tomuto jevu došlo. K článku připojuje tři nákresy pečetí a to z měst Horažďovice, Libava a Nového města nad Metují.

236. Tompos Ernő, *Středověké pečeti týkající se ČSL v Šoproňském archivu (dříve Ódenburg)*, LGHSP, řada 4, seš. 1, květen 1976, str. 16-18.

Za krále Zikmunda se styky mezi českým a uherským královstvím rozhojnily pro jeho příbuzenství s Lucemburky v Čechách a také kvůli husitským válkám. Zikmund dal dokonce své švagrové, vdově po Václavu II. Žofii, zbudovat v Šoproni vdovské sídlo. Mnoho studentů z Uher studovalo v Čechách a odtud si přinesli učení M. Jana Husa. V Budě kázal Jeroným Pražský a v roce 1469 zde vypuklo povstání proti německým patriciům, to bylo sice potlačeno, zlomilo však německou hegemonii. V šoproňském archivu se nacházejí pečeti z pozdního středověku vážící se k tehdejšímu Československu. Následuje seznam 21 pečetí seřazených podle jejich majitelů, jejich funkce, popis pečetě, barva vosku, případně rozměry. V obrazové příloze je fotokopie pečetě Jindřicha Czechnera z Ústí nad Labem z roku 1441 a dále značky z pečetí vážících se k článku. Po článku následují poznámky.

237. Karel Liška, *O rychtářských pečetích*, LGHSP, řada 4, seš. 3, září 1976, str. 86-87.

Několikátý článek menšího rozsahu Karla Lišky o rychtářských pečetích. Tentokrát se zabývá dvěma městy, v jejichž městských pečetích jsou znamení městských znaků, zatímco na pečetích rychtářských je pěší postava rychtáře. První ze zde uvedených pečetí se týká města Čelákovice, kterým městský znak potvrdil Ferdinand I. roku 1558 s právem pečetit červeným voskem. Tento znak byl konfirmován v roce 1680 Leopoldem I., přičemž je uveden blason této konfirmace. Na rychtářské pečetě je horní polovina postavy rychtáře držícího v pravici

rychtářské právo. Druhá dvojice pečetí se týká městečka Kopidlna, kterému městský znak udělil král Ludvík spolu s právem pečeti zeleným voskem roku 1523. Uveden je krátký popis znaku. Na rychtářské pečetě je celá postava rychtáře v brnění s dlouhým mečem u pasu a držícího v pravici rychtářské právo. Podobné pečetě mají i další města. Vyjmenuji pouze ta z nedalekého okolí: Chlumeck nad Cidlinou, Lomnice nad Popelkou, Mladá Boleslav, Semily. V obrazové příloze jsou nákresy dvojic pečetí provedené Karlem Liškou.

238. Karel Liška, *Znamení rychtáře na koni na rychtářských pečetích*, LGHSP, řada 5, duben 1977, str. 19-20.

Mezi města, která do obrazu pečetí svých rychtářů neumístila část svého městského znaku a ani nepoužila obraz pěší postavy rychtáře, ale honosnější zobrazení rychtáře na koni, patří Staré Město pražské, Nové Město pražské, Český Brod, Žatec, Turnov, Nový Knín, Načeradec, Březnice a Kralovice. Autorovi se po heraldické stránce zdají nejzajímavější pečetě dvou posledně jmenovaných měst. Březnice obdržela znak asi ve 2. čtvrtině 15. století, poprvé se objevuje na pečetě z roku 1441. Následuje blason městského znaku. Na rychtářské pečetě je ve štítu obraz rychtáře na koni držícího ve zdvižené pravici rychtářské právo. Kralovice obdržely městský znak roku 1547. Opět následuje blason městského znaku. Na rychtářské pečetě je rychtář na koni, který ve zdvižené pravici třímá tasený meč. V článku jsou vyobrazeny jak městské, tak rychtářské pečetě obou měst. Článek je zakončen dvěma poznámkami.

239. Karel Liška, *Rychtářské pečetě se znamením ruky držící meč nebo rychtářské právo*, LGHSP, řada 5, září 1977, str. 137-139.

Autor zde uvádí města, jejichž rychtářské pečetě mají ve znamení rámě ozbrojené mečem nebo držící rychtářské právo. Jako příklad si zvolil města Brandýs nad Labem a Bzenec. Prvním městským znakem Brandýsa byl rodový erb Michaloviců, kteří město drželi ve 14. a 15. století. Od r. 1547 bylo královským komorním městem. V roce 1670 potvrdil Leopold I. městská privilegia a obnovil městský znak. Následuje jeho blason. Rychtářská pečeť s letopočtem 1643 má za znamení štít a na něm rámě s rychtářskou palicí. Nejstarší pečeť města Bzence pochází z doby kolem roku 1415, prošla postupně určitým vývojem a dnes je jedinou pečetí, kromě znaku města Prahy (Starého Města pražského), která má v bráně znamení paže s mečem. Původ je ovšem jiný, zatímco pražští získali tento erb za hrdinou obranu proti Švédům, bzenečtí jej převzali z rychtářské pečetě. Jak bývá u Karla Lišky zvykem, svůj článek doprovodil nákresem městských i rychtářských pečetí.

240. Karel Liška, *Znak hornického města Vejprty*, LGHSP, řada 5, duben 1977, str. 21-22.

Článek obsahuje náčrt a blason dnes používaného znaku města Vejprty. Tento znak se objevuje až koncem 18. století a vznikl pravděpodobně spojením dvou pečetních znamení na městských pečetích z té doby. Původní znak byl městu udělen roku 1617. Uveden je i jeho blason. V obrazové příloze se nacházejí nákresy obou pečetí, jejichž spojením vznikl současný znak a původní znak a pečeť.

241. Jan Křivohlávek, *Katovská pečeť z roku 1687*, LGHSP, řada 6, květen 1978, str. 86.

Ve fondu archivu města Kyšperka¹⁹⁷ je zachována žádost kata Jiřího Ledvinky ze Šumperka z roku 1687 o přidělení katovského místa v Kyšperku pro svého syna. Co je však nejzajímavější, na žádosti je otištěna osobní pečeť kata Ledvinky. Pečeť je šestihránná, šířky 11 mm, výšky 13 mm, její pole je ohraničeno perlovcem. Uprostřed je popravčí meč čepelí

¹⁹⁷ Dnes Letohrad.

nahoru, V polovině pečeti je na každé straně meče malá sedmi paprscitá hvězdička, v horní části vpravo obrácené písmeno D, vlevo písmeno L.

242. Karel Liška, *O rychtářských pečetích (pokračování)*, ZGHSP, č. 1-2, 1979, str. 22.

Tentokrát se Karel Liška zaměřuje na rychtářské pečete, které zobrazují znamení spravedlnosti, postavu ženy držící v pravici tasený meč a v levici váhy. Uvádí příklady čtyř měst Dobřany, Lysá nad Labem, Velvary a Všeruby a k nim i nákresy pečeti, rychtářských i městských. Podobná znamení má však ještě více českých měst.

IV. Další pomocné vědy historické a obecné historické studie a články

243. Viktor Genttner, *Začíná to délkou zrna a končí to mílí*, LGHSP, č. 3, září 1969, str. 14-17.

Autor se ve své studii snaží poskytnout vodítko současným badatelům odkojeným desetinnou soustavou pro převod starších měr. Neklade si za cíl vyčerpávající přesnost, poněkud upravuje Augusta Sedláčka a vychází i z Ryšavého Nižší geodézie (1949). Technika měření byla vždy závislá na přesnosti měřících pomůcek a svědomitosti měřiče. Pomůcky přitom byly až do 19. století primitivní a přenášení jednotek bylo záležitostí čistě individuální. O určité vytvoření jednotící báze se zasloužil slavný zemský měřič Podolský z Podolí. Autor se dále věnuje výkladu jednotky loket, uvádí srovnávací tabulku délkových měr, mezi údaji svými a Sedláčkovými. Dále pojednává o mílích a vysvětluje pojmy láník, půlláník atp. ve vztahu k jednotce lán, která v 17. a 18. st. byla přibližně 18 ha. Láník měl tedy pole o výměře 18 ha, půlláník 9 ha. Jednotlivé pozemky se ale měřily i podle objemu obilí vysetého na určitou plochu, nebo na zápřeže, tj. na dobu, za kterou se stačilo zorat pole od jitra do večera s malou polední přestávkou. Teprve po zavedení sáhové soustavy z r. 1806 se dá hovořit o větší přesnosti, jednoduchosti a jednotnosti. V úplném závěru autor doplňuje výše uvedené badatele o měřích i o prof. J. Lamače a jeho studii z let 1908 a 1909.

244. Viktor Genttner, *Selské baroko-výtvarná síla lidu*, LGHSP, č. 4, prosinec 1969, str. 10.

Dle autora dobrý rodopisec a milovník naší krajiny nemůže nechat bez povšimnutí ani architekturu drobných stavení. Konkrétní architektonické slohy mu poskytují vodítko pro určení stáří objektů a pro další dedukce při bádání. Na drobných pracích nacházejících se na vesnicích je možno vidět jemný vkus dokládající duševní sílu učenlivého a pracovitého člověka z chudé vesnice nebo poddanského městečka. Tedy nejenom chrámy a honosné stavby jsou dokumentem síly tvořivosti. Dokumenty lidového stavitelství stojí za to, abychom je hájili a uchovávali, také je nutno za nimi vidět jejich tvůrce, kteří pochopili impuls daný krajinou a vlastním urbanistickým a uměleckým citem krajinu dotvářeli.

245. Václav Matoušek, *Rožmitálské muzeum – expozice Václava Kotrbatého – in memoriam dělnického badatele*, LGHSP, č. 5, únor 1970, str. 2-3.

Řezbář Václav Kotrbatý se narodil 12. 9. 1892. Jevil velký zájem o kulturní památky, specializoval se na numismatiku a v souvislosti s ní i na heraldiku. Heraldika, spolu s jeho povoláním, ho inspirovala k vytvoření sbírky vyřezávaných znaků českých a moravských měst. Jeho umělecká pozůstalost byla na jeho přání umístěna v rožmitálském muzeu, kde je vystaveno 300 znaků větších a 50 menších. Během svého života hojně cestoval mj. na Balkáně a v Orientu a celoživotně se samostatně vzdělával. Zemřel v noci z 8. na 9. srpna 1969, s knížkou v ruce a rozsvícenou lampičkou.

246. Ladislav Procházka, *Mzdy, poplatky a ceny roku 1672 a 1673. Zlatá kniha kostelecká – perla panských urbářů*, LGHSP, č. 5, únor 1970, str. 3-7.

Soupis rustikální půdy v berní ruce z roku 1654 sloužil vrchnosti v neuspořádaných dobách po třicetileté válce jako provizorní přehled o stavu selských gruntů. Neposkytoval však ucelený přehled o majetkových poměrech panství. Z tohoto důvodu si vrchnost čas od času dělala inventuru majetku i důchodů, přičemž výsledek těchto inventur byl zapisován do panských urbářů. Skvostem mezi panskými urbáři je objemný, osmisetstránkový, urbář panství Kostelec nad Černými lesy, nazývaný podle zlaté ořízky zlatou knihou. Jejím autorem byl knížecí fišmistr Šimon Karel Svoboda, který v letech 1672 a 1673 procestoval celé panství a provedl zevrubný soupis. Autor dále uvádí popis panství a rozsáhlé tabulky o mzdách jednotlivých řemeslníků. Zmiňuje i peněžní platy a naturální dávky úředníků panství. V době vzniku článků byla kniha uložena v SÚA¹⁹⁸ v Praze 6, plánovalo se ale její uložení v Benešově.

247. Bořek Zmek, *Tajné poštovní lože*, LGHSP, č. 5, únor 1970, str. 7-9.

Černé kabinety, neboli také poštovní lože, mají svůj počátek ve Francii. Byla to velmi přísně tajná místa, kde se porušovalo listovní tajemství. Na vyšší příkaz se zde zachycovala a perlustrovala pošta, což bylo protizákonné. Tyto kabinety se záhy rozšířily do dalších zemí, včetně Rakouska. Zde položila základ jejich organizace rodina Thurn-Taxisů. Znalostí a funkce pracovníků černých kabinetů se dědily z otce na syna. Časem tak vznikla izolovaná, ale privilegovaná společnost, v níž převládali Francouzi a Italové. Jmen je ale známo málo. Jednou z výjimek je rod Eberlů. Autor dále popisuje perlustrační techniky, např. odstraňování pečeti atd. V tomto oboru vynikal vídeňský pracovník von Landriani. Článek končí přehledem použité literatury.

248. Jindřich V. Bezděka, *O pohřebch v kryptách svatohorských v Příbrami*, LGHSP, č. 5, únor 1970, str. 9-12.

Téměř čtyři stránky nezkrácených zápisů z knihy *Sinopsis historiae Sacromontanae ordine annorum digesta 1348 usque ad 1679* autora Melichara Gurwirta, která bývala uložena v proboštském archivu svatohorském pod signaturou J 14.

249. Viktor Gentner, *Zlatka*, LGHSP, č. 6, duben 1970, str. 18-21.

Nejlepší shrnutí celého článku se nachází v jeho záhlaví, a proto si je zde dovoluji ocitovat celé: „V článku, který následuje, podává autor v co možná nejstručnější formě některé základní informace o zlatkové měně předlitavských zemí Rakouska. Jiných měn si autor všímá jen pro dokreslení rámce. Proto není rozvinut systém měny grošové. V druhé části článku jsou cenové údaje uváděny jen namátkově. Upozorňuje se tím na důležitost uveřejňování cenových údajů z různých pramenů, jako je např. článek Lad. Procházky.“¹⁹⁹

250. Václav Elznic, *Věčný kalendář*, LGHSP, č. 8, červenec 1970, str. 16-19.

Kalendář je dobře známá záležitost z každodenního života. Pro historika a genealoga však není tato otázka tak jednoznačná, neboť v archivních materiálech se setkáváme s odlišnými způsoby datace. Slovo kalendář je odvozeno z latinského kalendárium, což u starých Římanů znamenalo knihu věřitelů nebo dluhů podle dnů v roce. Základní jednotkou je rok tropický o trvání 365.2422 dnů slunečných. Ve starých dobách byl však jednotkou měsíc synodický, tj. období mezi dvěma úplňky. Dvanáct těchto měsíců mělo 354 dnů, proto se kalendáře po

¹⁹⁸ Dnes Národní archiv.

¹⁹⁹ LGHSP, č. 6, duben 1970, str. 18.

určité době rozcházely, Tomuto chtěl učinit přítrž G. J. Caesar, který nařídil zavedení nového, juliánského kalendáře. Juliánský den však byl o 11 minut a 14 sekund delší a tato odchylka v průběhu staletí nabyla řádu dnů. Tomuto předbírání juliánského kalendáře měla zabránit úprava papeže Řehoře XIII. v říjnu 1582, který vynechal deset dní, takže po 4. říjnu následoval 15. říjen. U nás byl gregoriánský kalendář zaveden mandátem Rudolfa II. z roku 1583. Pro datování listin vydaných v různých zemích je tedy nutná znalost přesného data přechodu různých zemí na gregoriánský kalendář, zde je výčtem uvedeno podle Gustava Friedricha a jeho Rukojeti křesťanské chronologie. V článku následuje tabulka věčného kalendáře Theodora Wágnera a příklady jednotlivých druhů převodů mezi jednotlivými kalendáři.

251. Viktor Gentner, *Příspěvek k dějinám šlechtických manufaktur v Čechách*, LGHSP, č. 8, červenec 1970, str. 20-21.

Koncem 17. a na počátku 18. století se zbožní výroba již dostává do fáze manufaktur. Ty zakládala především šlechta vlastními kapitál, případně stát. Manufaktury tvrdě konkurovaly cechům. Po zaučení domácích pracovníků byli zvaní odborníci z ciziny, kteří často splynuli s místním obyvatelstvem. Autor dále uvádí jeden příklad sebevědomého aristokratického podnikatele, pána na Litomyšli, Františka Václava Trautsmendorfa, který dovedně dokázal rozmnožovat svůj majetek. Trautsmendorfové se také již z dřívějšíka těšili přízni ve Vídni. František Václav tak v zastoupení spravoval tři hřebčiny, na koňských pastvinách se dopásaly ovce. Pro vlnu, kterou z ovcí získal, založil v r. 1715 manufakturu přímo v Kladrubech. Zaměstnanci fabriky, jak se zde manufaktura zvala, pocházeli hlavně z valonského Verviersu. Dále jsou vyjmenováni zaměstnanci fabriky a navazujících profesí, počínaje direktorem Vilémem Pailouxem. Kladrubská manufaktura však nepřežila 18. století. Autor se vyznačením hlavních rysů obsazení pracovními silami manufaktury pokusil ukázat možnosti osvětlování života kolem začínajících výrobních podniků. Ilustrace průmyslu z hlediska živých osob, které se podílely na jeho budování, přispívá významně k dějinám prvopočátků průmyslové výroby.

252. Václav Elznic, *Pozůstalost Václava Kočky rakovnického historika*, LGHSP, č. 9, září 1970, str. 3.

Článek vychází k nedožitým devadesátým pátým narozeninám regionálního badatele Rakovnicka a skromného člověka Václava Kočky. Ten se narodil 6. 8. 1875 a zemřel 23. dubna 1951. Vydal několik ceněných prací: Vojenský hřbitov u Litomyšle, Kralovicko za války třicetileté, Dějiny pol. okresu kralovického, Dějiny Rakovnicka, Lidice, dějiny a poslední dnové vsi. Literární pozůstalost uspořádal jeho přítel Ladislav Trinner a uložil ji o Okresním archivu Rakovnickém – pozůstalost činí 22 krabic. Na závěr klade Václav Elznic otázku, kdo se zhostí vědeckého zhodnocení historického díla Václava Kočky.

253. Viktor Gentner, *Několik slov o Královácích*, LGHSP, č. 9, září 1970, str. 4-6.

Šumava, německy souhrnně nazývaná Böhmerwald. Pouze její severní část je česky topograficky nazývána Českým lesem. Autor tvrdí, že jsme povinni všimnout si i odlehlých českých území, kde do roku 1945 žilo německé obyvatelstvo. Badatelů touto oblastí se zabývalo mnoho, ale ke zveřejnění jejich prací nedošlo. Dokonalým znalcem a publikujícím německým badatelem před r. 1945 byl Josef Blau. Jeho posledním rukopisným dílem byl český Místopis německých osad v okrese Klatovském. Ze zachovalých genealogických dokladů je možno jmenovat matriky Železné Rudy od roku 1694 i matriky další z přibližně stejné doby. Poté, co oblast českého hvozdu přešla od hrabat z Bogenu na české krále, ti ji kolonizovali a osadili obyvatelstvem všemožného původu nadaných svobodou. Autor se dále

věnuje původu českých a německých topografických názvů. A zakončuje, že tvrdý život v Královském hvozdu donutil mnohé německé děti z početnějších rodin, aby se po staletí stěhovaly do sousedících ryze českých oblastí, kde se počestily. Článek obsahuje několik překreslených znaků Králováků, které zrekonstruoval Karel Liška.

254. Ladislav Procházka, *Přehled měny v českých zemích*, LGHSP, č. 9, září 1970, str. 18-21.

Článek původně přednesený jako přednáška na pondělní schůzce GHSP 20. 4. 1970 v Praze. Při své práci se rodopisec setkává s peněžními hodnotami, které jsou udávány v různých měnách a je proto třeba, aby měl povšechný přehled o vývoji měny v naší zemi a aby znal přepočítací poměry. Autor pak pro lepší orientaci uvádí stručný přehled o vývoji naší měny počínaje obdobím denárovým a konče korunovou měnou rakousko-uherskou. Jednotlivé mince jsou v článku přepočítávány a převáděny na jiné. V úplném závěru se pak ještě zmiňuje o zlaté měně, která doplňovala měnu stříbrnou. Jako mimořádná příloha tohoto čísla časopisu jsou na stranách A-D tabulkové přílohy.

255. Václav Elznic, *Poručenství a léta spravedlivá v staročeském právu*, LGHSP, č. 10, prosinec 1970, str. 6-8.

Autor zprvu uvádí, že téměř na každém zápisu starého kšaftu se nacházejí opatření týkající se pozůstalých nezletilých sirotků, a to tak, že pozůstalost jim bude vyplacena s dosažením věku zletilosti. A právě této problematice se chce autor v článku věnovat, resp. jejím proměnám v různých historických obdobích. V současnosti je u nás věkem plnoletosti 18, resp. 16 let s povolením soudu. Za první republiky byla pro obě pohlaví 21 let. Za práva rakouského před rokem 1919 se zletilost počítala od 24 let věku. Dal-li ovšem otec nebo poručník souhlas mohla být hranice plnoletosti snížena pro obě pohlaví na 14 let. Méně známé je, že v českém právu 16. století nedocházelo k plnoletosti pouhým dosažením věku, ale teprve oddělením od rodinného statku. Autor pak obsáhleji cituje českou verzi Švábského zrcadla a poté Viktorina Kornela ze Všehrd, kde se dospělost zjišťovala osaháním genitálií a prsů. Toto však zjevně budilo určité rozpaky, a tak Ctibor Tovačovský z Cimburka toto na Moravě opustil a začal opět počítáním let pro různé skupiny mladých různě od 14 do 18 let. Později bylo normou určující plnoletost Obnovené zřízení zemské, které stanovilo u mužů 20 let a žen 15 let. Staré české právo uznávalo tři druhy poručenství: učiněné otcem za života nebo na smrtelné posteli, dále přirozené poručenství zletilých příbuzných nebyl-li poručník konkrétně určen a na závěr poručenství dané vrchností. Někdy za poručenství a poručníky ručil král. Opět je uveden obsáhlejší citát z Kornela ze Všehrd. Každé takové poručenství se vkládalo do desek zemských. Opět následuje obsáhlý citát z Kornela a příklad z vlastní historie rodu Elzniců. Článek je opatřen uvedením pramenů.

256. Václav Elznic, *Dědictví a věno v zemském právu staročeském*, LGHSP, č. 11, únor 1971, str. 3-5.

Dědictví dnes, stejně jako ve starých dobách, je bezprostřední nástupnictví v majetkových právech zemřelého, kteří se buď vůlí zůstavitele (testament, kšaft) nebo ze zákona stávají dědici. Autor dále vychází z Viktorina Kornela ze Všehrd, z jehož výkladu vyplývá, že dědici mohli být jen muži. Dcera mohla dědit pouze tehdy, nezanechal-li zůstavitel synů, nebo když ti zemřeli bez dědiců a své sestry neodbyli. Zásadně však dědického práva po otci neměly nemanželské děti. Pokud jde o věno, jde o pojem zachovalý až do dnešních dob, i když s poněkud pozměněným obsahem. V dobách, kdy byla žena zcela závislá na svém muži, zákon dbal, aby byl její podíl muži ku prospěchu, ale také aby tento prospěch nebyl k její škodě. Muž proto kladl do zemských desek věno své ženy, často navýšené o díl, který ji poukázal on. Toto se nazývalo „jitřním darem“. Tento zvyk má počátek ve středověku, kdy si

bohaté vdovy braly o generaci či dvě mladší manželky. Když pak tito „mladíci“ ovdověli, brali si naopak velmi mladé dívky, často městského nebo selského stavu, které, dle Všehrda, mohli bez jakéhokoli povolení opatřit věnem zapsaným v zemských deskách, protože sňatkem s manželem nabyly vyššího stavu. To ovšem neplatilo více versa, muž nebyl sňatkem pošlechtěn. Věno zapsané v zemských deskách podléhalo mnoha omezením, nebylo jej možno převádět z jednoho mužova statku na druhý bez souhlasu manželky. Věno nemohlo být převedeno na třetí osobu nebo zcizeno, či zastaveno. Žena vstupovala v užitky svého věna teprve mužovou smrtí a to do doby, dokud nebylo věno dědici splaceno. V otázku vstupovalo také proměňování stavu, a to nejen novým sňatkem, ale také porodem dítěte déle než po jednom roce od smrti manžela. V závěru autor podotýká, že badatele často překvapí krátká doba mezi sepsáním závěti a dnem úmrtí, která není v souladu s textem poslední vůle. Důvodem je, že k právní platnosti závěti patřil i určitý stupeň tělesné a duševní způsobilosti.

257. Ladislav Procházka, *Poslední selské rebelie na černokosteleckém panství*, LGHSP, č. 11, únor 1971, str. 6-7.

Autor v úvodu píše obecně o robotě, jejím zprvu uvolnění a poté, po roce 1815, opětovném utužování, konkrétně na černokosteleckém panství. Události s tím spojené zachytil P. František Bolzer na volných listech nejstarší konojedské matriky. Podle jeho zápisů se 10. 2. 1815 konala první krajská komise ohledně roboty. Nebylo však dosaženo výsledku, poddaní se postavili proti. Proto bylo proti nim v následujících dnech užíváno vojenských exekucí a tělesných trestů bitím. Poddaní se naopak roku 1818 bránili stížností u císaře. Pasivní odpor proti robotě se nepodařilo zlomit ani roku 1819. Následovaly opět vojenské exekuce a bití. V dalších letech se pak další zápisy o robotních nepokojích nevyskytují. Autor usuzuje, že tuhý absolutismus srazil na kolena i odbojné sedláky. Konečné osvobození od roboty pak přinesl až rok 1848.

258. Václav Elznic, *Vrabčí daň v Čechách roku 1750*, LGHSP, č. 12, duben 1971, str. 15-16.

V lednu 1750 byla patentem v Čechách zavedena „vrabčí daň“, jejímž cílem bylo snížit ztráty na obilí způsobované opeřenci. Nařizovalo se odvádění vrabčích hlav a to v počtu podle charakteristiky osídlení. Vrabčí hlavy se odevzdávaly 2x ročně, za každou neodvedenou hlavu byl 1 krejcar pokuty, za každou hlavu odvedenou pak naopak 1 krejcar odměny. Nařízení platilo do roku 1782. Pod článkem o vrabčí dani je uvedena poznámka badatelům, že seznam všech zachovaných patentů od r. 1508 do roku 1848, (celkem 2400 patentů) je uveden v příručce Archivní správy MV v Praze, autorů Květy Kulířové a Rudolfa Sandera. Úplnou sbírku patentů má Státní ústřední archiv v Praze.²⁰⁰

259. Míla Adamecyková, *Kdo byl Nostradamus*, LGHSP, č. 12, duben 1971, str. 19.

Michel de Notredame, latinsky Nostradamus (1503-1566) byl osobním lékařem Karla IX. a astrologem. Již za svého života byl považován za proroka. Svá mnohoznačná a mystická proroctví zapsal v díle „Centuries“. Dodnes jsou předmětem vážného i méně vážného studia a jedním z důležitých esoterických pramenů. Určitý smysl mu dává až poznámka podepsaná šifrou AFJK v LGHSP, č. 15, prosinec 1971, str. 31, kde se píše zhruba toto: ve 12. čísle bylo krátké pojednání o Nostradamovi. Nebylo v něm však zmíněno, že byl držitelem erbů. Autorovi se dosud nepodařilo zjistit, zda jde o rodový znak nebo o znak získaný, ale vzhledem k tomu, že Nostradamova rodina byla původně židovská, jde spíše o druhou možnost. V poznámce je uvedena perokresba a blason znaku, spolu s kratším soupisem literatury.

²⁰⁰ Dnes Národní ústav v Praze.

260. Václav Elznic, *Původní mapy katastrální a indikační skici*, LGHSP, č. 14, září 1971, str. 2-3.

Na začátku článku autor definuje mapu jako „geometrické zobrazení části povrchu zemského, jako jeho svislý průmět do zvolené zobrazovací roviny v určitém měřítku.“ Pokud jde o mapy katastrální, rodopisec jimi rozumí především mapy, které vzešly z původního katastrálního vyměřování, nařízeného pro Rakouskou říši roku 1817, které v praxi probíhalo od roku 1824 do roku 1843. V zemích koruny české bylo zaměřeno 12.696 katastrálních obcí o celkové výměře téměř 8 milionů hektarů. Zobrazení bylo provedeno na 49.497 mapových listech. Určité problémy činí to, že měření probíhala v míře sáhové. Teprve v roce 1871 byla v Rakousko-Uhersku zavedena metrická soustava a pozemkový katastr vydal roku 1874 tabulky pro převod plošné míry sáhové na míru metrickou. Některé příručky pro rodopisce nesprávně definují indikační skicu, což je dnes běžná katastrální mapa, která nevznikla na základě vyměření, ale jako kopie mapy katastrální. Její menší rozměry umožňují její použití jako pomůcky v terénu. Rovněž je vhodným způsobem kolorována. Původní katastrální mapy jsou pro celou ČSR²⁰¹ archivovány v Oblastním geodetickém ústavu v Praze, indikační skici uchovává Státní ústřední archiv²⁰² v Praze 6 pro Čechy a Státní archiv v Brně²⁰³ pro Moravu a Slezsko. Aktuální katastrální mapy vedou příslušná Střediska geodézie na okresech. Základním pilířem evidence nemovitostí zůstává i nadále katastrální mapa.

261. Jaroslav Jíhlavec, *Zvůle*, LGHSP, č. 14, září 1971, str. 7- 8.

V referátu otištěném v 11. čísle LGHSP, str. 19, upozornil Václav Elznic na starobylý právní pojem „zvůle“, pravidelně se vyskytující v trhových smlouvách týkajících se statků zapsaných v zemských deskách. Tento výraz však má význam i pro badatele v genealogii občanských rodů, pokud sledují i právní prostředí, ve kterém jejich předkové žili. Dr. Elznic citoval definici „zvůle“ V. Kornela ze Všehrd z konce 15. století. To je ovšem období nám již značně vzdálené, bude tedy vhodnější obrátit se k období bližšímu a na několika příkladech ukázat, co se v této mladší době rozumělo pod pojmem „zvůle“. Autor pak uvádí tři případy z různých míst z let 1666-1672, 1688, 1661, přičemž dokládá, že tyto příklady naznačují, že podle právní praxe 17. století a počátku století 18. pojem „zvůle“ obsahoval právo honitby, rybolovu, resp. celého užitku z řeky a patrně i právo čížby. Ani tento výklad pojmu „zvůle“ nebude však zcela vyčerpávající a snad se časem naleznou další zápisy, které by podrobněji objasnily tento starobylý právní pojem.

262. Václav Babuška, *Co zapsal Martin Novák z Dřínova o robotě*, LGHSP, č. 15, prosinec 1971, str. 27-28.

Autor na začátku tvrdí, že robota na panských dvorech byla po staletí nejtěžším poddanským břemenem venkovských lidí, zejména sedláků. O této době svědčí zápisy mnohých písmáků. Mezi nimi byli i Martin a František Novákové z Dřínova č. 10 u Zlonic. Jejich zápisky byly psány v letech 1770-1842 pro budoucí paměť. Jejich část je zde ocitována. Obsahují rozpis roboty dle velikosti gruntu a zmiňuje se o častých fyzických trestech. Obsahují i tato slova: „Já s mým pérem ani vypsati nemůžu tu špatnost a tu darebnost, která za panování Marie Terezie pro sprostej stav byla. Nedej to Bůh náš více vám dočkati, mí milí potomci, čeho já vám nikdy nevinšuju“. Autor celý článek zakončuje zamyšlením, čím asi jsou dnes potomkové Nováků z Dřínova?

²⁰¹ Česká socialistická republika.

²⁰² Dnes Národní archiv.

²⁰³ Dnes Moravský zemský archiv.

263. Oldřich Kavan /Vřesovice u Prostějova/, *O původu příjmení Kavan*, LGHSP, č. 15, prosinec 1971, str. 28-29.

V úvodu autor konstatuje, že Morava byla křižovatkou národů a příznivé existenční podmínky lákaly cizince k usazení. Jedním z nich byl i Targuin Cavan z Rugiru. Byl úředníkem na Mikulově a v roce 1569 mu byl potvrzen starý rytířský stav a byl mu polepšen znak. Později bývá uváděn Karel Abrahám Cavan, který v roce 1569 koupil svobodný dvůr a byl mu udělen inkolát. O něco později než na Moravě se Kavanové usídlují v Podkrkonoší u Jilemnice, konkrétně námořní kapitán hrabě Cavan, který si tu zakupuje mlýn. Z tohoto rodu se zachovala stará rodová kronika. Existuje teze, že příjmení Kavan je odvozeno od jmen irských vojáků z hrabství Cavan, kteří po třicetileté válce zůstali na Jilemnicku. Časem se asimilovali a Češi si jejich příjmení zjednodušili na Kavan. Názory filologů v tomto bodě však jednotné nejsou. Autor dále vypisuje významné nositele tohoto příjmení, které vypátral. Shledává zajímavým, že toto příjmení si často jako krycí dávali židé ze strachu z pronásledování. Autor končí slovy, že ač se názory lingvistů mohou různit, historie se jednoznačně kloní k cizímu původu tohoto jména. Pro ověření by však bylo potřeba provést genealogické bádání ve všech větvích Kavanů do co největší hloubky. Pod článkem je uveden stručný soupis pramenů.

264. Rudolf Melichar, *Louňovická purkrechtní kniha 1625*, LGHSP, č. 15, prosinec 1971, str. 30.

V úvodu autor uvádí, že je všeobecně známo, že protireformace silně potlačovala i pronásledovala nekatolíky. Jejich duch však nebyl ani po staletích zcela zlomen. Oldřich Skuhrovský ze Skuhrova dal roku 1625 založit nové purkrechtní knihy. Jeho písař, který purkrechtní knihu zakládal, napsal úvodní záznam do grafické podoby kalichu, což vyžadovalo značnou dávku osobní odvahy, neboť Skuhrovský byl zanícený katolík. V článku je uveden přepis onoho prvního zápisu na psacím stroji ve tvaru, který má připomínat originál.

265. Viktor Genttner, *Mapy ve službách rodopisců*, LGHSP, č. 16, březen 1972, str. 14-17.

Záměrem autora je vysvětlit rodopiscům, které mapové podklady mohou využít pro zobrazení přesné rozlohy, tvaru a rozmístění pozemkové držby některé zkoumané rodiny v minulosti, a jak to mají učinit. Hlavním a výchozím podkladem jsou katastrální mapy. Autor uvádí i literaturu o vzniku a historii map. V závěru se ještě kriticky vyjadřuje k článku Josefa Pilnáčka z revue Dunaj z roku 1926. Jako přílohu tohoto čísla LGHSP autor poskytuje „Sáhové a metrové měřítko pro katastrální mapu 1:2880.

266. Jaroslav Jíhlavec, *O železných kravách*, LGHSP, č. 17, květen 1972, str. 3-4.

Badatelé se někdy při svém studiu mohou setkat s pojmem „zádušní“, „kostelní“ nebo „železná kráva“. Autor považuje za vhodné stručně tuto starobylou právní instituci zmínit. První se tomuto problému věnoval historik Josef Jireček. Osadníci odkazovali kostelu nebo záduší kus dobytka, který se dával „pod plat“ ve prospěch kostela – tomuto kusu dobytka se říkalo „železná kráva“. Theodor Antl a Josef Pekař pojednávají o „věčnosti“ takového břemene - když kráva pošla stářím nebo nehodou, vybíral se poplatek ke kostelu i nadále, protože se předpokládalo, že kráva zanechala potomstvo. Oba autoři také uvádějí, že se při každé novém odkazu stavěla v kostele železná figurka ve tvaru krávy, takže počet figurek odpovídal počtu skutečných krav rozdělených mezi osadníky. Železné krávy se zřejmě vyskytovaly po celých Čechách. Existovaly nejen železné krávy, ale i železné ovce. K článku jsou připojeny poznámky.

267. Václav Elznic, *Soupisy mlýnů v Čechách z r. 1704*, LGHSP, č. 17, květen 1972, str. 10-11.

Autor na začátku konstatuje, že nedávno si dala skupina badatelů za úkol sepsat historii českých mlýnů a mlynářství. Poté se však zřejmě zalekli velikosti úkolu, který si uložili. Autor se přesto domnívá, že jde o zajímavé téma, které si zaslouží pozornosti badatelů. Nedávno byl upozorněn na hejtmanský patent pánů místodržících království českého z 5. května 1704, kde se zadává povinnost sepsat všechny mlýny, včetně dalších údajů (např. komu patří, stav a velikost nájmu). Vlastní patent v originále se autorovi dosud nelézt nepovedlo. V Ústředním státním archivu, v nové manipulaci,²⁰⁴ našel však souhrnnou zprávu chrudimského hejtmána z 30. prosince 1704 i se 44 originály hlášení z jednotlivých panství nebo statků. Pomocí těchto hlášení je možné sestavit bezpečný přehled o počtu a stavu mlýnů v celém Chrudimském kraji. Bylo jich celkem 249. Autor poté uvádí jako ukázkou hlášení z Pardubického panství spolu se jmenovitě uvedenými mlýny. Poté uvádí počty mlýnů na jednotlivých panstvích statcích a městech. Je velmi pravděpodobné, že nařízení se netýkalo pouze Chrudimského kraje, ale že by se podobné materiály našly i v krajích ostatních, čehož důkazem je i na stejném místě nalezený zlomek hlášení kraje Vltavského, kde je popsána situace mlýnů pražských měst. Pod článkem je uveden jediný pramen.

268. Václav Elznic, *Kde se v Praze r. 1700 ložirovalo*, LGHSP, č. 18, červenec 1972, str. 19-20.

Autor nejprve zmiňuje, že badatelé v archivu občas najdou doklady, které neměl po staletí nikdy v ruce a uvádí příklad, kdy našel doklady o pozůstalosti francouzského malíře Wilhelma Marchanta von Betsingen, který v Praze zemřel 13. 11. 1654. Toto byla důležitá informace pro historiky umění. Podobným, zcela náhodným způsobem, autor našel v SÚA v Praze²⁰⁵ policejní hlášení z roku 1700 o osobách, které byly dne 4. července 1700 ubytovány v Novém Městě pražském. Autora však nezaujala ani tak jména uvedených osob, jako sám fakt policejní evidence cizinců, ale také názvy a počet zájezdních hostinců na Novém Městě. Poté autor uvádí doslovný opis tohoto hlášení. Pod hlášením je uveden soupis pramenů.

269. Viktor Gentner, *Fojtové a Vogtland*, LGHSP, č. 19, září 1972, str. 7-8.

V úvodu autor stručně zmiňuje problematiku držby území a exploatace jeho potravinových zdrojů, počínaje raným středověkem. Již za časů Karla Velikého byla pro ochranu a správu vzdálenějších území zřízena instituce fojtství. Tu představoval fojt (Vogt, Voigt), jehož úkolem bylo právně zastupovat a ochraňovat obyvatelstvo daného území. Fojtové se nejprve objevují při kostelech a kláštorech, později existují říšští fojtové a nakonec i fojtové městští (šoltysové). Později role fojta jako představitele světské nebo duchovní moci postupně zaniká a název úřadu se přenesl do společenského života v německém právu, kde označuje poručníka nad majetkem a neplnoprávnými členy rodiny. Později význam funkce dále klesá na pouhé zámecké správce a polní i lesní dozorce. Autor dále zmiňuje vladařská fojtství v Horním Elsasku a pro nás významný tzv. Vogtland, území, jež patřilo od poloviny 14. století do r. 1485 českému králi jako říšskému fojtu. Původně se rozkládalo severně od českých hranic od Aše až k Labi, postupně však byl připojováno k saskému kurfiřtství. Článek končí podrobnějším popisem Vogtlandu.

²⁰⁴ NM sign. S-2-17

²⁰⁵ Dnes Národní archiv

270. Václav Elznic, *Sociální poměry na panství křivoklátském v době předbělohorské*, LGHSP, č. 19, září 1972, str. 13-17.

Autor v úvodu konstatuje, že ceny zboží a platy zaměstnanců jsou v různých historických dobách cenným a vlastně jediným pramenem pro studium a hodnocení životní úrovně předků a že srovnávací a ekonomické studie mohou vycházet především z těchto faktů. Dále autor uvádí řadu skutečností, týkajících se sociálních poměrů uprostřed Čech, na křivoklátském panství, koncem 16. století. Uvádí platy různých profesí v českých groších, pracovní dobu („od nevidím do nevidím“), maximální mzdu, kupní sílu peněz v přepočtu na potraviny a základní potřeby. Pro ilustraci cituje robotní a daňové zatížení poddaných Bernarda Elsnice z Elsnice z roku 1620, podobné poměry asi panovaly na všech panských či zemanských dvorech u nás. Následuje další, zkrácená, citace z „Poznamenání osob, co jich při zámku hrádku Křivoklátského předešle za držení Jeho Mti císařské arciknížete Ferdinanda chováno jest, a co každému služby ročně se vydává“. Tento materiál pochází pravděpodobně z dubna 1577. Existovalo ovšem také „Vyměření, co by hejtman křivoklátský s 60 osobami utráceti měl“. Odtud autor uvádí tehdejší ceny zboží v míšeňských groších. Dále uvádí v míšeňských groších platy zaměstnanců, počínaje hejtmanem a holomkem konče, a to v letech 1553, 1558 a 1565. Zmiňuje rovněž osobní obohacování hradních zaměstnanců ale naopak také snahu vymáhat „zadržalé platy“. Jako příklad žádosti o zadržalý plat cituje dopis Jakuba Svobody, forstmistra²⁰⁶ ve výslužbě, komoře z roku 1658. V závěru článku autor konstatuje, že při studiu archivních dokladů a při jejich hodnocení je nutné hlubší zkoumání zaměstnaneckých poměrů, což dokládá na vývoji platu křivoklátského hejtmana mezi lety 1553-1577 a podobném případě vývoje platu křivoklátského forstmistra. Na úplný závěr článku autor sděluje, že badatel se při přísném zkoumání sociálních poměrů musí velice pečlivě zabývat rozsahem různých profesí a stejně opatrně je třeba přistupovat k hodnocení robotních povinností, půlročních úroků a naturálních dávek poddaných.

271. Jaroslav Jíhlavec, *O některých vesnických zaměstnáních*, LGHSP, č. 23, srpen 1973, str. 23-24.

Autor na začátku svého článku konstatuje, že na vesnicích kromě osedlých (sedláků a chalupníků) a kromě selské čeledi, domkářů, podruhů, vesnických řemeslníků a obecních pastýřů žily a pracovaly i některé další skupiny obyvatel. Zejména dvorská čeleď a také osoby vykonávající některé zvláštní druhy zaměstnání. O dvorské čeledi dobře informují soupisy z roku 1670 panských dvorů jezuitského statku Tuchoměřice. Každý dvůr měl šafáře, ve dvorské službě byla i jeho manželka, šafářka. Na dvorech pracovalo vždy několik pacholků, každý měl svého pohůnka. První pacholek se nazýval mejstřík, po něm byl druhácký pacholek a někdy i pacholek třetincký. U každého dvora byl zaměstnán řezáč, který dělal řezanku pro dobytek. U dobytka byl skoták, nebo sviňák, děvečky a ještě husařka. Někde se vyskytovala i čelední kuchařka. U panských dvorů někde také bývali obročníci – měli řádně vést rejstříky o vydání obilí do mlatu a o příjmu namláčeného zrní. Nebyli zaměstnanci dvora, ale spolehlivými poddanými, kteří museli vrchnosti složit slib o řádném konání této práce, za kterou dostávali skrovnou odměnu, či náhradu. Při stavebních pracích kromě zedníků a tesařů pracovali také mazači (mazali podlahy) a snopkaři (pokrývali střechy). Tam, kde rostly vrbové keře a stromy, pracovali nůšaři, zhotovovali nůše a další proutěné výrobky. Článek je zakončen uvedením poznámek a pramenů.

272. *Vzpomínání prof. Fr. Navrátila*, LGHSP, č. 24, říjen 1973, str. 22-29.

²⁰⁶ Tj. polesného.

Dlouhý článek obsahující vzpomínky prof. Františka Navrátila, nestora českých rodopisců a zaslužilého archiváře u příležitosti jeho sedmdesátin (12. 11. 1973). Po obecnějším úvodu, spočívajícím z citace básně J. V. Sládka, parafráze fejetonu Karla Horkého a verše od Jevgenije Jevtušenka, si profesor Navrátil připomíná historii genealogického bádání, zmiňuje především Bartoloměje Paprockého z Hlohola a Václava Březana, z novějších pak Františka Palackého, W. W. Tomka a Augusta Sedláčka. Poté popisuje svou životní pouť, počínající 12. listopadu 1903 v jihočeských Počátkách, přes nástup do schwarzenberského archivu v Třeboni v roce 1934, ústředního archivu v Českém Krumlově v roce 1945 až do odchodu do důchodu v roce 1972. Zdůrazňuje vliv, jež na něj měl jeho nadřízený z třeboňského archivu, Dr. Antonín Markus. Vzpomíná rovněž na začátky Genealogické a heraldické společnosti a na své členství v ní. Tak jako básní své vzpomínání začal, tak je básní Jaroslava Vrchlického i končí. Na závěr, místo podpisu, uvádí svůj archivářský znak obsahující pět růží ve štítu, což vykládá jako pět měst, kde strávil svůj život: Počátky, Jindřichův Hradec, Praha, Třeboň, Český Krumlov. Dalších pět růží nachází se v klenotu, což autor interpretuje jako pět osudových žen svého života. Článek je datován v Českém Krumlově dne 1. srpna 1973.

273. Rudolf Zrůbek, *Jan Václav Císař z Rozenfeldu, rychnovský pošt mistr*, LGHNSP, č. 25, prosinec 1973, str. 3-5.

Rychnovská pošta měla být dle pamětní knihy založena roku 1817, avšak na dopravních mapách je Rychnov uváděn již roku 1780 a poslední výzkum datuje její počátek k roku 1744. Už její prvotní dějiny byly spojeny s usedlostí, které se říkalo Na dvorečku, později Na poště a ještě později na Staré poště, to když byla úřadovna přenesena na náměstí. Skutečné dějiny rychnovské pošty začínají však až rokem 1792, kdy se jejím správcem stává Jan Václav Císař. V roce 1781 koupil Jan Václav Císař usedlost zvanou Dvorek Seebaldovský i s příslušným hospodářským zázemím. Na této usedlosti pojistil c. k. dvornímu úřadu kauci 1650 zl. a roku 1792 se stal skutečným poštovním přepravcem. Skutečným c. k. pošt mistrem se Císař stal až v roce 1815, v té době se již pošty vzdal. Tak to bylo možná uznání za předchozí služby. V roce 1796 byl Císař za své služby nobilitován a povýšen do dědičného šlechtického stavu s titulem „z Rosenfeldu“. V článku následuje blason uděleného erbu. Tento erb je zobrazen na str. 3 na počátku článku. Císař po dosažení této mety žil pak ještě dlouho, v roce 1815 prodává Dvorek, kde si na dožití vymíňuje pouhé dvě světničky, Františku Vincenci Prausovi, který se tak stává druhým rychnovským pošt mistrem. Ke konci článku jsou uvedeny tehdy běžné poštovní taxy. Po prvním pošt mistru rychnovském Janu Václavu Císaři z Rosenfeldu se kromě vidimusu nobilitační listiny nic nezachovalo, není ani známo kdy a kde zemřel. Před smrtí se prý zbláznil. Po článku následují poznámky.

274. Ctirad Rakušan, *Pozůstalost Václava Eliáše Lenharta*, LGHSP, č. 25, prosinec 1973, str. 5-7.

Jméno Václava Eliáše Lenharta, autora první německo-české lesnické knihy, není obecně veřejnosti příliš známo. Lenhart se narodil 20. července 1744 v Bošovicích u Ždánic na Moravě a po vyučení lesníkem působil od roku 1764 na různých lichtenštejnských panstvích, od roku 1788 pak působil jako lesmistr a inspektor v Kostelci nad Č. lesy, kde v roce 1793 vydává českoněmeckou knihu „Zkušené naučení k velmi potřebnému již za našich časů osetí lesův...“ Lenhart zemřel 1. května 1809 na epidemii skvrnitého tyfu. Druhá část článku zkoumá hmotné poměry tohoto vysokého vrchnostenského úředníka, jak se jeví na základě jeho pozůstalosti. Článek končí poznámkovým aparátem.

275. Viktor Genttner, *Mapa území držných Habsburky v letech 1526 – 1918*, LGHSP, č. 25, prosinec 1973, str. 13-18.

276. Václav Elznic, *Církevní taxy (štoly) obyvatelstva za Marie Terezie*, LGHSP, seš. 1, únor 1974, str. 14-17.

V této studii uvádí autor přehled církevních poplatků placených obyvatelstvem v průběhu celého jeho života, doslova od kolébky do hrobu, na základě patentu Marie Terezie z 30. května 1750. Uveden je text tohoto patentu. Sazby byly různě odstupňovány podle jednotlivých úkonů (např. ohlášky, oddavky, křtiny, pohřeb atd.) a také podle sociálního rozřídění obyvatelstva. Uveden je přehled nejčastějších úkonů a sazeb za ně pro jednotlivé třídy obyvatel. Přesto, že tento tereziánský patent, jehož závěrečným ustanovením článek končí, zpoplatňovat prakticky vše, byl pokrokem proti době minulé, kdy byly, zejm. od selského lidu, vybírány poplatky několikanásobně vyšší, konstatuje autor v závěru.

277. Gabriela Maršálková, *Dvě jmenné proměny*, LGHSP, seš. 3, červen 1974, str. 18-19.

V urbáři vsi Opatovice z roku 1650, který je uložen v Brněnském státním archivu,²⁰⁷ je zaznamenán celoláník Václav Tahnyian. Autorka se domnívá, že nositel tohoto neobvyklého jména se do Opatovic dostal za třicetileté války, kdy v roce 1621 leželi na opatovickém panství Valdštejnovi vojáci. Jednomu z nich se zde možná zalíbilo, a protože měl peníze, zakoupil celolán a založil zde rodinu. Jeho příjmení se ale zřejmě nelíbilo sousedům a tak jeho děti nenazývali Tahnyianovi, ale podle křestního jména otce Vašků. Toto příjmení nesou i další generace potomků až do první poloviny 18. století, kdy se mění na příjmení Vašek. Dlužno dodat, že Tahnyianovi potomci, Vašků, zastávali v Opatovicích vysoké funkce, včetně purkmistrů a konšelů. V opatovské knize z let 1595-1610 se nenachází ani rod Kryštofů. I geneze příjmení Kryštofů sahá do dob třicetileté války. Po vpádu švédských vojsk generála Torstensonova na Moravu v roce 1642 zůstalo tam mnoho zraněných a nemocných švédských vojáků, kteří se zde oženili a založili rodiny. V Opatovicích zůstal Christian († 1693 ve věku 62 let), což je starodávné severské jméno, patrně tedy pocházel z dalekého severu. Nejprve mu starousedlíci, nerozlišující mezi germánskými jazyky, říkali Němec. Poté se zřejmě přizpůsobil na grunt, kde hospodařil Pavel Koukal a v komínové vizitaci z roku 1667 je na gruntě zapsán Kryštof Němec. Z Christiana tedy úřady udělaly Kryštofa. V opatovických matrikách, založených roku 1676 se ještě dlouho objevuje jméno Christian u dětí Christiana Němce. V 1. polovině 18. stol. definitivně mizí příjmení Němec, ale objevuje se příjmení Christian v mnoha podobách (Kristianů, Christian, Kristyánka, Kristian atd.) Ve 2. polovině 18. století se příjmení Christian mění na Cristoph a v dalším století se v matrikách píše jako Křištof nebo Kryštof.

278. Václav Elznic, *Jak vítali ve Slaném nový gregoriánský kalendář r. 1584*, LGHSP, seš. 5, říjen 1974, str. 11-14.

V říjnu 1582 nařídil papež Řehoř XIII. reformu juliánského kalendáře, aby odstranil rozdíl 10 dnů, na který se za 1600 let zvýšila každoroční jedenácti minutová odchylka mezi průměrnou délkou juliánského roku a roční dobou. V praxi to znamenalo, že po 4. říjnu následoval 15. říjen. Dále se Elznic pouští na nejistou půdu prognostiky, když tvrdí, že gregoriánská éra sotva přežije rok 2000, neboť na mezinárodním fóru se vážně uvažuje o zavedení jednotného mezinárodního kalendáře s pevnými dny v roce i s pevnými dny dosud pohyblivých svátků. Gregoriánský kalendář byl v říši i v českých zemích zaveden mandátem Rudolfa II. z roku 1583 a neobešlo se to bez obtíží. V českých zemích po 6. lednu 1584 následoval hned 17. leden. Co si o této novince mysleli v královském městě Slaném, dosvědčují zápisy

²⁰⁷ Dnes Moravský zemský archiv.

vlasteneckého písmáka Václava Kněžoveského²⁰⁸ (1546-1621) z roku 1584, který mj. píše: „A tak znamenitý zmatek v křesťanstvu se stal, neb jedni drželi a druzí nic. Co by pak ten dobřej tatík v Římě tím obmýšlel, věděti se nemůže. Než jest důmysl, že by víra evangelická a slovo Boží skrze to protivenství očekávalo. Pán Buch rač církev svou před vlky a dravci milostivě ostříhati.“²⁰⁹ Elznic pak líčí osudy Václava Kněžoveského, jehož zápisky z let 1589-1620 jsou bohatým zdrojem pro rodopisce a regionalisty. Ke gregoriánskému kalendáři se vrací ještě jednou v souvislosti s úmrtím Řehoře XIII.: „Vše téhož léta, jakž vůbec slyšeti bylo, z vůle pána Boha všemohoucího umřel v Římě ten nejsvětější votec, za jehož příčinou takovej znamenitej zmatek po všem křesťanstvu se stal, že kalendář starej zrušen byl, a tak lidi skrze to k znamenitejm škodám přišli. A tak slyšet bylo, že když měl umřít, že mu pekelní voheň z oust sálal. Pán Bůh rač jednoho každého věrného křesťana toho uchovati. Amen.“²¹⁰ Kněžoveský zemřel krátce po Bílé hoře, 14. března 1621. Možná tak unikl trestu, který by ho zřejmě za jeho protipapežské výroky čekal. Jeho zápisky však kupodivu unikly pátravému zraku jezuitů a jejich pomahačů, což autor považuje za záhadu i zázrak. Po článku následuje uvedení literatury a pramenů.

279. Vladimír Ruda, Ladislav Olbrich, *Sobotecký děkan – poeta laureatus Jan Ignác Šuma z Vlastislavě*, LGHSP, seš. 6, prosinec 1974, str. 19.

Autoři na začátku informují, že v předsíni kostela sv. Maří Magdaleny v Sobotce je do stěny zasazena ošlapaná náhrobní deska místního děkana J. I. Šumy z Vlastislavě, který zde byl pohřben 16. května 1708. Šuma patří mezi české barokní básníky píšící latinsky. Narodil se kolem roku 1650 v Sobotce, kde také na místní škole dosáhl prvního vzdělání. Později, asi v deseti letech, odešel studovat do Prahy. Po promoci na filozofické fakultě vystudoval teologii a v roce 1673 byl vysvěcen na kněze. V roce 1677 nastupuje místo kněze v Rakovnici, v roce 1689 se vrací do Sobotky, kde působí až do své smrti v roce 1708 jako děkan. Básně skládal Šuma již za studií. Ve Státní knihovně v Praze se nachází jedenáct jeho sbírek, které byly vydány tiskem v letech 1673-1707. Na titulní stránce sbírky z roku 1684 je poprvé uveden jeho titul „poeta laureatus“ a predikát „de Wlastislaw“. Pravděpodobně v této době začal užívat erbu, který měl vyrytý na pečetním prstenu a který se nacházel rovněž na jeho náhrobku. Pod článkem se nachází výzva k čtenářům LGHSP o zjištění tří údajů – 1) data narození J. I. Šumy, 2) kdy a kdo jmenoval Šumu titulem poeta laureatus, 3) kdy a od koho dostal právo nosit erb a jak tento erb vypadal.

280. Vlastimil Holejšovský, *Královští svobodníci a jiné lidé svobodní*, LGHSP, seš. 8, květen 1975, str. 7-14.

V úvodu Holejšovský konstatuje, že již při zakládání svobodnických desk, byly tyto nazvány „libri libertinorum“ a nikoli „libri liberorum“ (knihy propuštěnců a nikoli knihy svobodníků) Mnozí, kteří se touto otázkou zabývali, zastávali názor, že svobodníci jsou osvobození nevolníci a nenapadlo je, že by mohli být zbytkem původního svobodného obyvatelstva. Což je názor zastávaný autorem. Ten potom pod dílčím nadpisem „Prvotní stav v kmenech“ líčí uspořádání kmenové společnosti, kdy obyvatelstvo bylo jednak svobodné a jednak nesvobodné (nevolníci a otroci). Později vrchnost začala nesvobodným pronajímat kousek půdy s povinností platit úrok a naturální dávky. Podnadpis „Svobodní“. Zde Holejšovský konstatuje, že svobodníci se dělili na svobodníky v užším slova smyslu a na šlechtu nižší (bojovníky) a na šlechtu vyšší (úředníky). Vzestup šlechty způsobil úbytek svobodného

²⁰⁸ Autor píše jméno nejednotně, jednou jako Kněžoveského a jindy jako Kniežoveského. Sjednotil jsem na Kněžoveského.

²⁰⁹ Elznic cituje v transliterované podobě, upravil jsem na transkripci.

²¹⁰ V.v.

obyvatelstva a téměř úplný zánik otroků, obě skupiny přecházely nejčastěji mezi nevolníky. Podnadpis „Právní postavení poddaných“. To bylo různé. Sedláci na domácím (českém) právu byli osobně poddaní a sídlili na nesvobodné půdě. Záviseli na vrchnosti správou, robotami dárkami a platy. Sedláci na právu kolonizačním (německém) byli osobně svobodní, usazení na vrchnostenské půdě. Měli jistou, byť značně omezenou, samosprávu, byli vyňati z krajské správy, z moci úřadů a byli osvobozeni od různých břemen. Mnohdy byli v jedné osadě sedláci obojího druhu. Některé vrchnosti se však dobrovolně nebo za náhradu svých určitých práv vzdávaly. Takto zvýhodněným sedlákům se říkalo „svobodní sedláci“ a jejich statkům svobodství. Měšťané poddaných měst se příliš nelišili od sedláků, měli navíc jen určitá privilegia. Podnadpis „Propouštění“. Poddaný se mohl stát svobodným propuštěním od pána, které se mohlo uskutečnit buď výhostem (list výhostný), nebo testamentem. Výhostný list byl podmínkou, aby se poddaný mohl usadit na jiném panství. Výhostné bylo určitým způsobem zpoplatněno. Podnadpis Královští svobodníci. Byli to někdejší drobní zemané a dědinníci, kteří byli vydáni napospas vrchnostenské rozpínivosti. V této situaci hledali ochranu u panovníka a jeho úřadů. Královská ochrana měla ráz poměru lenního pána vůči vazalovi. Podnadpis „Měšťané královských měst“. Ti byli svobodní, řadili se mezi ně osoby nespoutané žádným poddanstvím. Mezi měšťany královských měst patřili: 1) Vyšší panští úředníci (purkrabí, hejtmani, regenti). 2) Kněžstvo. Velký nedostatek kněží nutil vrchnost, aby nebránila synům svých poddaných ve studiu na kněze, i když se tím vymknuli jejich pravomoci. 3) Ostatní. K ostatním svobodným osobám, jejichž svoboda nevyplývala z městských práv, patřili učitelé, lékaři, členové vedení cechů a magistrátní úředníci. V závěru Holejšovský popisuje regulaci magistrátů za Josefa II. a zrušení nevolnictví roku 1781 a zrušení roboty v roce 1848 a vystřídání feudalismu kapitalismem.

281. Václav Elznic, *Mírné platy (ouroky) a roboty ve vsi Vrbičanech na Slánsku koncem 16. století*, LGHSP, seš. 8, květen 1975, str. 23-25.

V roce 1575 požádal Václav Elznic z Elznic o doprodej statku Vrbičany na Slánsku. Císař mandátem z téhož roku požádal Zdenka z Vartenberka a Jiřího Bořitu z Martinic, aby požadované statky za tímto účelem ocenili, což oba jmenovaní provedli. Autor v tabulce na základě jejich údajů uvádí jména poddaných z Vrbičan roku 1575 a jejich svatojiřské platy, svatohavelské úroky a roboty. Poté následuje poněkud barvitě líčení utrpení poddaného lidu od 2. pol. 17. století až do konce 18. století, což autor ještě podtrhuje dvěma citáty z Paměti“ milčického rychtáře a písmáka Františka J. Vaváka, který podtrhuje bídu současných časů a vzpomíná na zlaté časy minulé. Údaje uvedené v Elznicově tabulce mohou při srovnání s jinými pozdějšími údaji potvrdit, či vyvrátit, zda tomu tak skutečně bylo.

282. Václav Elznic, *Berní ruly a selské měření gruntů (Catastrum collare)*, LGHSP, seš. 9, červenec 1975, str. 6-12.

Význam berních rul pro genealoga je dostatečně znám. Původní dokumenty jsou však jen těžko přístupné, proto byla roku 1949 zahájena edice berních rul z roku 1654, která však byla roku 1955 zastavena. Autor poté probírá jednotlivé pozemkové katastry. První pokus o soupis poddanské půdy byl zemským sněmem nařízen roku 1627, nové nařízení následovalo v roce 1638. Oba tyto pokusy se nezdařily kvůli zatajování půdy poddanými i vrchností ve strachu z přílišného zdanění. Následuje popis všech provedených katastrů: 1) První berní rula z roku 1654 (první rustikální katastr) měla být generální vizitací země dle krajů. Berní jednotkou byla usedlost. Za jednoho usedlého se počítali 4 chalupníci nebo 8 zahrádníků. Stanovovala se i bonita půdy. Kontrolován byl počet poddaných a počet dobytka. Rovněž byly zjišťovány neosedlé grunty. Na Moravě byl nařízen soupis v roce 1669, práce trvala 10 let a jejím

výsledkem jsou „lánové rejstříky. 2) Druhá berní rula z roku 1683-1684, známá také jako reformy hraběte Kinského, měla odstranit nespravedlnosti první berní ruly. 3) První rustikální katastr Tereziánský z roku 1748 (třetí berní rula). Byla započata roku 1713 a měla sepsat veškerou půdu poddanskou i panskou. Třetí berní rula nabyla platnosti až v roce 1748. 4) Tereziánský katastr rustikální a exaequatorium dominicale (čtvrtá berní rula). Pod vlivem selských stížností proti tvrdému zdaňování selské půdy nařídila Marie Terezie reskriptem z roku 1751 generální revizitaci všech pozemků a založení katastru s novým daňovým základem, jímž byl čistý výtěžek usedlosti stanovený na 180 zlatých. Výsledkem byl roku 1753 nový daňový elaborát – čtvrtá berní rula neboli druhý katastr rustikální z roku 1757. 5) Pozemkový katastr Josefský a selské měření gruntu. Pod vlivem osvícenství a fyziokratizmu uložil Josef II. vídeňské dvorské kanceláři návrh na opravu daňového katastru na podkladě vyměření půdy. Císařským patentem z 20. dubna 1785 bylo stanoveno, že každá země, obec a držitel půdy má přispívat na úhradu státních výdajů podle výměry a čistého výtěžku svých pozemků. To definitivně stíralo rozdíl mezi půdou panskou a poddanskou. Stará zatajení byla patentem amnestována. Vyměřování gruntů prováděli rychtáři se způsobilými sedláky pod dozorem vrchnostenských úředníků a kontrolou zeměměřičů. Výsledky tohoto prvního selského měření půdy byly celkem uspokojivé a Josefský katastr vstoupil v platnost 1. listopadu 1789. Toto měření půdy komentoval ve svých Pamětech i známý písmák Vavák. Tento patent však nikdy nebyl realizován pro brzkou smrt císaře i odpor šlechty. 6) Tereziánsko-Josefský katastr z let 1792 – 1860. Šlechta si na Josefově nástupci Leopoldu II. vynutila zrušení Josefského katastru a zavedení daně podle exaequatoria katastru Tereziánského. Protože se však skutečný stav půdy již nedal utajit, byl nově upravený katastr kombinací Tereziánského katastru s výměrou půdy katastru Josefského. Tato úprava vstoupila v platnost roku 1792 a platila až do roku 1860, kdy vstoupil v platnost moderní katastr stabilní, který přežil i rozpad Rakouska-Uherska v roce 1918. Článek obsahuje i ukázkou z Josefova patentu a nákresy, jak měřit plochu gruntů. Elznicův článek je následován krátkou poznámkou Viktora Gentnera k názvu berní rula.

283. Rudolf Zrůbek, *Neslyšný hlas zvonů*, LGHSP, seš. 9, červenec 1975, str. 21-23.

Autor při kampanologickém soupisu na Podorlicku, musel kromě jiného pročíst desítky nápisů s chronogramy a porovnat se skutečností i všechny údaje farních pamětnic. Jde o zdroj, který by přinesl cenné údaje i genealogům a heraldikům. Autor dále uvádí soupis zvonů podle abecedně seřazených lokalit, s datovým určením, textem nápisu a uvedením, kterému šlechtickému rodu patřil erb na nich vyvedený.

284. Bohuslava Šťastná, *Frekvence křestních jmen farnosti Brno – Tuřany v 17. století*, LGHSP, seš. 11, prosinec 1975, str. 13-19.

Autorka na začátku uvádí, že nejstarší křestní matrika tuřanské farnosti, zahrnující obce Tuřany, Chrlice, Holásky, Brněnské Ivanovice (Nenovice), je uložena v městském archivu v Brně. Obsahuje zápisy oddaných a zemřelých z let 1657-1710. Chlapců bylo za tuto dobu pokřtěno 1165 se 136 jednoduchými i spojenými jmény, děvčat pokřtěno 1113 se 101 jednoduchými i spojenými jmény. Procentuálně vyjádřeno to bylo 50,45% chlapců, 48,20% dívek a 1,34 případů bylo nejasných. Autorka dále člení časový rozsah matriky na kratší úseky. Ve vývoji našich rodných jmen rozlišuje 4 období: 1) do roku 1300 rodná jména se vyznačují jednojmenností, 2) 1300-1750 rodná jména se vyznačují církevními jmény, 3) 1750-1860 barokními jmény a 4) od roku 1860 národními jmény. Dále autorka rozebírá jména chlapců a dívek v tuřanské matrice podle různých kritérií: 1) četnosti, 2) zkoumá počet dvojčat a trojčat ve sledovaných obdobích a jejich frekvenci, 3) oblíbenost jmen. Studii

zakončuje konstatováním, že frekvence jmen tuřanské matriky potvrzuje četnost jmen, se kterou se setkáváme i v jiných oblastech. Další šetření ukáží, do jaké míry bude možné vyvodit definitivní statistické závěry.

285. Václav Starý, *Listina Petra Vlacha z Březí z roku 1435*, LGHSP, řada 4, seš. 1, květen 1976, str. 27-28.

Článek částečně navazuje na práci Jiří Aleš, *Nové poznatky o původu rodu Mikoláše Alše*, LGHSP, seš. 8, květen 1975, str. 5-7. V tomto článku je zmínka o nejstarší listině z roku 1435, kdy Aleš Nedbalec z Horout kupuje od Petra Vlacha z Březí část vrchu Vráž. Její opis je v pobočce SOA Třeboň v Českém Krumlově, fotokopie originálu se nacházela v pozůstalosti Josefa Brože, s tím, že originál listiny je v držení Jana Ledrera z Horout. Autor poté vypátral nejstarší exemplář této listiny, který se nachází soukromém držení paní Ledrerové v Husinci. Autor se s majitelkou setkal, a ta mu listinu skutečně předložila k prozkoumání. Listina je psána na pergamenu a datovaná je dnem 13. května 1435. Rozměry jsou 19,5 cm x 16,5 cm s 1,5 cm širokou plikou. Přivěšeny na pergamenových prouzcích jsou tři pečeti, bohužel ve velmi špatném stavu – Petra Vlacha z Březí, Hynka z Přílep a Chvala z Lipovic. V příloze autor přetiskuje text celé listiny.

286. Václav Elznic, *Inkolát v českém státním právu*, LGHSP, řada 4, sešit 2, červenec 1976, str. 53-59.

Autor studie úvodem konstatuje, že jedním ze základních projevů samostatnosti a celistvosti zemí koruny české bylo právo obywatelské neboli inkolát, udělovaný cizincům, neboť pouze ti, jimž byl inkolát udělen, směli v království nabývat majetku a dědičně jej držet, vykonávat veřejné úřady a i jinak se účastnit veřejné správy země. Z toho by se dalo usoudit, že inkolát plnil dříve úlohu jakéhosi státního občanství. Dějiny inkolátu lze rozdělit na dvě údobí: 1) předbělohorské, 2) pobělohorské. V období 1) uděloval inkolát zemský sněm za souhlasu panovníka, ale přijetí do příslušného stavu bylo vyhrazeno příslušníkům tohoto stavu. Uchazeč o inkolát musel složit reverz, t. j. přiznání k zemi, jehož text Elznic přetiskuje a to i s pozdější opravou z roku 1497. Zajímavý byl závazek, že uchazeč bude své děti učit česky. Právní poměry na Moravě byly obdobné. V období 2) se situace dramaticky mění. Po vydání Obnoveného zřízení zemského v roce 1627 si císař Ferdinand II. vyhradil udílení inkolátu pouze sám pro sebe. I zde musel uchazeč složit přísahu, jejíž text je zde otištěn. Dále se autor zabývá právní a dědickou nezpůsobilostí nehabilitovaných, otázkou plnoletosti, habilitací v královských městech a inkolátem v 18. a 19. století. Poslední zbytky inkolátu vzaly za své při svatodušních bouřích v roce 1848. Za studií následuje uvedení pramenů a literatury.

287. Zdeněk Šamberger, *Sociální aspekty v českém národním obrození*, LGHSP, řada 4, seš. 3, září 1976, str. 79-85.

Společnost se neskládá z jednotlivců, ale z rodin, kterým by se měla věnovat badatelská pozornost. Vděčným tématem pro takové zkoumání je česká společnost na počátku svého přerodu v moderní buržoazní národ. Autor se zabývá myšlenkou, která sociální skupina stála v čele společenských změn. Hovoříme-li o národním obrození, nesmíme mít na mysli jenom jeho jazykovou, kulturní a literární část, ale také vznik a vývoj nových ekonomických podmínek. Za této situace hybatelem společnosti nemohlo být poddanství a patriarchální pojetí světa, nemohla to být vlastenecká inteligence, ta byla pouze prostředníkem a mluvčím vrstvy, z níž vzešla, a nemohla to být ani šlechta, která pomalu ztrácela svou moc. V průběhu vzniku národního trhu vzniká i nová sociální třída – česká buržoazie., která se stává nositelem

sociálních a ekonomických změn. Zároveň však dochází ke střetům mladé české společnosti se společností českých Němců a to nejen na poli jazykovém, ale i ekonomickém. Jádru článku lze shrnout autorovými slovy: „Nemůže být sporu o tom, že i když české národní hnutí v obrozenecké době mělo ve svých vnějších projevech převážně jazykový charakter, byla tu vlastním jádrem a příčinou vývoje sociálně ekonomická a třídní podmíněnost, daná stupněm a charakterem výrobních tržních vztahů., byt' zastíraných jazykovými otázkami... Byla to v první řadě hospodářská a tržní aktivita, jež ovlivnila politické a národní oživení.“

288. Rudolf Melichar, *Nedožívali se dříve lidé vysokého věku?* LGHSP, řada 4, seš. 3, str. 90-91.

Pohled do minulosti uvádějící počty lidí, kteří se dožili nezvykle vysokého věku: Plinius st. dle autora uvádí, že v Pompejích a Herkulaneu žilo v roce 70 př. n. l. 120 jedinců ve věku 100-140 let. V carském Rusku dle údajů z roku 1830 bylo 249 osob ve věku 110-165 let. Z matrik obce Černovic u Tábora se dozvídáme, že v letech 1659 zemřela obyvatelka Anna stará okolo 120 let, v roce 1803 Jan Beránek ve věku 117 let a v roce 1741 Petr Schubert ve věku 104 roků. Z údajů Ladislava Procházky je znám případ Martina Tesaře, který se 12. května 1652 ve věku 103 let oženil a den na to spadl ze žebříku a zabil se.

289. Jan Křivohlávek, *Původ JUDr. Františka Uhra*, LGHSP, řada 4, seš. 3, září 1976, str. 91-93.

Článek líčí strastiplný život rodáka z Bystrce Františka Uhra (1825-1870). Pocházel z velmi starého rodu připomínajícího se v Bystrci již roku 1602. V mládí hodně studuje a v roce 1856 se stává doktorem práv a v roce 1861 dokonce poslancem Zemského sněmu. V témže roce se oženil, ale manželství nevydrželo ani rok. Roku 1864 je ze sněmu pro neúčast vyloučen. Stává se z něho potulný alkoholik a žebrák, který v roce 1870 umírá ve špitále U milosrdných bratří. Pochován je na Olšanech. V článku se ještě připomínají osudy několik jeho předků. Příslušníci rodu Uhrů žijí v Bystrci dodnes. Článek je doplněn přílohou „Rodiče a sourozenci JUDr. Františka Uhra.“

290. Jaroslav Honc, *Kompulsorial v písemné agendě České kanceláře roku 1603*, LGHSP, řada 5, duben 1977, str. 15-18.

Kompulsorial je otevřený list se státní pečetí, podpisem krále, podpisem místokancléře a sekretáře vydávaný na žádost prokurátora v Čechách nebo na Moravě mající za úkol vynutit svědectví některé osoby, ať šlechtického, měšťanského nebo poddanského stavu. Jaroslav Honc uvádí kompulsorial vydaný Rudolfem II. roku 1603 na žádost prokurátora pro Moravu Jakuba staršího Vojska z Bogdunčovic pro účely soudu s Janem Pačlavským a s poručníky statků a dětí Pavla Katarýna. V článku je přetištěn celý text dokumentu a také jeho fotokopie, včetně fotokopie podpisu císaře a členů české kanceláře. Pod článkem je uvedeno několik poznámek.

291. Jiří Vraný, *Opomíjené prameny v řádových archivech*, LGHSP, řada 5, červen 1977, str. 93.

Autor na úvod konstatuje, že poměrně zřídka využívaným materiálem pro genealogy jsou archivy různých řádů, přesto že v nich je mnoho obecných materiálů. Pro heraldiky a šlechtické genealogy mohou být užitečné následující prameny: Archiv řádu Augustiniánů

uložený v SÚA²¹¹ v Praze. Pochází z 2. poloviny 18. století a jde spíše o pozůstatek po bývalých šlechtických vlastnických statků, které augustiniáni během 18. století získali. Archiv českého převorství maltézskeho řádu, obsahuje erby řádu a bohaté genealogické prameny (rodokmeny, vývody a průby) z let 1591-1895. Poté autor uvádí spisy pražských gard a ozbrojených sborů se jmennými seznamy členů z let 1809-1820, které jsou rovněž obsaženy v maltézkém archivu. A nakonec pro regionální historiky, které by mohla zajímat železniční mapa a plán dráhy z Pasova přes Strakonice a Zbiroh do Rakovníka. Jsou uloženy ve stejném archivu.

292. Josef Beneš, *Jak vykládat naše příjmení*, LGHSP, řada 5, září 1977, str. 105-107.

Na začátku autor konstatuje, že jména našich rodů jsou výsledkem vývoje společnosti a že ve všech vrstvách společnosti se nevytvářela současně. Nejprve z důvodů přesné identifikace u významných rodin a také ve městech. Na venkově vznikala a ustavovala se do 18. století. Koncem 18. století se ustálila na základě závazných předpisů. Dědičná příjmení vznikala v průběhu doby různým způsobem z nedědičných příjmení. Autor poté uvádí vícero způsobů vzniku přízviska nebo jeho vysvětlení. Prvky, které sehrávaly svou roli, byly působení německých pisarů, německý či jiný cizokrajný původ, zkomoleniny, zušlechtění příjmení při změně pravopisu v 19. století, náhodná shoda českého přízviska s přízviskem cizojazyčným, nechť používat jméno německého původu nebo naopak poněmčování původně českých jmen. Německé příjmení ještě nemusí znamenat, že jde o rod německý. Autor poté opět konstatuje: „Na jméno se nesmíme dívat jenom jako na pouhé slovo. Je kulturním dědictvím, kusem dějin. Je výsledkem styků člověka s okolím. Leccos je v něm tajemného, zastřeného rozmanitými změnami.“ Našich příjmení je několik desítek tisíc a tak rozsáhlejší vysvětlení mohou podat jen monografie věnované jednotlivým příjmením.

293. Václav Elznic, *Daň z komínů v Čechách v letech 1596-1614*, LGHSP, řada 5, září 1977, str. 129-131.

V roce 1595 přešla turecká vojska opět do ofenzivy proti rakouské říši. Říšská pokladna však nestačila pokrýt zvýšené náklady na obranu, a tak bylo zapotřebí vypsát novou daň. Tentokrát jí byla daň z komína, která byla sněmem království českého schválena roku 1596. Protože poddanské domy byly většinou ze dřeva, daň byla spíše mířena na městské a panské prostředí se zděnými domy a komíny. Přičemž nebyl zpoplatňován komín jako takový, ale počet ohnišť, ze kterých odváděl kouř. Daň se vybírala ve dvou termínech na sv. Víta a na sv. Havla a činila dvacet grošů míšeňských. V roce 1603 bylo v českých krajích zdaněno 32.426 komínů. Celkový výnos této daně však nebyl tak velký, jak se očekávalo, činil jen asi 10.000 kop grošů míšeňských. Výnos daně k komína stále klesal, a tak byla zrušena a nahrazena jinou, vyšší, daní z počtu poddaných. Nový daňový katastr z roku 1615 daň z komína již nezná, ale nahrazuje ji berní domovní. Za článkem následují poznámky.

294. Viktor Palivec, *Nad Glocarovou trilogií*, LGHSP, řada 5, září 1977, str. 132-134.

V sedmdesátých letech 20. století vyšla v ostravském nakladatelství Obzor třísvazková rodová sága o rodu Glocarů, jež popisuje vznik, rozkvět a pád předního patricijského rodu. Autorem je potomek rodu Emilián Glocar (*1906), ten sám měl nesmírně bohatý život, když jako pravoslavný kněz působil v Srbsku a USA. Tam také napsal svou románovou fresku. Palivec zde tuto knihu zmiňuje hlavně proto, že jde o rodovou kroniku sepsanou v beletristické formě. Autorovi ve vyhledávání údajů pomáhal šumperský archivář Dr. František Spurný. Palivec pouze kritizuje heraldické provedení erbu na deskách druhého dílu trilogie.

²¹¹ Dnes Národní archiv.

295. Antonín Horák, *Věčný kalendář a stanovení data Velikonoc*, LGHSP, řada 5, září 1977, str. 135-137.

Autor, matematik, v úvodu konstatuje, že v Latinsko-českém slovníku genealogickém vydaném v roce 1976 GHSP, kde byl otištěn tzv. věčný kalendář, došlo k několika nedopatřením a chybným formulacím. Poté uvádí základní pravidlo pro určení Velikonoční neděle a dvě výjimky z něho. Nato nastiňuje metodu, podle které je možno celý výpočet provést z paměti, bez pomůcek a kdekoli. Platí jak pro juliánský, tak gregoriánský kalendář. Poté metodu matematickými prostředky vysvětluje. V závěru konstatuje, že svoji metodu výpočtu vypracoval jako hříčku pro určení data Velikonoční neděle z paměti a že její praktická použitelnost je omezená. Za článkem následují poznámky.

296. Jaroslav Honc, *Význam vyhlášky č. 162/1976 sb., pro české archivnictví a genealogii*, LGHSP, řada 5, září 1977, str. 140-141.

Výše uvedená vyhláška Ministerstva financí již neobsahuje povinnost badatele platit 5 Kčs za zapůjčení jedné matriky na jeden den.

297. Jaroslav Jíhlavec, *Jak se kdysi trestala různá provinění v letech 1608-1744*, LGHSP, řada 5, prosinec 1977, str. 197-204.

Autor přináší dvanáct příběhů z trestní praxe malých měst na Mnichovohradištsku a severně od Prahy z let 1608-1744. Týkají se manželské nevěry, katovy vedlejší činnosti jako rasa, dvojženství, potulky, zavinění požáru, zběhnutí z gruntu, zanedbání gruntu, útěku z vězení, šenkování cizopanského piva, vyhrožování, krádeže koní a neposlušnosti rychtáře. Za článkem následuje uvedení poznámek.

298. Karel Bezděk, *K zajišťování důležitých pozemkových hranic*, LGHSP, řada 6, únor 1978, str. 44-45.

V krásné literatuře se nacházejí zmínky, že při zjišťování sporných hranic pozemků mezi panstvími, obcemi atd. se pro to, aby se získali spolehliví svědkové mezníků, bylo na nich několika místním chlapcům napráskáno „na pamětnou“. Toto je zachyceno například v románu J. Š. Baara *Paní Komisarčka*. Autor poté uvádí, že v pozemkových knihách vsí Dvorců, Podola a Bráníka našel dva zajímavé zápisy ilustrující tuto praxi. Tyto zápisy převyprávěl. První je z roku 1661, druhý z roku 1636. V prvním zápise se dochovala i jména exekuovaných chlapců, nejmladšímu z nich bylo pět let. Výkon se prováděl čerstvou metlou. Autor tak těmito dvěma zápisy potvrzuje pravost ústního podání.

299. Karel Bezděk, *Netradiční záznam v matrice*, LGHSP, řada 6, květen 1978, str. 86-87.

Na vinicích v okolí Prahy, v jejich sklípčích, dílnách a boudách se po třicetileté válce schovávalo mnoho příslušníků podobojí. Po nich tam pátrali zejm. jezuité, někdy i za asistence rychtáře. Tak tomu bylo i na vinicích vršovických. V roce 1712 někdo přibil na dveře kostela sv. Mikuláše pamflet. Než jej farář postoupil výše, zapsal jej na paměť a výstrahu do křestní matriky. Záznam stojí za to, abych jej zde ocitoval celý: „Papeženci, jestli vy nám pokoje nedáte, tehdy Vy, pane jezovita na pozoru se mějte a dyž se po vinicích toulati budete, že Vám dobře zakouříme a toho Vašeho šelmu náhončího, dá nám Pán Bůh, že toho dočkáme, že z něho zaživa řemeny dřítí budeme, anebo jej jak psa zastřelíme.“

300. Bohuslava Šťastná, *A. M. Kramář, učitel proslulého skladatele Františka Vincence Kramáře- Krommera*, LGHSP, řada 6, květen 1978, str. 87-88.

Antonín Matyáš Kramář – Krommer se narodil roku 1742 v Brtnici. Základy školní i hudební výuky získal v okolních vesnicích na Českomoravské vysočině od tamějších kantorů. Téměř 40 let působil v Tuřanech. Je nedoceneným autorem světských i církevních skladeb. Byl i dobrým varhaníkem. Většina jeho děl se však nedochovala. Jeho žáky byly synovec František Vincenc Kramář – Krommer a František Ignác Louska. Antonín Matyáš Kramář zemřel roku 1804.

301. Vilém Nejedlý, *Ze starých letopisů*, LGHSP, řada 6, září 1978, str. 198.

Autor svůj článek avizuje slovy: Něco o jadrných slovech ve staré češtině. “ Zápis ze soudu před magistrátem Volyně z roku 1729, kde se Francek, řečený Vochlemta, zpovídal ze zbití manželky do krve za to, že celé vesnici řekla, že Vochlemta pije. Ten se hájil, že pije za své a ne za její. Vochlemta dostal 14 dní šatlavy o chlebu a vodě a navíc musel na úřadě celý den sekát borové větve.

302. Václav Elznic, *Překážky a rozvody manželství našich předků*, LGHSP, řada 6, září 1978, str. 198-205.

Právní poměry uzavírání manželství mezi mužem a ženou upravovaly odedávna církevní i světské zákony. Po dlouhou dobu se právo církevní s právem civilním navzájem ovlivňovaly, teprve v době moderní došlo mezi nimi k rozštěpení, kdy církevní právo trvá na tom, že manželství je nerozlučitelná svátost, kteroužto zásadu uznává církev dodnes, světské právo naopak umožňuje možnost rozvodu manželství. Ve feudální době je manželství zcela v područí práva církevního, zemská zřízení je ani zvláště neupravují. Děti vzešlé z řádně uzavřeného manželství (i proti vůli rodičů) uznávala církev za řádně zplozené. V případě mesalliance²¹² manžela, děti z tohoto manželství nesledovaly právo otce. Podobně i u sňatků morgantických²¹³ s osobou nižšího stavu v panovnických rodinách uznávala církev sňatek za právoplatný a děti za původu manželského, z hlediska občansko-právního byly děti neplnoprávné. Teprve obecný občanský zákoník vyhlášený patentem z 1. 6. 1811 a platností od 1. 1. 1813 lze považovat za první právní normu manželského práva. Prudký společenský rozvoj ve 2. polovině 19. století si vyžádal novou úpravu. 25. května 1868 byl vydán zákon 47 ooz. Ten definuje „manželství jako společenství založené na smlouvě manželské, ve které dvě osoby různého pohlaví prohlašují zákonnou formou svou vůli vstoupit do stavu manželského, žít v nerozlučném svazku, plodit a vychovávat děti, a být si vzájemnou pomocí“. V zákoně byly vyjmenovány překážky bránící uzavření manželství: právní nezpůsobilost, nedospělost, nedostatek svolení příbuzenství, švagrovství, předchozí manželství, jež nebylo právoplatně ukončeno, duchovní příbuzenství, duchovní a řádové osoby nesměly uzavírat manželství, a to ani tehdy, když vystoupily z církve, cizoložství – osoby, které se dopustily cizoložství, nemohly být spolu oddány, úklad o život – kdo se dopustil úkladu o život překážejícího manžela, byť nedokonaného, nemohl uzavřít manželství. Dalšími instituty souvisejícími s uzavřením manželství byly zasnoubení, ohlášky a sňatek. Zatímco první nemělo žádnou právní závaznost, ohlášky byly naopak jednou z nutných formálních náležitostí, předepsaných zákonem. Děly se trojím ohlášením v kostele ve třech po sobě jsoících nedělích nebo při církevních svátcích. Ohlášky osob nekatolických musely být vyhlášeny v katolickém kostele. Vlastní sňatek a spočíval v slavnostním prohlášení a musel být proveden před farářem nebo jiným duchovním správcem a dvěma svědky. Někdy docházelo ke zrušení a rozluce manželství, k té docházelo od roku 1856 z důvodů donucení násilím, vyhrožováním nebo jiným protiprávným činem, únosem za účelem sňatku. Zákon z roku 1868 k tomu přidává další důvody: omyl v osobě druhého partnera, trvajícím manželství předchozí, nevědomost o

²¹² Tj. společensky nerovný sňatek

²¹³ Tj. nerovné manželství, při němž se manželka a děti vylučují ze stavovských výsad a z práva dědit.

těhotenství manželky s druhým mužem, fyzická neschopnost, duševní choroba, zavraždění manžela. Zákon z roku 1868 umožnil rozvod buď dočasný (od stolu a lože) nebo trvalou rozluku soudní cestou. Stejně důsledky jako úmrtí jednoho z manželů mělo jeho prohlášení za mrtvého. Řízení o tom vedl okresní soud v bydlišti pozůstalé strany. Rozhodnutí musel povolit vrchní soud. Pokud chtěl muž uzavřít nové manželství, mohl tak učinit ihned po nabytí právní účinnosti konce manželství předchozího. Ovdověla-li těhotná žena, mohla uzavřít nový sňatek až po slehnutí, v případě pochyb o těhotenství pak šest měsíců po smrti manžela. Zákon 1869 stanovil některé odchylky u Židů, například nepočítal již s institucí levirátu. Ohlášky, které židovské právo nezná, se musely konat třikrát po sobě v synagoze o sabatu. Vlastní formou sňatku bylo, když ženich navlékl nevěstě zlatý prsten a pronesl krátkou formuli. Mlčení nevěsty bylo považováno za souhlas. Od roku 1811 však musel být souhlas vyjádřen ústně před rabínem a dvěma svědky.

303. Karel H. Sklenář, *Zacházení s poddanými na sklonku protireformace v tereziánské době*, ZGHSP, č. 3-4, str. 25-29.

Autor nejprve líčí situaci poddaných po třicetileté válce, ekonomickou, sociální i náboženskou a sílicí rekatolizační tlak. Zmiňuje vydání Soupisu poddaných podle víry z roku 1651. Poddaní tomuto tlaku většinou podlehli, přesto se tu a tam udržely skupinky, které se držely svého přesvědčení až do vydání tolerančního patentu roku 1781. Jednou takovou skupinou byli vesničané, kteří se tajně scházeli v Kublově. Autor líčí okolnosti smrti a pohřbu mlynáře Pavla Škváry, podezřelého ve víře, který zemřel 11. ledna 1762. Na smrtelném loži se odmítl vyzpovídat a tak nemohl dostat poslední pomazání a být pohřben v posvěcené půdě. Rodina však šikovně obešla místního děkana a našla si hořovického františkána, který uvěřil, že umírající již nemůže mluvit a svátostmi ho zaopatřil. Místnímu děkanovi pak již nezbylo, než dát souhlas s pohřbem do posvěcené půdy. Jak je vidět nátlak na druhé straně plodil vynalézavost pronásledovaných. V matrice farní obce Nová Ves na Kolínsku jsou přiloženy dva listy, které nesou honosný název Liber pravitatis Haereticae.²¹⁴ Její zápisy pokrývají roky 1753 – 1770 a popisují výslechy a tresty za držení kacířských knih, za řeči o svobodě vyznání, za rouhání se svatým obrazům, ba dokonce kuriózně za to, že obviněný o postu jedl jídlo připravené na slatině. Nejhůře asi dopadl obyvatel Ovčár, domkář Václav Stuchlík, který se roku 1766 rouhal obřadu bířmování a byl za to odsouzen na čtyři roky nucených prací s koulí na jedné noze. Kniha kacířských zvráceností končí zápisem o sedmi osobách, příčina jejich prohřešku není uvedena, všichni však učinili vyznání víry a vydali revers. Teprve po jedenácti letech učinil toleranční patent tomuto pronásledování konec. Autor na závěr vyzdvihuje mravní integritu těchto prostých lidí, kteří si po dobu sto padesáti let udrželi navzdory pronásledování svou mravní a náboženskou identitu, kteréžto vlastnosti se později přenesly i do jiných oblastí života jako smysl pro spravedlnost atd. Za článkem následují poznámky.

304. Ludvík Schmid, *Vrah frýdlantského vévody*, ZGHSP, řada 7, 1980, č. 1, str. 14-25.

Kolem roku 1600 nastala anglická, skotská a irská emigrace na kontinent. Odcházeli nejvíce námezdní žoldnéři a mnichové, hyberni. Největšího rozsahu tato emigrace dosáhla na počátku třicetileté války, kdy přistěhovalci vstupovali hlavně do švédských, holandských a dánských služeb. Sloužili však i na druhé straně, u císařských. Jedním z nich byl irský důstojník Walter Deveraux, který smutně proslul vraždou bezmocného Valdštejna v Chebu roku 1634 na rozkaz císaře. Odměny za svůj čin se musel domáhat, až nakonec obdržel tři vesnice, Krchleby, Dobrovítov a Chlum. Poté se svým regimentem válčil po celé Evropě a pociťoval jako křivdu, že nebyl za svůj skutek odměněn více. Zemřel v Praze roku 1639 na mor, když

²¹⁴ Lat. Kniha kacířské zvrácenosti

předtím svůj majetek odkázal stejnojmennému synovi, na majetku ovšem vážlo mnoho dluhů. Takže mladý Walter žil z penze 150-200 zlatých, kterou dostával od císařské pokladny. Po smrti Ferdinanda III. byla výplata této penze pozastavena. Posledním dokladem o životě Deverauxe mladšího je dopis z roku 1677. Další jeho osudy nejsou však známy. Zemřel svobodný, bezdětný a veškeré dispozice o pohřbu svěřil hyberskému řádu. Za článkem následují rozsáhlé poznámky.

305. Viktor Palivec, *Poslední ohnivec*, ZGHSP, řada 7, 1980, č. 1, str. 25-28.

Jak na Karlštejně, tak Křivoklátu byly odedávna konány zvláštní manské služební povinnosti. Ty se dělily na nižší, robotní, a na vyšší, rytířské. K těm patřila služba ohnivce, nebo paliče, či pálivce. Muž, který tuto službu vykonával, byl od hlavy až k patě oblečen v červeném a jeho služba souvisela s ohněm, proto byl nazýván červeným manem. Jeho služba byla velmi stará a měli na ni nárok pouze čeští králové, kteří kamkoli přijeli, měli vstupovat ve světle plamenů. Za válečných časů to znamenalo, že ohnivec jel vpředu a zapaloval vsi, chatrče a lesy. O této manské funkci se hovoří pouze v souvislosti s Křivoklátem, kde je o nich první zmínka ze 14. století, kdy tuto službu zastával purkrabí Přibík Kasten z Budislavi. 15. století o ohnivcích mlčí, avšak v roce 1556 se mluví o Janu Bořitovi z Martinic, který měl před vojskem pálit. Začátkem 17. století (1601) se objevuje palič Jakub Carda a po něm plní roli paličů rod Šípů. Tradice pálení zanikla roku 1653. Příběh rodu Šípoých zpracoval beletristicky Alois Jirásek v díle Mezi proudy, ačkoli děj posunul ze 17. do 15. století. Za článkem následují poznámky.

306. Jiří Jareš, *Dvorský okruh krále Václava IV., I. část – doba vlády Václava IV.*, ZGHSP, řada 7, č. 2, 1980, str. 65-73.

Autor zprvu nastoluje obecné otázky týkající se síly a kvality středověkého panovníka. Poté klade onu věčnou otázku, zda by zdatnější následník Karla IV., než byl jeho syn Václav, dokázal zachovat lucemburskou ideu. Václav měl situaci ztíženou tím, že mu prakticky během jednoho roku zemřeli tři zkušení rádcové Jan Očko z Vlašimi, Albrecht ze Šternberka a Jan ze Středy. Rovněž jeho osobní vlastnosti nedosahovaly těch otcových. Autor nyní rozepisuje úřady královské zemské vlády, vysvětluje jejich povinnosti a uvádí jmenný seznam osob, které zasedaly v nejvyšší králově radě. Král tuto oficiální radu velmožů postupně nahradil neoficiálním postavením a vlivem tzv. milců, což přispělo k rozvolněnosti vazeb společnosti. Velkým problémem, vyhraným za cenu velkých ztrát, byl králův spor s arcibiskupem Janem z Jenštejna. Snaha potlačit moc milců a předat ji opět do rukou panstva vedla v roce 1393 k vytvoření panské Jednoty. Když král odmítl milců se zřici, byl jednotou zajat. Osvobozen byl pouze zásahem svého bratra Jana Zhořeleckého pod podmínkou amnestování členů jednoty. Další rány osudu ještě následovaly, Václav byl sesazen z funkce římského krále, ztratil Horní a Dolní Lužic. To a další způsobilo, že úpadek královské a církevní moci zesiloval, až dosáhl vrcholu v husitském hnutí. Za článkem je uvedena literatura.

307. Karel H. Sklenář (starší), *Archeolog Bř. Jelínek a Bachova policie*, ZGHSP, řada 7, č. 2, 1980, str. 91-102.

Článek skládající se ze dvou částí, v první líčí dobu bachovského neoabsolutismu a jeho neslavný konec a příběh jednoho přespříliš aktivního policejního úředníka Päumanna, který zaspal dobu a který zatkl studenta Josefa Jelínka za nošení národního kroje, čamary, přestože to nemělo oporu v zákoně. Za pomoci otce Antonína Jelínka, který mj. napsal stížnost přímo ministerstvu vnitra do Vídně, byl Josef propuštěn a horlivý policista byl pokárán. Tento postup by v době předbřeznové nebyl možný. Josef později studoval na filosofické fakultě, zejména archeologické přednášky profesorů Hataly a Wocela. Poté, co Jelínkovi koupili

Lochovickou přádelnu, staly se Lochovice pro Jelínkovým druhým domovem. Josef se zasloužil o velice důkladný průzkum těchto končin. V roce 1883 vstoupil do služeb nově založeného Muzea hl. města Prahy a za deset let byl jeho ředitelem, kde za sebou zanechal mnoho práce, např. vzácnou sbírku cechovních památek nebo sbírku nábytku. Jakožto vlastenec připojil Josef ke svému jménu ještě jméno vlastenecké – Břetislav, které postupně nahradilo jeho jméno původní. Nalezla se dokonce báseň líčící Josefův – Břetislavův zážitek s policií z mládí. Úpadek rodinného podnikání znemožnil Josefu Břetislavovi působit jako amatérský archeolog. Uplatnil pak své schopnosti muzejní, literární a také přednáškovou činnost v Praze, kde v třiaosmdesáti letech zemřel. Článek je doplněn prameny a literaturou a rozsáhlými poznámkami.

308. Karel H. Sklenář, *K agitaci Petra Fastra a Emanuela Arnolda na venkově r. 1848*, ZGHSP, č. 3, 1980, str. 12-24.

Dvanáctistránková stať začíná své líčení den po kapitulaci vzbouřené Prahy a po zřízení Windisgrätzovy vyšetřovací komise. Zatčeno bylo 276 osob. Pro každého zatčeného byl založen samostatný spisový fascikl, později byla založena komise nová a počet spisů dosáhl počtu 294. Původně byl tento materiál uložen u apelačního, později vrchního soudu. Odtud si ji později vyžádalo místodržitelství. Po roce 1918 se celý ministerský archiv dostal do správy ministerstva vnitra Československé republiky. Po tom to úvodu se Sklenář věnuje agitaci Emanuela Arnolda a Josefa Macháčka na pomoc Praze na Zbraslavsku. V další kapitole se pak zbývá dodnes podceňovanou a mnohdy i zesměšňovanou prací Petra Fastra pro povstání na Podbrdsku. V závěru autor polemizuje, resp. kritizuje knihu Jaroslava Křížka.²¹⁵ Za statí následuje uvedení užitých literatury a pramenů.

309. Jaroslav Honc, *Občina Svárov u Vinařic a jméno rodu Svárovských na Mladoboleslavsku*, ZGHSP, č. 3, 1980, str. 48-54.

Autor se zprvu zabývá vznikem občin, rodových obcí, šlechtických i občanských, spojených stejným vlastivědným, rodopisným a historickým zájmem a zájmem sdělovat si navzájem své poznatky. Poté vysoce hodnotí rodovou obec Svárovských a zejména zakládajícího člena GHSP Františka Svárovského, jehož zásluhou vznikla pobočka Genealogické a heraldické společnosti v Mladé Boleslavi. Dále se Honc rozepisuje o komplexním průzkumu obce Vinařice u Mladé Boleslavi, který provádělo historické oddělení Akademie věd a Zemědělské muzeum. Poté se obrací až k začátkům zemědělství v prvobytně pospolné společnosti a střetu zemědělství s pastevectvím. Jako vzorový příklad pro Vinařice používá jihočeská Blata v literárním zpracování Karla Klostermanna. Tvrdí, že víceobcová občina Svárov se rozpadla a byla vmontována do katastru obcí, které pro nový plošný nárůst půdy podřely původní název Svárov. Autor poté rozvíjí hypotézu, že toponym Svárov vzniklo z toho, že zde bylo mnoho svárů a drsnější vztahy než v jiných obcích, z čehož později vzniklo antroponymikum Svárovský, označující něčím vynikajícího jedince. A nakonec se autor ještě pouští na pole toponomastiky, kde svůj výklad původu jména Svárov ještě rozvíjí.

310. Jaroslav Honc, *Míra nepřesnosti josefského katastru z roku 1785 a plochy velkostatků v Čáslavském a Kouřimském kraji před r. 1848*, ZCHGS, č. 1-2, 1981, str. 91-115.

Josefský katastr poskytuje nejpřesnější pohled do života našich předků a do struktury josefské vesnice před zhruba 200 lety. Tragika josefského katastru spočívala v negativním postoji státu k němu, sotva byl dokončen. Nový katastr byl zhruba po dvou letech stažen zpět a daňová praxe se vrátila ke starému katastru z roku 1757. Josefský katastr se stal ihned po

²¹⁵ KŘÍŽEK, Jaroslav, *Národní gardy v roce 1848*, Praha 1954.

svém vzniku jen pomůckou pro historickou statistiku v rámci habsburské monarchie. Střetávání zájmů státu a zájmů feudálních majitelů velkostatků na půdě zdaňování poddaných bylo oblastí, kde byl stát úspěšnější a vítězil nad feudální zásadou nevměšování do vnitřních záležitostí velkostatků. Rozvoj technických věd, statistiky a geodézie na přelomu 18. a 19. století přinesl možnost reálně vyčíslit ve srovnatelných jednotkách a s největší přesností plochy jednotlivých velkostatků, krajů a zemí. To dřívější katastry neumožňovaly. Sumáře katastrálního rozčlenění uvedl do vědecké literatury Jan Gottfried Sommer v šestnáctisvazkovém díle *Království Čechy statisticko-topograficko popsané*. Následuje několikastránková tabulka Plochy velkostatků čáslavského a kouřimského kraje v josefském a stabilním katastru. Z pouhého součtu ploch Sommerových 200 správních jednotek je zřejmé, že zeměměřiči stabilního katastru naměřili v obou krajích – Čáslavsku a Kouřimsku – značně větší plochu než zeměměřiči josefinští. Z mechanického porovnání vychází poměr 100:90,40, ale přesnější stanovení přináší matematický vzorec, který autor zveřejňuje. Výpočet míry nepřesnosti josefského katastru, hlavní téma řešitelné ze dvou doplněných Sommerových seznamů nových výměr správních jednotek čáslavského a kouřimského kraje, není jediným přínosem. Z oborů historie a genealogie by tento soubor mohl být užitečný pro otázku homogenosti společenské skupiny vlastníků velkostatků a pro otázku struktury velkostatků před rokem 1848. Z doplněného čáslavského a kouřimského kraje r. 1843 a 1844 je na první pohled patrný značný podíl nešlechtických majitelů. Již celé století před tím tu zakupovali menší i větší velkostatky zbohatlí měšťané a svobodníci, kteří nezískali ani tu nejnižší formu nobilitace. A to někdy drželi i velkostatek rozměrů vsutku knížecích (Veit - Kolín). Závěrem autor konstatuje, že poznání přesných velikostí feudálních velkostatků před r. 1848, původně podniknuté pro zjištění přesnosti josefského katastru se uplatnilo při třídění feudálních velkostatků do vytvořených velikostních skupin a zkvalitnilo analýzu podílu nešlechtických vlastníků velkostatků i analýzu struktury velkostatků před rokem 1848. Toto tematické propojení není nahodilé, dokazuje plnoprávné postavení české genealogie mezi pomocnými vědami historickými, uzavírá autor.

311. Bohuslava Šťastná, *Hudební skladatelé Vincenc Kramář a František Ignác Louska, žáci tuřanského kantora Antonína Matyáše Kramáře*, ZČHGS, č. 1-2, 1981, str. 116-119.

Článek se věnuje dvěma hudebním skladatelům, žákům Antonína Matyáše Kramáře, regenschoriho z Tuřan, Františku Vincenci Kramářovi (*1759) a Františku Ignáci Louskovi (1764-1825) a líčí jejich víceméně úspěšné putování světem hudebním i tím skutečným. Zajímavé je, že Louska byl přítelem Beethovenovým. Za článkem následuje seznam použité literatury a pramenů.

Obrazová příloha

Proměny časopisu LGHSP

Str. 2: Titulní stránka časopisu z roku 1978

Str. 3: Titulní stránka zpravodaje z roku 1980

Str. 4: Titulní stránka zpravodaje z roku 1981

Str. 5: Dnešní podoba časopisu ČGHSP

Str. 6: Organizační zpráva z roku 1992

Str. 7: Informační list z roku 1993

Proměny znaku Společnosti

Str. 8:

- 1) Původní znak navržený Viktorem Palivcem a nakreslený Julií Bubnovou v roce 1969. Platil od roku 1969 do roku 1980. Po obnovení Společnosti pak od roku 1990 do roku 1999.
- 2) Modifikovaný barevný znak autora Jana Oulíka z let 2000 – 2004.
- 3) Současný barevný znak Společnosti vytvořený dle původního vzoru Arnoštem Drozdem. Platí od roku 2005 až do současnosti.

Str. 9:

Ukázka velikosti písma používaného v časopise v letech 1969 – 1976. Použity LGHSP, č. 12, duben 1971, str. 19.

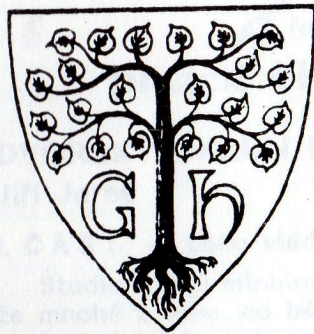

**LISTY
GENEALOGICKÉ A HERALDICKE
SPOLEČNOSTI V PRAZE**

**ACTA
GENEALOGICA AC HERALDICA**

6. ŘADA

Květen 1978

ACTA

GENEALOGICA AC HERALDICA

ZPRAVODAJ

GHSP

1980

Číslo 2

ZPRAVODAJ

ČESKÉ

HERALDICKÉ A GENEALOGICKÉ SPOLEČNOSTI

PŘI

OKRESNÍM MUZEU PRAHA - ZÁPAD V JÍLOVÉM U PRAHY

číslo 1 a 2/1981

GENEALOGICKÉ A HERALDICKÉ

číslo 3/2014
ročník XXXIV.

Listy

Česká genealogická a heraldická společnost v Praze

ČESKÁ GENEALOGICKÁ A HERALDICKÁ SPOLEČNOST V PRAZE

ORGANIZAČNÍ ZPRÁVY

Informace č.2

Červen / 1992

1. Upozornění všem členům ČGHSP

Správní výbor naší společnosti konstatuje, že není věnována dostatečná pozornost vydávání metodických návodů k postupu prací při získávání, shromažďování genealogických materiálů, jejich zpracování, třídění, zařazování, ukládání atd., jakož i návodů na sestavování rodinných popř. rodových kronik.

Dále správní výbor konstatuje, že pro potřeby našich členů chybí základní pomůcky, jako jsou na př. genealogické slovníky: německo-český, latinsko-český, slovník názvů nemocí a příčin úmrtí, minimum pro rodopisce, kronikáře a heraldiky (včetně glo-sáře) aj.

Správní výbor je si vědom, že mezi členy naší společnosti jsou zkušení badatelé, kteří mají řadu dobrých nápadů, poznatků, zkušeností, znalostí, hodnotných výpisků ze své dlouholeté badatelské práce aj. Bylo by jistě velikou škodou pro nás všechny, kdyby toto vše nedostalo širší publicitu. Vždyť každý člen má řadu poznatků, které jiný člen zatím marně shání a sami jistě hledají něco, co jiný člen už dávno zná nebo má k dispozici. Spojme proto své znalosti a vědomosti, dejme je dohromady, opublikujme je a pomozme si tak navzájem. Společným úsilím se nám toto dílo jistě zdaří ku prospěchu nás všech.

K realizaci uvedených záměrů ustavil správní výbor následující pracovní skupiny, jejichž vedením pověřil:

1. Metodické návody:

JUDr. Brož Vladislav	a	Dipl.techn. Řičář Kristoslav
Biskupcova 29		Frydlandská 1301
130 00 Praha 3		182 00 Praha 8
tel. 893 441		tel. 858 76 05

2. Genealogický slovník německo-český:

prof.ing.arch. Kasalický Václav, DrSc.
Jugmannova 5
110 00 Praha 1
tel. 235 01 63

3. Slovník latinsko-český:

Mareš Jan
Ruská 138
100 00 Praha 10
tel. 743 462

4. Slovník názvů nemocí a příčin úmrtí (latinsko-německo-český)

MUDr. Lutonský Boleslav
Přechodní 1324
140 00 Praha 4
tel. 42 55 50

	ČESKÁ GENEALOGICKÁ A HERALDICKÁ SPOLEČNOST V PRAZE
	<h1>INFORMAČNÍ LIST č.4</h1>
	Ročník XIII. Prosinec/ 1993

Genealogické středy v prvním pololetí 1994

11. ledna	Diskusní večer	
26. ledna	Dr. Zdeněk Šambergr	Sudetští Němci
9. února	Dr. Jiří Svoboda	Vexikologie
23. února	Dr. Karel Černý	Zapomenutá řemesla
9. března	Boleslav Březina	O svém rodu
23. března	Ing. Miroslav Sedláček	Rozpad Koruny České za Marie Terezie
13. dubna	Doc.Dr. Jaroslav Černý, CSc.	Rybníkářství na Pardubicku
27. dubna	Libuše Zabilanská	O své rodopisné práci
11. května	Zdeněk Slavík	Vlastní rodopisná práce
25. května	Rudolf Melichar	Černovice - životní dílo
8. června	Diskusní večer	

Poznámka: Kde se budou "Genealogické středy" konat v roce 1994 ještě není stanoveno!

První diskusní večer se koná mimořádně v úterý 11. 1. 1994 a pro výše uvedené důvody v Sudoměřské 39, Praha 3 - rovněž v 17 hodin!

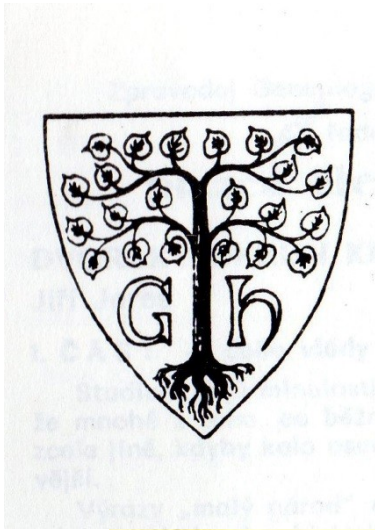
Přednáška dr. Svobody bude ve stejný čas - tj. v 17 hodin v Praze 3 - Žižkov, U památníku 2.!

Melichar

Chcete ušetřit svůj čas?

Česká genealogická a heraldická společnost v Praze (ČGHSP), vypracovala jmenný rejstřík berních rul z roku 1654, které byly dosud vydány tiskem. Je to výsledek mnohaleté mravenčí práce kolektivu našich členů, který představuje cenný informační materiál pro badatele.

Konečné zpracování obsahuje 6 svazků, v nichž je možno vcelku velmi snadno a rychle najít zda a kde se vyskytuje vámi hledané příjmení, takže můžete ušetřit i řadu týdnů pracného vyhledávání v originálních materiálech.

potomky do rytířského stavu s titulem z Wachenburgu. Za erb mu byl přizán štít dělený červenou kroví, jehož horní polovina zlato černě poleaná nesla dva lvy ve skoku střídavých barev, k sobě obrácené a mečem se zlatým křížem opatřené, v dolní polovině stříbrné byla pak červená pavosační vůz s prolomenou branou a se třemi stínkami, z nichž na prostřední seděla sova přirozených barev. Klenoty byly dva, první a červeně stříbrnými přikrývadly a sovou jako ve štítě, druhý byl zlatý, mečem máchající lev, vyrůstající z koruny na turnajské příbě a černě stříbrnými fafrnochy. Povýšení do rytířského stavu nebylo však posledním vyznamenáním Zebrových, neboť listinou Františka II., danou ve Vídni dne 28. ledna 1803, byl povýšen do stavu svobodných pánů. Úměrně k tomu byl mu zvýšen počet klenotů původního znaku na tři, z nichž první, sova, a třetí, zlatý vyrůstající lev, byly převzaty z původního znaku, kdežto druhý klenotem se stal mečem máchající černý lev, vyrůstající z koruny rovněž na černě stříbrných pokrývadlech. Za strážce štítu byl ustanoven vpravo oděs a vlevo jednoručec ve skoku.

Mila Adamczyková KDO BYL NOSTRADAMUS

Proroci (propheta) je předpovědní budoucích událostí, nepředvídaných, nevypočitatelných, jak praví proroci ve Starém Zákoně. Proroci sestavovali astrologové, jesnovníci, vykladači karet, média a mnohá z nich obstála. Jedním z neslavnějších, který žil v 16. století, byl nesporně Nostradamus, o kterém jeho současník, básník Etienne Jodelle napsal:

Nostra damus, cum falsa damus,
nam fallere nostrum est:
Et cum falsa damus, nil nisi
Nostra damus.

Nostradamus, latinská forma pro Michel de Notredame byl osobním lékařem krále Karla IX. a slavným astrologem. Narodil se dne 13. prosince 1503 v St. - Remy v diecézi Avignonské v Provence. Studoval v Montpellier, navštívil také Toulouse a Bordeaux. Po svém návratu do rodné Provence uveřejnil v roce 1555 v Lyonu sedm svých slavných "Centuries". Král Jindřich II. ho pozval do zámku Blois, vyslovil mu své uznání a obdaroval ho 100 zlatými écus d'or. Své královské uznání vyslovil Nostradamovi i král Karel IX. Poslední tři ze svých "Centuries" uveřejnil v roce 1558. Zemřel dne 2. července 1566 ve stáří 63 let v Salon; jeho epitaf se nalézá v chrámu "Des Cordeliers".

Jeho proroci, uložená v "Centuries" jsou psána v rýmech, mystická a mnohoznačná, na podkladě astrologického. Vyvolala svého času velký rozruch, byla v následujících dobách mnoho citována a tvoří až dodnes pilíř v astrologické literatuře.

Literatura: Dictionnaire historique par l'abbé Ladvoct, à Paris 1740.
Chr. Willner: Das Mysterium des N.

LITERATURA

Slovo o Jilovské Heraldice, Časopis Heraldika, vydávaný skupinou kolem Muzea těžby a zpracování zlata v Jilově, vychází z pojetí heraldiky, tlumočeného Břetislavem Štormem. To je velmi chvilkyhodné a pozorujeme to i v několika posledních číslech, ve kterých se pro konfrontaci se Štormovou heraldikou objevilo několik projevů našich dnešních pracovníků heraldiky, teoretiků a kreslířů. Jsou tu nejen ukázky prací, ale i stručné charakteristiky jednotlivých pojetí. Tak se dovídáme, jak ke kreslení znaků došel arch. Bohumír Šimek, jenž dále připomíná, že "naše doba, vedená purismem, může v kráse linie, oproštěné od všeho zbytečného, vytvořit nový heraldický záznam, který by měl být vodítkem všem, kdož heraldiku milují a kdož v ní pracují. Měla by však také vytvořit zákony, jak a kdy se má heraldiku užívat..." Výtečný znalec městské heraldiky Karel Liška podává zcela konkrétní návrh, jak tvořit nové městské znaky. Dokonalé ukázky heraldické kresby předkládá Václav Štech a doplňuje je připomínkou o neustálém prouvu heraldiky na existenci. Dokládá to právě případem Břetislava Štorma, jenž ve svém výtvarném projevu dokázal třadicí spojit a projevem odpovídajícím současnosti. Je proti plagiatu, přesvědčen, že skutečný heraldik si dovede najít svůj plnoprávný výraz. Jeho názor na osobitost výtvarného projevu současných heraldiků dále dokládá Zdeněk M. Zenger, který je přesvědčen, že máme i dnes dobré heraldické umělce i vzdělanou mladou generaci. Anketu vpořádání uzavírá Eliška Miloše Závřibackého, který se cyklicky vrací k Břetislavu Štormovi a ze sledu nedávných výstav, které byly z jeho díla uspořádány v českých a moravských městech, vyvozuje, že Štormovo dílo by se mělo stát základem každé naší heraldické tvůrčí činnosti. Jeho stať předkládá konkrétní návod, jak použít Štormova odkazu, i zprávu, do jakých mezí již jilovští heraldici tento záměr uskutečňují.